Gördes Eskiden Yeniye

Yayın Hakları : Prof. Dr. Süleyman Sami İLKER

e-mail: ssamiilker@gmail.com

T.C.
MANİSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN
BASTIRILMIŞTIR

Basım Yeri: Gündoğan Matbaası
1. Anafartalar Mah. 1610 Sk. 2/B No. 18 MANİSA
Tel: 0236. 231 52 23
e-mail: gundogan.matbaa@hotmail.com
1. Baskı 2016

ISBN :978-975-94140-1-6

Kıymetli Hemşerilerim,

Şirin ilçemiz Gördes için hazırlanan bu eserde, geçmişten günümüze Gördes'te yaşanan değişime ve Gördes'in tarihine hep birlikte tanıklık edeceğiz. Böylesi güzide eserlerin tüm ilçelerimiz ve Manisa'mız geneli için yaygınlaşması, gelecek nesillere özel bir eser bırakmak açısından oldukça önemlidir. Gördes, özellikle milli mücadele döneminde adeta savaş sahası olmuş, gösterdiği kahramanlık ve vatanperverlikle Gördes ilçemiz, gerek Manisa, gerekse Türkiye için önemli bir şehir haline gelmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda yüzlerce isimsiz kahramanın yanı sıra gösterdikleri üstün başarı ve toplum dinamiklerini emperyalist isgalcilere karşı harekete geçirmeleriyle adını tarihin altın sayfalarına yazdıran kahramanlarımızdan çok önemli isimler Gördes'in bağrından çıkmıştır.Kurtuluş Savaşı tarihinde adından en çok söz edilen kişiler de Gördes kızı Makbule Hanım (Şehit Makbule Hanım) ile Ege'de Kuva-yı Milliye Teşkilatı'nı kuran Hacı Ethem Büke, Gördes'in yetiştirdiği önemli isimlerdendir. Gördes'in bu önemli kahramanlarının adını yaşatmak için Manisa'da Şehit Makbule Hanım Parkı'nı açarak, gençlerimize ve çocuklarımıza atalarını tanımaları için bir imkan sunduk. Ayrıca Kurtuluş Kahramanları Anıtı'nı şehrimize kazandırarak, buna benzer yüzlerce Manisalı isimsiz kahramanın adını yaşatmayı kendimize görev bildik. Manisa'mızın tarımsal üretiminde önemli bir yere sahip olan şirin ilçemiz Gördes'in gelişmesi ve daha da ileriye gitmesi için Manisa Büyükşehir Belediyesi olarak elimizden gelen tüm imkanları kullanacağız. Tarımının yanı sıra zengin yer altı kaynaklarıyla da önemli bir yere sahip olan ilçemiz, umarım hak ettiği değere en kısa sürede kavuşur. Yaşadığı toprak kayması felaketi sonucunda yerleşim yeri değişen ve Eski Gördes ile Yeni Gördes olarak adeta ikiye ayrılan şirin ilçemizi, Manisa Büyükşehir Belediyesi olarak adına yakışır bir şekilde kalkındıracağız. Bu duygularla bu güzel eserin hazırlanmasına öncülük eden başta değerli hocamız Prof.Dr. Süleyman Sami İlker'e ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

cengiz ergün

Gördesli Şehit Makbule Hanım'ın adı
Yunusemre ilçemizde Manisa Belediyesi dönemimizde
yaptığımız parkta yaşatılıyor.

Gördes

Eskiden Yeniye

İKİNCİ MEŞRUTİYET'TEN
1970'LERE FOTOĞRAFLAR

Prof.Dr. Süleyman Sami İLKER
2016

ÖNSÖZ

Bu kitap 1999, 2000 ve 2002 yıllarında, Gördes'te açtığım Eski Gördes Fotoğrafları sergilerinin malzemeleri üzerine inşa edildi. Sonraki yıllarda yeni fotoğraf, bilgi ve belgeler de eklenince, kaybolmaması gereken, kitap hacminde bir çalışma ortaya çıktı. Kitabın yazarı her ne kadar şahsım görülse de, aslında eserde **Gördeslilerin de emeği vardır.** Yani eser, Gördes'in köklü pek çok ailesinin albümlerinde yer alan fotoğrafların ve hatıralarının, sahiplerince bizimle paylaşılması sonucu ortaya çıkmıştır. O yıllarda çok ilgi görmüş, heyecan yaratmıştı. Milletlerin hafızasından bahsedildiği kadar, **şehirlerin ve o şehir halkının hafızaları** da vardır, olmalıdır ve yaşatılmalıdır. Sözlü kültürün unutulma, değişme ve vefasızlığa maruz kalması ihtimal dahilindedir. Ancak o bilgiler, yazıya geçerse, sonraki yıllar, hatta yüzyıllarda tarihi belge olma hüviyetini kazanırlar.

Bu kitap çalışmasının basımının Manisa Büyükşehir Belediyesince üstlenilmesi aşamasında muhataplarımızca bize, Manisa'nın da böyle bir çalışmaya ihtiyacı olduğu, başka şehirlere de örnek olabileceği söylendi. Bu sözden mutluluk duyduk.

Kitapta 1874 ve 1907'de başka şehirlerde çekilmiş Gördeslilerin fotoğrafları vardır. Ancak Gördes'in içinde çekilen en eski fotoğraf II.Meşrutiyet yılına ait. Yıl 1908. 1909'da ve sonrasında çekilen başka fotoğraflar da mevcut. Gördes o yıllar Batı Anadolu'nun en varlıklı şehirlerinden biri idi. Halı imalatı ve ihracatı, iplik fabrikası, tütün vs. gibi ciddi gelir getirici uğraşlar var zamanın Gördes'inde. Gelir yüksek, hayat şartları ve standartı sabit olduğundan, İzmir'e yurt içi ve dışından gelen her yeni mal ve ürünün ilk alıcıları arasında Gördesli tüccarların olması **o günler için gayet doğal kabul edilmektedir.** Son 30 yıla kadar, Gördes esnaf ve halkının iktisadi ve ticari ortağı, hatta eğitim tercihi İzmir idi. İçinden geçtikleri Manisa şehri ile mecburi idari ilişkileri dışında bağı yoktu dense yeridir.

Kitabın **sayfalarında gezinirken** görülecektir ki, fotoğraf ve belgeyi her kimden aldıysak, adını mutlaka belirttik. Ayrıca şahsımın geçmiş yıllarda Ahmet İnce'nin Gördes Gazetesinde "Gördes'in Mazisinden Yapraklar" üst başlığı ile çıkan yazılarımı, küçük tashihler ile esere ekledim. Keza, **Ahmet İnce, Ahmet Büke, Ayşe İlker, Hüseyin Tuncay, Yurdun Güvenen, Mehmet Ünal, Şaban Çetin, Ali Naci Özgür** gibi Gördes sevdalısı dostların da Gördes'e dair bazı yazılarını **Misafir Kalemler** başlığı altında, rızaları ile kitabıma aldım.

Kitabıma verdikleri fotoğraflarla, yazılarıyla katkıda bulunan, Gördes'in içinde ve dışında yaşayan tüm Gördeslilere minnettarım. Eserde kullandığım bilgi ve belgeleri veren kimi büyüklerimiz aramızdan ayrıldılar. Hepsine Allah'tan rahmet dilerim. Çünkü bu ortak paylaşma olmasaydı, böyle bir eser ortaya çıkmazdı. Kitabın sayfalarını karıştırırken pek çok tanıdığınızın, kimi aile büyüğü, kimi okul arkadaşı, kimi eski komşu, adını duyup tanışamadığınız Gördeslilerin hatıraları ile karşılaşacaksınız.

Şu da bir gerçek ki, hiçbir eser mükemmel değildir. İyinin daha iyisi daima vardır ve olacaktır. Bu kitabın da ilk sergiden bu yana 17 yıl gibi uzun birikme, mayalanma ve olgunlaşma dönemi oldu. Sürekli yeni bilgi ve belgelere ulaşıldı. Daha fazla beklemesi de doğru olmazdı. Gördes'e dair bize ulaşan fotoğrafların bir kısmını da kullanamadık. İnşallah sonraki çalışmalara vesile olabilirsek, bizim için bu bahtiyarlık olur.

Kitabın basımını üstlenen, Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Cengiz Ergün ve konuyla samimi şekilde ilgilenen Belediye Meclis Grup Başkan Vekili Mehmet Güzgülü beyler ile basımı gerçekleştiren Gündoğan matbaası çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş.

Dr. Süleyman Sami İlker
28 Ocak 2016, Gördes

DR. SÜLEYMAN SAMİ İLKER KİMDİR?

1956'da Eski (Aşağı) Gördes'te doğdu. Üç yaşında iken Yeni Gördes'e taşındılar. İlkokulu Beşeylül İlkokulunda okudu. Ortaokulu da Gördes'te tamamladı. 1970 yılında İzmir Hava Lisesine başladı. Üç yıl sonra kazandığı ODTÜ Fizik bölümüne kaydoldu. Aynı yıl tekrarlanan genel sınavlarda aldığı puanla Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine geçiş yaptı. Askeri öğrenci olarak okuduğu okulundan 1979'da mezun oldu. Bir yıl Ankara GATA'da stajyer tabip teğmen olarak çalıştı. Birinci olarak bitirdiği için, Hava Kuvvetleri Karargâh tabibi olarak atandı. Üç yıl süren bu görevden sonra sınavla GATA Göz kliniğine asistan hekim olarak ihtisasa başladı. 1986'da Göz Hastalıkları Uzmanı ünvanı ile İzmir Hava hastanesine atandı. Üç yıl sonra, Ankara GATA Göz kliniğine Yardımcı Doçent oldu. 1992 yılında Doçentlik ünvanını kazandı. 1995 yılında mecburi hizmeti bitirip, emeklilik hakkını da kazanarak, Manisa Celal Bayar Üniversitesine geçti. 2003 yılında Profesör oldu. Aynı üniversitenin Türk dili bölümü öğretim üyesi Ayşe hanımla evlidir. Halen aynı kurumda çalışmaya devam eden yazar, biri avukat, biri mühendis-pilot iki erkek, biri İspanyol dili uzmanı kız, üç evlat sahibidir. Yazarın Gördes'le ilgili iki arkadaşı ile birlikte yazdıkları "Bir Zamanlar Gördes" (1999) adlı bir kitabı daha vardır.

İTHAF

Bu kitap, beni yetiştiren babam (rahmetli) ve anneme;
Eşim ve sevgili çocuklarıma;
Gördesle ilgili eski fotoğraflarını ve hatıralarını benimle paylaşan,
Gördes'te üç kez açtığım sergilerime katkıda bulunan
Bütün Gördeslilere
Armağan olsun...

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEHİR VE BİNA RESİMLERİ

1. ESKİ GÖRDES'TEN BİR GÖRÜNÜŞ

1930, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Zekeriya Yurdoğlu'dan alınmıştır. Yer, belediyenin bulunduğu yerden Cuma mahallesinin bir kısmı. Öndeki bina 1940'da heyelan sebebiyle yıkılan "Hâkimiyeti Milli İlk mektebi"dir." Sağdaki Ziraat Bankası ve arkasındaki lojmanı ile arka plânda Gördes mezarlıkları görülüyor. Sağ en arkadaki beyaz bina, Muammer Osmanağaoğlu'nun ailesinin evidir. Macar yapı ustalarınca 1924-25 yıllarında yapılmış, iki katlı, villa tarzı, beyaz boyalı güzel bir evdi.

2. DAHA GENİŞ AÇIDAN AYNI BÖLGE

1930, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

4. ESKİ GÖRDES'İN ORTA KISMININ GÖRÜNÜŞÜ

1926, Öğr.Nevzat Altuğ. Nurhayat Erdem'den alınmıştır.

Umman deresi civarından şehrin orta ve batı yakasının bir bölümü görülüyor. Sol önde Hükümet Binası, yanında Cezaevi ve Tahta Köprü. En öndeki kişi Öğr. Nevzat Altuğ'dur. Altta aynı bölgenin 1997'deki halidir. Dr. S.Sami İlker tarafından çekilmiştir.

3. ESKİ GÖRDES'İN BATI BÖLÜMÜ

1930, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Uzunçam mahallesinin bir kısmı ile mezarlıklar görülüyor.

5. ESKİ GÖRDES'İN DOĞU BÖLÜMÜ

1926, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Sacit Atabüke (İstanbul) ve Hasan Solak'tan alınmıştır. Sol ortada Pazar Camii, aynı hizada hemen sağında Belediye binası ve Yeni İlkokul binası görülüyor. İlkokulun hemen altında yıkı kilisenin duvarları seçiliyor. Resimde birisinin minaresi yarım, üç cami seçiliyor. En arkada ise Kepez dağı. Altta aynı bölgenin 1997'deki hali. Dr. S.Sami İlker tarafından çekilmiştir.

6. ESKİ GÖRDES'TE CUMA VE DİVAN MAHALLELERİ

1930, Foto Nuri. Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Sağda, Koca mezarın üst ucundaki selviler görülüyor.

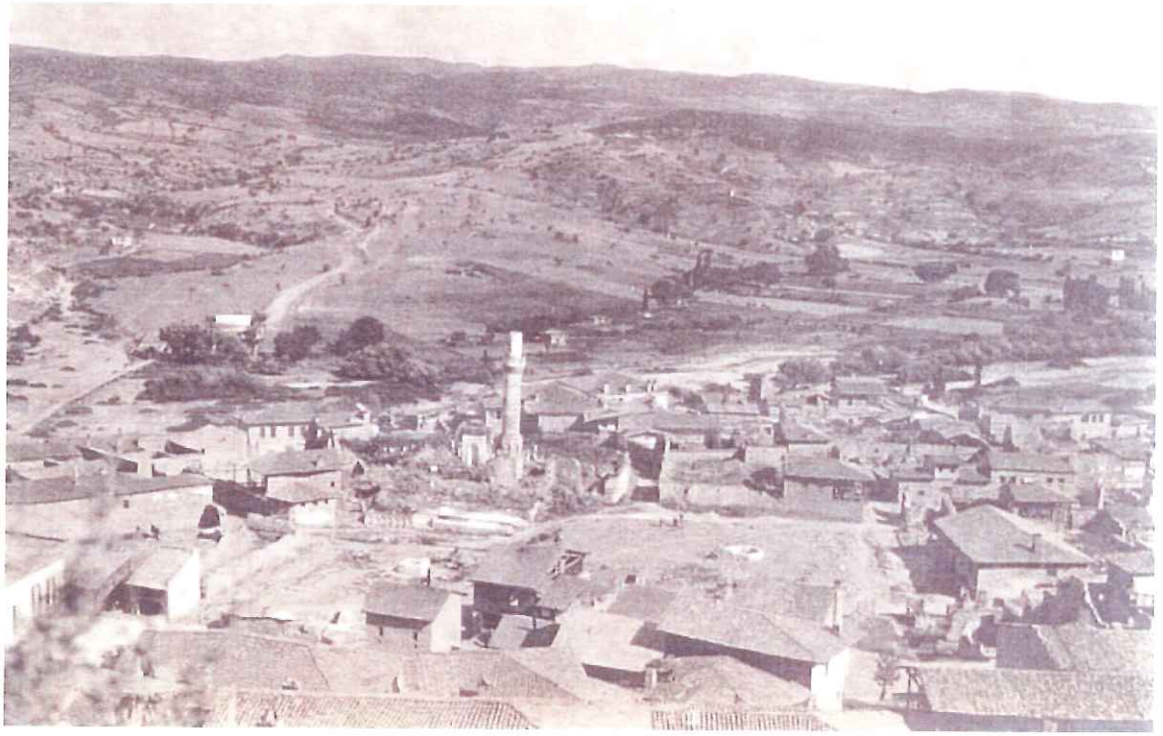

7. ESKİ GÖRDES'TE NAKIPAĞA MAHALLESİ

Foto Nuri, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Öndeki alemi olmayan minare Güdük minareli (Batık Minareli) camiine, arkadaki minare ise Çataloluk camiine aittir.

8. NAKIPAĞA MAHALLESİ1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Sol kenarda tahta köprü ve ileri doğru uzanan Borlu-Salihli yolu görünüyor. Alemi ve camisi yıkık minare Güdük minareli (Batık Minareli) camiine aittir.

9. NAKIPAĞA MAHALLESİ VE MEZARLIKLAR

1919, Fotoğraf, Manisa'da bir camcıda tesadüfen Dr. S. Sami İlker tarafından bulunmuştur. Bu resim kuvvetle muhtemel Gördes'in Yunanlılarca yakılmasından önceki döneme aittir. Çünkü,1.numaralı fotoğrafta, sağ en arkadaki görülen beyaz bina, Muammer Osmanağaoğlu'nun babası Halıcı Osman Ağaoğlu'nun evidir. Macar yapı ustalarınca 1924-25 yıllarında yapılmış, iki katlı, villa tarzı, beyaz boyalı güzel bir evdir. Bu ev mevcut fotoğrafta görülmemektedir. Bu da belirtilen tarihlerden öncesine ait olduğunu gösteriyor. Görülen minare, Güdük (Batık) minareli camiye aittir. Uzunçam mahallesinden Çarşıbaşı'na giden yol minarenin arkasındadır. Caminin girişi de arkada, yol tarafında idi.

10. ESKİ GÖRDES KURTULUŞ (KEFERE) MAHALLESİ

1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Şehrin doğu tarafıdır. Osmanlı döneminde bu mahallede Gördes Rumları otururlardı. Adı kayıtlarda Kefere Mahallesi olarak geçer. Onların şehri terk etmelerinden sonra, buraya Kurtuluş Mahallesi adı verilmiştir.

11. ŞEHİRDEN BİR MANZARA

1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Sağda Gördes Kum çayı, solda şehrin bir kısmı görülüyor.

12. GENİŞ AÇIDAN ESKİ GÖRDES

1926

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES'TEKİ MAHALLE ADLARI NEREDEN GELİYOR?

S.Sami İlker*

Çocukluğumdan beri Yeni Gördes'teki evimizin bulunduğu Nakıpağa mahallesinin adının nereden geldiğini ve ne anlam taşıdığını hep merak etmiş, ancak bilen bir insanla da karşılaşma-mışımdır. Bu merakımın ipuçlarını, Manisa ve ilçeleri konusunda son derecede meraklı, çalışkan ve gayetli bir insan olan, halen Manisa Vakıflar Şube müdürü olan Sayın Nurullah Ertuğrul Beyin, Eski Gördes'teki vakıf eserleri konusunda, Vakıflar arşivle rinde çalışırken, Gördesli olarak bize sormak ihtiyacı duyduğu bazı konular üzerinde çalışır ve düşünürken buldum. (Eski Gördes vakıflarıyla ilgili bu araştırmanın Gördesli bir kurum veya kuruluş tarafında kitap halinde basılması pek şık olur kanaatindeyim.)

Elinde belediye başkanımız-dan aldığı (bizim daha iyisini verdiğimiz) pek net olmayan bir Eski Gördes şehir haritası fotokopisi üzerinde çalışırken, o zamanki mahallelerin yerlerini ve sınırlarını gördüm. Şehrin kuzey doğudan, güney batıya doğru uzanan yerleşim yerinde, mahalleler sırasıyla Kurtuluş (Eski Rum mahallesi), Divan, Nakıpağa, Uzunçam ve bunların da orta güneyinde çay kenarına paralel Cuma mahallesi yer almaktaydı. Sit alanı olarak tescil edilen Eski Gördes'te vakıflara ait yerler, önemli yapıların bulunduğu alanlar da işaretli idi. Çarşıbaşı'nın çaydan taraftaki, şimdi tarlalaşmış alanda, bugün hala, bazı mezar ve sadece mezar taşlarını görmek mümkündür. Burası Saruhan Beyin oğlu Bekçe Beyin yaptırdığı Ulu Camii ve Bey Hamamının etrafında zamanla oluşan, 1930'larda okul yapılmak üzere kaldırılan mezar alanı (hazire) idi. Şehir içindeki büyük camilerin bahçesine şehrin idareci ve din büyüklerinin tercihen gömüldüklerini diğer Osmanlı şehirlerindeki örnek-lerden biliyoruz. Dolayısıyla bu mezarlıkta da, özelikle Saruhan oğullarının Gördes idarecilerinin mezarlarının yer aldığını söylemek pek zor olmayacaktır. İşte Gördes'in Bizans'tan alınmasından sonra inşa edilen ilk mimari eser olan Ulucamii de şehirdeki Müslüman Türklerin Cuma namazı kıldıkları ilk mabet olacaktı. Bundan dolayı da bu mahallenin adı Cuma Mahallesi olarak tarihe geçmiş, yüzyıllarca kullanılmıştır.

Cuma kelimesine sözlükten bakıldığında, "İslamiyet'te büyük değer verilen, haftalık toplu ibadetlerin yapıldığı gün ve o gün ifa edilen ibadet" anlamına gelmektedir. Cum'a Aramice bir kelime olup, toplanmak, bir araya getirmek anlamındaki "cem" kelimesinden türemiş- tir. "Cuma" adlı surede, "Cuma günü namaz için çağrı yapıldığında, hemen namaza gidin ve alışverişi bırakın"(Cuma 62/9) mealindeki ayet, namazın farz kılınmasından önce de günün bu adla anıldığı ve bir toplantı günü olduğunu işaret etmektedir.[1]

Kurtuluş Mahallesi, Birinci İnönü zaferinde sonraki gelişmelerden tedirgin olup, daha İstiklal Savaşının ortalarında Gördes'i terk eden Rumların oturdu-ğu, şehrin kuzeydoğu ucunda, Eski Gördes kalesinin sınırları içinde yer alan mahalleye, harpten sonra verilen yeni isimdir.

Kurtuluş mahallesinin hemen batısında yer alan Divan Mahallesi, Cuma mahallesinin kuzeyinde ve onunla komşudur. Divan kelimesi, Farsça kökenli bir kelime olup, birçok dillere farklı anlamlarda girmiştir. İslam devletlerinde resmi işlerin görüşülüp karara bağlandığı meclis ve buna bağlı devlet daireleri anlamına gelir. Divan, devlet idaresindeki muhtelif idari, mali ve askeri hizmetlerin yerine getirilmesinde kullanılan defterlere, bunların ve memurlarının bulunduğu yere verilen isimdir. Ayrıca, şark tipi kanepe, Osmanlı devletinde birkaç köyden müteşekkil bazı bölgelerdeki küçük idari birim, mahkeme (divanı harp), Türk halk musikisinde bir form ve saz adı (divan sazı) gibi anlamları da vardır[2]. Değişik manalarını da zikrettiğimiz divan kelimesinin bu mahalleye ad olmasının tarihi izleri de burada görülmektedir. Bugünkü Pazar camiinin hemen kuzey-batısında yer alan bu mahallede, kalıntıları hala görülen bir

[1] TDV İslam Ansiklopedisi, 1993, cilt. 8, sayfa: 85
[2] TDV İslam Ansiklopedisi, 1994, cilt.9, sayfa: 377

hamam (yangından sonra burası eşraf kahvesi idi), ayrıca başta Saruhan beyliği ve Osmanlı dönemlerine ait yıkık yapıların izleri bulunmaktadır. Belli ki, bu mahalle şehrin yönetimini sağlayan resmi kuruluşların yer aldığı bölge idi ve adını da buradan almıştı. Ayrıca Yeni Gördes'e taşınılmazdan önce burada Adliye ve Belediye binaları da yer almaktaydı.

Divan mahallesinin de hemen batı bitişiğinde Nakıpağa Mahallesi vardır. Nakib, Arapça bir kelime olup, birkaç anlamı vardır. 1. Bir kavim veya kabile başkan veya vekili, 2. Bir tekkede şeyhe yardım eden en eski derviş veya dede. [3] Naib, kelimesi de Arapça olup, 1. Vekil, birinin yerine geçici bir zaman için oturan, 2. Kadı vekili, 3. Kadı, şeriat yargıcı anlamları vardır [3]. Bu konuda elimizde bir yazılı belge bulunmamakla birlikte, yukarıdaki anlamlarla ilintili bir çıkış noktasının olması gerekir.

Eski Gördes'in en batı ucunda yer alan Uzunçam Mahallesinin adının kuvvetle muhtemel, bu bölgede zamanında var olan uzun çam ağaçlarından aldığını tahmin ediyoruz.

Bu mahalle isimleri 1940'lar-da itibaren taşınılmaya başlanılan Yeni Gördes'te de aynen kullanıl-mıştır. Günümüzden 6-7 yıl kadar evvel Kurtuluş Mahallesi ikiye bölünerek Adnan Menderes ve Hüseyni Baba adlarında iki mahalleye dönüşmüş ve Kurtuluş kelimesi terk edilmiştir.

Eski Gördes bir mecburiyet sonucu terk edilmişti. Fakir halk, çoğu Yunan yangınından sonra derme çatma olarak yaptığı ahşap evlerin kerestelerini değerlendirmek için, ev ve dükkânlarını kendi elleriyle sökerek Yeni Gördes'teki inşaatlarında kullanmıştır. Bunu bir ölçüde makul kabul edebiliriz. Ancak Eski Gördes'teki 600 yıllık Türk dönemi hatırası, ahşap olmayan taş yapıları sonraki nesillere hatıra olarak kalacak şekilde koruyabilirdik. Duvarındaki eski kavimlere ait bir taşı çıkarmak için Uzunçam mahallesindeki Saruhan dönemine ait "Selçuklu Camii"nin zarif minaresinin, bir Gördesli tarafından küçük bir para karşılığı yıktırıldığını ve bugün yerinin bile belli olmadığını söylersek, herhalde yüreğinde burukluk oluşmayacak bir Gördesli genç düşünemiyorum. Demirci'de bu döneme ait sapasağlam camileri görmek halen mümkündür. Ancak Demirci Yunanlılarca yakılmamıştır.

Genç kelimesini bilerek kulandım. Çünkü büyüklerimizin bu konulara, istisnalar dışında, duyarlı olduklarını pek görmedim. Meselâ, Çarşıbaşı'nda, önünde halı seccadesi motifleri bulunan çeşmeyi onartmayı düşünen Gördesli ve yönetici çıktı mı? Sakın bana orası "sit" alanı, oraya dokunamazsınız demeyin. Konuyu bizzat Manisa Vakıflar Şube Müdürü ile görüştüm. Eğer Eski Gördes'te başta Pazar Camii olmak üzere her türlü yapıyı onartmak için, kişi, şirket veya dernek adına Vakıflara bir dilekçe ile başvurmak gerekiyor. Onların etüt ve gözetiminde tamirat mümkün olabilmekteymiş. 2004 yılında çıkarılan bir kanun ile buraya yapılan masrafları kişi veya şirket gider olarak gösterip, vergiden düşebiliyor. Biraz geç kaldık gibi ama, hala hamiyetli bir veya birkaç Gördesli zengin çıkarsa, eski Gördes'teki Pazar camiini ve Çarşıbaşı çesmesini kurtarmak mümkün olacaktır. Gördes'in mevcut iktisadi zorluklarını dikkate alırsak, bu konuda özellikle İzmir ve İstanbul'daki "gönlü zengin" hemşehrilerimizden bu iyiliği yapmalarını diliyorum.

(Bilgi: Pazar Camiinin büyük onarımı 2014 yılında tamamlanmıştır)

NOT: Vakıflar Genel Müdürlüğü onarım programına aldı. Röleve çalışmaları tamamlandı. İzmir 2 numaralı Tabiat ve Kültür Varlıkları Müdürlüğünde işlemleri sürüyor.

* 23.07.2002 Gördes Gazetesi

[3] Osmanlıca Türkçe Sözlük, Bilgi Yayınevi,1971, sayfa: 603

13. ÇARŞI İÇİNDEN BİR GÖRÜNÜŞ

1943, Öktem Arel'den(Akhisar) alınmıştır. Sokaklar taş döşeme olup, sokak meyilleri ortada. Telefon ve elektrik direkleri mevcut. Erkekler kasketli ve düzgün giyimli. Geri plânda Pazar Camii ve etrafındaki dükkânlar görülüyor.

14. ESKİ GÖRDES PAZAR CAMİİ CİVARI

1995, Foto. Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Yukarıdaki resimdeki bölgenin 1995'deki hali.

15. ESKİ GÖRDES PAZAR CAMİİ ONARIMDAN ÖNCEKİ SON HALİ
2003, Foto. Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir.

16. RESTORE EDİLİRKEN VE SON HALİYLE ESKİ GÖRDES PAZAR CAMİİ
18.10.2014 S.S.İlker tarafından fotoğraflanmıştır. Eski Gördes'te ayakta kalan tek yapıdır.

17. ESKİ GÖRDES'TEN KALANLAR
2014, Baharda Eski Gördes Pazar camii ve çevresi

Facebook/Eski Gördes/Ertan Deniz'den alınmıştır.

18. ESKİ GÖRDES'TE BİR BARDAKHANE
01.03.1934, Foto Öğr. Nevzat Altuğ, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Eski Gördes'in doğu ucundaki Namazgâh'ın yanında Çağtıllı Deresi üzerinde yer alan, tek kemerli taş köprünün yanında idi. Resimdekiler; sağdan sola: 1. Öğr Nevzat Altuğ (kasketli), 2. Maarif Memuru Fadıl Bey (foterli), 3. Silleli Bardakçı Mustafa Usta (Aslen Konyalı olup, 40 yıl önce Gördes'e geldiğini söylermiş), 4. Oğlu Haydar, 5. Dilsiz çırağı

Meraklısına: Sille Konya ilinin 8 km. kuzey batısında, eski bir Türk köyü. Günümüzde Konya Selçuklu Belediyesine bağlı bir mahalledir. Selçuklu döneminde olduğu gibi Osmanlılar devrinde de tarihi İpek ve Baharat yolları üzerinde olması nedeniyle önemini hiç yitirmemiştir. Cumhuriyet öncesinde nüfusu 18.000'e ulaşmıştır. Köy 1924 nüfus mübadelesine kadar Türk kökenli Hıristiyan çoğunluk tarafından iskân edilmişti. Macar gezgini Bela Horvarth 1913 yılında Anadolu'ya yaptığı gezisinde tuttuğu notlarda o yıllarda Sille'de 60 adet kilisenin ayakta olduğunu yazmıştır. Bugünkü nüfusu ise 3700 kadardır. **(http://tr.wikipedia.org/wiki/Sille)**

MAĞARALAR

19. ESKİ GÖRDES'TE MAĞARALAR

1930, Foto İlhan, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Yer, Tahta köprünün kuzeyinde, eski kilisenin yanındaki kanalın çıkış noktası. Derslerdeki bilgilerin deneylerle pekiştirilmesi ve uygulamaların yaygınlığı dikkat çekici. Sağdan 2. öğretmenin (Öğr. Ahmet Karaçay) "saç tıraş ve tarama biçimi", paltosunun göğüs cebinde "mendil", elinde "baston" ve pantolonunda "tozluk" kullandığı görülüyor. Sağdan ön 4. sıradaki öğrencinin saç tıraşına bir bakar mısınız?

"Eski Gördes'teki 7 kanal Selçuklu eseridir." Vedat Dalokay

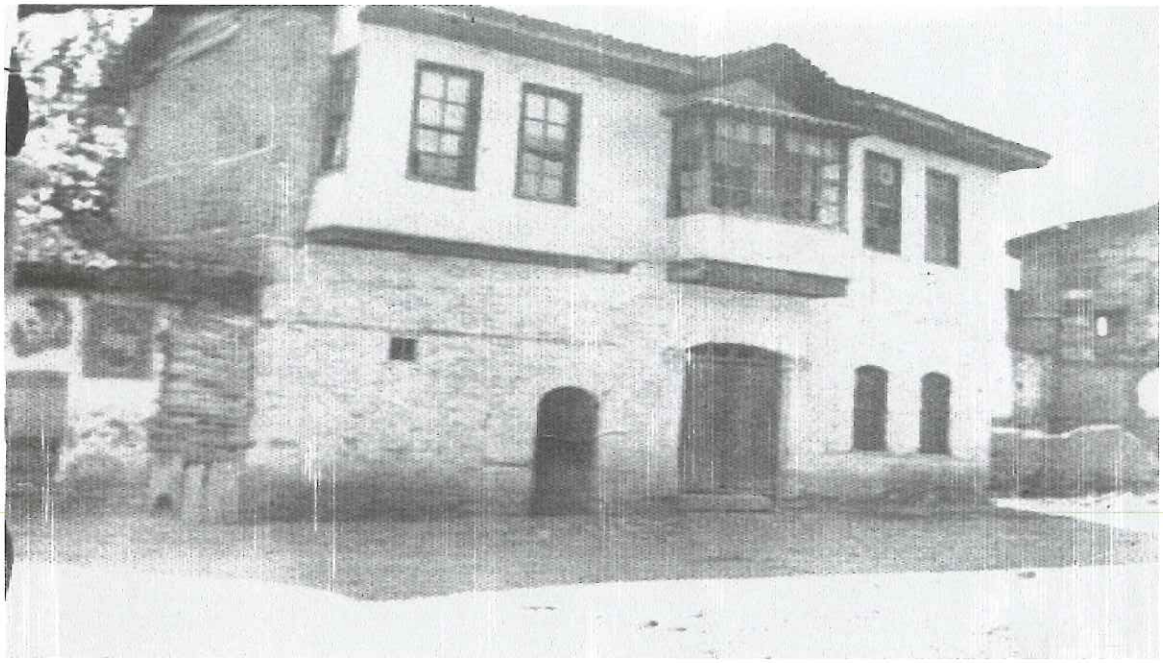
Ankara Belediye Başkanı iken, merhum Vedat Dalokay'ı ziyarete giden bir gurup içinde yer alan Gördesli Seyhun Erdem'le karşılaşınca ona hitaben, "Eski Gördes'teki 7 kanal, Selçuklu mimarisinin bir harikasıdır" demiştir[4]. Araştırılmaya değer bir konu. (Bu bilgi 10.05.2000'de Seyhun Erdem'le yaptığım telefon konuşmasında da doğrulanmıştır. SSİ)

[4] Müh. Mehmet Arat ile yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

ESKİ GÖRDES EVLERİ

20. İBRAHİM YURDOĞLUNUN EVİ

02.10.1957, Av. Zekeriya Yurdoğlu'dan alınmıştır. Bu ev Eski Gördes Çarşıbaşından Uzunçam mahallesine (batıya)doğru 100 metre mesafedeki Karadut ağacının karşısında yer alan Rahmetli Av. Zekeriya Yurdoğlu'nun ailesinin evi idi. O karadutu da babası İbrahim Yurdoğlu 1932'de dikmiştir[5].

21. ESKİ GÖRDES EVLERİ

1932, İkbal Altun'dan alınmıştır. Eski Gördes'te Germiyanlı Ahmet Bey'in evi, sonradan İbrahim Büke aldı. Kurtuluş mahallesinde, Pazar Camiinden doğuya doğru giden ana yol üzerindedir. Evlerin kapalı balkonu bayraklarla süslenmiş, gece aydınlatma için mum lâmbaları dikkat çekiyor. (Elektrik yok)

[5] Zekeriya Yurdoğlu ile yüz yüze görüşme, 05.01.1995, Manisa

22. HALICI İSMAİL BEYİN (ÖĞÜT) EVİ

1995, resim Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiş olup, aslı renklidir. Evin duvarları kesme taştandır. Ancak bugün biraz daha yıpranmış haldedir. Yeni Gördes'e göç etmeyi kabul etmemiş, ölünceye kadar bu evde kalmıştır. Başta Yağcıemir camii olmak üzere bazı yapıları korumaya çalışmış, onartmıştır. İsmet Öğüt'ün babasıdır.

23. GÖRDES TÜRK HAVA KURUMU BİNASI

1945, Gülümser-Ali İnce'den alınmıştır. Binada heyelana bağlı çok ciddi çatlaklar fark ediliyor. O zamanda hemen bütün ev ve işyerlerindeki pencereler küçük bölmelerden oluşuyordu. Bina, Çarşıbaşı'ndan Pazar Camii'ne doğru giderken sol tarafta idi.

24. PAZAR CAMİİNİN KUZEY TARAFINDAKİ EVLER

1931, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Muhtemelen Pazar camiinin minaresinden çekilmiştir. Arka plandaki beyaz ev Kemal Çiçekoğlu'na aittir. Arka solda Yaka camiinin minaresi görülüyor. Öndeki Kıyıcının İsmail Efendinin evidir. Arkadaki beyaz ev, 1924-25'lerde Macar Ustalar tarafından yapılmıştır. Aynı yıllarda Muammer Osmanağaoğlu'nun babası Halıcı Osman Ağaoğlu'nun evi ile aynı ustalar tarafından yapılır. Osman Ağaoğlu ustaların ücretini öder. Ancak Kemal Çiçekoğlu'nun ödemediği rivayet edilir. (Her iki ev de iki katlı, villa tarzı ve beyaz boyalıdır. Osmanağaoğlu'nun evi Koca mezarın yakınında idi.)

25. SON VİRANELER

1995, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Arkadaki Kemal Çiçekoğlu'nun, öndeki Kıyıcının İsmail Efendinin evleri.

26. KEMAL ÇİÇEKOĞLU ADAMLARIYLA

1934,Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Ön sıra (soldan sağa) 1. Kürt Sait (Gördes'ten evli idi.) 2.Yeğenobalı Mustafa, 3. Malazlı Darbaz, 4.Çak çak Mustafa (Boynunda atkı ve tüfeği olan, Gördeslidir. Kocadudunun damadı olup, Yaka camiinin yanında evi vardı), 5. Kemal Çiçekoğlu (Aslen Karadenizlidir), 6. Şekerci Abdullah (Beyaz ceketli), 7. Kıranköylü Solak Süleyman (Siyah takım elbiseli, Pehlivandır.)

27. HEYELAN ÇADIRLARI

1940. Şehrin karşısındaki Umman deresinin etrafındaki düz alana kurulan çadırlar. Bu alan bugün tarladır. Resimdekiler: ayaktakiler; soldan 2. Dâva vekili (Av.) İbrahim Atlan, 3. Öğr. Nevzat Altuğ. 4. Manifaturacı Nihat bey, diğerleri bilinmiyor.

28. HEYELAN BARAKALARI

1945-1946

Eski Gördes'te 1938'de başlayan toprak kayması (heyelan) dolayısıyla birçok ev oturulamaz hale gelmişti. Bir süre devletin gönderdiği çadırlar kullanılırken, akabinde mağdur aileler için aynı bölgeye barakalar inşa edilmiştir. Heyelan yıllarında birçok ev yıkılmış, kaymış veya oturulamaz hale gelmesine rağmen, hiç can kaybı olmamıştır. Şehir 1950' den itibaren 5 yılda yeni yerine taşınmıştır.

Heyelan barakalarının inşası sırasında, belediyenin canlı vasıtaları eşeklerle buraya malzemeler taşınmıştır. Bu hayvanların her biri için "günde bir ayar yem faturası" kesilince, yolsuzluk iddiası ile başkan görevden alınıp mahkemeye verilmiş, ara seçim kararı ile 1948'de seçim yapılmıştır. Adnan Menderes Hükümetinin 1950'de çıkardığı af ile de, bu dava sonuçlanmadan düşmüştür[6].

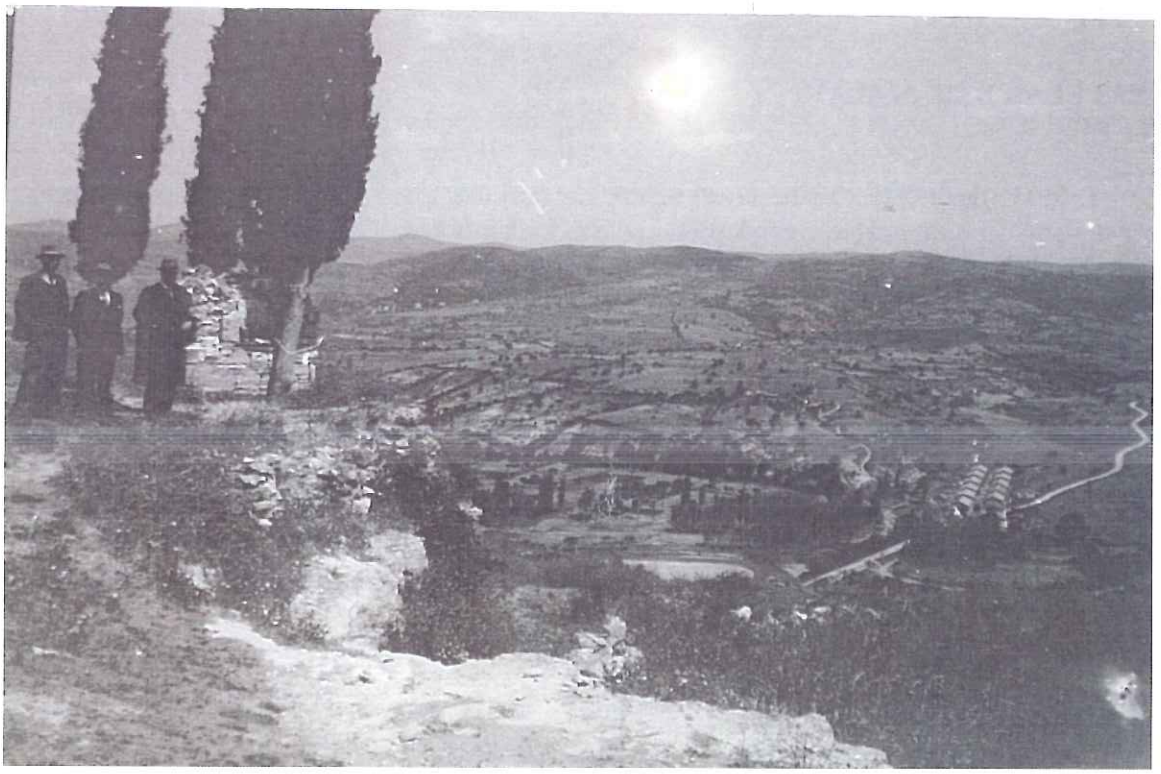
Bu olay ve akabinde yapılan belediye başkanlığı ara seçimi, heyelan talihsizliği ile üzgün haldeki Gördes halkına ummadıkları bir imkânı da sunmuştu. Eğer bu ara seçim olmasaydı; Gördes, Demokrat Partinin Türkiye'de kazandığı ilk belediye başkanlığı ünvanını alamayacaktı. Belki de akabinde devletin Yeni Gördes'in inşası ile ilgili yapacağı yardımlar bu boyutlarda ve hızlı olmayacaktı.

---

[6] Halil Serter (Uzunçam mahallesi muhtarı) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

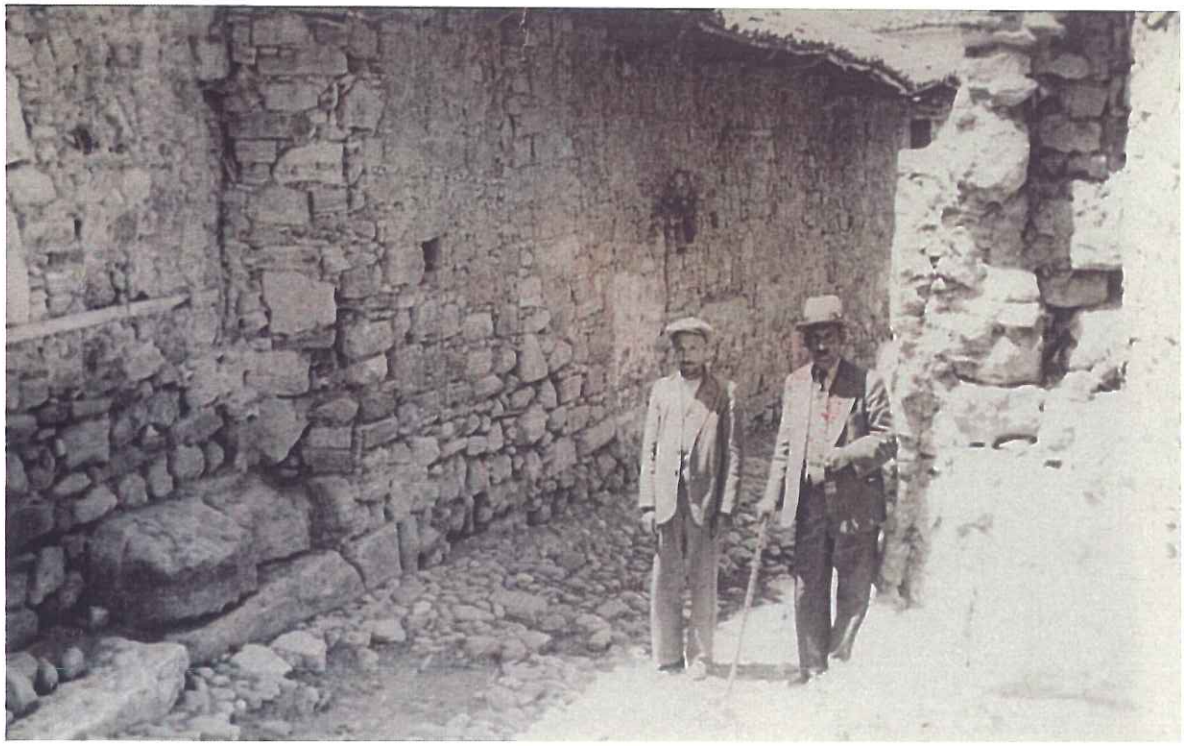
29. DEDEBEŞI'NDAN BAHÇEARASI, SALİHLİ YOLU VE HEYELAN BARAKALARI 1945, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

30. HEYELANIN ŞEHİRDE YAPTIĞI TAHRİBATA BİR ÖRNEK
1945, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Eli bastonlu kişi, Belediye başkanı Hacı Ethem Büke'dir.

31. HEYELANIN ŞEHİRDE YAPTIĞI TAHBİBATA BİR ÖRNEK DAHA
1946, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Sağdaki Belediye başkanı Hacı Ethem Büke heyelan incelemeleri yaparken.

32. BİR ESKİ GÖRDES SOKAĞI

1940, E. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. İlkokul öğrencileri bir resmi bayram törenine katılmak üzere yürüyüşe geçmişler. Tipik bir Eski Gördes sokağı. Yollar taş döşeme ve ortasına meyilli, evler cumbalı (ahşap balkonlu) ve yüksek avlu duvarlarına sahiptir.

33. ESKİ GÖRDES'TE MOTORLU ARAÇLARDAN EVVEL KULLANILAN TAŞITLAR: DEVELER

1924, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Develerle dışarıya en çok halı taşınırdı. Dönüşte ise, Gördes'in ihtiyacı olan mallar getirilirdi.

34. ESKİ GÖRDES'TE DEVELER
1929, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

TAHTA KÖPRÜ VE HATIRALAR

Eski Gördes'in hemen önündeki Tahta Köprü Osmanlı döneminde de vardı. Sık sık sellerde hasar uğrardı. Yunanlıların şehri yakmasıyla, bu köprü de zarar görmüştür. 1923-24'lerde tekrar inşa edilmiştir. İnşaatta kullanılan çok kalın çıralı çam keresteler, 3-4 çift dombey (manda) ile Demirci tarafındaki Sıdan dağından getirilmiştir. Bu köprü sel, çürüme ve diğer hasarların tamir ve bakımı için her yıl Ankara'dan 90 lira ödenek gelirdi[7].

1938'de Tahta Köprünün onarımı için zamanın Gördes Kaymakamı Arif Önen mezarlıktaki çok büyük selvileri zorla kestirmişti. Birçok Gördesli mezarlıktaki bu selvilerin kesiminden hoşnut olmamıştır. Ancak itiraz mümkün değildir. Çünkü akşam evden alınıp, karakolda dayak yemek tehlikesi vardı[8]. Köprünün tamir işlerinde çalışan ustalardan biri Gördesli marangoz Cemal Kocasarı idi. Tahta köprü 1960'lı yılların ortalarına kadar tamirat görmeden ayakta kalabilmiş, kuvvetli bir sel ile de bizlere veda etmiştir.

Köprüdeki ufak tefek arızalarda köprü kapanır, karşı taraftaki kamyon şehir tarafına geçemezdi. Salihli'ye gidecekler çaydan geçmek zorunda kalırlardı. İşte bu durumda hizmet erbapları ortaya çıkardı. Bağ çapasının gündeliğinin 35 kuruş olduğu zamanda, Hammal Tıkıcık Süleyman ile Hammal Ali 50 kuruş karşılığında sırtına bindirdikleri yolcuları çaydan karşıya geçirirlerdi[7].

BİR BAŞKA TAHTA KÖPRÜ

Bayat yoluna giderken Nallık alanı mevkiinde, Eski Gördes mezarlarına 300-400 metre mesafede, bugünkü Bekir Kurt'ların tarlasının altındaki "Taş Köprünün yanında, çay üzerinde ikinci bir Tahta Köprü daha vardı

[7] Halil Serter (Uzunçam mahallesi muhtarı, 30 yıl) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes,
[8] Hasan Solak ile yüz yüze görüşme, 05.08.1999, Gördes

YANGINDAN ÖNCEKİ GÖRDES

35. AHHH ŞİRİN GÖRDESİM, ESKİ GÖRDESİM…

1910, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Köprünün üzerindeki askerlerin kıyafetlerinin Osmanlı devleti dönemine ait olduğu kolaylıkla fark ediliyor.

36. ESKİ GÖRDES'TEKİ TAHTA KÖPRÜ

1926'da çekilmiştir.

37. BİR TAHTA KÖPRÜ (KUM ÇAYI KÖPRÜSÜ) FOTOĞRAFI
1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Foto Nuri. Sol taraftaki beyaz binalar; Hükümet Binası (yüksek bina) ve yanındaki alçak bina ise Hapishanedir. Köprünün ana iskeletleri olarak, genelde Gördes Kabristanından kesilen ulu selviler kullanılırdı.

38. TAHTA KÖPRÜNÜN 1930'DAKİ GÖRÜNÜMÜ (ÇİZİM)
1930'lu yıllar

(İbrahim Atabey tarafından eski fotoğraflara bakılarak çizilmiştir.2004)

39. TAHTA KÖPRÜNÜN SON HALİ

1937'deki halidir. Günseli Atay'dan alınmıştır. Günseli Hanım, Gördes Eski Belediye başkanlarından Abdullah Akbulut'un kızı, Öğr. Alim Atay'ın eşidir. Resim, babası A. Akbulut'tan intikal etmiştir. Resmin arkasına düşülen notta; ***"1936-1937 yıllarında inşaatı biten köprünün şehirden bir görünüşüdür. Karşıda köprünün nihayetinde görünen hükümet konağıdır."*** ifadesi yazılıdır. Heyelanın başlaması üzerine, köprü yıkılmasın diye, üzerindeki ağırlık yapan kısım alınmıştır[9]. Berideki evlerin heyelandan etkilenmiş hali dikkat çekiyor. 1960'lı yıllara kadar bu haliyle ayakta kalan, Yeni Gördes'e taşınma sürecinden itibaren bakımı da yapılmayan tahta köprüden, bahar mevsiminde suların yüksek olduğu günlerde üzerinden birkaç kere geçmiştim. (SSİ)

40. İLKBAHARDA GÖRDES ÇAYI VE YENİ KÖPRÜ

1995, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Tahta köprüden herhangi bir iz görülmüyor.

[9] Terzi Mürüvvet İlker ile yüz yüze görüşme, 03.11.2004, Manisa

41. TAHTA KÖPRÜDEN ŞEHRİN GÖRÜNÜŞÜ

1957, Mübin Sarıoğlu'dan(İzmir) alınmıştır. Resimdekiler; önde belediye eski başkanlarından Abdullah Akbulut (1954-1958) ve Metin Sarıoğlu görülüyor. Tahta köprü ancak bir arabanın geçebileceği genişlikteydi. Resimde; köprünün üzerinde bir cip (jeep), arkada Pazar camii en arkada ise alemi olmayan Yaka camiinin minaresi görülüyor. Yaka camiinin minaresi Yunanlıların Gördes'i yakmak için geldikleri gün, şehri önce top atışlarıyla tahrip etmişler, sonra da yakmışlardı. Bu top atışları sırasında minare de hasar görmüştür.

42. ESKİ GÖRDES'TE TAHTA KÖPRÜNÜN ALTINDA BİR GRUP GENÇ

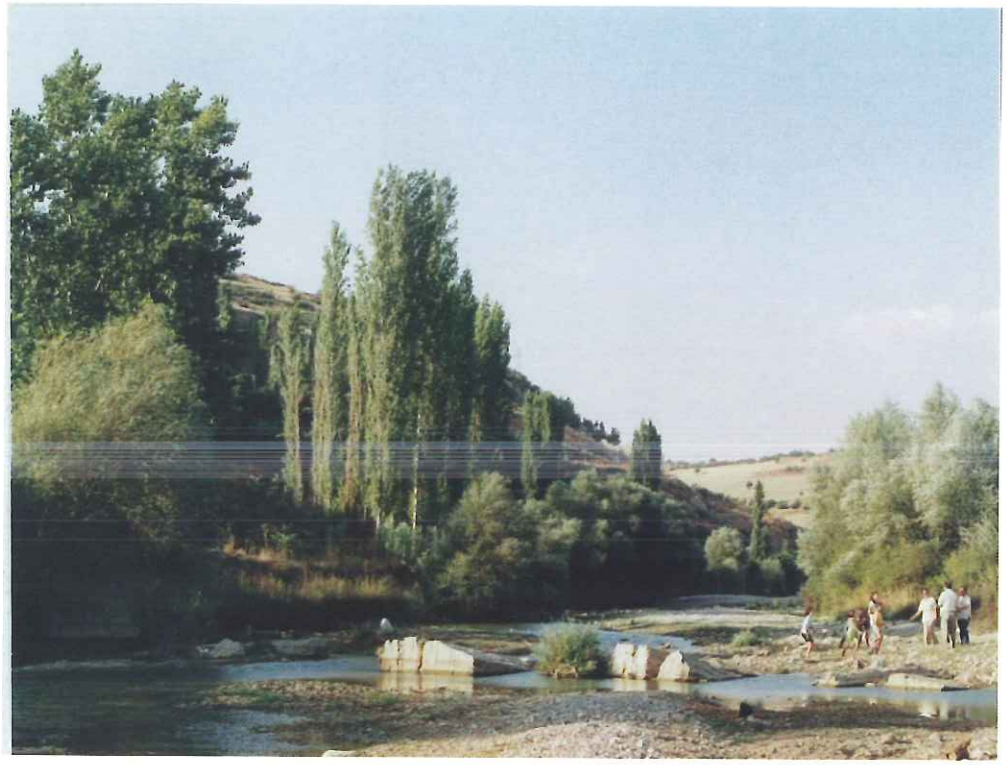
1940, Foto Nuri, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Yer, Gördes Kum Çayı kenarındaki Tahta Köprünün altı. Kılık kıyafette "Batı" özellikleri hakim.

43. BİR BAŞKA KÖPRÜ ALTI HATIRASI
1939, Gülçin Ağaoğlu'ndan alınmıştır (Akhisar). Kış aylarında Gördes Kum çayının coşkun akışı, arka plânda çay boyunca, şehrin Kurtuluş mahallesinin bir bölümü görülüyor.

44. TAHTA KÖPRÜNÜN AYAK KALINTILARI
2001, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir.

45. ESKİ GÖRDES'TEKİ "HAKİMİYETİ MİLLİYE İLK MEKTEBİ"NİN İNŞAATI

1927, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Yapımı 1927'de tamamlanan, beş dershanelik bu okulda, ancak bir nesil eğitim görebilmiştir. 1938'de başlayan heyelan sebebiyle 1940'da yıkılmıştır. 1938-1940 doğumlular bu okulda hiç okuyamamış, yapılan diğer bir okula gönderilmişlerdir.

46. ESKİ GÖRDES'TEKİ "MÜDAFAAİ MİLLİYE İLK MEKTEBİ"[10]

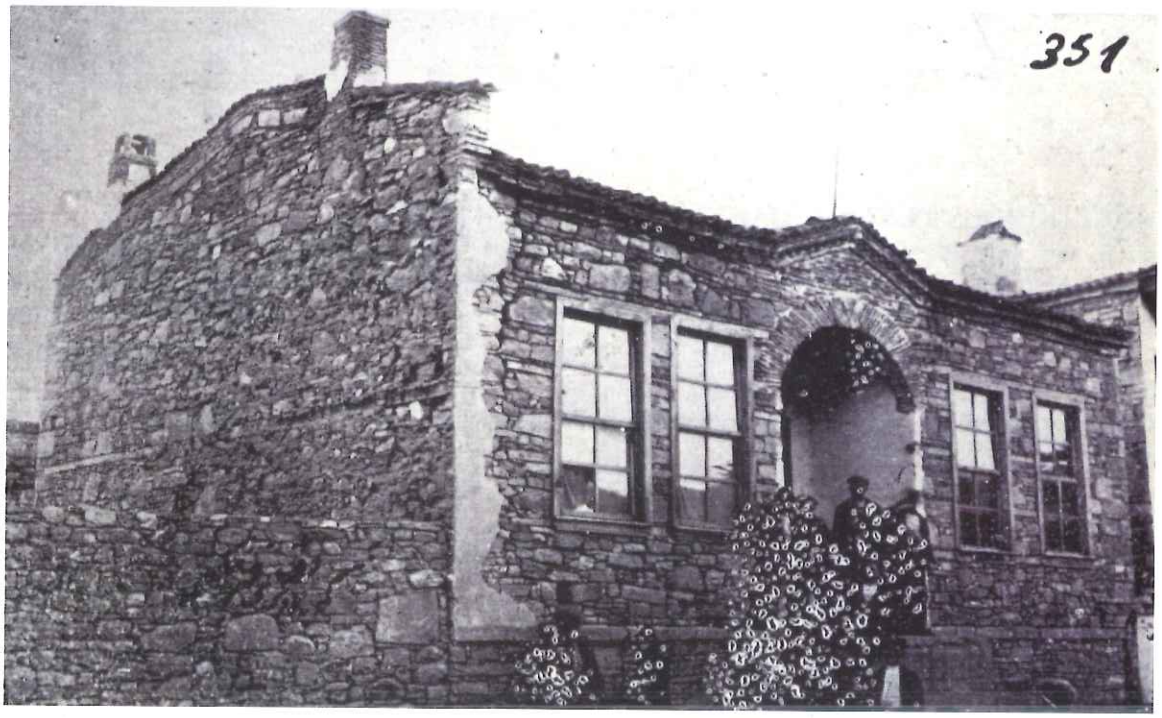
1935, E. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Eski Merkez İlkokulu olarak da bilinir. Beyaz kesme taşlardan yapılmıştır. Okulun önündeki taş döşemeli bu geniş alanda, bütün milli bayramlar kutlanır, gösteriler ve resmigeçit yapılırdı. Bu okulun fotoğrafta görülen arka bahçesi 1931'e kadar kabristan imiş. Kabirler bu tarihte kaldırılıp, Güdük Minareli caminin civarına taşınmıştır. Bundan sonra bu alan okulun arka bahçesi olarak kullanılmıştır. Fotoğrafın üstünde Osmanlı alfabesi ile "Gördos kazası merkezinde inşa edilen, beş dersaneli mekteb binası" yer almaktadır.

(**NOT**: Bu mezarın bulunduğu alanda Ulu Camii ve hamamı da varmış. Saruhan Beyin oğlu Bekçe Beyin mezarı Eski Gördes'te ise, burada olmalıdır. S.S.İlker)

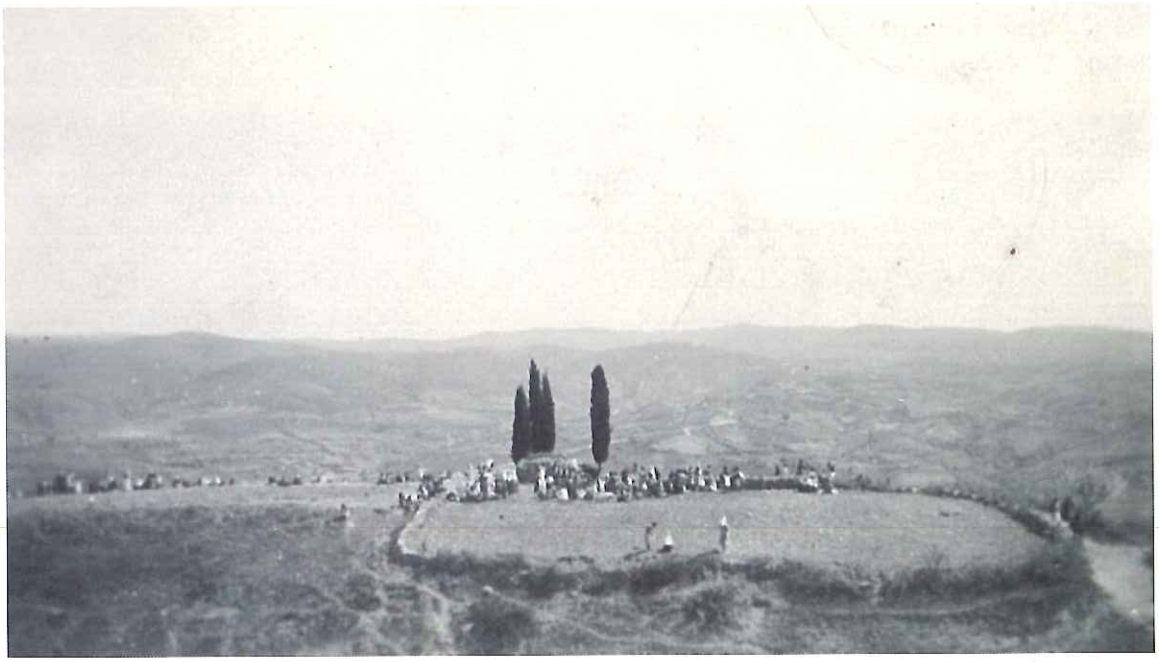
47. GÖRDES MİLLÎ KIZ MEKTEBİ

1927, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Cuma Mahallesinde, PTT'nin karşısında idi. Duvarları çatlak ve sıvasız bir bina idi. Daha sonra bu bina Boruların İbrahim Efendinin evi olmuştur.

ESKİ GÖRDES'TEN MANZARALAR
DEDEBAŞI

48. HIDIRELLEZDE ESKİ GÖRDESLİLER DEDEBAŞINDA
1940, Terzi Mürüvvet İlker'den alınmıştır.

49. DEDEBAŞININ AŞAĞIDAN GÖRÜNÜŞÜ
1995, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir.

50. DEDEBAŞINA ADINI VEREN KADİRİ TARİKATI ŞEYHİNİN MEZAR KİTABESİ (SİVEREKLİ)

2005, Naci Özgür'den alınmıştır.

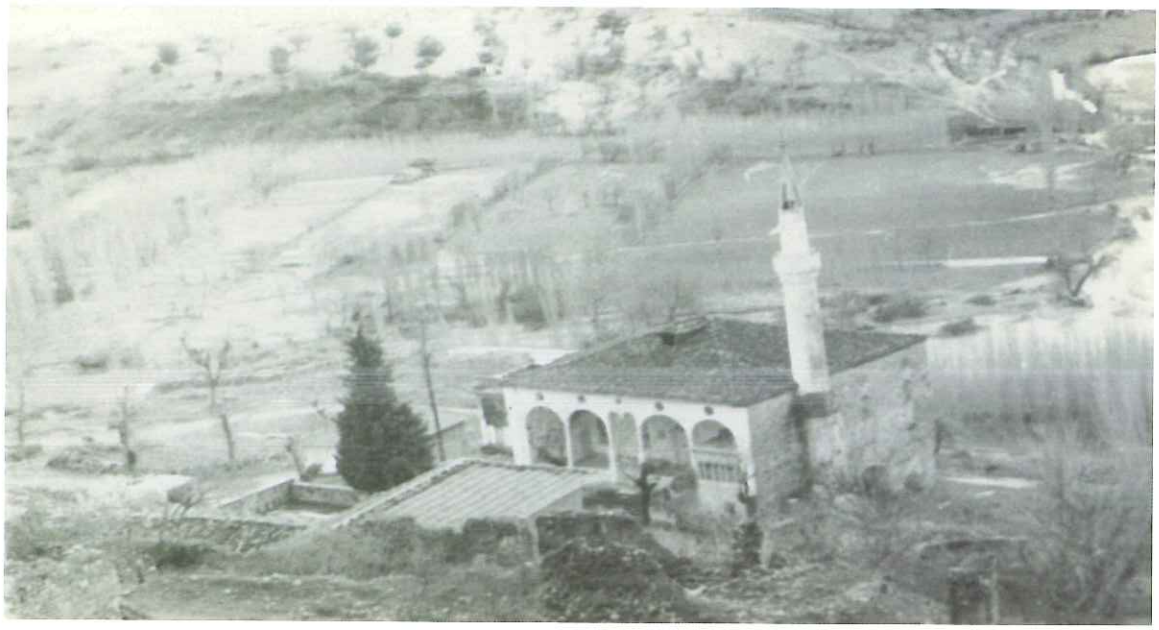
1.Satır: Diyarbekir'ın Siverek kazasından
2. Satır: Ve tarikat-ı aliyye-i Kadiriyye meşayıhından
3. Satır: Açıkbaş Hacı Ömer zade bin Halid'in
4. Satır: Eser-i vala-ı ebedisidir. El Fatiha
5. Satır: 7 Recep 1320 (1902)

ESKİ GÖRDES'TE PAZAR CAMİİ

51. PAZAR CAMİİNİN ÜSTTEN GÖRÜNÜŞÜ

1978, İlhan Çolak'tan alınmıştır. Eski Gördes'te cami ve okullar Perşembe günleri temizlenirdi[11].

[11] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 08. 08. 1999, Gördes

52. PAZAR CAMİİNİN ÖNDEN GÖRÜNÜŞÜ

1995, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. 1921 yangınında yanmış, 1924'de yeniden yapılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü uzun süre Gördeslilerin bu eski camiyi tamir etmesine, vakıf malı ve "sit alanı" gerekçesiyle izin vermemiş, kendiliğinden yıkılması uygun görülmüştür. Ancak 1980'li yılların sonlarında, Cami Yaptırma Derneğinden halıcı Mehmet Ünal'ın girişimleriyle Vakıflar Genel Müdürlüğü gerekli ödeneği (o zamanın parasıyla 180 milyon lira) göndermiş, ancak zamanın Gördes müftüsünün "caminin cemaatı yoktur" raporu üzerine, bu ödenek de geri alınmıştır. Şimdi ciddi yıkılma emareleri görülmektedir. Eski Gördes'teki mezarlıklar dışında Türk dönemine ait ayakta kalan Çarşıbaşı çeşmesi ve bu son yapının onarım şansı 2004 yılında çıkan bir kanuna göre mümkün olma şansı yakalanmıştır. Buna göre, eski eserlerin onarımını yapmak, tabii ki izinle ve giderlerini vergiden düşerek mümkün hale gelmiştir. Bu konuda hayırsever Gördesli kişi veya şirketlerin girişimlerine ivedilikle ihtiyaç vardır. Ya şimdi, ya da hiçbir zaman...

Teşekkür: Vakıflar Genel Müdürlüğünün Manisa iline tahsis ettiği büyük ödenekten, bir pay da bu camimizin onarılmasına ayrılmış, röleve çalışmaları tamamlanmış, 2 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulunun değerlendirmesi aşamasındadır. Bu camiyi çabalarımız sonucu listeye aldıran, Manisa İl Kültür Şube Müdürü Selendili değerli dost Nurullah Ertuğrul'a Gördesliler adına çok teşekkür ederim.(13.08.2008) Onun gayreti olmasaydı, bu büyük onarım muhtemelen olmazdı.(2016)

SELÇUKLU CAMİİ

Eski Gördes'teki Uzunçam mahallesinde, Ağalar mezarlığına yakın bir yerde var olan Selçuklu minaresinin yok olmasının hikâyesi hazindir. Caminin ahşap kısmı 1921'de Yunanlıların şehri yakması ile yok olmuş, ancak çok zarif taş yapı minare ayakta kalmıştı. Cami daha sonra tekrar yapılamamıştır. Saruhan Beyliği zamanında bu minare inşa edilirken, Eski Gördes'teki kadim medeniyetlerden kalma bazı yıkık eserlerin taşlarından da faydalanılmıştır. Yeni Gördes'e 1950'lerde çıkılınca, Hayri Büke'nin özel girişimi ile minare duvarlarında yer alan, eski dönemlere ait bazı yazılı taşlar ile minarenin kitabesi çıkarılırken yaşlılarca zarif olduğu ifade edilen yapı da yok olmuştur[12].

Selçuklu camiinin yeri, Uzunçam mahallesinden Eski Gördes'in merkezine doğru gidilirken, Ağalar mezarlığını geçip hemen sağa dönülen yol, (Kavakdibi alanına dönüldüğünde) 20 metre kadar ilerde sağda idi[13].

---

[12] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 01.08.1999, Gördes

[13] Münibe Bilgin ile yüz yüze görüşme, 20.05.2000, İzmir

53. YAĞCIEMİR CAMİİ

1995, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Çarşıbaşı'ndan Hüseyni Baba türbesine doğru giderken soldadır. Bakımsızlık ve define kazıcıların tahribi sonucunda bugün yok olmak üzeredir.

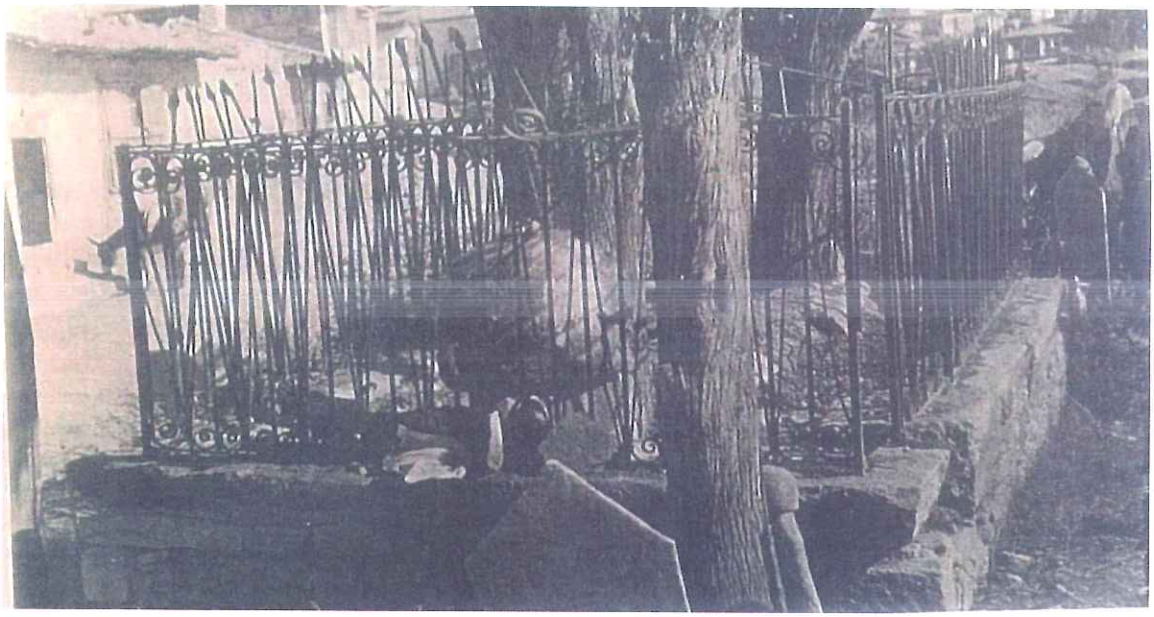

54. HÜSEYNİ BABA TÜRBESİ

Hüseyni Baba, 17.yüzyılda Gördes'te yaşamış, tasavvufi şiirlerinin yer aldığı divanı olan bir mutasavvıftır. Ancak bu divan, en son gittiği Hakkı Tarık Us Kütüphanesinden kaybolmuştur. İnşallah bir gün yüzüne çıkar. Şiirlerinin bir kısmı, değişik kaynaklardan Yurdun Güvenen tarafından bulunarak, Gördes Gazetesinde ve kendi çıkardığı, "Gördes, Aylık Tarih ve Kültür Dergisi"nin Mayıs 2003'de çıkan ilk sayısında yer almıştır.

HÜSEYNİ BABA TÜRBESİ

1939, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Mezar demir bir çit ile çevrelenmiştir. Mezarın sol tarafında taş döşeme cadde ve demirci dükkânları görülüyor.

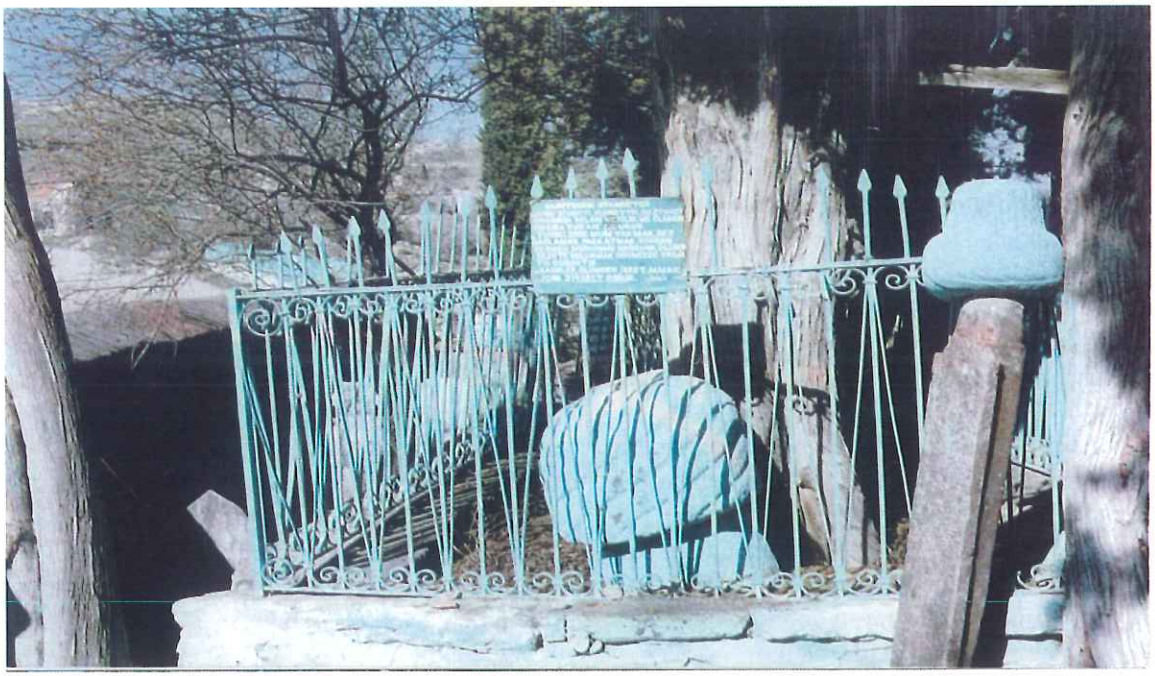

55. HÜSEYNİ BABA TÜRBESİNİN ONARIMDAN ÖNCEKİ HALİ

1985, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Şimdilerde büyük ölçüde azaldığını gördüğümüz "dilek taşı yapıştırma vs" gibi batıl inançlar konusunda halkımızı uyarmak için 1980'li yılların başında, resimde görülen uyarı levhası, Nuri Keçeci tarafından yazılmıştır. Daha sonraki yıllarda, Yusuf Altıngeyik'in Belediye Başkanı olduğu dönemde mezarı çevreleyen demirler kaldırılmış, mermer taş kullanılarak yeni düzenleme yapılmıştır.

Meraklısına Soru: Mezarlığımızda binlerce mezar taşının çoğunda yazı bulunduğu halde, bu kadar değer verilen Hüseyni Baba gibi bir zatın mezarının başında kocaman (alışılmışın hayli üzerinde) bir sarıklı mezar taşı olmasına rağmen, bir kitabesinin bulunmayışı ilginçtir. Var olsaydı mutlaka korunurdu. Acaba o yüzyıllarda mezar taşlarına yazı yazılmıyor muydu?

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

HÜSEYNİ BABA*

Ahmet İnce

(Gazeteci Yazar)

Gördes kabristanındaki Hüseyni Babanın menkıbeleri, bugün bile hafızalarımızda canlı ve taze olarak yaşamaktadır. Hüseyni babanın menkıbeleri yediden yetmişe bütün Gördeslilerin malumudur.

Şüphesiz; her Gördesli, çocukluğundan itibaren bu menkıbeleri duyarak büyümüştür. Bu hadiselerin naklinde en büyük amil, şüphesiz babalarımız, annelerimiz ve de dede ve ninelerimiz olmuştur.

Çocukluğumdan beri; bu tür hadiseler, daima dikkatimi çekmiştir. İnsan mantığının ve idrakinin fevkalade üzerinde cereyan eden bu hadiselerin, halet-i ruhiyemde büyük tezahürleri olmuştur.

Küçük yaşlardan itibaren, bu zat'ın esrarını bilmek, meydana çıkarmak en büyük arzumdu. Hepsinden de önemlisi Baba Efendinin dolaştığı manevi iklimlerde, bir nebze olsun hisse almaktı.

Nihayetinde bu arzu ve istek, bende bir vehme dönüştü. Böylece; tez elden çalışmaya ve araştırmaya başladım. İşin başındaki en büyük zorluk bir hakikat olarak karşıma dikilivermişti! Çünkü; bu iş, akılla olmuyordu! Amma; akılsız da olmuyordu! O zaman; benim için yapılacak ve takip edilecek bir yol vardı. Bu işe akılla başlamak, akılla devam etmek, akıl ve mantığın, kendi sınırını çizdiği ve daha ileriye gidemediği noktada durmak. Bu noktada mola vermek ve sonrasında insan aklının ve mantığının izah edemediği manevi iklimlere geçmek.

Bu çalışmalara devam ederken, halk arasında nakledilen rivayetler hiçbir zaman araştırmamıza temel teşkil etmemiştir. Rivayetler ancak ipucu olma keyfiyetinde kalmıştır.

İşte; bu ipucu sayesinde, çalışmalarımızı ilmi bir sahaya taşıma imkânına kavuşmuş oluyoruz.

Bu araştırma; ilmi ve tecrübi çalışmaların neticesi meydana getirilmiştir. Açık yüreklilikle de ifade edebiliriz ki, bu araştırma her türlü tenkide açıktır. Ancak; tenkitler ilmi ve olgun bir seviyede olmak kaydıyla makbulümüzdür.

İnancım odur ki; bu sahada, bir kapı açtığımız kanaatindeyim. İlerleyen zaman içerisinde yeni araştırmacılar bu kapıyı aralayıp, yeni bilgiler ve belgeler bulup, daha ileri merhalelere ulaşabilirler. Asıl mutluluğumuz işte o zaman gerçekleşecektir.

MENKIBE

17. yüzyılın sonları, Gördes'te müthiş bir kış hüküm sürüyor. Evlerin çatılarında bir metreye varan salkımlar aşağıya doğru sarkıyor. Kumçayı donmuş. Belki de tarihinde ilk defa üzerinde kızaklarla kayılıyor. Gördes adeta beyaz bir gelinlik giymişçesine alımlı ve sukuta bürünmüşçesine duruyor.

Bu arada evlerin bacalarından çıkan dumanlar kar beyazlığa nispetle mükemmel bir armoni oluşturuyor. Her nefeste, bu sükut ve huzur havası insanın ciğerinin en ücra noktasına kadar nüfuz ediyor.

Gördes sanki uykuda. Uykuda da; evlerden yükselen kirkit sesleri, kendisine ince bir saz, tatlı bir nağme ve cıvıltılı bir ninni olarak aksediyor.

Kahvehaneler eskisine göre daha kalabalık. Yüzyıllardan beri erkeklerin dokuduğu halıyı, kadınlar da öğrenmeye ve dokumaya başlamış artık. Tezgâh başlarında düğümü atan, göz nuru, alınteri döken erkeklerin, bu hasletlerini yavaş yavaş kadınlara bırakmaya başladığı bir dönem...

Bir Perşembe gecesi. Yatsı-nın okunmasına az bir zaman var. Müftü Hüseyin Efendi daracık sokaklardan ağır ağır yürüyerek Divan Camii'ne geliyor. Vakit namazlarını ekseriya bu camide kılıyor. Fatih'in şehzadeliği döneminde hocası Molla Gürani buraya gelmiş. Divan Camii'ni yaptırtmış ve Çay kenarındaki arazileri de vakıf arazi olarak bağışlamış.

Bu sebepledir ki Hüseyin Efendi de bu camiye daha fazla muhabbet duyuyor.

Her zaman olduğu gibi camiye herkesten önce geliyor. Oturuyor ve tespihi eline alıyor, başı önünde öylece dalıp gidiyor. Ta ki ezan okununcaya kadar.

İğne atılsa yere düşmeyecek kadar dolu olan camii, namazın bitimiyle dağılıyor. Cuma gibi mübarek bir günü karşılamanın sevinciyle cemaat dört bir yana dağılıyor.

Hüseyin Efendi de her zaman olduğu gibi caminin yakınındaki evinin yolunu tutuyor.

Evinde kendine ait özel bir oda. Bir oda ki sır ve esrar küpü. Bir oda ki fevkaladeliklerin ve manevi iklimlerin odak noktası.

Doyasıya yemiyor. Ekseriya yarı aç, yarı tok kalkıyor sofradan. Bu arada abdestini tazeliyor.

Yere koyun postundan yapılmış bir seccade serili. Seccade üzerinde uzun zaman meşgul olunduğu gözleniyor. Tüyler dökülmüş, kısmen de yassılaşmış. Diz ve alın izleri seccadede mühür vurulmuşçasına parlıyor.

Hüseyin Efendi her akşamki arzu ve heyecanı ile namaza başlıyor. Üzerine borç olan kaza namazı yok. Fakat "Şüphe ile kıldım" dediği namazların kazasını yapıyor önce. Sonra, Allah rızası için kılınan namazlar. Namütenahi zevk, arzu ve imanla edâ edilen, sayısını kendisinin bile bilmediği namazlar. Sonrasında seccadeye diz çöküş binlerce onbinlerce zikir ifadesi. Secdeye kapanıp saatlerce bir çivi gibi çalkı kalan bir alın. Ve gözpınarlarından damla damla akan gözyaşları. Uyuşmuş ayaklar üzerinde sabah ezanına kadar yapılan bu ibadetler nihayetinde eller karıncalanıncaya kadar edâ ile dualarla bitiyor. Her duanın sonunda "Cemalimi isterim, başka bir şey istemem Allah'ım!" diye tekrarladığı müthiş bir arzu, bilmem kaç bininci defa ifade ediliyor.

Sabah ezanı okunurken yüzünden buğum buğum akan terler. Ma'şukuna daha kavuşmamış bir âşıkın, çöl sıcaklığını andıran harareti, yüzünde çizgi çizgi şekillenmiş.

Akşamki abdestle yine Divân Camii'ne gidiyor. Namazını kılıp evine dönüyor.

Her zamanki gibi, gün ağarırken, sağına yarım dönmüş, sağ eli başının altında kulaklarını kapatır vaziyette uyuyup kalıyor.

RÜYA

Bir ömür boyu, günde birkaç saatlik uykuların birisinde Hüseyin Efendi, dizleri kıvrık ve karnına çekilmiş. Yüzünde tebessüm ve insanı ra'şelere boğan dalga dalga nûr, çevre çevre nûr.

Ve yine bir ömür düşününüz ki gündüzleri halk ile beraber yüzü halka, fakat gönlü hakka doğru. İç alemindeki sırrı, dışa taşırmamada bir kuyumcu titizliği içerisinde.

Bir tevazu, bir merhamet ve şefkat abidesi ki yollardan geçerken çocuklar hep peşinde. Her seferinde cebinden eksik etmediği şekerler. Yine her seferinde cübbesine yapışan mini mini yavrulara birer birer şeker ve hediyeler. Bu haliyle de çocukların kendisini hep "Baba" diye çağırışı. Bunları yaparken bile Allah resulünün çocuk sevgisine ve şefkatine sımsıkı bağlılık.

Halkın meselelerini ve sorunlarını halletmede ince bir nezaket ve tevazu. Sorulara hiçbir zaman "ben" diye cevap vermiyor. "Yüce kitabımızın buyurduğuna göre" ya da "Mübarek efendimizin söylediğine göre" şeklinde cevap-lıyor.

Bu haliyle bile kimseciklerin iç âlemindeki okyanusların kabaran dalgalarından haberi yok. Zaten takip ettiği yol da bunu gerektiriyor.

Nihayet yıllardır âşık olduğu, gelir diye beklediği, fakat gelmediği; o ulular ulusu büyük zât işte o gece geliyor. Bu bir oluş ya da kelimenin diğer manasıyla kendinin yok oluşudur ki, kemalat derecesi bakımından en yüce bir irtifa noktasıdır. Aşkla gözyaşı ve çileyle kazanılır.

Uykusunun en tatlı bir anında, bir rüya ve rüyasında o ulular ulusu büyük zat. Hüseyin Efendi eteklerine sarılıyor, ellerinden öpüyor. Büyük zat'ın ruhaniyeti Hüseyin Efendinin yüreğini kavuruyor. Ayaklarının bağı çözülüyor.

Sağ eli kıbleye doğru yönelmiş, işaret eder vaziyette Hüseyin Efendiye hitap ediyor: " Bu cuma ve her cuma, bu cuma ve her cuma!" Tam üç kez bu ifade tekrarlanıyor.

Hüseyin Efendi uyandığında terler içerisinde. Gömleği sırılsıklam ıslanmış. Nefesi kabaran bir deniz gibi dalga dalga. Bir müddet kendisini toplayamıyor. Ve sonra ağlıyor, ağlıyor, ağlıyor...

Dereceler sonsuz; fakat bizim biliş ve bildiriş vasıtalarımız sınırlı, kıyas basamaklarımız sayılı…

İçine düştüğümüz okyanuslar hep birken, boyumuzu aşan suların derinliğini nasıl ölçebilir, birbirine nasıl nispet edebiliriz.

Ancak bu bir seziş meselesidir. Ve Kemal fezasını dolduran manzume yıldızlar ve güneşler, bu güneşler arasında da insan gücünün, ışığına dayanama-yacağı merkezler vardır. İşte yukarıda zikrettiğimiz Allah(c.c) dostu da böyle bir merkez güneşidir.

Böylece, o cuma ve her cuma Hüseyin Efendi artık Mekke'dedir. Bu ne yüce olgunluk ve derecedir ki ancak bilenler takdir edebilir. Zaman ve mekân katlanmış, aciz insan aklının çözemeyeceği tecelli, yine aklın bilemeyeceği bir zaman ve mekân dilimi içerisinde devam edip gidecektir. Ama nereye kadar?

GÖRDES ÇALKALANIYOR

Zaman hızla akıp geçiyor. Mevsimler ardı ardına birbirini takip ediyor. Hüseyin Efendinin oluş sırrın üzerinden bilmem kaç zaman geçmiş. Bugün bizce bile meçhul.

Gördes, bağrında yaşattığı bu Allah dostundan habersiz yaşıyor. Hüseyin Efendi her günkü o mütevazı hayatına devam ediyor. İç alemindeki okyanuslar dalga dalga.

Bir atom santrali, bir gerilim hattı düşününüz. Bir ateş, bir kıvılcım, bir şeraresi bile olanları kavurmaya yeter ya! İşte Hüseyin Efendi manevi iklimlerin böylesine güçlü bir gerilim hattıdır. Kâinatın sayılı noktalarında olan böyle hat, Gördes'te tecelli etmiştir ve Gördes öylesine güçlü bir varlığından bihaber yaşamaktadır.

Ve bir Cuma günü. Cuma namazı kılınmış ve Ulu caminin avlusunda öbek öbek cemaat. Fısıltılar kulaktan kulağa yayılıyor:

- Gelmedi, yine yok.
- Başka camide kılmıştır.
- Hayır, ne zamandır takip ediyoruz. Cumaları diğer camilere de gelmiyor.
- Bu adam sapıttı mı ne?
- Nasıl olur? Bir müftü hiç Cuma namazına gelmez mi?
- Bu işte başka bir iş var. Mutlaka öğrenmeliyiz.

Böylece kaç zamandır sürüp giden şüpheler o Cuma açığa çıkıyor. Ve fısıltılar halinde kulaktan kulağa herkese yayılıyor.

Evlerde, dükkânlarda, kahve-lerde artık başka bir şey konuşulmuyor. "Hüseyin Efendi niçin Cuma namazına gelmiyor? Onu niçin Cuma vakti aramıyoruz?"

İnsan beynini ve mantığını bir kurt gibi kemiren bu soru, Gördeslinin kafasında artık bir muamma haline geliyor.

İlahi bir irade ve tecelliye karşı kıldan ince bir boynu teslim etme makamındaki Hüseyin Efendi de en ufak bir endişe ve telaş belirtisi yok. Kesretten Tevhide, eserden, müessire, müşahhastan mücerrete, çokluktan tekliğe giden bu yolda Yaradanına öylesine teslim olmuştur ki, bu teslimiyet kelimenin tam manasıyla bir kurtuluştur.

Ertesi Cuma. Evet, ertesi Cuma her şey bu sırrın çözülmesi için planlanıyor. Hararetli konuşmalardan sonra Gördes'in ileri gelenleri, bu işe meraklı birisini görevlendiriyorlar. Kimdir bu adam? Elimizdeki bilgiler sınırlı, bilemi-yoruz.

Ve o Cuma günü, Hüseyin Efendi takibe başlanıyor. Tam ezanla sala arası. Hüseyin Efendi önde, takipçi arkasında. İstikamet kum çayı tarafına doğru. Hüseyin Efendi bir ara duruyor. Yüzünü görmemesine rağmen sesleniyor; "Gel evladım! Niye beni arkadan takip ediyorsun?" ve eliyle arkasına işaret ediyor. Takipçi elektrik akımına tutulmuş-çasına titriyor. O an için hiçbir şey düşünemiyor, konuşamıyor. Sonra-sında Hüseyin Efendinin yanına geliyor. Ve tebessüm ve şefkatle karşılıyor. Hüseyin Efendi elinden sımsıkı tutuyor. "Yum yavrum gözlerini" diyor yumuyor. Hemen anında "Aç yavrum" diyor. Ve … Evet! … Ve açıyor…

BİR GARİP ADAM

Ve takipçi gözlerini açıyor. Gördüğü ve yaşadığı tablo fevkaladeliklerin de üstündedir. Zaman ölçütlerine nispet edileme-yecek olan mekânlar arasındaki bu seyir, takipçinin aklını başından almaya yetmiştir.

Hayal dese, değil! Rüya dese; rüyaya benzer bir tarafı yok. Şayet hakikatse, bu hakikatin sırrı nedir? Çözüldükçe düğümlenen bir bulmaca gibi, bütün bu sorular beyninde resmi geçit yapıyor.

Hepsi hayal, hepsi rüya olsa bile, yanı başında yürüyen Hüseyin Efendinin varlığı en büyük hakikat olarak durmaktadır.

İkisi yan yana yürüyorlar. Takipçinin ömründe hiç görmediği bu şehir, olanca

heybetiyle Cuma gününe hazırdır. Biraz daha ilerliyorlar... Ve sonra bütün ulviyeti ve haşmetiyle, Allah'ın (c.c) evi Kâbe karşılarına dikiliveriyor.

Takipçi anlıyor ki burası, mübarek belde Mekke'dir. Olan olmuştur. Fakat bu oluş sırrını anlamaya takipçinin ne ilmi ne irfanı, ne de kapasitesi müsaittir.

İşte o Cuma, namazlar Mekke'de ifa ediliyor. Mübarek belde ziyaret ediliyor. Beldenin manevi havası, ciğerlerin en ince noktasına kadar teneffüs ediliyor.

Mekke'de, cuma namazı dağılmış. Takipçinin hayret hislerinde en ufak bir eksilme yok. Bu haliyle takipçi kendini kaybetmekle kalmıyor, Hüseyin Efendiyi de kaybediyor. Bir sağa, bir sola koşuşup, kalabalıkları yararak onu aramaya başlıyor.

Fakat bütün bu aramalar boşuna gidecektir. Çünkü, olup bitenlerin tamamı ilahi bir irade ile tecelli etmektedir. Ve takipçi ne yazık ki bunu anlayamamaktadır.

Neticesiz kalan armaların neticesinde takipçi Hüseyin Efendiyi kaybetmiş haliyle Mekke sokakların-da dolaşan garip bir adamdır.

Dil bilmez, yurt bilmez haliyle takipçi, haftalarca Mekke sokaklarında garip ve şaşkın haliyle dolaşır durur. Şaşkınlığı o hadde varır ki, derdini anlatacak kimseleri bile bulamaz. Çoğu zaman günleri aç ve perişan olarak geçirir. Her cuma, Hüseyin Efendiyi tekrar tekrar arar fakat bir türlü bulamaz. Bu işe karıştığı için de yüreğinde pişmanlık fırtınaları esmeye başlamıştır.

Bir gün bu haletiyle, takipçi bir kenarda oturmuş garip garip düşünürken, bir el arkasından dokunur. Takipçi döndüğünde karşısında aksakallı ve müşfik edalı bir ihtiyarla karşılaşır.

İhtiyar : "Garip ve dertli bir adama benziyorsun evladım. Senin bir derdin olmalı, haydi anlat, açılırsın" deyince, takipçi başından geçenleri bir bir anlatır. Onu dikkatle dinleyen ihtiyar, yakıcı ve tesirli bir sesle konuşmaya başlar...

SIR ÇÖZÜLÜYOR

Aksakallı nuranî yüzlü ihtiyar ağır ağır ve tane tane konuşu-yor:

"Yüce Allah (c.c) dilemedikçe, ne bir kuş kanadını ne bir ağaç yaprağını kıpırdatabilir. Anlattıkların ilahi bir sırrın neticesinde tecelli etmiştir. Siz ona "Hüseyin Efendi" diyorsunuz. Halbuki onun buradaki lakabı "Hüseyni Baba"dır. Zaman ve mekânın efendisi. O ne yüce ne mübarek zattır. Her cuma namazını burada kılar. Bu hafta yine gelecektir. İlk geldiğiniz cumayı hatırlıyor musun? İşte o camiye git. Onu orada bulacaksın. Ellerine sarıl, yalvar. Seni memleketine yine ancak o götürür. Şunu da unutma ki onun himmeti olmadan, buralardan hiçbir yere gidemezsin. Yalvar ki, sana himmetini esirgemesin. Haydi Allah'a (c.c) emanet ol!"

Konuşmasını bitiren ihtiyar oradan ayrılırken takipçinin hayreti şaşkınlığa dönüşüyordu. Hüseyni Baba demek her Cuma namazını burada kılıyordu. Peki, bu ihtiyar bunu nereden biliyordu? Beynine ilmiklenen soruların bu son halkasıyla takipçi, beyin hummasına tutulmuş gibi titriyordu.

Has oda sırrının açıldıkça açılan namütenahi sonsuz kapısı. Açıldıkça buldum zannedilen, ama bulunamayan; her kapısında bu ilahi sırra bir adım daha yaklaşılan; ancak tamamına varılamayan... İşte bu kapı önünde Allah dostlarının gönül perdelerini ardına kadar açarak yaptıkları müşavere ve gönüllerin birbirine aksedişiyle Hüseyni Babanın sırrı takipçiyle anlatılmış olur.

Ve ilahi emrin tecellisi yönünde son cuma, cami avlusunda takipçi, Hüseyni Babanın eteklerine yapışır. Leyla'sına kavuşmuş Mecnun'a; Şirin'e kavuşmak için dağlar delen Ferhat'a denk bir iştiyak ve hararetle, kızgın çölde suya kavuşan bir yolcu gibi, Hüseyni Baba'nın ellerine yapışır. Hasret öper, öper, öper...

Bir çift hareli gözden fışkıran yakıcı ve kül edici nazar takipçinin beyninde ilmiklenen soruları bir bir çözerek, yüreğindeki bütün ıstırapları ve kasveti silip süpürür.

Neticede Hüseyni Baba takipçiye himmetini esirgemez ve getirdiği gibi onu Gördes'e götürür.

Gördes'e gelir gelmez Hüseyni Baba Ulu Cami'ye uğrar ve müezzini bulur: " – Mevta var. Salalar verilsin" diyerek evinin yolunu tutar. Kapıdan girerken minarelerden müezzinlerin salâ okuyan yanık sesleri duyulmaktadır.

Ve evde ilk işi abdestini tazelemek olur. Sonra büyük oluş sırrına erdiği, yüzbinlerce zikrin yapıldığı odasına çekilir. Bu esnada halk dışarıda kimin öldüğünü merak

etmekte, birbirine sormaktadır. Salayı Hüseyni Baba'nın verdirdiği hemen duyulmuş, fakat ölenin kim olduğu halkın merakını daha katmerleştir-miştir. Bütün bunlar olup biterken Hüseyni Baba odasında. Alnı seccadede. Billur billur akan gözyaşları yanaklarından aşağıya dökülüyor. Ayrılıktan ziyade vuslata benzer bir gözyaşı demetidir bunlar. Hafifçe doğruluyor. Ellerini açıyor ve Rabbine yakarışını yapıyor:

" Yüce Rabbim! Sen her şeye kadirsin. Senin gücün her şeye yeter. Benim sırrıma artık vakıf oldular. Ne olur! Emanetini al artık Allah'ım, al artık Allah'ım!..."

Zaman ve mekândan münezzeh bu Allah dostu, dışarıda salaları okunurken, ilk geldiği yere, Rabbine, aslına dönüyor ve ruhunu teslim ediyordu.

Olup bitenler Gördes'e anında yayılırken, Hüseyni Babanın ölüm haberi bir anda şok tesiri yaratıyordu.

Böylece sağlığında sırrını bilemedikleri Hüseyni Babanın şahs-ı manevisi ölümünden bugüne kadar, bir ibret tablosu olarak dillerde söylendi durdu. Şüphesiz kâinatın sonuna kadar da söylenecek.

* Gördes Yazıları, Ahmet İnce, Akademi Kitabevi, İzmir, 1996, s: 5-1

56. HÜSEYNİ BABA TÜRBESİNİN EN SON HALİ
2003, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. (Sağ alttaki gölge, fotoğrafı çeken SSİ'ye aittir)

57. CELÂL BABA MEZARI VE KOCA ÇINAR
1985, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Sağda görülen önü açık yapının içinde Celâl Baba'ya ait mezar vardır. **Celal Baba, Hüseyni Baba** ve Pazar Camiinin karşısındaki şadırvanın arkasında mezarı olan **Bayram Babanın** kardeş ve İmam olan Bayram Babanın en büyük, Hüseyni babanın ortaca, Celal Babanın ise küçükleri olduğu söylenir.

Görülen Ulu çınarın 350-400 yaş civarında olduğu tahmin ediliyor.

ESKİ GÖRDES MEZARLIKLARINI ÇOK SEVİYORUM. ÇÜNKÜ, BÜTÜN SEVDİKLERİM ORADA.
Sıtkı Babayiğit (81 y.)
10.08.1999
Gördes

58. ÇARŞIBAŞI

1980, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Çarşıbaşı çeşmesi, yanında 350-400 yıllık ulu çınar ağacı, hemen arkasında duvarı görülen "Umumi Tuvalet" ve en arkada yıkılmamış Çolakların evi görülüyor. Çarşıbaşı çeşmesinin ön yüzünde halı motifi vardır. Öndeki yıkık duvarların olduğu yer, Kahveci Süleyman Ağanın (İlker) kahvehanesidir.

"ESKİ GÖRDES'TEKİ ESERLERİN KORUNMASI, ORADAKİ 900 YILLIK TÜRK İZLERİNİN KORUNMASI DEMEKTİR."

Eski Gördes'teki Çarşıbaşı çeşmesi (Müderriszade Mustafa Ağa Çeşmesi-1753) ve diğer bazı tarihi yapıların kitabeleri Gördes Eski Belediye Başkanlarından Hayri Büke'nin varisleri tarafından Ege Üniversitesine bağışlanmıştır (1997). Bunlarla ilgili çalışma yapılmalı, kopyaları mevcut kalıntılara konulmalıdır. Bu konudaki makale ve fotoğraflara aşağıdaki adresten ulaşılabilir.

http://dergipark.ulakbim.gov.tr/egetid/article/viewFile/5000135732/5000124599

59. YAĞCIEMİR CAMİİ ÖNÜNDEN ÇARŞIBAŞINA UZANAN YOL

1980, Dr. S.Sami İlker tarafından çekilmiştir. Öndeki Halıcı İsmail Beyin, ilerisindeki bitişik ev Ekmekçi Hacı Ahmet'in evidir. En arkada görülen yıkık minare ise, Yaka camiine aittir. Ön soldaki yıkık yapı ise Eski Gördes Postanesi idi.

60. HACIPAŞA HANI VE HAMAMI ile FESLİ GÖRDESLİLER

1924, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. (Pazar camiinin karşı batısında, halen bazı duvarları durmaktadır.) Gördes'in yöneticileri ve zenginlerinin gittiği yerdi. Sahipleri Hacı Ethem Büke ve Mehmet Ata Büke idi. Bunlar han ve hamamı kendileri işletmez, kiraya verirlerdi. Bu hamamı uzun yıllar Hamamcı Hakkı (Onat) işletmiştir.1921 Gördes'in yakılmasından evvel burası Han ve Hamam idi. Yangından sonra han olarak kullanılmaya devam etmiş, ancak hamam bir daha açılmamıştır. Uzunçam mahallesinde Müderris Hamamı vardı. Nezih Güvenleri annesinin sülalesine aitti.[14]

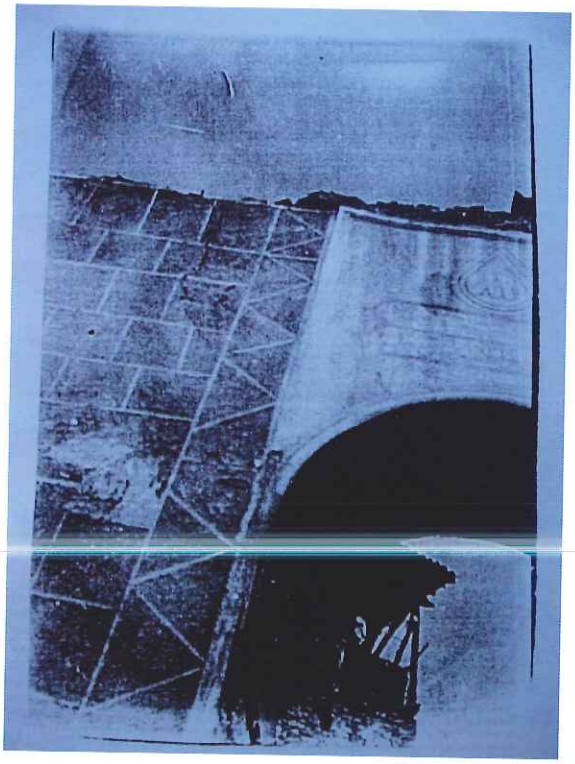
Şapka İnkılâbından (25 Kasım 1925) önce Fesli Gördesliler ve Divan mahallesindeki Hacı Paşa Hanının doğu tarafıdır. Yunan yangınından izler(yıkık yanık bina kalıntıları) hala belirgin şekilde fark ediliyor. Kimlikleri bilinmeyen bu beş Gördesli erkeğin kıyafetlerindeki ortak özellik; fes, ceket, yelek ve pantolon giymeleri ve kravat takmamalarıdır. Yıkık duvarları üzerine leylekler yuva yapmış. Arka planda ise, Molla Fenari (Divan) camiinin yıkık minaresi görülüyor.

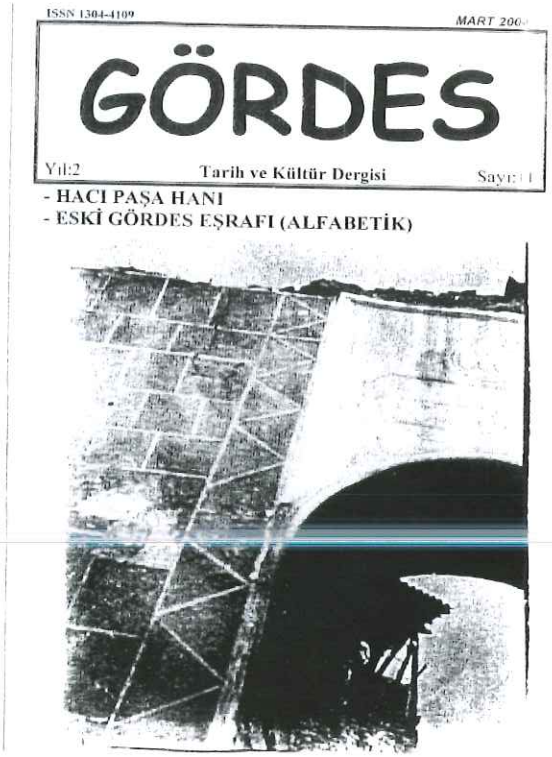

[14] Halil Serter (Uzunçam mahallesinin 30 yıllık muhtarı idi) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

61. HACIPAŞA HANI CÜMLE KAPISI

1924, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Hacıpaşa Hanının giriş kapısının fotoğrafı. Sağ üstte "Maşallah" yazısı ile hemen altında binanın kitabesi görülüyor. Resimde kapının yarısı görülüyor. Kesme taş ve tuğlalarla geometrik desenler kazandırılmış duvar dikkat çekiyor. (Hacıpaşa Hanı, Yurdun Güvenen'in Gördes Tarih ve Kültür Dergisinin 11. sayısının kapak konusu olmuştu)

62. BİLİNMEYEN BİR GÖRDES CAMİİ

Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

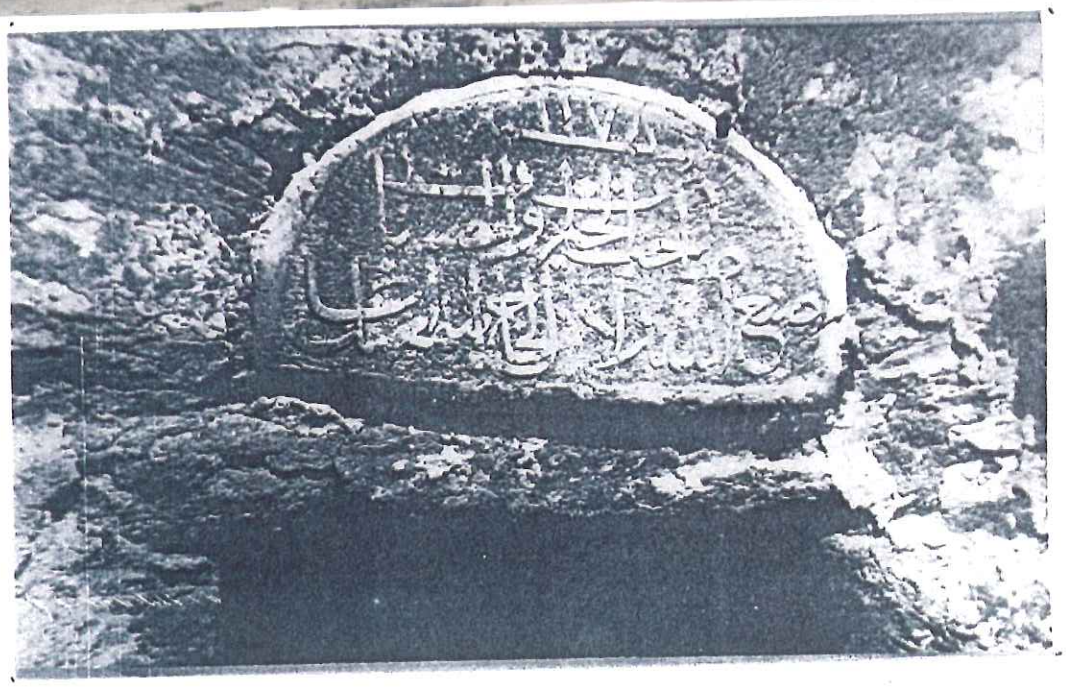

63. SUNULLAHZADE HACI İSMAİL AĞA'NIN YAPTIRDIĞI MİNARENİN KİTABESİ

1970 Em. Öğr. Av. Mehmet Tekdemir'in tezinden alınmıştır. Kitabede,

"1178, Sahib-el hayrat vel hasenat
Sunullahzade elhac İsmail Ağa" yazılıdır.

Resim-5:Bir minarenin giriş kapısı üzerindeki kitabe.
Resim, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nden alınmıştır.

64. GÖRDES MEZARLIĞINDAN BİR GÖRÜNTÜ
1928, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Arkadaki büyük fesli mezar taşı, Hakkı Tarık Us'un babasının mezar taşıdır.

ESKİ GÖRDES'İN SONUNU HAZIRLAYAN GÖRDES YANGINI İLE İLGİLİ BİR BELGE*

(13 HAZİRAN 1921)

YUNANLILARCA GÖRDES VE CİVARININ YAKILMASI ÜZERİNE DÖRT GÖRDESLİNİN ÇOMAKLI DAĞINDAN İSTANBUL HÜKÜMETİNE YAZDIĞI RAPOR

METNİN ASLININ GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE ÇEVİRİSİ **

Saygıdeğer Sadrazam Hazretleri,

Gördes Çomaklı Dağı

31 Mayıs 1921

Aydın ilinin doğu sınırı ucunda ve Akhisar, Kırkağaç, Salihli, Kula ve Demirci kazalarıyla, Balıkesir (Hüdavendigâr) ilinin Sındırgı kazası ile çevrilmiş, 180'den fazla köyü ve 45 bin İslâm nüfusuna sahip, 1200 haneli ve 6000 nüfuslu, halı imalâtıyla meşhur, mühim bir kaza merkezi olan Gördes kasabası 21-22 Mayıs 1921 tarihine rastlayan Cumartesi ve Pazar günleri, Yunan askerleri tarafından önce top atışlarıyla, ardından da kundaklanarak tamamen ve son noktasına kadar mahvedilmiş ve yakılmıştır.

1. Dünya Savaşı ırasında savaşan iki ordu arasında müstahkem mevkilerden ve açık şehirlerden birçoğu yanmış, birçok köy harap olmuş ve beldeler viraneye döndürül-müş, ocaklar, aileler söndürüldüğü görülmüş ve işitilmişse de, öncelikle anılan mevkilerin bir harp sahnesi kabul ve ilân edilmesi ve sonra içinde düşman askerler bulunması, birçok harp malzemesi yığılmış olması ve daha sonra da mensubu olduğu hükümet tarafından tahliye ve halkının başka yerlere sevk ve yerleş-tirilmesi gibi sebepler dolayısıyla, bu haller savaş zorunluluğundan ve savaşın kötü sonuçlarından kabul edilir. Fakat, müstahkem mevkiler-den olmamakla birlikte, iç taraflarında savaşçıları bulunmayan koca bir memleketin sebepsiz olarak yakıl-ması ve ateşe verilmesi, yirminci yüzyılın gururlandığı medeniyet ve adalete nasıl anlatılabilir?

Bundan önce Yunan işgal ordusu, Akhisar-Balıkesir, Salihli-Uşak üzerine yürüdüğü sırada, memleketimize de gelmiş, av tüfeklerine, ekmek bıçaklarına varın-caya kadar halkın elinde bulunan silâhların tamamını toplamış ve yanında Akhisar'a götürmüştü. Dört ay kadar önceki ikinci gelişinde tekrar yoklamaya girişmiş ve topu 100 kişiyi geçmeyen Rumları, bütün eşyalarıyla birlikte Akhisar'a ve Salihli'ye göçe mecbur ve sevk ettikten sonra, halka hitaben: Kuvvayı Milliye ile olan ilişkilerin kesilmesini, aksi halde memleketin yakılacağını açıkça söylemiş ve *"Silâhlarımızı aldınız, jandarmayı, hükümet kuvvetlerini dağıttınız, merkezi hükümetten ayırdınız, Kuvvayı Milliye buraya geldiğinde, ne ile karşılık verip mukavemet edeceğiz, ilişkilerimizi nasıl kesebi-liriz"* tarzındaki gayet mantıklı olarak halk tarafından verilen cevaba karşılık aciz kalarak çekilip gitmiş-lerdi.

Bu defasında sekiz-on taburlu bir kuvvetle, azgın bir saldırıyla vatanımıza hücum ettiler, memleketimizi ateşe verdiler. Medeniyet devri denen şu yirminci yüzyılda Avrupa'nın büyük devletleri adına, yüzyılların en büyük vahşetinin hatırlatacak, engizisyon devrine rahmet okutacak bir şekilde birçok zulüm ve facialara sebep olup, sevgili yurtlarımızı gözlerimiz önünde cayır cayır yaktıktan, sağlam bir tek ev, dikili bir taş bırakmadıktan ve zaten virane olan kiliseyi de harap ettikten sonra, alışıldığı gibi dönüp gitmişlerdir. Kilisenin tahribindeki maksat açık olarak göze çarpmak-tadır. Türklere suç yüklemek için düzenlenmiş ve yapılmış bir suç aracıdır, başka bir şey değildir. Çünkü olmuşu, olmamış göstermek; olmamışı, olmuş gibi yaymak, bu milletin, yâni Yunanlılığın millî geleneği ve eski alışkanlığı gereğidir. Beklenmeyen bir facia karşısında kalan halk, canından başka bir şey kurtaramamış, eşya adına bir şey alamamış, para gibi, mücevher gibi en kıymetli eşyasını almaya vakit bulamamış, bütün servetini ve eşyasını terk etmeye mecbur olmuştur. Şu halde bir Türk nasıl olur da kendi memleketini, yuvasını ateşe verir, kendi eliyle kendisini mahveder. Bu suçlamalara hedef olmamak ve gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlamak için, bir tahkik heyetinin hemen oluşturul-masını talep ve istirham ediyoruz

Gördes etrafında eşkıya ortaya çıkmış olabilir, etrafa akın ve sarkıntılık da edebilir. Nasıl ki ara sıra türeyen eşkiyaların akın ve sarkıntılarına, Yunanlılardan ziyade köylüler, aşiretler etkilenmiş ve zarar görmüşlerdir, üç beş eşkıya için koca bir memleket yakılır mı? Eşkıya her zaman her yerde eşkiyadır. Kendi resmi tebliğleri bile "Gördes ve etrafında ortaya çıkan eşkıya" diyordu. Şu halde eşkiyayı takip etmek, nerede olursa çıkarmak herhangi hükümetin vazifesi ve bu vazifenin de yalnız eşkiyanın çıkarılmasına ve bulunduğu yere gönderilmesi lâzımken, koca bir şehri ateşe vermek, binlerce insanı evinden, yerinden yurdundan mahrum bırakmak, Yunan hükümeti-nin gurur ve övgü ile yaymaktan geri durmadığı medeniyet gereği midir? Yoksa yüzlerini kızartacak durumlar-dan mıdır? İşte bu ayrıntı ve hükümler ve resmi tebliğden ortaya çıkan bir hakikat varsa, o da şehrimizin kasten yakılmasıdır. Asırlardan beri kendileriyle pek hoş geçindiğimiz Rumlar asla bizden ayrılmak istememişlerdi. Ne çare ki, halisane niyet taşımayan Rumları kurtarmak Yunanlılığın milli gayesi gereği olduğundan, bunca feryat ve figan, rica ve istek etkili olamamıştı. Rumların bütün eşyalarıyla beraber rahatça sevk edilmeleri, ortak vatandan uzaklaştırılmaları, memle-ketimizin gelecekteki kaderini de gayet güzel tayin etmişti. İşte o karar ve düşünceler, bütün fecaatiyle sonunda oldu. Memleketimizin kasten yakılmış olduğuna bundan başka delil

aramak abestir. Bir vesile bulunarak, bir sebep icat edilerek bu şehrin yakılması gerekiyordu. Karşı bir iddia, tamamen çürütülmüştür, yalan dolandan ibarettir.

Yunan askerinin bu havalide icra ettiği mezalim, yalnız şehrimizin yakılmış olmasından ibaret değildir. Salihli'den, Marmara'dan ve Akhi-sar'dan dönen asker, güzergâhlarına rastlayan 70-80 kadar mamur ve zengin köyü de basmış, halkı soymuş, tüyler ürpertecek birçok vahşet ve cinayet işlemiş, pek çok kadının ve kızın ırz ve namusuna tecavüz etmiş, beş altı yüz haneli nahiye merkezi olan Kayacık kasabasını dahi ateşe vermiş ve yerle bir etmiştir.

Maddi zararımız bugün otuz milyon liradan aşağı değildir. Manevi zararım9zı tahmin etmek mümkün değildir. Yapılan mezalimi, işlenen cinayeti birer birer zapt etmek için binlerce sayfa yazı yazmak gerekmektedir. Buna ise şu anda buna imkân yoktur. Çünkü her türlü araçtan mahrum dağ başındayız. Nüfus olarak kaybımız da vardır. Fakat kayıpların hüviyetleri henüz belirlenememiştir. Maruzatımız her türlü abartmadan uzaktır. Belki binde birini bile tasvir edemedik. İnanmak istemeyenleri hemen davet ediyoruz. Gelsinler, görsünler. Bir yığın kül halinde bulanan şehri, bir de o şehrin çırılçıplak dağ başlarında aç ver susuz, sefil ve perişan kalan halkını seyretsinler.

Ey medeni Avrupa'nın İzmir temsilcileri; vazifeniz yalnız İzmir'de mi oturmaktır! Geliniz, hiç olmazsa insaniyet ve beşeriyet namına geliniz. Dün hemcinslerine yardımı kendine şiar ve meslek edinmiş, fakat bugün elinizle memleketimize getirip soktuğunuz zalim bir düşmanın kahredici ellerime düşerek, her şeyden mahrum, sefil ve perişan, uzatılacak müşfik ellere yakarış ellerini açarak gözü yaşla ve büyük bir üzüntüyle boynunu bükerek bir dilenci gibi nafaka dilenmekte olana halkımızın elim durumunu feryadını, iniltilerini gözlerinizle görünüz, kulaklarınızla işitiniz. Görünüz ve işitiniz de mukaddes harp için, harp adı altında insanlar nasıl imha ediliyormuş, memleketler nasıl yakılıyormuş, görünüz de insanlığa olsun tanık olunuz.

Ey insanlığın hadimleri, bütün dünyanın insanperver halkı, hitabımız sizleredir; Anadolu mahvoldu. Üç seneden beri kızıyla, soyuyla bütün kaynağı kurudu. Hükümetler cinayet işlemişse, günahsız ve masum halkın, zavallı kadın ve çocukların suçu nedir?

Artık yeter. Şimdiye kadar sebepsiz olarak bize reva görülen fecaatten ve bu fecaate bir son verilmemesinden, tarih ve insanlık huzurunda büyük itilaf devletlerini sorumlu kabul eder ve Yunan hükümetini şiddetle protesto ederiz. Karşı karşıya olduğumuz zarar ve ziyanın tazmin ve telafisini ve memleketimizin yeniden yapılandırma yollarının bulunmasını sözü edilen devletlerden talep ve istirham ederiz.

Gördes ahalisi namına:

Karaoğlanoğlu Resulzâde Faik

Karagözzade Mehmed

Ali Ustazâde Ahmed

Not. İngilizce ve Fransızca lisanlarına aşina memleketimizde esasen kimse olmadığından, tercüme ettirilememiştir. Mazur görünüz. Şunu da ilâveye mecburuz ki; şu dakikada aldığımız malumata göre, şehrimizin yanmasından evvel ve yangın sırasında yağma edilen eşyalarımızın bir kısmının Akhisar ve Salihli çarşılarında alenen satılmakta olduğu bildirilmiştir. Bu hususa da önemle dikkatlerinizi çekeriz.

13 Haziran 1921(1337)

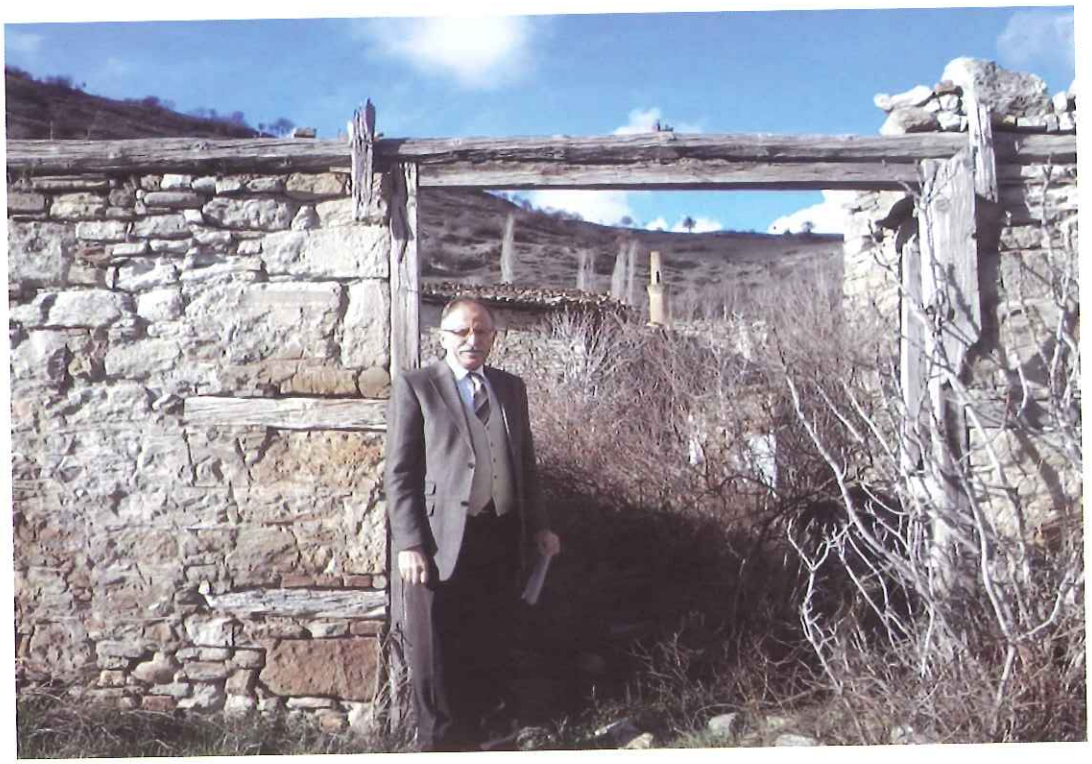
* TC Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün internet sitesinden alınmış, BOA. HR. SYS. 2625/21 sayılı belgedir.

** Günümüz Türkçesine çeviren, Prof. Dr. Ayşe İlker, CBÜ Fen Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Bl. Öğr. Üyesi

65. ESKİ GÖRDES'TEN KALANLAR

2014, Facebook/Eski Gördes/Kemal Çamlıoğlu'ndan alınmıştır.

Büyükşehir Belediye Başkan yardımcısı Mimar Azmi Açıkdil ile Eski Gördes incelemelerinde. Azmi Açıkdil, arka planda Çataloluk camii minaresi görülüyor.

Altta ise Pazar camiinin kuzey batı tarafında yer alan Hacıpaşa Han ve Hamamının kalıntılarında inceleme...

Çarşıbaşı meydan ve çeşmesi, arkada Pazar camii görülüyor.

66. ESKİ GÖRDES ŞEHİR PLANI

İKİNCİ BÖLÜM

ONUNCU YIL KUTLAMALARI VE DİĞER TÖRENLER

1. İKİNCİ MEŞRUTİYETİN İLANI DOLAYISIYLA GÖRDESTE YAPILAN TÖREN

1908. Em. Öğr. İbrahim Çiçek, Yurdun Güvenen ve CBÜ Eğitim Fak. Öğr. Gör. Şaban Çetin'den alınmıştır. Resmin üzerinde "Meşrutiyetin İlanı Culus-u Hümayun" yazılıdır. Yer, Eski Gördes'te Hükümet konağının önüdür. Soldaki pencere hizasında "**artı**" işareti ile gösterilen **Gördes Müftüsü ve Alaşehir kongresinde (16 Ağustos 1919) Gördes delegesi İsmail Hakkı Efendi**'dir. Arkadaki kapının sağ kenarı hizasında "önünde artı ile işaretli" zamanın **Gördes Kaymakamıdır**. Diğerleri Gördes'in ileri gelenleridir. (Bu bilgiyi Em. Öğr. İbrahim Çiçek'e veren Şehit Makbule Hanımın ağabeyi İbrahim Ertem'dir.)

MİSAFİR KALEMLER

ALAŞEHİR KONGRESİNE KATILAN GÖRDES DELEGESİ MÜFTÜ İSMAİL HAKKI EFENDİ

Öğr. Gör. Şaban ÇETİN

CBÜ Demirci Eğitim Fakültesi

30 Ekim 1918 Mondros Mütareke- sinden sonra ortaya çıkan iktidar boşluğu, İtilaf Bloku tezi, Osmanlı tezi, yerel ve ulusal hareket tezleriyle doldurulmaya çalışılmıştır. İtilaf Bloku tezlerinin arkasında savaş galibi güçlü devletler vardır. Osmanlı tezi yenik bir güçten çıkmaktadır ama yine de arkasında bir siyasal otorite ve devlet vardır. Yerel ve ulusal hareketler ise azımsanmayacak ve giderek artan bir kitle gücüne sahip olacaklardır. Bu dört tezin sıralanışı kronolojik çizgiyi de yansıtır. Mondros sonrasında ilk ve en etkili tezler İtilaf Bloğundan gelmekteydi, bunlara da bakarak Osmanlı yönetimi birtakım tezler üretmeye koyuluyordu. Hemen hemen aynı tarihlerde doğan yerel hareketler kendi tezlerini dile getirmeye başladılar. Atatürk'ün liderliğindeki ulusal tez ise Haziran 1919 Amasya kararlarıyla belirmeye başladı. Pekiştirilip kesinleşmesi, Sivas Kongresi kararları ve Misakı Milli ile gerçekleşti.

Milli mücadelemizin hazırlık döneminde, vatanı işgalci kuvvetler-den kurtarmak, milletin istiklal ve bağımsızlığını korumak amacıyla düzenlenen kongrelere bölgesel bazı dernekler ön ayak olmuştur. Sayıları oldukça kabarık bulunan bu kongreler Mondros Mütarekesinden hemen sonra başlamış, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaya başlamasından bir ay sonrasına kadar devam etmiştir. Bu kongreleri beş gurupta toplamak mümkündür.

1. Üç Liva Kongreleri.
2. Trakya Kongreleri
3. Doğu Anadolu Kongreleri
4. İstanbul Milli Kongresi
5. Batı Anadolu Kongreleri

Batı Anadolu'da toplanan **Balıkesir, Alaşehir ve Nazilli** Kongreleri-nin amacı, İzmir ve çevresini işgal eden, Milen hattında durdurulan Yunanlıların karşısına dikilmek ve bu direnişi örgütle-mekti. Bu amacı gerçekleştirmek amacıyla, Milen hattı cephesi gerisindeki Alaşehir'de **16-25 Ağustos 1919'da** 22 Batı Anadolu kentini temsilen 45 delegenin katılımıyla Hacim Muhiddin (Çarıklı) başkanlığında bir kongre toplanmış-tır. Balıkesir Kongresi gibi Alaşehir Kongresi de, batı Anadolu'daki teşkilatlanmayı güçlendir-miş, milli hareketin hazırlanması ve güçlenmesi açısından Sivas kongresine destek olmuştur.

Anadolu'daki bu dağınık ham malzemeyi toplayıp birleştiren, yeniden yoğurarak bir tutarlığa kavuşturan Mustafa Kemal Paşa olmuştur. Yerel kongreler ve dağınık Kuvayı Milliye birlikleri Atatürk'ün liderliğinde, vatanın kurtuluşu için büyük bir potansiyel güce dönüştü-rülmüşlerdir.

Alaşehir'de yapılan bu kongrede Gördes'i, **Gördes Müftüsü İsmail Hakkı Efendi** temsil etmiştir.

İSMAİL HAKKI EFENDİ (1856-1921)

Eski din alimlerinden Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olan İsmail Hakkı Efendi 1856'da Gördes'in **Divan Mahallesi'nde** dünyaya gelir.

İlk Öğreniminden sonra, babasının çalıştığı **Hacı Numan Efendi Medresesi'nde** Arapça tahsili yaptıktan sonra Mutasarrıflık merkezi olan Manisa-'ya gider. Manisa'da

Evliyazade Hacı Rıza Medresesinde tahsilini tamamlayarak icazet alır. Tahsilini bitirdikten sonra tekrar memleketi Gördes'e geri dönen İsmail Hakkı Efendi önce Hacı Numan Efendi Medresesi'nde göreve başlar; daha sonra da Gördes Müftülüğü'ne getirilir.

1334 (1918) tarihli İlmiye Salnamesine göre, Kadı Hüseyin Efendi ve Müftü İsmail Efendi'nin Gördes'te görev yaptıkları anlaşılmaktadır (İlmiye Salnamesi, s.214). Daha sonra Marmaris'e tayini çıkar. İmkânsızlıklar nedeniyle görev mahalline geç ulaşır. Mütareke yıllarıdır. Siyasi otorite kalmamış, işgal hareketleri başlamıştır. Her tarafta kongreler düzenlenmektedir.

II. Balıkesir Kongresi'ne katılan delegesi olmadığı halde, Heyeti Merkeziye'nin yapacağı harcamaların bölüşülmesi ilkesinin yer aldığı 14. maddeye göre Gördes de Balıkesir'in harcamalarına % 4 oranında katılacaktır. Gördes'in harcamalara katılması konusunda karar alınmış olması ilginçtir. Her halde kongre sırasında Gördes de Balıkesir heyetiyle sıkı bir ilişki içerisindeydi. Bu sıkı ilişkide İsmail Hakkı Efendi'nin çabalarının olmadığı düşünüle-mez.

Alaşehir Kongresi, 16 Ağustos 1919'da Cumartesi günü, Alaşehir'de Şahyarlı Mustafa Bey'in konağının salonunda, öğleden sonra saat 15.00'de açılmıştır. Önce seçimler yapılır. Başkanlığa Hacim Muhittin Bey, Başkanlık vekilliğine Alaşehir Kuvayı Milliye Kumandanı Mustafa Bey ve Uşak murahhası İbrahim Bey seçilirler. Daha sonra görüşmelere geçilir. Kongre her günlük içtimasını üçer saatlik iki celse halinde düzenleme kararı alır. Ama kongre, çalışmalarını bazı günler bir celsede, bazı günler ise dört celsede tamamlanan bir yoğunlukta sürdürür. **16-25 Ağustos** arasındaki 10 günde, 19 celse toplantı yaparak kongre çalışmalarını tamamlar.

Müftü İsmail hakkı Efendi Alaşehir Kongresi'nin açılışında da kapanışında da bulunmuş, **"Sabık-ı Müftü İsmail Hakkı Efendi Gördes"** adıyla evrakları imzalamıştır. Bu ifadeden Müftünün görevden ayrıldığını kendisini tamamen vatan hizmetine adadığını görüyoruz.

Yine, Kurtuluş Savaşı yıllarında Demirci Kaymakamlığı ve Akıncı Müfrezeleri Kumandanı olan İbrahim Ethem Bey **"Demirci Akıncıları"** adlı hatıratında Gördes ve **Kapanca Muharebelerini** anlatırken Pehlivan Ağa, Halil Efe, **İsmail Hakkı Efendi**, Hacı Veli, Kadıoğlu Pehlivan ve Bakırlı Mustafa'yla birlikte kahramanca savaştıklarından söz etmektedir (Demirci Akıncıları, s.49-50). **"Efendi"** ifadesin **"Ulemâ"** için kullanıldığını bildiğimize göre burada adı geçen İsmail Hakkı Efendi'nin Gördes Müftüsü olduğunu kolayca tahmin edebiliriz.

İsmail Hakkı Efendi'nin mezarının tespit edilerek, Şehit Makbule Hanımla, birlikte yeni nesillere tanıtılması, Gördesliler için büyük bir kadirşinaslık örneği olacaktır.

KAYNAKÇA

1- Tanör, Bülent, Türkiye'de Kongre İktidarları (1918-1920), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.

2- Turan, Şerafettin, "Milli Mücadele dönemindeki Kongreler Arasında Alaşehir Kongresi'nin yeri", Milli Mücadelede Alaşehir Kongresi.

3- Konukçu, Enver, Alaşehir Kongresi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

4- Tekeli, İlhan- İlkin, Selim, Ege'de Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey, T.T.K.Yay. Ankara 1989.

5- ÇETİN, Şaban, *"Alaşehir Kongresine Katılan Salihli Delegesi Müftü Mehmet Lütfü Efendi"*, Erciyes Dergisi, Temmuz 2005.

6- İlmiye Salnamesi, Matba-i Amire, 1334

7- Sarıkoyuncu, Ali, Milli Mücadelede Din Adamları, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995.

NOT: Müftü İsmail Hakkı Efendi'nin bir resmi de "Geçmişten Geleceğe Gördes, Feridun Bayram, İzmir, 2008" adlı kitabın 45. sayfasında mevcuttur.

2. TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN ONUNCU KURULUŞ YILI KUTLAMALARI

29.Ekim 1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Eski Gördes'te Pazar camiinin batısında kurulan "tak" görülüyor. Kadayıfçıların Hakkı Beyin fabrika boyutlarındaki büyük boyahanesinde bulunan, elektrik motorundan(jeneratör) elektrik alınmıştır. Bu ve benzeri taklarda mum lambaları da kullanılmıştır. Yine elektriğin olmadığı yıllarda, Cumhuriyet Bayram kutlamalarının akşamında, "Eski Mektep"in olduğu meydanın ortasına odunlar yığılır, yakılır, bütün çarşı aydınlanırdı. Ateşin etrafında davul zurna eşliğinde oyunlar oynanır, fener alayları düzenlenirdi. Fener alayını sivil halk, gençler ve çocuklar oluştururdu[15].

3. ESKİ GÖRDES'TE ONUNCU YIL KUTLAMALARI

29 Ekim 1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ, şehrin ileri gelenleri Pazar Camiinin batısında kurulan "tak"ın önünde toplu halde görülüyorlar.

[15] Terzi Mürüvvet İlker ile yüz yüze görüşme, Gördes, 1999.

4. ESKİ GÖRDES'TE ONUNCU YIL KUTLAMALARI

29 Ekim 1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Hamdi Germen'den alınmıştır. Yer Çarşıbaşı ile Pazar camiinin ortasına düşen alan. Kutlamalar çok heyecanlı geçmişti. Gaziler İstiklâl madalyalarını takmışlardı. Arkadaki bina banka ve lojmanlarıdır.

5. ESKİ GÖRDES'TE ONUNCU YIL KUTLAMALARI

29 Ekim 1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Bayraklı, davullu zurnalı zeybekler görülüyor. "Zeybek Raksı" ifadesi ilginç. Geri planda CHF (Cumhuriyet Halk Fırkası)

6. ONUNCU YIL VESİLESİYLE ÇIKARILAN GENEL AFTAN YARARLANAN MAHKUMLAR

1933, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Foto (Öğretmen) Nevzat Altuğ. 10.yıl dolayısıyla çıkarılan genel af tan faydalanan mahkumlar tahliye edilirken çekilen hatıra fotoğrafı.

7. MEKTEPLİLER BAYRAMI

23 Nisan 1933, Foto Nuri. Hamdi Germen'den alınmıştır. Bugün "Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olarak kutlanan TBMM'nin kuruluş yıldönümü, o zaman "Mektepliler Bayramı" olarak kutlanırmış. Yer, şehrin karşı yakasındaki Umman deresinin yanındaki Gördes Hükümet binasının önüdür. Geri planda, şehrin batı ucu ve mezarlıklar görülüyor.

8. MEKTEPLİLER BAYRAMI

23 NİSAN 1933, Foto Nuri. Hamdi Germen'den alınmıştır. Hükümet binasının önünde şehrin erkânı ve halk toplu halde görülüyor. Resmi erkânda takım elbise, normal kravat veya kelebek (papyon) kravatlar, sivil idarecilerde fötr şapkalar ile iki kişide "baston" (veya asa) mevcut. Saç sitili bugüne pek benzediği halde, bıyık tarzı farklıdır.

9. ONUNCU YIL KUTLAMALARI

29 Ekim 1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Ali-Gülümser İnce'den alınmıştır. Yer Tayyare cemiyetinin (Türk Hava Kurumu) önüdür. Bayrakların altında asılı beyaz "mum lâmbaları" ve ağaçlarda "gaz lâmbaları" asılı. Henüz Gördes'e elektrik gelmemiştir. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Galip Efendi, 2. Hacı Ethem Büke ((Namı diğer, **Hacı Bey. İstiklal Savaşında Kuvvayı Milliyenin Gördes Şube kurucu başkanıdır,** bir dönem Atina'da esir kalmış, barıştan sonra evine dönebilmiştir), 3. Tayyareci Cevdet (Tayyare Cemiyeti Başkanı)

10. ONUNCU YIL KUTLAMALARI

29 Ekim 1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Nuri Bilgen'den (Manisa) alınmıştır. Bir sokak başında kurulmuş "tak" ve gençler görülüyor. Gençler kravatsız, sağdakinde madalya asılı, hepsinin elinde fötr şapka görülüyor. Takın üzerine beyaz mum lâmbaları asılı.

11. BİR RESMİ BAYRAMDA RESMİGEÇİT

1935, Abdullah Bilgili-Hamdi Germen'den alınmıştır. Dükkânlardaki bayrakların asılışı bugün alışık olduğumuzdan farklı. Dükkânların cepheleri tahtadan ve gırgır kepenkli. Yollar taş döşemeli, meyil yolun orta kısmına verilmiş. Yakalardaki altı oklu bayraklar dikkat çekiyor. Sol baştaki Kaymakam Mansur Bey.

12. ESKİ GÖRDES'TE BİR BAYRAMDA ÇARŞIBAŞI

1933, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Foto Nevzat. Çarşıbaşının doğu yönünden görünüşü. Bez afişler ve bayraklar dikkat çekiyor. Sağdaki büyük bayraklı bina "Tayyare cemiyeti"dir. Resimdekiler: Sağdan 3. Muammer Altan, 5. İbrahim Altan'dır.

13. ÇARŞIBAŞININ 2000 YILINDA DOĞUDAN ÇEKİLMİŞ RESMİ

2000, Resim Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. O günleri yaşayanlar için bugünkü görünüm ne kadar hazin.

14. ESKİ GÖRDES'TE BİR BAYRAM KUTLAMASI

1933, Foto Nevzat. İbrahim Akşahin'den alınmıştır. Elektrik ve hoparlör yok. Kurulan kürsü nün üzerinde "CHF" (Cumhuriyet Halk Fırkası) ile soldaki bez afişte "TCCHF, GÖRDES GENÇLER BİRLİĞİ" yazılı.

MİSAFİR KALEMLER

BACADAKİ DUMAN

(Eski Gördes'ten Bir Hikâye)

Hüseyin TUNÇAY*

Hummalı çalışmalardan, toprağa karışan mübarek ter damlalarından sonra kağnıların tekerlek gıcırtılarıyla beraber yaz mevsimi uğurlandı. Yaz bereketiyle gelmiş, bol ürün alınmıştı. Çekilen sıkıntılar, yorgunluklar, harman yerindeki türküler, ulaşılamayan umutlar bir sonraki baharın sıcacık kollarıyla buluşmak üzere göçmen kuşlarla gidiverdi sanki. Bir yılın nafakasını kazanmanın huzuru insanların yüzünden okunuyordu. Her mahallede, kadınlar bir araya gelmiş, adet olduğu üzere katmerler, bükmeler yapılmış dağıtılmıştı. Uzunçam'dan, Divan mahalle- sinden gelen çocuklar bayram sevincinin, telaşının provasını yapıyor gibiydiler. Şimdilerde hasretlik çektiğimiz "bereketin kokusuna" doyarak, kanarak hayırlardan nasipleniyorlardı. Hem hayır sahipleri hem de çocuklar ileride anılacak ve satırlarda yerini bulacak "bitmeyen bir hikâyenin" rolünü oynuyorlardı.

Günler kısalmaya, tabiat kış mevsimini karşılamaya hazırlanıyor, sarının her tonunu "Tahta Köprü"den seyretmek insana tarif edilmez bir haz veriyordu. Erikler, bademler, üzüm bağları gelecek bahara kadar sürecek ayrılığa gönülsüzce veda ediyordu. .

Tarhanalar, bulgurlar, yufka-lar, pekmez ve turşular çoktan hazırlanmış, keyifle yenecek zamanı bekliyorlardı. O da uzun sürmedi. Kuzeyden gelen sert rüzgârlar Gördes'in sokaklarında başına buyruk dolaşıyor, insanın yüzünü yalayıp geçerken adeta yakıyor, kış mevsiminin, o bildik gelinliğini davet ediyordu.

Alim Efendi, taş döşemeli dar yolun başındaki Dedebaşı'nı gören iki katlı mütevazı evinde eşiyle beraber yaşıyordu. O, sokağın

hatta mahallenin köşe taşıydı. Çocuklarını baş-göz etmiş, ununu eleyip, eleğini duvara asmıştı.

Sabah erken kalkar. namazını camide kılar bereket dualarıyla dükkanını açardı. Dükkânı erken açmak adettendi, aksi olursa ayıplanırdı. Her gün onlarca insanla muhatap olur, onlarla dertleşir, tavsiyelerde bulunur bir taraftan da günlük maişetini kazanır, kendisini hep şükür makamında görürdü.

Gördes'in beyazlara bürün-düğü günü, her mahalle ve çeşme başını güngörmüş bilge ihtiyarlar gibi bekleyen ulu çınarlar bile kar tanelerini yük olarak görmüyor, beyazla bezenmiş dallarını aşağıya eğip güzelliği tamamlıyordu. Güneş, yeni günü selamlamak üzere Kepez'den aştığında yem arama telaşındaki kuşlar da yuvalarına dönüyordu.

Ortalıktan el-ayak çekilmeye başlarken, Alim Efendi, kasasından günlük hasılatını aldı, şükür ve dualarla dükkanının kapısını kilitledi. Yerde biriken karda kaymamak için adımlarını dikkatli atıyor, dudaklarıyla da Pazar Camii'nde müezzinin okuduğu akşam ezanına eşlik ediyordu. Bu, onun için büyük bir zevkti.

Evinin avlu kapısının tokmağını çevirdiğinde her zamanki gibi eşi hemen kapıya çıktı. Hafize Hanım, tahta merdi-venlerden ağır ağır çıkan eşinin yüzüne bakarken yine huzur doldu. Alim Efendi- nin ayakkabılarını temizledi, kaldırdı. "Hoş geldin bey" diyerek odaya geçtiler. Pencereleri küçük odanın iki tarafında sedir, orta kısmında soba yanında ise dede yadigârı mangalı vardı.

Hafize Hanım işlemelerine bak-maktan zevk aldığı yemek sinisini getirdiğinde, Alim Efendi tesbihatını bitirmişti. İçtiği sıcak çorba günün yorgunluğunu unutturmuştu Alim Efendi'ye. Yemekten sonra mangalının başına geçti. Cezvesi, kahvesi ve çini işlemeli, ağzı geniş fincanı da oradaydı. Bütün közleri maşa ile mangalın orta kısmına yığdı, üst kısmını düzeltip cezvesini yerleştirdi. Hafize Hanım, eşini seyrediyor, anlatacağı konu için zaman kolluyordu. Alim Efendi'nin bağdaş kurup oturduğu, cezvesindeki tıkırtılara kulak kabartmaya başladığı sırada "Komşumuz Hayriye Hanımların bacası iki gündür tütmüyor bey. Avlularında da yakacak hiçbir şeyleri yok." dedi. Nasıl gözden kaçırmıştı bunu Alim Efendi. Komşuluğu ve komşu hakkını layıkıyla bilenlerdendi. Kaşları çatıldı, yüreği hızla çarpmaya başladı. Hanımına baktı; yine yeşilin tonlarının hakim olduğu iğne oyalı yaşmağı vardı. Bu yaşmak kayınvali-desinin gelinine hediyesiydi. Yüreğinden kopup gelen sesleri birleştirmekte zorlanıyor, yutkunu- yor, dili düğümleniyordu. Sedire yavaşça ilişen eşi onu izliyordu.

Alim Efendi'nin yaptığı iç muhasebede belli ki fırtınalar kopuyordu. Cezvesinde kaynamakta olan kahvesi değil yüreği idi. Daha iyi kaynamalıydı. Cezvenin sapını, sıcaklığına aldırmadan eliyle tuttu, daha iyi yerleştirdi korların içine. "Kayna, kayna, kayna" dedi içinden. Oysa, korların içerisinde yanan yüreği idi. Gözleri buğulandı. Bir süre sonra cezveyi yavaş yavaş kenara çekti, fırtına dinmişti... Başını kaldırdı "Hanım, hata ettik. Gerekeni yaparım" dedi. Alim Efendi, kahvesini hanımıyla birlikte içti. Yürek ateşiyle pişen kahvenin tadı da bir başkaydı.

Vakit ilerleyince Alim Efendi, avlu kapısından sessizce çıktı. Her taraf buz kesiyor, sokak kandilinin alevi bir o yana bir bu yana gidip geliyor, rüzgâra yenik düşmek istemiyordu. Ayaklarının ucuna basa basa dost kapılarına gitti. Sonra sokakta belli belirsiz gölgeler görüldü ve gecenin karanlığında kayboldu.

Eve döndüğünde. Hafize Hanım uyumuştu. O da, yaptığı hatayı düzeltmenin huzuruyla yattı.

Komşu Hayriye Hanım sabah avlu kapısında odunları görünce hasta eşine müjdeyi verdi. Eşi "Bizi unutmamışlar" dedi. Ne bir ses duymuşlardı ne de bir insan görmüşlerdi. Dostların ayak izlerine ise sabaha karşı yağmaya başlayan kar örtü oluvermişti.

Hafize Hanım, kahvaltı sofrasında "Alim Efendi, komşumu-zun bacası tütüyor artık" dedi. Alim Efendi, önce eşinin bahar yazmalı yüzüne, sonra da komşusunun çatısına baktı. "Hanım bundan sonra hep tütecek" dedi.

Alim Efendi, her zamanki gibi merdivenlerden ağır ağır indi ve dükkanı- nın yolunu tuttu.

* Öğr. Hüseyin TUNÇAY
Gazi İlköğr. Okulu, Manisa
Ağustos 2003-Manisa

15. BİR MİLLİ BAYRAMDA ESKİ İLK MEKTEBİN GİRİŞİ
1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

16. BİR MİLLİ BAYRAMDA ESKİ İLK MEKTEP
1934, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Foto Nevzat Altuğ. 1940'da yıkılan bu eski ilk mektebin yeri Saruhan Beyliği döneminde yapılan Ulucamii ve hamamının bulunduğu yerdir. Hemen bitişiğinde mezarlık vardır. Bugün bile o mezarlığa ait bazı mezar taşları orada bulunmaktadır.

17. ONUNCU YIL KUTLAMALARINDA GÜREŞ MÜSABAKALARI

30 Ekim 1933, Foto Nevzat. İbrahim Akşahin'den alınmıştır. Yer, Uzunçam mahallesinde Koca Mezarın üstündeki Kavakdibi denen düz alandır. Arka taraf Kepez sırtlarıdır. Soldan 3. Rami Erdem'dir.

18. HÜKÜMET BİNASINA İLK TAŞ GETİRME MERASİMİ

25.11.1933, Ekrem Erkan'dan alınmıştır. İnşaatta kullanılacak taşlar, eşeklere yüklenmiş halde. Herkesin başında kasket görülüyor.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR
GÖRDES TÜRKÇESİ

S.Sami İlker*

Yerel kültürü tanımadan millîyi, millî kültürü tanımadan da evrensel kültürü tanıyıp anlamak kolay olmaz. Millî kültürü nesilden nesile taşıyan ve ifade eden ana unsur ana dilidir. Ana dilimizin iyi bilinmesi, kelime zenginliğinin güçlü olması halinde, hem düşünce çap ve ufkumuz genişleyecek, hem de düşündüklerimizi en güzel ve güçlü olarak ifade etmemiz mümkün olacaktır. İşte sözlü ve yazılı edebiyat, özellikle de kitaplar bize bu yönde gelişmemizi sağlayan başlıca kaynaklardır.

Kültür köklerimizi araştırırken, ondaki zenginlik ve özgünlüklerin farkına vardığımızda, hoş ve farklı heyecanlar duyuyoruz. 1691 yılında Eski Gördes'i ziyaret eden dünyaca ünlü seyyahımız Evliya Çelebi, Gördes'le ilgili değişik bilgiler vermiştir. Bu arada ilk defa Gördes'te duyduğu bazı kelimeleri de tek tek yazmış ve hayretini açıkça ifade etmiştir. İşte bunlardan örnekler;

Çoğaş (güneş), **bek aşı (yumurta)**, kaplıca burt (yumurta), **tuluca yumru (şeftali)**, tüylüce tonbak (dikenli kestane), **oğlan pabucu(armut kurusu)**, yelli saz(turp), **kızılağaç (havuç)**, hanza (kereviz), **kelem (lahana)**, ballıdarı (incir), **sablıca kızıl (kiraz)**, kardeş kişne (vişne), **çınak (aslan)**, yeteğen (tazı), **masti (fino köpeği)**, çomar(koyun köpeği), **taraş (zağar)**, gübler (köpek yavrusu, encik), **kızan (oğlan)**, ketmec (kız), **rahatlık (avrat, karı, hanım)**, ün (avaz), **zıbar (yat)**, kanlı (araba), **azık (ekmek)**[16].

Değişik zaman ve kişilerle konuşurken tesadüfen duyduğumuz, konuşanın ağzından kendiliğinden çıkıveren, yalnızca Gördes lisanında olduğunu düşündüğümüz, ancak çoğu eski devirlere ait Türkçe kelime veya deyimlerden örnekler sunacağız. Bunların bir kısmı da, insanımızın gözlem ve hislerine göre ve Türkçe kurallarına uygun, tabii olarak türetilmiş kelime ve deyimlerdir. Okuyucularımdan ricam şudur. Özellikle yaşlı ve okul dilinden fazla etkilenmemiş Gördeslilerden duydukları bu tür kelime ve deyimleri bir yere yazıp bize iletmeleridir. Kelime veya deyimin anlamının yanı sıra, kullanılışını gösteren bir iki örnek cümle, kimden ne zaman duyulduğu ile varsa izahı da yapılabilir. İşte sizlere yakın zamanlarda derlediğimiz Gördes kelime ve deyimlerinden örnekler:

1. ***Öleklik Gelmiş:*** Ölümcül salgın hastalık zamanı anlamındadır. Örnek cümle: Seferberlik zamanında **öleklik gelmiş**, günde 9-10 kişi ölüyormuş[17].
2. ***Kurt Uğruna Yoklamak:*** Gidip bir göz atmak, var mı yok mu anlamak veya nesi var nesi yok anlamındadır.
   Örnek cümle: Çeyizine şöyle **kurt uğruna** baktım. (Neleri var?)
   Kurt uğruna yokla bakalım. (Evde mi, değil mi?)[18]
3. ***Barak Gibi Olmak:*** Gördes'te yaygın kullanılır. Ancak bu kelimenin manası pek bilinmez. Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı, Divanül Lügatit Türk adlı sözlükte barak kelimesi, "çok tüylü bir köpek" olarak tanımlanmaktadır.
   Örnek cümle: Saçı uzamış çocuk veya gence , **"Barak gibi olmuşsun, git bir tıraş ol"** denir.[19]
4. ***Çıkasıca:*** Bir şeyi almak veya bir yere ısrarla gitmek isteyene, muhatabının tepki gösterme ifadesidir. Örnek cümle: Israrla sinemaya gitmek isteyen çocuğu, "Sinemasına da **çıkasıca**" denir.
5. ***Künge:*** Çöp, süprüntü, atık anlamında kullanılır. Yine Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı, Divanül Lügatit Türk adlı sözlükte "Küng" diye bir kelime vardır ve "cariye" anlamında kullanılmıştır. "Künğge" şekli ise, "cariyeye" demektir. Burada anlam genişlemesi ve kaymasına bağlı kulanım değişiklikleri olduğunu düşünüyoruz.
   Örnek cümle: "Bahçede epeyce **künge** birikmiş, süpürüp döküver." denir.

---

[16] Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Yayın: Mehmet Zillioğlu), Üçdal Neşriyat, 1984,Cilt: 9, s.27

[17] Ahmet Dedeler ile yüz yüze görüşme, 17.03.2000, Gördes

[18] Gülsüm Evirgen (81 yaşında) ile yüz yüze görüşme, 17.03.2000, Gördes

[19] Gülümser İlker ile yüz yüze görüşme, 05.08.1996, Gördes

6. ***Gülgülü:*** Siyah yün halı ipine denir. Gördes'in Dalgır, Şıhyayla ve Tüpüler köylerinde özellikle halı dokuyan yaşlı kadınlar tarafından halen kullanılmaktadır. Nereden kaynaklandığı tam bilinmemekle birlikte, siyah ipin halıda desen ve çiçeklerin etrafının siyahla çevriliyor olmasıyla ilgili olabilir mi, bilmiyorruz. Ancak Gördes merkezinde ise, kırmızı gül rengine yakın bir renge gülgülü denilmektedir.
Örnek cümle: "Mehmet, **gülgülümüz** bitti, biraz gönderiver."
7. ***Turfanda Çıkmış:*** Bu deyimin Gördes dışında da kullanıldığını biliyoruz. Ancak bilgi olması bakımından burada yer verdik. Turfan, Doğu Türkistan'da, bugün Çin işgalinde olan Uygur Türklerinin yaşadığı coğrafyada tarihi bir Türk şehridir. İklimi sıcak olduğundan, sebze ve meyveler o bölgede en erken olarak burada yetişip piyasaya çıktığından, ilk çıkan bu yiyeceklere atalarımız daha Orta Asya'da iken, "Turfan'da çıkmış" denirmiş. Sonrada batıya olan göçlerle, bu söz Anadolu ve Balkanlara kadar gelmiştir. Ancak Turfan'ın bir şehir adı olduğu unutulmuş. Erken yetişen, ya da ası çıkan sebze ve meyveleri ifade etmekte kullanılır olmuştur.

* *Gördes Gazetesi, 03.07.2000, Sayı: 584*

19. ONUNCU YIL KUTLAMALARINDA KILIÇLI SEYMEN EKİBİ
1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

20. ONUNCU YIL KUTLAMALARI, GÖRDES

1933, Em. Öğr.Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır. Pazar Camii ile Çarşıbaşı arasındaki düzlükte düzenlenen –muhtemelen- Cumhuriyet Bayramı kutlamaları. Sağ arkada Yaka camiinin minaresi görülüyor. Konuşma kürsüsünün önünde "T.C.XXXIII" yazısı 1933 anlamındadır. Arka plandaki evlerin balkonlarında, töreni uzaktan seyreden Gördesliler görülüyor.

21. TAYYARE CEMİYETİNİN AÇILIŞI

17 Ocak 1928, Em. Orm. Mehmet Yıldız ve Hamdi Germen'den alınmıştır. Bu tarihte bile havacılığın önemi ciddi şekilde kavranmış, gerekli faaliyetler için bu tür cemiyetler kurulmuştur. Kaldı ki Hava Kuvvetlerimiz 1911'de kurulmuştu. Resmin üzerinde Osmanlı alfabesi ile "Gördes 17 Kanunsani (Ocak) 1928, Tayyare İhtifali (anma töreni) hatırası" yazılıdır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Şehitlerin Fehim, 2. Yalamaların Nuri Efendi, 3. Osman Paşa (İlk belediye başkanı, paltolu,ak saçlı) 4. Hakim Timur Bey (Soldaki ilk), 5. Süleyman Büke (Timur Beyin arkasında), 6. Hakim Sabri Bey(eli bastonlu), 7. Hayri Büke(Sabri Beyin arkasında), 8. Rami Erdem, 9.bilinmiyor, 10. Mülazım, 11.bilinmiyor, 12. Jand.K., 13. Bnb. Ali Vasfi Bey (Ask.Şb.Başk.), 14.Yzb. Hamdi Bey (Ask.Şb.), **15. Kaymakam Vakkas Bey** (1926-1931 arası Gördes K., önünde 4 çocuk var), 16. Abdullah Gökkaya, 17. Tahsildar Hacı Şerif Hak, 18. Hacı Ethem Büke (Hacı Bey, İstiklâl harbinde Gördes Kuvvayı Milliye başkanı, Darül Fünun Edebiyat mezunu olduğu halde resmin en kenarında. Ne kadar mütevazı değil mi? Lütfen yukarı sayfalarda geçen onunla ilgili hatıraları okuyunuz.)

22. TAYYARE CEMİYETİNİN ÖNÜNDE ERKÂN VE ÇOCUKLAR

1932, Ali-Gülümser İnce'den alınmıştır. Kılık kıyafet oldukça düzgün. Çocuklar serbest kıyafetli, önlük henüz kullanılmıyor.

Resimdekiler: ***Arka sıra*** (Soldan sağa); 1. İbrahim Altan, 2. Asım Kasar, 3. Nuri Atay, 4. Hamdi Germen, 5. Ali Rıza Yücel, 6. Yzb. Hamdi Bey (Ask.Şb), 7. Tayyareci Cevdet Tunçay, 9. İnce Mehmet (Dâva vekili), 10. Kaymakam Mazlum Yeğül, 11. Hacı Ethem Büke, 8.,12. ve 13. bilinmiyor, 14. Cemal Bey.
Ön sıra; (Üzerleri rakam ile işaretli) 1. Leblebici İsmail Ağa (Bayraktar), 2. İsmail Hakkı Bayram, 3. Mehmet Ali Bayram, 5. Neriman Yücel (Ali Rıza Yücel'in kızı), 6. Macide, 7. Suat Atay, 8. Muazzez Atay, 9. Aşık Hüseyinlerin Ayşe, 10. Nazmiye Yücel (Ali Rıza Yücel'in kızı), 11. Meliha Meşin, 4., 12. ve 13.bilinmiyor.

23. TOPRAK ALMA MERASİMİ

30.10.1933, Foto Öğr. Nevzat Altuğ, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. ***Resimdekiler***: Soldan sağa 1. Asım Us, 2. Kaymakam Mazlum Yeğül, 3. Rami Erdem, 5. Bnb. Ali Vasfi Bey, Bu merasimin neden yapıldığı tarafımızca tam bilinmiyor. Ancak, toprak numunelerinin incelenerek, uygun ziraat yapılmasıyla ilgili ve çiftçileri bu konularda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek, konuya dikkatlerini çekmek amacıyla yapılmış olmalıdır, diye tahmin ediyorum. (SSİ)

24. BİR MİLLİ BAYRAM

1934, Kürsüde bir bayan konuşmacı var (Dr. Asım Büke'nin hanımı), arkasında CHF HALK KÜRSÜSÜ yazılı.

25. BİR MİLLİ BAYRAMDA ŞEHRİN ERKÂNI THK ÖNÜNDE

1935, Ali-Gülümser İnce'den alınmıştır. Konuşma yapan Tayyareci Cevdet Tuncay'dır. Arka sıra; (soldan sağa) 1. Rafet Türkel, 2. İbrahim Büke, 3. Rami Erdem (soldaki bayrağın solunda), 4. Nevzat Altuğ (sağdaki bayrağın önünde), 5. Postacı Halil Çavuş (kelebek kravatlı), 6. Tarık Germen (önde açık renk elbiseli, eli kumbaralı, 1999'da Antalya'da vefat etti) Ortada çocukların arkasındaki papyon kravatlı Süleyman Büke. Önde yardım kumbaraları boyunlarına asılı çocuklar görülüyor. Çarşı içindeki dükkânlar sıvalı ve beyaz badanalı.

26. GÖRDES CHP İLÇE KURULTAYI (KONGRE) HATIRASI

09.05.1935, İbrahim Akşahin'den alınmıştır. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Süleyman Büke, 2. 3.ve 4. bilinmiyor. **5. Kaymakam Mazlum Yeğül**, 6. bilinmiyor, 7. Öğr. Sıtkı Bey 8. Bnb. Ali Vasfi Bey, 9. Osman Paşa (Bölük) (Gördes'in ilk belediye başkanıdır. Sakallı ve madalyalı), 10. Ali Rıza Yücel, 11. Asım Kasar.

27. GÖRDES CHP İLÇE KURULTAYI (KONGRE) HATIRASI

09.05.1935, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Törenlere katılmış öğrenci ve öğretmenler görülüyor. Resimdekiler: (Üzerleri rakam ile işaretlidir) 1. İğreti Öğr. Hüsnü Özer (3.sınıf), 2. Başöğretmen Fâdıl Çiner, 3. Öğr. Azmi Oran (5.sınıf), 4. İğreti Öğr. Abdurrahim Akıncı (1/B), 5. Öğr. Zühre (2.sınıf)

30. CUMHURİYET BAYRAMINDA RESMİGEÇİT

29 Ekim 1934, yer Eski İlk Mektebin önü (resmi adı, Hakimiyeti Milliye Mektebi). Bu okul beyaz kesme taş ile yapılmıştır.

31. BİR 23 NİSAN KUTLAMASI

23 Nisan 1937, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Yer eski ilk mektebin önüdür. Öğrencilerde önlük yok. Afişlerde; en soldaki küçük pankartta "Temiz Hava", ortadaki bez afişte "Bunların sağlanması, Ölümü azaltacak, Nüfusumuzu çoğaltacak, Yurda kuvvetli bir nesil yetiştirecektir" yazılıdır. Üçüncü (sağda) pankartta ise "Tozdan korunmak" yazılıdır. Ortadaki, saçı açık, okul müdürü Fadıl Çiner'in sağ göğsünde "İstiklâl madalyası" fark ediliyor. Sol taraftaki Öğr. Ahmet Karaçay.

32. 19 MAYIS KUTLAMALARI

19 05 1938, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. 1933'den itibaren geniş katılımlı törenler şehrin karşısındaki hükümet binasının güneyindeki düzlükte yapılmaya başlanmıştır. Sağ arkada hükümet binası ve şehir, sol arkada ise mezarlıklar görülüyor.

33. 19 MAYIS KUTLAMALARI

19 05. 1938, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Aynı törenle resmi protokol bir arada.

34. 19 MAYIS KUTLAMALARI

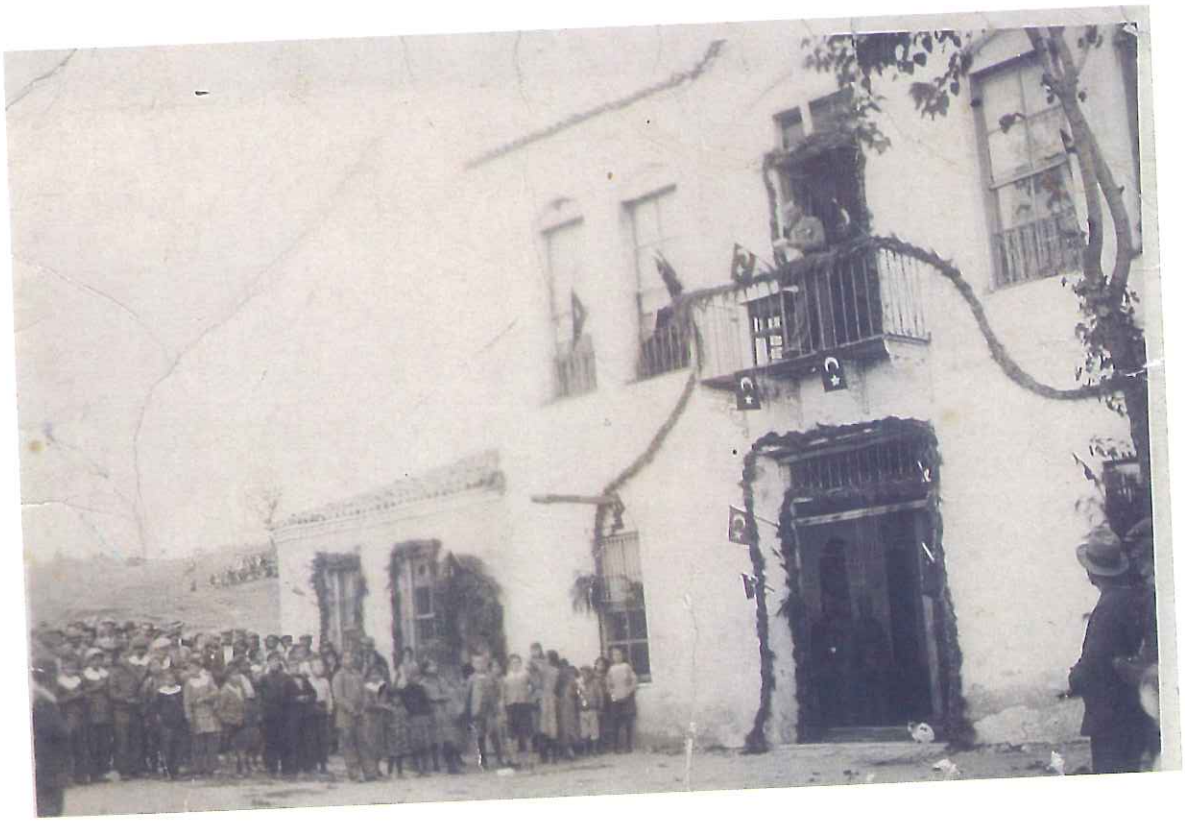
19 05. 1938, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Tören alanında öğretmen ve öğrenciler, arka planda ise Eski Gördes görülüyor.

35. HÜKÜMET BİNASI ÖNÜNDE BİR MİLLİ BAYRAM KUTLAMASI 1932

36. CUMHURİYET BAYRAMI

1955, Behzat-Halûk Akçiçek'ten alınmıştır.İşaretli olan Gördes Belediye Başkanı Nail Akçiçek'dir. Onun sağında zamanın Manisa Valisi ve Gördes Garnizon Komutanı görülüyor.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖRDES'İ ZİYARET EDENLER

1. DEMOKRAT PARTİLİ BAKAN SAMET AĞAOĞLU'NUN GÖRDES'İ ZİYARETİ

11 Aralık 1951, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Heyet Eski Gördes'teki Çarşıbaşında yürürken. Sağdan Çarşıbaşı Çeşmesi görülüyor. Gördes'in nakli dönemi. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Av. İbrahim Bey, 2. Şemi Ergin (DP Milletvekili), 3. Samet Ağaoğlu (DP'li bakan), 4. Hayri Büke (DP'li Belediye başkanı), 5. Emin Bilger (Noktacının Emin)

2. DEMOKRAT PARTİLİ BAKAN SAMET AĞAOĞLU'NUN GÖRDES'İ ZİYARETİ

11 Aralık 1951, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Gördes'in nakli dönemi. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Av İbrahim Bey, 3. Kâzım Taşkent, 4. Samet Ağaoğlu (DP'li bakan), 4. Şemi Ergin (DP Manisa milletvekili, 5. Hayri Büke (DP'li Belediye başkanı)

3. DEMOKRAT PARTİLİ BAKAN SAMET AĞAOĞLU'NUN GÖRDES'İ ZİYARETİ

11 Aralık 1951, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Ziyaretçiler halka Gördes Demokrat Parti İlçe binasının önünden hitap ederlerken. Halkta kasket kullanılışı hayli yaygın. Fötr şapka pek görülmüyor ya da çok azalmış. Resmin en önünde yaşlı bir kişinin başında sarık dikkat çekiyor. Bakan Samet Ağaoğlu'nun solundaki Belediye başkanı Hayri Büke'dir. Hayri Beyin solundaki Şemi Ergin, bakanın sağındaki bilinmiyor(saçı açık olan), sırayla Emin Bilger ve İbrahim Atlan (gözlüklü).

4. ZİRAAT VEKİLİ ŞEFKAT RAŞİT HATİPOĞLU'NUN GÖRDES'İ ZİYARETİ

17 Ekim 1944, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Sol en öndeki Ş.R.Hatipoğlu ve Hayri Büke (sağ öndeki).Orta arkadaki Dr. Nihat Yörükoğlu (Küçük Nihat). Herkesin elinde fötr şapka mevcut. Yer, tahta köprünün ilerisindeki Salihli yolu başlangıcı.

5. ZİRAAT VEKİLİ ŞEFKAT RAŞİT HATİPOĞLU'NUN GÖRDES'İ ZİYARETİ

17 Ekim 1944, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Resmi heyetin tahta körüden şehre ilerleyişi. Resmi erkânın kılık kıyafeti dikkat çekici. Resimdekiler: (Soldan sağa) 2. Ali Rıza Yücel, 3. Vekil Ş.R.Hatipoğlu, 4. Dr. Nihat Yörükoğlu (Küçük Nihat Bey), 5. Hayri Büke (koyu elbiseli)

6. DEMOKRAT PARTİ GENEL BAŞKANI CELÂL BAYAR GÖRDES'TE

5 Ekim 1949, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır.

Resimdekiler: Ön sıra; 1. Hilmi Güven(bıyıklı), 4. Kemal Altun (sağ alt köşede, gözlüklü)

İkinci sıra (Soldan sağa); 1. Orhan Germen, 2. Hüseyin İlker, 3. Ümmet Ağa, 4. DP milletvekili Şemi Ergin, 5. Av. İbrahim Atlan (arada, gözlüklü), 6. Celâl Bayar (DP Genel Başkanı), 7. Hayri Büke(Belediye başkanı), 8. Bilgin Büke(çocuk), 9. Halil Zeybek (sakallı), Mehmet Menteş (en solda, Orhan Germen'in arkasında), Terzi Mehmet Avlan (solda, en arka)

DEMOKRAT PARTİNİN GÖRDES'E İLGİSİ NEREDEN KAYNAKLANIYORDU?

Normal seçimlerin 1950'de yapılması gerekirken, bir suistimal iddiası ile belediye başkanı görevden alınır ve erken seçim kararı alınır. 1948'de belediye başkanlığı için ara seçim yapılır. Yapılan seçimi Demokrat Parti (DP) kazanır. O zamanki seçim sistemine göre, halk önce belediye meclisini seçer, meclis de içinden birini reis atardı. En çok oy alan Halil Zeybek bu vazifeden feragat eder ve o zamanki DP Gördes ilçe reisi Hayri Büke'nin seçilmesini ister. O da memnuniyetle bu teklifi kabul eder ve seçilir. Böylece ona, milletvekilliğine kadar varacak siyasî hayatının kapılarını açmış olur.

Bu seçim, kuruluşundan sonra *DP'nin Türkiye'de kazandığı ilk belediye başkanlığı* olur. Seçimden sonra teşekkür için Celâl Bayar Gördes'e ziyarete gelir. 1950'de DP iktidar olunca, Hayri Büke'nin de gayretleriyle Gördes, hükümetten iyi destek ve yardımlar alır. Gördes'e daha çok hizmet gelir[20].

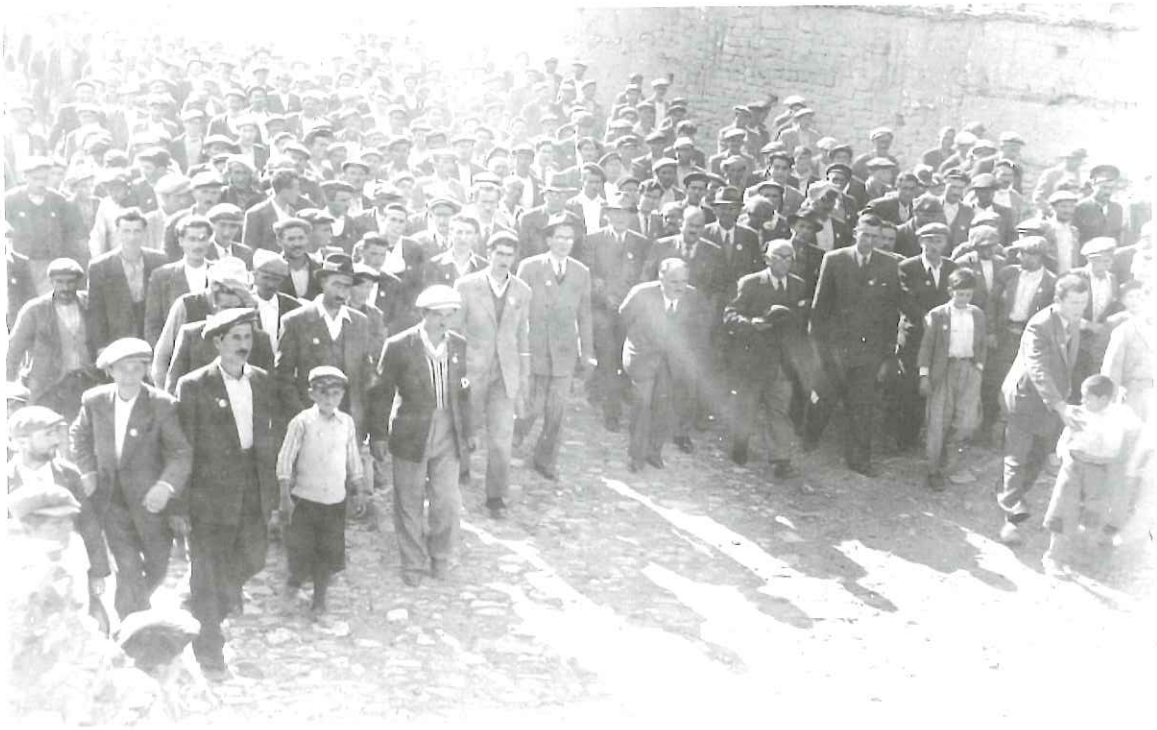
7. DEMOKRAT PARTİ GENEL BAŞKANI CELÂL BAYAR GÖRDES'TE
5 Ekim 1949, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Bakan Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu (kambur), 2. DP milletvekili Şemi Ergin, 3. Celâl Bayar (DP Genel Başkanı), 4. Dâva vekili (Av.) İbrahim Altan, 6. Yakaköylü Süleyman Arı, 7. Metin Sarıoğlu

[20] Aynı eser, s.272.

8. DEMOKRAT PARTİ GENEL BAŞKANI CELÂL BAYAR GÖRDES'TE

5 Ekim 1949, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Celâl Bayar Eski Gördes'te halkın arasında. Bayar'ın solunda (bize göre) Belediye başkanı Hayri Büke, solunda Bakan Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Av. İbrahim Atlan ve arkasında Gördes halkı görülüyor.

9. DEMOKRAT PARTİ GENEL BAŞKANI CELÂL BAYAR GÖRDES'TE

5 Ekim 1949, Mustafa Zeybek'ten alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Bakan Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, 2. Hacı Ethem Büke (Hacı bey), 3. Halil Zeybek, 4. Bilgin Büke (çocuk), 5. Celâl Bayar(DP Genel Başkanı), 6. Kemal Çiçekoğlu

BİR HATIRA

Eski Gördes'teki Hüseynî Baba Türbesinin önündeki cadde ile kilisenin önündeki caddenin taş döşemelerini Kaymakam Vakkas Bey şehrin erkeklerine üçer gün "salma" çıkararak yaptırmıştır. Zengin kişiler, yerlerine para ile adam tutarak bu sorumluluğu yerine getirirler. (Gördes'in Cumhuriyetten sonraki ilk kaymakamı Vakkas Ferit Bey Kürt asıllı idi.)

Salihli yolu da buna benzer bir uygulama ile yapılmış. Bu üç gün salma dolayısıyla Lağımcı Emin Efendi, Kemal Çiçekoğlu ve Hacı Bey, Vakkas Beyi şikâyet etmişler. Hatta Lağımcı Emin Efendi belediye binasında tartıştıkları kaymakamı dövmüş. Gördes'in zenginlerinden, aslen Karadenizli olan Kemal Çiçekoğlu, eniştesi Milletvekili Hakkı Tarık Us marifetiyle Kaymakam Vakkas Beyin tayinini çıkarmış, dövene de bir şey olmamıştı[21].

BİR HATIRA DAHA

Kemal Çiçekoğlu'nun oğlu Muammer, arkadaşları ile birlikte Gördes'in yukarı nahiye köylerine "sürek avına" giderler. Bir köye misafir olurlar. Köylülerin, muhabbet olsun diye, attığını vuramayan avcıyı şakadan bağlama adetleri varmış. Avcıya tavuk veya benzeri birşey aldırdıktan sonra çözerlermiş. Sabahleyin köylü, Muammer Bey ve arkadaşlarını uğurlamaya çıkarlar. Bu arada birkaç köylü, Muammer Beye, hayvan tersinin üzerindeki horozu göstererek "Vurabilir misin?" diye sormuşlar. Sırtındaki Yunandan kalma mavzerini çıkarıp ateş etmiş, ancak vuramamış. Bunun üzerine köylü gülüşmüş. Buna sinirlenen Muammer Bey gülen köylülere ateş etmiş ve iki kişiyi öldürmüş. Yapılan soruşturma sonrası, mahkemelerden hiç ceza almadan kurtulduğu rivayet edilir[3].

Kemal Çiçekoğlu'nun evinin önünden herhangi bir düğün alayı geçerken, davullar susar, sessiz geçilirdi[22].

10. DEMOKRAT PARTİ GENEL BAŞKANI CELÂL BAYAR GÖRDES'TE
5 Ekim 1949, Münibe Bilgin'den alınmıştır (İzmir).

[21] Halil Serter (Kurtuluş mahallesinin 30 yıllık muhtarı) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes
[22] Terzi Mürüvvet İlker ile yüz yüze görüşme, 03.11.2004, Manisa

11. DEMOKRAT PARTİ GENEL BAŞKANI CELÂL BAYAR GÖRDES'TE

5 Ekim 1949, Münibe Bilgin'den alınmıştır (İzmir). Eski Gördes'te belediye başkanlığını kazanan DP'nin Genel Başkanı Celâl Bayar, belediye binasından halka hitap ederken. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Şemi Ergin (Milletvekili), 2. Celâl Bayar (DP Genel Başkanı), 3. Hayri Büke (Belediye Başkanı)

12. GÖRDES'İ ZİYARET

1936, Hamdi Germen'den alınmıştır. (Soldan sağa) 2. Fadıl Çiner (Okul Md.), 3. Süleyman Büke (CHP İlçe Başk.), 6. Rami Erdem (Belediye Başk.),1., 4.ve 5. bilinmiyor.

13. ESKİ GÖRDES'TE BİR AÇILIŞ

1936, Rami Erdem'in belediye başkanı olduğu dönemde (1930-1941) bir yerin açılış merasimi görülüyor. Ancak neyin açılışını yapıldığı bilinmiyor. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Mehmet Yoğurtçu (Zabıta memuru), 2. Asım Kasar (arada), 3. Rami Erdem (Belediye Başk.), 4. Kurdelayı kesen bilinmiyor. 5. Süleyman Büke(CHP İlçe Başkanı)

14. ADNAN MENDERES GÖRDES'TE

1959, Münibe Bilgin'den alınmıştır. (İzmir) Yeni Gördes'te belediye binasının önünde, Gördes halıları ve bayrak ile süslenmiş kürsüden halka hitap ederken. Sol başta, Belediye başkanı Cevat Bilgin, 2. Başöğretmen Zeki Bey görülüyor.

Menderes'in ziyareti ile şimdiki Dedeler Petrol ile Divan Camii arasındaki betonarme yol, her iki yönde şimdiki sınırlarına kadar uzatılmıştır. Bundan önce söz konusu alan taş döşeme ve toprak idi[23].

[23] Münibe Bilgin ile yüz yüze görüşme, İzmir, 17.07.2000.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÖRDES'TE KİŞİ VE GRUPLAR

1. GÖRDES'TE İLK OTOMOBİL

1934, Foto Nihat, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Bu araç Gördes'e 1927'de Nuri Bölük tarafından getirilmiştir.

Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Tüfekçi Hüsnü Çelen 2. Hilmi Uz (arkada), 3. Hakkı Güven (arkada), 4. Hüseyin Ulçay (önde gömlekli), 5. Nihat Bey (manifaturacı, İkbal Altun'un ölen eşi, motorun üstündeki, bu resmi çeken kişidir), 6. Tevfik Sarıoğlu, 7. Nuri Bölük (aracın içinde), 9. Öğr. İzzet Bey (yanda araca tutunan), 10. Öğr. Azmi Oran (İzzet Beyin önünde), 11. Kahveci Süleyman İlker(en sağda), 8. bilinmiyor.

2. GÖRDES'TE İLK OTOBÜS

1943, Foto Öğr. Nevzat, Orm. Yük. Müh. İbrahim Çolak'tan alınmıştır.

Eski Gördes'te kullanılan ilk otobüstür. Bu otobüs burunlu, boyu kısa ve önden motorlu idi. Yükler üzerine bağlanırdı.

Resimdekiler: (Soldan sağa) 2. Hacıahmetlerin Perihan Çolak, 3. Nevzat Alltuğ, 4. Öğr. Lamia, 5. Öğr. Nezihe, 6. Sb. Hüseyin Altuğ. Arka sıra: 1. **Hava Pilot Gaffar Doruk**, 2. Kadayıfçıların Süleyman Büke, 3. Şoför Rıdvan (fötürlü)

PİLOTLARIMIZ

Pilotluk tam bir şövalye mesleğidir. Vatanın korunmasında büyük fedakârlık, cesaret ve gayretleri ile savaş olmasa bile, caydırıcı rolleriyle haklarını millet olarak kolay ödeyemeyeceğimiz bir meslek mensubudur pilotlar.

Bildiğimiz Gördesli Pilotlar şunlardır:

1. Pilot Gaffar Doruk (Yakaköylü Mehmet Çavuşun oğlu)
2. Pilot Hamdi Arslan (İtamcı Mehmet Efendinin oğlu)
3. Pilot Üsteğmen Bahri Önser (Şehit, 1968)
4. Pilot Necati Özgür (Berber Nuri Özgür'ün oğlu, HKK'nden emekli, Yakın zamana kadar Onur Air'de pilottu. İstanbul'da yaşıyor.)
5. Pilot Ömer Özgür (Sivil pilot, Necati Özgür'ün oğlu, halen başka sektörde çalışıyor.)
6. Pilot Ahmet Evirgen (Fırıncı İbrahim Evirgen'in oğlu, HKK'nden emekli, halen THY pilotu)
7. Pilot İbrahim Burkay Evirgen, (Sivil Pilot, Pilot Ahmet Evirgen'in oğludur. Halen THY pilotu)
8. Kur. Pilot Alb. Fikri Özgür (Em. Asb. Naci Özgür'ün oğlu, halen HKK'de Tuğgeneraldir. 2016)
9. Kur. Pilot Bnb. M. Akif Özgür (Em. Asb. Naci Özgür'ün oğlu, halen Pegasus Hava Yollarında kaptan pilottur.)
10. Pilot Mehmet Alp İlker (Sivil pilot. Asıl mesleği Biyomedikal mühendisliğidir. THY'da uçmaktadır. Göz hekimi Prof. Dr. Süleyman Sami İlker'in oğludur.)

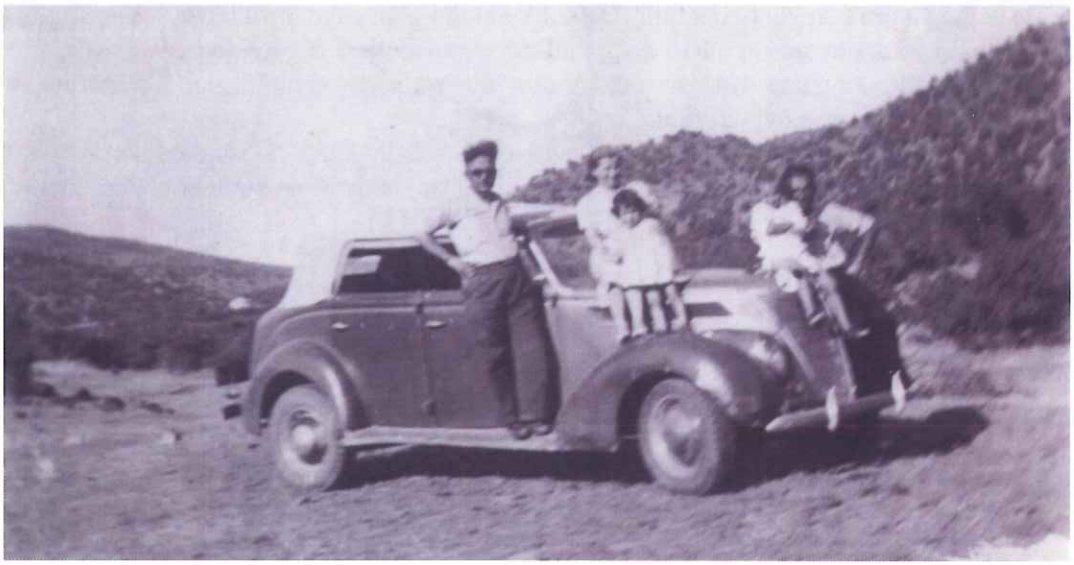
3. BİR OTOBÜS HATIRASI

1940, Gülçin Ağaoğlu'ndan alınmıştır (Akhisar). Arkada Eski Gördes görülüyor. Resimdekilerin zarafeti de bir başka…

4. GÖRDES'TE İLK BELEDİYE BAŞKANLIĞI MAKAM ARACI

1955, Foto Tevfik Hardan, Behzat-Haluk Akçiçek'ten alınmıştır. Zamanın belediye başkanı Nail Akçiçek'tir. Resim, Adala'da (Salihli) Gediz nehri kenarında Su Uçtu mevkiinde çekilmiştir.

5. GÖRDES'İN İLK KAMYONLARINDAN

1955, Hakkı Bölük'ün oğlu Osman Bölük'ten alınmıştır. Resim Yeni Gördes'teki Cezaevinin önünde, bina inşa halindeyken çekilmiştir. Aracın plakasında ***"GÖRDES K.28"*** yazılıdır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Hamal Mahmut Cingü, 2. Muavin Lütfü (ortada), 3. Hakkı Bölük (aracın sahibi ve şoförü).

Gördes'e ilk kamyon 1931'de gelir. Bu kamyon Salihlili bir şahsa aittir. Şoför mahallinin arkasında bir kazan vardır ve buhar gücüyle çalışan bu arabayı harekete hazırlamak için burada alev alev odun yakılır. Bu kamyon, fazla yük alamaz, alırsa yolda kalırmış. Sıtkı Babayiğit bunu bizzat görmüştür[24].

TAŞITLARLA İLGİLİ BİRKAÇ HATIRA

Eski Gördes'te tahta köprüyü geçip şehre ulaşabilen küçük tonajlı araçlar, hayli dik olan tırmanma yolunda zorlanırlar, kilisenin önündeki dar yolda manevra yapmadan dönemezlerdi. Bir keresinde bu yokuşta otobüs şoförü aracı geriye kaçırır ve araç emniyet için yapılan istinat duvarına takılarak durur. Bu duvarın gerisi 30-40 metre uçurum olup, otobüs yolcu dolu haldedir. Yolcular arasında bulunan Hakkı Güven bu duvarı daha sağlam olarak tekrar yaptırır.

Hemen her yaz tamir edilen tahta köprünün bir kısmını Gördes çayının deli suları götürür, sel suları çekilinceye kadar, şehrin iki yakasının irtibatı kesilirdi. Köprü tamir oluncaya kadar çaydan

[24] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 01.08.1999 Gördes.

geçilirdi. Çaydan geçerken, araçlar çayın getirdiği kum yığınlarına batar veya takılır ve çayın ortasında kalırdı. Halatlar yardımı ile çay kıyısındaki araçlarla çekilirdi.

Bir gün, Gördes belediyesi bir adet Ford traktör ile çöp romörkü ve su tankı satın alır. Su tankı yangın ve şehrin ana caddelerini sulamak için alınmıştır. Eski Gördes yolları genellikle pek yokuş ve vasıtalar da o zamanlar fazla güçlü değildir. Daha ilk geldiği gün, çaydan su tankı doldurulup yokuştan Çarşıbaşına doğru çıkarken, ağırlığından dolayı traktör ve su tankı geri geri kaymaya başlar. Uzun süre sürüklendikten sonra, Ahıskalı Hafızın dükkânının duvarına çarparak durur. Traktörün sürücüsü Osman Çavuş kendini yere atarak kurtulur.

Ağır kamyonlar köprüden geçirilmez, yüklerini şehrin karşı tarafındaki karakol civarında boşaltırlar, yükler parça parça şehre taşınırdı. Köprü ile Borlu nahiyesi arasındaki yollarla, Yol Çavuşu Ali Rıza Efendi ilgilenirdi[25].

6. GÖRDESLİ BİR GRUP VE İLK KAMYONLARDAN BİRİ

1945, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Soldan 3. .....,5.....

7. EFEMİZ

Hamdi Germen'den alınmıştır. 19. yüzyıldaki özgün Gördes kıyafetiyle. Kimliği bilinmiyor.

[25] Mahir Arıkan'ın yayımlanmamış notlarından, 16.02.2003, İzmir

8. GÖRDESLİ MÜDERRİS MEHMET ASIM MOLLA (1860-1918)

27 Haziran 1910, Foto Phebus, İstanbul. Ergun Büke'den alınmıştır. Manisalı yazar Nihal Yeğenobalı'nın dedesidir. Mehmet Asım Molla 19.yüzyıl sonlarında Gördes'e mükemmel bir Rüştiye (Ortaokul) ve 55 köyümüze İptidai mektep(İlkokul) açtırmıştır. Alaşehir, Kırkağaç, Midilli, Bağdat ve Adana'da sırasıyla Naiplik, Kadı vekilliği ve Kadılık yapmıştır. "Osmanlı Nişanı" sahibi olup, Bursa'da Müderrislik ve Midillide "Mutasarrıflık" da yapmıştır. Resmin özgün ön ve arka yüzlerini görmekteyiz.

9. GÖRDESLİ MÜDERRİS MEHMET ASIM MOLLA (1860-1918)

1907 (H.1323),Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Gördesli Mehmet Asım Molla Bağdat Kadılığı da yapmıştır. Fotoğrafın arkasında "Gördesli Hoca" yazısı /imzası vardır.

10. GÖRDESLİ İKİ MEDRESE TALEBESİ

1917, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Bu resim İstanbul'da çekilmiştir. Medrese öğrencileri Asım Mollanın talebeleri olabilir.

11. YUNAN İŞGALİNDEN KURTULUŞTAN BİRKAÇ YIL SONRA GÖRDES

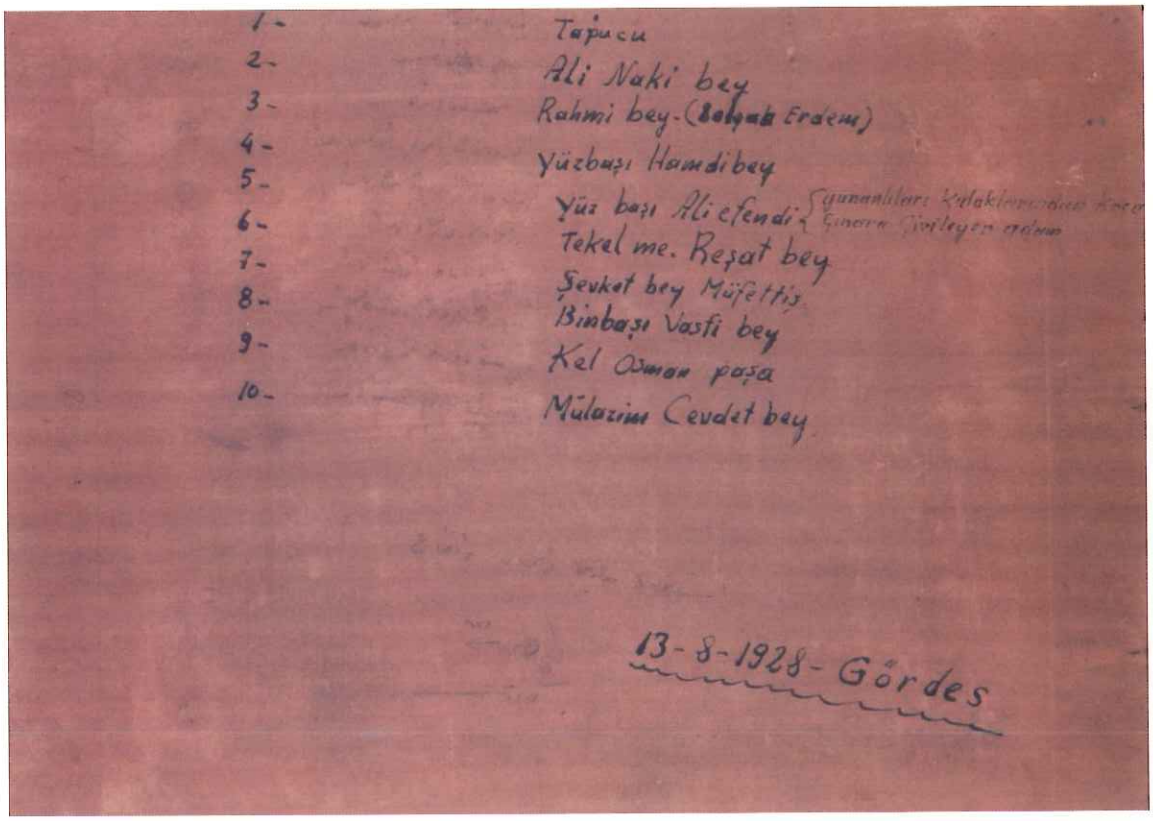
1925, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Divan mahallesindedir.

12. CUMHURİYETİN 5.YILINDA GÖRDES'İN SİVİL VE ASKER EŞRAFI

13 Ağustos 1928, Güngör Erdem'den alınmıştır. İstiklâl Harbinin acı ve sıkıntılarını bizzat yaşamış olan bu grubun kimler olduğu, resmin arka yüzünde, altta yazılıdır.

GAZİLERİMİZE DAİR

Gazilerimize Cumhuriyetin ilk yıllarında iyi maaş verilirdi. Meselâ; rahmetli Fırıncı İbrahim Evirgen'nin akrabalarından Kör Mehmet olarak bilinen zat, kaymakam maaşının 40 lira olduğu zamanda, 40 lira maaş alırmış. Kör Mehmet esaret yıllarında İngilizlerin her iki gözüne ilaç damlatarak kör ettiklerini söylerdi[26].

Gördes merkez ve köyleri, özellikle Kayacık'ta birçok Çanakkale, Birinci Dünya, Balkan ve İstiklal Savaşı gazisinin, muhtaç olduğu halde gazilik maaşını yıllarca kabul etmediğini yakın çevrelerinin tanıklığıyla biliyoruz. "Biz vatan için, Allah için savaştık, maaş için değil" ifadesi hemen hepsinin ortak ifadeleri idi.

13. GÖRDESLİ BİR GRUP

1927, İkbal Altun'dan alınmıştır. Arka sıra; soldan sağa 1. Rami Erdem, 2. Dr. Koca Nihat Bey, 3. Hayri Büke. Ön sıra 1.ve 2. bilinmiyor. 3. Kaymakam Vakkas Bey, 4. Hakim Sabri Bey,

14. GÖRDES TÜRK OCAĞI MENSUPLARI VE BOZKURT SPOR TAKIMI

1927, Gülümser-Ali İnce'den alınmıştır. Ön sıra (Soldan sağa) 1. Şahanların Ali, 2. Kölelerin Galip (Tüzün), 3. Kalemoğlulu Niyazi (Peker), 4. Tayyareci Cevdet (Tunçay), 5. ..... 6. Hıfzı Pamukoğlu. Arka sıra: 1. Saraların Selahattin, 2. Dişçi İsmail (Çetin), 3. Uşakların Terzi Ziya, 4. Boruların İbrahim Efendi (Bora), 5. Germiyanoğlunun Şerif, 6. Bardakçı Mustafa'nın oğlu Haydar, 7. Softaların Kahveci Süleyman (İlker), 9. Otçuların Abdullah (Otçu), 11. Mehmet (Tayyareci Cevdet'in kardeşi), 12. Efenin Mehmet (Kıyıcı),5.,8.ve 10. bilinmiyor.

[26] Halil Serter (Kurtuluş mahallesinin 30 yıllık muhtarı idi) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

15. GÖRDES GENÇLER BİRLİĞİ

1938, Foto İlhan, Hamdi German'dan alınmıştır. Takım elbise, kıravat, beyaz gömlek ve yaka cebinde mendil dikkat çekiyor. Saç ve bıyık sitilleri de ilginç. Tek tip şapka giyiliyor.
Resimdekiler: Arka sıra; (Soldan sağa) 4. Enver Ertan, 8. Saraların Selahattin, 9. İbrahim Atlan, 13. Sabri Atay, 14. Muammer Çiçekoğlu. Ön sıra; 1. Muammer Altan

16. HAZİN BİR CENAZE TÖRENİ

17.02.1936, Pazartesi, Foto Nevzat Altuğ. Nur-Mustafa Kıyıcı'dan alınmıştır(İzmir). Ölen gelinlik çağdaki Lağımcıların Rasime'nin cenaze merasimidir. Behzat Akçiçek'in kız kardeşidir. Cenaze merasimini Gördes Gençler Birliği tertip etmiş, bir araba tutularak tabut ve genç kızın çeyizleri arabanın üzerine yerleştirilmiştir. Muhtemelen o dönemde çok yaygın genç ölümlerine yol açan, tedavisi de o gün için olmayan "ince hastalık","verem"dir. Öleceğini tahmin etmiş olmalı ki, cenazesinin çok sevdiği okulunun önünden geçirilmesini vasiyet etmiştir. Törene çok sayıda öğrenci de katılmıştır. Arabanın sol önünde kızın babası Nail Akçiçek (Rahmetli Behzat Akçiçek'in de babası) ile sağ önde eli bastonlu Hacı Ethem Büke görülüyorlar.

17. GÖRDESLİ İKİ OSMANLI ASKERİ

1914, Nur-Mustafa Kıyıcı'dan alınmıştır(İzmir). Sağdaki Nasuhoğullarından Asım'dır.

18. OSMANLI DÖNEMİNDE ASKERLERİMİZ

1918, Gülümser İnce'den alınmıştır. Sol baştaki Gördesli Tayyareci Cevdet (Tuncay) dır. (1900-1965)

19. GÖRDESLİ GENÇLER

1935, Metin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Kılık kıyafetlerdeki temizlik ile silaha ilginin çok olduğu görülüyor. Arka sıradaki Süleyman İlker ile Emin Keçecinin halk tipi yakasız gömlek giydikleri görülüyor. Diğerleri kıravatlı, çoğu bıyıksız, birkaçında da zamanın batı tarzı bıyık sitili mevcut.

Resimdekiler: (Soldan sağa) ***Arka sıra***; 1. Hüseyin Ulçay (İsmail Ulçay'ın ağabeyi, Hüsnü Ulçay'ın babası. Ağaçta), 2. Süleyman İlker (kahveci), 3. İzzet Bey (öğretmen), 4. Nihat Bey (manifaturacı), 5. Emin Keçeci (Dülgerlerin), 6. Hüsnü Çelen (tüfekçi) ***Orta sıra***; 1. Hakkı Güven, 2. Tevfik Sarıoğlu (halıcı), 3. Celal Doğan. ***Ön sıra***; 1. Hilmi Uz (Av.Emin Uz'un dedesi), 2.Azmi Bey(öğretmen)

20. 1933 GENEL AFFINDAN FAYDALANARAK TAHLİYE OLAN MAHKUMLAR

Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

21. KIR SEFASI "PİKNİK"

1934, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) ***Birinci sıra***; 1. Öğr. Azmi Bey, 2.Hakkı Güven, 3. Manifaturacı Nihat Bey, 4. Arakalıların Hilmi Uz. ***İkinci sıra***; 1.Öğr. Hamdi Bey, 2. Öğr. İzzet Bey, 3. Öğr. Nevzat Altuğ, 4. Tevfik Sarıoğlu, 5. Dülgerlerin Emin Keçeci Arka sıra 1. Muammer Altan

22. GELİN GETİRME

1956, Nazmi Uçar'dan alınmıştır. Fotoğrafta, rahmetli Hakkı Bölük'ün kız kardeşi Hatice(Aslan)'ın düğün merasiminde bir an görülüyor. Yer, Eski Gördes'te Cuma mahallesi Mimari tarzına bakılırsa, Rumlardan kalma bir eve benziyor. Gelin arabası olarak bir cip kullanılıyor ve plakasında GÖRDES K.27 yazılı. Gelini getiren (foterli, uzun boylu kişi) Tayyareci Cevdet'tir. Gelindeki beyaz duvak dikkat çekiyor. Önceleri al duvak kullanılırdı. Sağdaki foterli Kazım Nami'nin oğlu Türker'dir.

BİR NİŞAN ADETİ

Kız evinde gelinkız kendinden büyük misafirlerin ellerini tek tek öperken, hemen arkasından onu takip eden bir kadın, verilen hediyeleri gelinkız namına toplardı. Verilen hediyeyi gelen misafirlere bağırarak duyururdu. Genellikle kumaş türü hediyeler verilirse de, bazen para veya bakır ev eşyaları da verildiği olurdu. Hediyeleri toplayan kadın, "Bu teyzesinden, bu yengesinden, bu falan komşudan" der, hediyeyi gösterir, kumaş olanları üst üste omuzuna açarak yayardı. Bu toplama işine "atkı atmak" denirdi[27].

GÖRDES'TEN İNCİLER

Bulut gider Aydın'a,
Var git işine kaydına.
Bulut gider Kırım'a,
Ekmek doldur fırına.

14.04.2001, Ali İnce

EV GEZMELERİ

Gezmelere habersiz gidilir, kim evdeyse orada oturulurdu. Gidilen kişi evde yoksa, bir başka eve gidilirdi. Bu adet, gündüz gezmelerinde de geçerliydi[4].

23. GÖRDES EŞRAFINDAN BİR GRUP

1930, Hamdi Germen'den alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Hacımusaların Cevdet Altuğ, 2. Bnb. Ali Vasfi Bey (As.Şb.Bşk.), 3. Celepoğlu Ali Rıza Yücel (Eski Bld. Başkanlarından) Üçünün de takım elbiseleri ütülü, temiz ve kıravatlı. Ortadaki ayakkabılı iken, diğerleri mes ve lastik ayakkabı giymişler.

[27] Gülümser İlker ile yüz yüze görüşme, 17.11.2000, Gördes

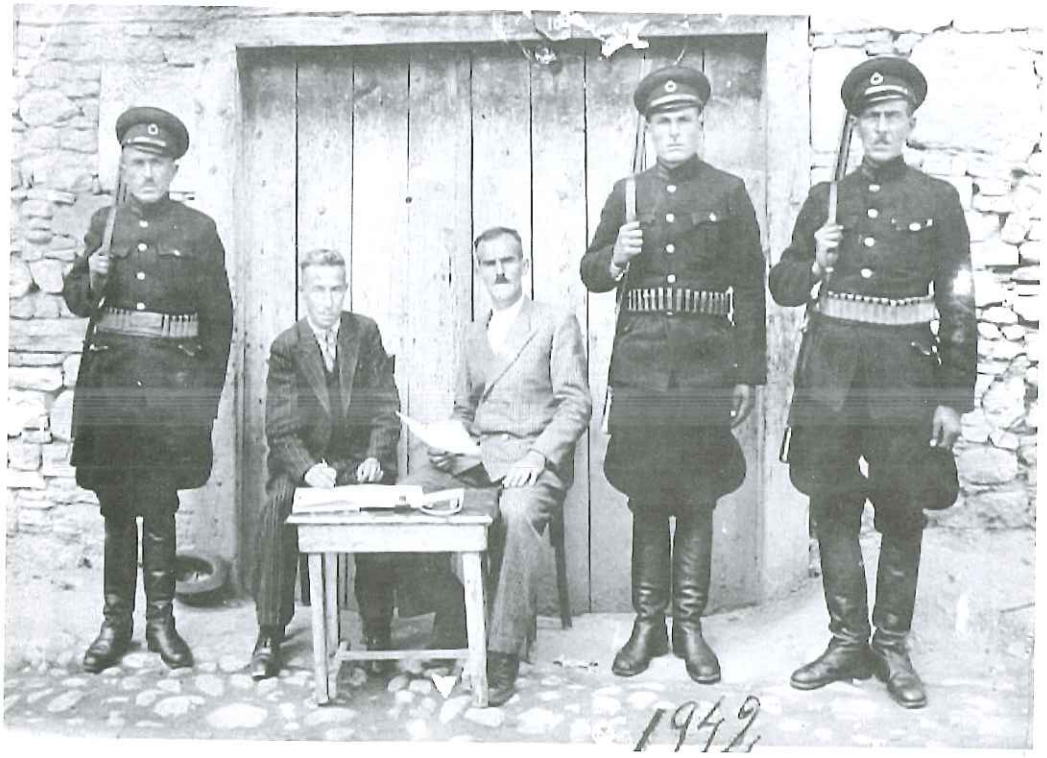
24. TANINMIŞ BİR AİLE, HACIMUSALAR

1943, Foto Nevzat Altuğ. O devrin kılık ve kıyafet özellikleri ilginçtir. ***Resimdekiler***: (Soldan sağa) 1-2. Hasan Altuğ ve eşi Latife, 3.-4. Meliha ve Hasip Altuğ, 5-6. Mualla ve Nevzat Altuğ, Önde: Saniye ve Cevdet Altuğ. Çocuklar; 1. Soysal,2. Ülkü, 3. Uysal, 4.Köksal(bebek)

25. GÖRDES ÇİFTÇİ MALLARINI KORUMA TEŞKİLATI

1942, Ali ve Gülümser İnce'lerden alınmıştır. Teşkilatı kuran ilk idareci ve bekçileri görülüyor. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Trembecilerin Ahmet Tremek, 2. Muhasip Mustafa, 3. Tayyareci Cevdet Tunçay(Başkan), 4. Kulalı Kazım Şerbetçi, 5. Çalıların İbrahim

26. GENÇLER "Onlar da bir vakit genç idiler"

1954, Sabri Çetinkaya ve Avni Etçi'den alınmıştır. Yer, Eski Gördes. ***Resimdekiler***: (Soldan sağa) ***Arka sıra;*** 1. Süleyman Çivi, 2. Sadettin Önder, 3. Hasan Babayiğit (bakkal), 4. Avni Etçi (manav), 5. Sadık Dikmen (terzi),6. Ali İnce(manifaturacı). ***Ön sıra;*** 1. Mesut Aydın (helvacı), 2. Nail Esen (kasap)

27. GÖRDESLİ GENÇ VE ÖĞRETMENLER "Türkiye Cumhuriyetinin 11. Yılı"

29 Mart 1934, Kurban Bayramı. Hamdi Germen'den alınmıştır. Kılık kıyafetler modern, çok temiz ve bakımlı. Hepsi takım elbise giymiş ve kıravat takmış. Fötr şapka ve kasket yaygın. Saç ve bıyık modelleri dikkat çekici. Resimdekiler: (Soldan sağa) ***Ön sıra;*** 1. Rıfkı Bey (Öğr. Foterli), 3. Hilmi Uz (Arakalılardan), 4. Azmi Bey (Öğr.) ***Orta sıra***; 1. Ahmet Karaçay (çocuklu), 3. İbrahim Büke (Ergun Büke'nin babası), 5. Tevfik Sarıoğlu

Arka sıra; 1. Nihat Polat, 3. Hakkı Güven, 4. Hamdi Germen (en arkada), 5. Fadıl Çiner (Öğr.), 6. Musa Atay, 7. Hasip Büke

28. GÖRDESLİ ZENCİLERDEN "ARAP ANA"

1930, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Eski Gördes'te hacca giden Gördesli zenginler, orada gördükleri Afrika kökenli fakir zenci Müslüman erkeklerden bazılarını, rızaları ile Gördes'e getirirlermiş. Bu şekilde Gördes'e yerleşen bu siyahi insanlar, Gördes'te yurt ve yuva kurmuşlar. *Kara Hoca* veya *Kara Molla* lâkaplı kişi hacdan gelmiş fakir bir zenci idi. Evlilikler yoluyla da bunların çocuk ve torunlarının renk olarak da bizden bir farkları kalmamıştır. Yine *Arap Ana (asıl adı Fadime'dir)* diye tanınan bir Gördesli siyahi hanım da, rengi dışında her şeyi ile Türk ve Müslümandı. Arap ana, kılık kıyafeti ve tevazusu ile tipik bir Gördesli Türk kadını idi.

Sağdaki resim Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Muhtemelen Arap Ananın yaşlılık dönemi fotoğrafıdır.

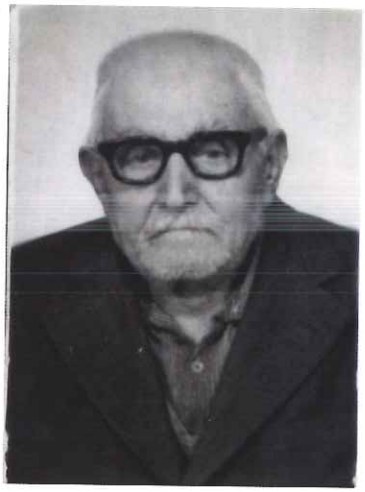
GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

29. ASIM AYDIN

1918, Ali ve Gülümser İnce'lerden, Ahmet Aydın'dan alınmıştır. Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Gördesli bir asker. Mesut ve Ahmet Aydın'ın babasıdır Asım Aydın. Rüştiye mezunu idi. Temiz, sade ve riyasız bir görünüşe sahip. Bıyıklar ise o döneme özel. Ölümü 1988'dir. Solda Osmanlı genci, ortada son Osmanlı askeri, sağda ihtiyarlığı. Akibet ise malûm.

GÖRDES'İN KAHRAMAN KADINI

30. GÖRDESLİ ŞEHİT MAKBULE HANIM VE EŞİ ŞEHİT HALİL EFE

1921, Bülent ve Mukbil Ertem'den alınmıştır. 24 Mart 1922'de Gördes'in kuzey doğusundaki Kocayayla'da Yunanlılarca şehit edilmiştir. Vurulduğunda 21 yaşında idi. 8 ay evli kalabildikleri kocası Halil Efe de 10 ay sonra şehit olmuştur. (Halil Efenin resmi, Parti Pehlivanın yer aldığı grup resmi içinde de mevcuttur.) Bu resim daha sonra Gördes Belediye E. Başkanı Mehmet Akten zamanında bilgisayar ile renklendirilmiştir. Ruhları şad olsun.

USTRUMCALI HALİL EFE (?- 1922)
Akıncı Birlikleri Komutanı. Makbule'nin eşi.
Selendi'de şehit düştü. Mezarı Selendi'dedir.

31. MAKBULE HANIMIN AİLESİ

1925, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Ön sıra, (soldan sağa); 1. Hatice, 2. Abdullah, 4. İrfan Usta, 5. Mukbil Ertem, Orta sıra 1. Ziba Hanım, 2. Zeliha Hanım (Şehit Makbule Hanımın annesi), 3. Hatice Hanım (Hakkı Beyin kızı), 4. Pakize hanım (Hacıpaşaların Mehmet Beyin eşi) Arka sıra, 2. İbrahim Ertem (Şehit Makbule Hanım'ın kardeşi), 3. Şerife Ertem (Asım Ertem'in eşi), 4. Asım Ertem (üniformalı, Şehit Makbule hanımın ağabeyi)

Mukbil Ertem, Asım Ertem'in oğludur. Aile, bir kız çocukları olursa ad olarak halaları Şehit Makbule'nin adını vermeyi arzu eder. Ancak kız çocukları olmaz ve doğan erkek çocuklarına, Makbule adını hatırlatsın ve yaşatsın diye bu isme ses olarak yakın olan Mukbil adını verirler.[28]

32. ŞEHİT MAKBULE HANIMIN AİLESİ

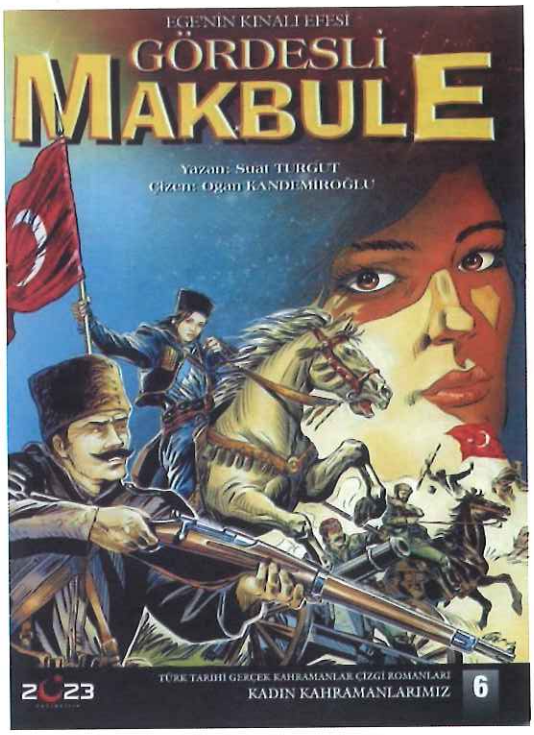
1959, Bülent Ertem'den alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Hamide (Bülent Ertem'in annesi), 2. Zehra (Asım Ertem'in kızı), 3. Levent Ertem, 4.Bülent Ertem (sünnet çocukları), 5. Şerife (Asım Ertem'in hanımı, önde beyaz örtülü), 6. Nazan (çocuk), 7. Asım Ertem (arkada, Ş.Makbule hanımın ağabeyi), 8. Mukbil Ertem(çocukların babası, Asım beyin oğlu), 9. Zeliha hanım (Ş.Makbule hanımın annesi, sağda siyah zarlı)

[28] Yurdun Güvenen, Gördes Tarih ve Kültür Dergisi, Yıl:2, Sayı:12, Sayfa:24, Nisan 2004

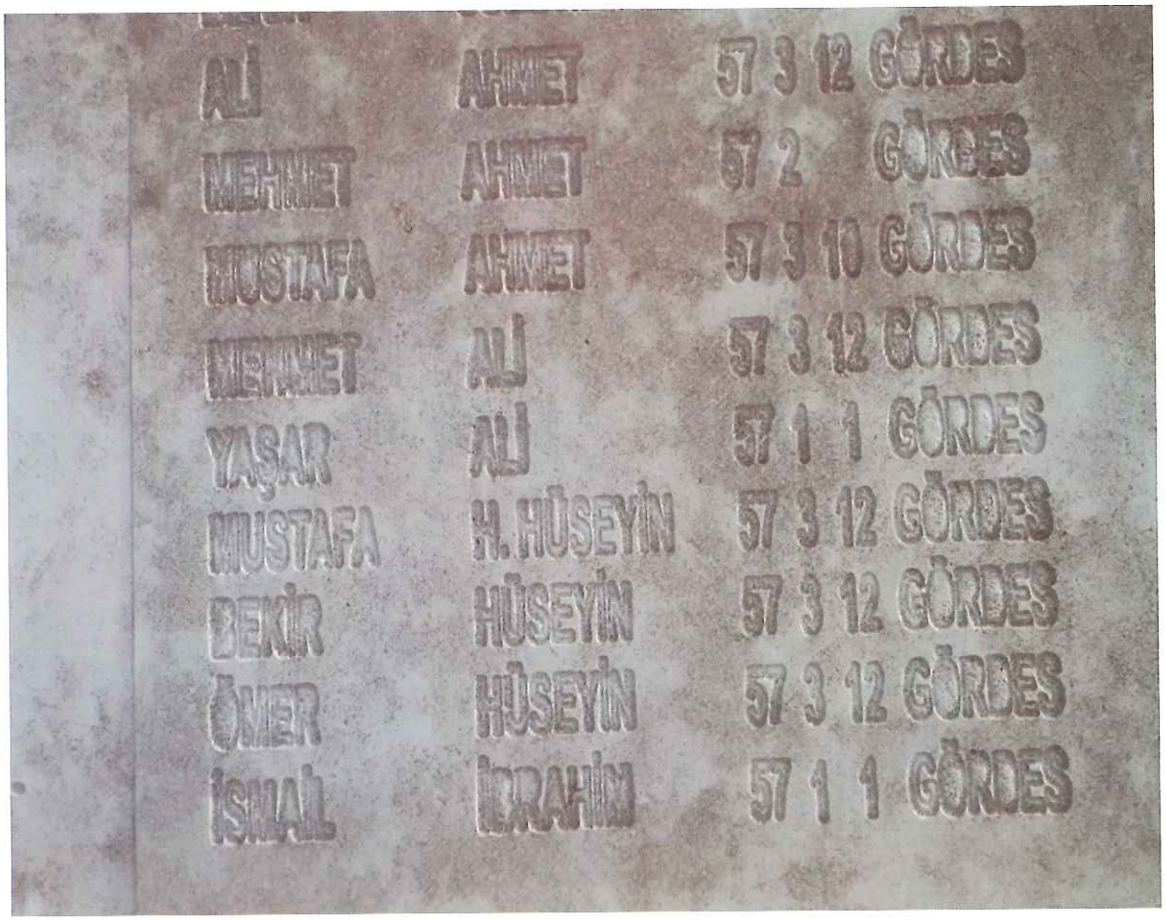
33. YILLAR SONRA ŞEHİT MAKBULE SANATA KONU OLDU (2014)

34. ÇANAKKALE HARBİNDE 57.ALAYDAKİ GÖRDESLİ ŞEHİTLERİN ADLARI /ÇANAKKALE

Manisa Gördesliler Derneğinin facebook hesabından alınmıştır (2015).

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

35. ASIM ERTEM

1910'lu yıllar. Muazzez Atay'dan alınmıştır (Ankara). Resimdeki zat, Şehit Makbule hanımın ağabeyidir. Kalpak, gömlek, kıravat ve asker kıyafetini andıran ceketi dikkat çekiyor.

36. ESKİ GÖRDES HATIRALARI

1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Ayaktakiler: Soldan sağa; 5. Kalemoğlu (Maliyeci) Niyazi (Alb. Vedat Peker'in babasıdır), 6. Ağustoların İbrahim Efendi (Ertem) Bu şahıs, Şehit Makbule Hanımın kardeşidir. Oturanlar; soldan 2. Öğr. Muhittin Bey

37. PARTİ PEHLİVAN VE SİLAH ARKADAŞLARI

1920, Halil Aker'den alınmıştır. Bu fotoğraf, bir ressam tarafından kara kalem olarak 50x70 ebatında aslına bakılarak yapılmış resimden çekilmiştir. Ancak ressam bilinmiyor. Resimdekiler: (Soldan sağa) Ayaktakiler; 1. Emet Kaymakamı, 2. Halil Efe (Şehit makbule hanımın kocasıdır.16.Mayıs 1922'de Selendi yakınlarında Yunanlılarca şehit edilmiş, mezarı Yağcı dağında bilinmeyen bir noktadadır.), 3. Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Akıncı[29]. Oturanlar; 1. Parti Pehlivan, 2. Demircili (Koko) Mehmet Efe. Ruhları şad olsun.

38. İSTİKLAL SAVAŞIMIZDA DEMİRCİ KAYMAKAMI VE BİR DÖNEM GÖRDES KAYMAKAM VEKİLİ İBRAHİM ETHEM AKINCI

Türk Tarih Kurumu tarafından basılan "Demirci Akıncıları" adlı kitabın yazarıdır. Kalpaklı resim savaş dönemine ve diğeri ise Cumhuriyet dönemine aittir. Resimler bu eserden alınmıştır.

[29] Ergun Büke ile yüz yüze görüşme, 28.08.2000, Gördes

39. PARTİ PEHLİVAN

1915-1920 arası, E.Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Asıl adı Mehmet Baskak'tır. Parti Mehmet pehlivan olarak da anılır. Aslen Balkan kökenlidir. Osmanlı devletinin son zamanlarında Bulgar, Yunan ve Sırp çeteleriyle uzun yıllar savaşmış, ailesi tehlikeye girince Manisa'ya göç etmiş ve Manisa cezaevinde gardiyan olarak çalışmıştır. Önceki yıllarda Balkanlar ve adalarda yapılan güreşlerde ortaya konan ve "parti" denen ödülü sıkça kazandığından, "Parti Pehlivan" olarak nam salmıştır. İstiklâl harbi yıllarında Gördes ve civarında Yunan'a kan kusturmuş ünlü bir çete lideridir. Gördesli Şehit Çandarlı Molla Mehmet'in kızı ile o yıllarda ikinci evliliğini yapmıştır. 1941 yılında Manisa'da vefat etmiş, mezarı Manisa'dadır. Mezarının resmi 15 Temmuz 2000'de Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir.

40. ŞEHİT ÇANDARLI MOLLA MEHMET EFENDİNİN KABRİ

1920, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. İstiklâl harbinin ünlü çete komutanlarında "Parti Pehlivan (Mehmet Baskak)'ın kayın babasıdır. Yunanlılarca şehit edilip başı Atina'ya yollanmıştır. Mezar taşının orijinal hali Ormancı Mehmet Yıldız tarafından incelenirken (1970). Eski Gördes'te Garipler/Gurbetçi mezarlığındaki kabrinin eski ve mermerle onarılmış yeni halidir (1999).

41. NALBANT RAFET VE EŞİ HAYRİYE AKICI

1963, Kızı Emine Özen'den alınmıştır. İstiklâl Harbinde ünlü çetelerden Parti Pehlivan'ın kayınbabası Gördesli Şehit Çandarlı Molla Mehmet (mezarı Eski Gördes'te Garipler/Gurbetçi mezarlığındadır) Yunanlılar tarafından pusu kurularak şehit edildiğinde onun yanında idi. Eski Gördes'teki yeni köprünün yanındaki kürlerin içine atlayarak kurtulmuştur. Bu resim çekildiğinde 63 yaşında idi.

İSTİKLÂL SAVAŞI HATIRALARI

ÇANDARLI MOLLA MEHMET'İN VURULUŞU

Molla Mehmet ve Nalbant Rafet Usta, at üzerinde Eski Gördes'e doğru gelirlerken, şimdiki yeni köprünün olduğu bölgeden mezarlığa yaklaşmaktadırlar. Düşmanın Gördes'te olduğundan haberdar olmadıklarından, Yunan askerlerinin pususuna düşerler ve Çandarlı Molla Mehmet, boynundaki mavzeri çıkaramadan vurulur. O an ani bir karar veren Nalbant Rafet Usta, atının üzerinden yan taraftaki çöğür ve dikenlerle kaplı, on metre derinliğindeki derenin içine atlar. Çok yoğun bitki örtüsü içinde görülemeyen Rafet ustanın yanına yaklaşamadıklarından, oraya onlarca mermi sıkarlar. Fakat hiç biri isabet etmez.

Dikenli dereye giremeyen Yunan askerleri, kaçan kişinin canlı olup olmadığını anlamak için köpekleri aşağıya salarlar. Köpekler Rafet Ustanın yanına kadar gelirler, koklarlar, havlamadan geri döner çıkarlar. Tabii ki, o sırada Rafet Usta bildiği bütün duaları okumaktadır. Köpeklerden biri havlasa, kaçanın canlı olduğunu anlayarak, tekrar mermi yağdırmaya başlayacaklar, belki de vuracaklardır. Bunları anlatırken, Rafet Ustanın büyük heyecan içinde olayı tekrar yaşar gibidir.

Rafet Usta gece oluncaya kadar orada sessizce kalır. Karanlıkla birlikte, derenin içinden çaya iner. Karşı tarafa geçerek, Çaylarderesi mevkiinden, Cabarlar köyü civarında konaklamış olan, çete teşkilatına ulaşır.

Yunan askerleri, yaralı olarak ele geçirdikleri Çandarlı Molla Mehmet Efendiye işkenceler yaparak, çetelerin yerini öğrenmeye çalışırlar. Ancak ondan hiçbir şey öğrenemezler. Sonuç alamayan Yunan askerleri, bağırta bağırta boğazını keserler. Halka gözdağı vermek için, Eski Gördes içinde, kesik başı bir sırığa takarak gezdirirler.

Bu hatıra, Rafet Ustanın ağzından bizzat dinleyen Mahir Arıkan'ın basılmamış notlarından alınmıştır.

GÖRDES'TEN İNCİLER

► Ummadığın taş topuk deler.
► Harman yerinde dirgen yiyen, yılında böngüldermiş.

Gülümser İnce,
22.03.2001

42.BORLU ŞIHOĞULLARINDAN MEHMET BEY (Ö.1904)

Bu resim **1874** yılında İzmir'de çekilmiştir. Nurhayat Erdem'den alınmıştır. Gördes eski Belediye Başkanlarından Selçuk Erdem'in babasının dedesidir. Müderris Nasuh beyin oğludur. Şeyhoğulları (ya da Şıhoğulları) adlı bir Türkmen aşiretine mensuptur. Kısa süre Bursa valiliği yapmıştır. Mezarı Gördes Atalan yaylasındadır. Daha geniş bilgi İbrahim Çiçek'in "Borlu Tarihi" kitabında mevcuttur.

43.ŞIHOĞULLARINDAN DÖRT TÜRKMEN KARDEŞ

Bu resim **1909'da** Gördes'te çekilmiştir. Nurhayat Erdem'den alınmıştır. Gördes eski Belediye başkanlarından Selçuk Erdem'in akrabalarıdır. (Sol öndeki subay hariç) O dönemlerde fotoğrafçı stüdyosu ve arkada dekor olmadığından, özel fotoğrafların bir kısmı güzel Gördes halılarının önünde çekilirdi. Geniş bilgi "Borlu Tarihi" kitabında mevcuttur.

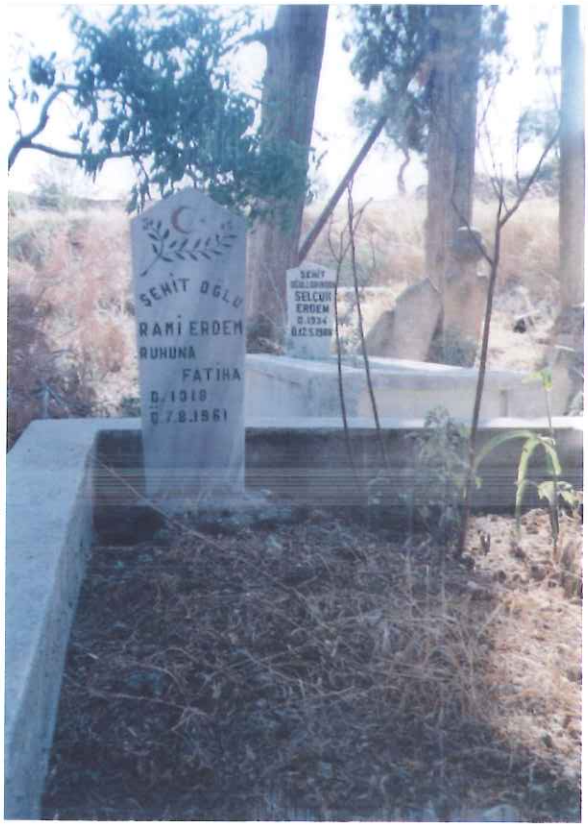

44. RAMİ ERDEM

1935, Nurhayat Erdem'den alınmıştır. 1930-1941 arasında Gördes Belediye başkanlığı yapmıştır. Mezarı, oğlu Selçuk Erdem'le birlikte Eski Gördes'te Ağalar mezarlığındadır. Sağdaki resim 1999'da Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Önde Rami Beyin, arkada Selçuk Erdem'in mezar taşları görülüyor.

45. ZEKERİYA YURDOĞLU, BABASI VE ABLASIYLA

28 Mayıs 1930, Av. Zekeriya Yurdoğlu'ndan alınmıştır. Resimdekiler: Zekeriya Yurdoğlu (solda), ortada babası İbrahim Yurdoğlu ve sağda ablası Nazmiye Bilgen. İbrahim Yurdoğlu aslen Kayacıklı olup, Gördes medreselerinde okumuştur. Çok iyi Fransızca bilirdi ve uzun yıllar Balkanlarda savaşmış bir gazi idi. Eski Gördes'te Çarşıbaşına yakın, evlerinin karşısındaki karadutu 1935'de o dikmiştir[30].

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

46. TAYYARECİ CEVDET ve TÜFEKÇİ HÜSNÜ

1918, Ali ve Gülümser İnce'den alınmıştır. Osmanlı Devletinin son döneminde bir Osmanlı askeri (Tayyareci Cevdet Tunçay, solda) ve bir Kuvvayı Milliyeci (Tüfekçi Hüsnü Çelen, sağda). Tüfekçi Hüsnü'nün kalpağı, yakasız ve kıravatsız gömleği, uzun ceketi ve uzun körüklü çizmeleri ile dönemin kıyafet özelliklerini yansıtıyor. Yine günümüzde kaybolma noktasındaki tahta sandalyeler de dikkat çekici.

Tüfekçi Hüsnü, Gördes'teki en eski tüfek ustalarındandı. Tüfekçi Ahmet Arat'ın da ustasıydı. Hüsnü Usta, İstiklâl Harbi sırasında Gördes civarına düşen bir Türk uçağının enkazını toplayarak Ankara'ya göndermiştir[31]. Hava Kuvvetlerimizin kuruluşu Osmanlı Devleti zamanında 1911'dedir. Çanakkale ve İstiklâl savaşlarında önemli hizmetlerde bulunmuşlardır.

---

[30] Zekeriya Yurdoğlu ile yüz yüze görüşme, 05.01.1995, Manisa

[31] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 01.08.1999, Gördes.

Tüfekçi Hüsnü vefat ettiğinde, Hacımusaların Cevdet Efendi (Altuğ) onun mezar taşına " **Kem alet ile kemalata varan kişi"** diye yazdırmıştır[4]. Mezarı Hüseyni Babanın kabrinin ayak ucundadır.

47. ESKİ GÖRDES'TE ATLI SPOR VE CİRİT KULÜBÜ

1942, Yurdun Günenen'den alınmıştır. Başkanı Kaymakam Celal Balkanlı idi. Her hafta Cumartesi ve Pazar günleri, çay kenarında, şimdiki bahçe arası bölgesinde "*cirit*" oynanırdı. Bu oyuna "*değnek oyunu*" da denirdi. Halk bunu seyretmek için akın akın gelirdi. Yarışmayı duyurmak ve ortalığı şenlendirmek için iki çift davul zurna ekibi tutulurdu. Atlı yarışmacılar mavi ve kırmızı ad altında iki ekibe ayrılırdı. Bu yarışmalara katılanlar, kendi atlarını çok iyi besler ve bakardı. Yarışmacılardan gelmeyene 5-10 lira ceza verilir yada "erkeç veya kuzu getir" denirdi. Ailesi Gördes'e köyden 1929'da göçmüş olan Hasan Solak da bu cirit oyuncularından biri idi. Yarışma günü yarışmacı atlılar Çarşıbaşındaki çeşmenin etrafında toplanırlar, sonra hep beraber yarış alanına inerlerdi. Ayrıca Gördesli Atlı Spor Klübü ekipleri, Demirci, Borlu, Köprübaşı ve bazı büyük köylere de cirit oynamaya giderlerdi[32].

[32] Hasan Solak ile yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

CİRİT NASIL OYNANIR?

Cirit oynanan alanın iki tarafına yan yana kırmızı ve mavi ekipler atlarıyla sıralanır. Birinci, ikinci ve üçüncü sıraya daima en iyi atlar konur. Bunlar "hampada dururlar" yani her an hücuma hazırdırlar. Mesela, mavi ekipten bir atlı rakip ekibe dğru koşmaya başlar. Elinde cirit adı verilen bir değnek vardır. Mavi ekibin atlısı karşı ekibe yaklaşır. Fakat kırmızı ekibin atlıları kendilerine doğru gelen atlı elindeki ciriti atmadıkça yerlerinden çıkamazlar. Mavi ekip atlısı, elindeki ciriti vurmak kastıyla kırmızı ekipteki yan yana sıralı atlılardan birine atar. Bu sırada hampada bekleyen atlılardan biri ciriti atıp kaçanı kovalamaya başlar. Yakalayabilirse atın süvarisini elindeki ciriti atarak vurmaya çalışır. Kaçan atlı da vurulmamak için eğilir, yana sarkar. Yakalayamaz da mavi ekip sırasına çok yaklaşırsa, onlardan atılacak bir cirit ile vurulabilir. Bu müsabakalara katılan bazı Gördesliler şunlardı: Hasan Solak, Balıklı Ziya. Hakem heyetinde görev alan kişilere örnek ise, Alanyalı Manifaturacı Hüseyin Efendi, Tüccar Ali Çolak (Ahmet Çolak'ın babası), Buroş Hoca (Mustafa Barış) verilebilir[9]. Orhan Barış'ın baba tarafından dedesi olup, 49 tane hafız yetiştirmiştir

.

48. ONUNCU YIL MÜNASEBETİYLE DÜZENLENEN CİRİT YARIŞLARI
1933, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Foto (Öğretmen) Nevzat Altuğ.

49. BÜYÜK İBRAHİM EFENDİ (İbrahim Büke) DEĞNEK OYUNUNDA (CİRİT)
1954, Em. Öğr. Nuriye Kurtuldum (Büke)'den alınmıştır (Akhisar). Gördes Kum çayının karşı tarafında, cirit oyunlarına katıldığı kıratı ile.

50. UÇKUN MEVKİİNDE KIR SEFASI
1940, Foto Nevzat Altuğ, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Eski Gördes'e doğru giderken yolun sağındaki Akçeşme'nin karşısındaki ormanlık bölgede yer alan "Güldürdek" veya "Gürlek" olarak bilinen yerin o zamanki adı "Uçkun" idi. O dönemde "piknik" denmez, "Kır sefası" denirdi.

51. TEK PARTİ DÖNEMİNDE GÖRDES BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMİ

1930, Elektrik henüz olmadığından sallanan "beyaz mum fenerleri" görülüyor. Binanın girgirli kepenki var. Kepenkin üzerinde "Belediye İntihap (seçim) salonu" yazısı dikkat çekiyor. Resimdekiler: (Soldan sağa); 1. Bekçi Hüseyin, 2. Nuri Atay, 3. Tayyareci Cevdet Tunçay, 4. Sabri Atay, 5. İnce Mehmet, 6. Rami Erdem, 7. Süleyman Büke (oy kullanan), 8. Asım Kasar (sağ arkada, kasketli)

52. ESKİ GÖRDES'TE GENÇ HANIMLAR

1934, Nurhayat Erdem'den alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) 1. Sabiha Hanım (Yzb. Hamdi Beyin kızı), 2. Mukaddes Hanım, 3. İkbal Altun (Elmas gerdanlıklı), 4. Meliha Hanım (Yzb. Hamdi Beyin kızı), İsmet Hanım (Sıhhiyeci Hüseyin Beyin hanımı), 6. Zühre Hanım (Öğretmen), Çocuklar: Solda İkbal Alltun'un oğlu Ercüment, sağda Meliha Hanımın çocuğu, Rezzan.

ESKİ GÖRDES'DE HEKİMLER

53. DR. NİHAT BEY (KOCA DOKTOR)

1930, Or.Yük. Müh. İbrahim Çolak'tan alınmıştır. 1930-1932 yıllarında Gördes'te görev yapmıştır. Sonraki yıllarda aynı adı taşıyan daha genç bir Dr. Nihat (Yörükoğlu) Gördes'e gelince yenisine de Dr. Küçük Nihat diye anılmaya başlanmıştır.

54. Dr. NİHAT YÖRÜKOĞLU (KÜÇÜK NİHAT BEY)

Dr. Nihat Yörükoğlu, 1932-1942 yıllarında görev yapmıştır. 1911 yılında Manisa Ulucami mahallesinde doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirmiştir. 1950'de genel cerrahi mütehassısı olmuştur. Daha sonra ilgi duyduğu Tıp Tarihi dalında Doçent olmuştur. Tarih ve kültür konularında çok okuyan gerçek bir Türk aydınıdır. 09.01.1994'de Ankara'da vefatından sonra, zengin kütüphanesini varisleri, memleketindeki Celâl Bayar Üniversitesine (CBÜ) bağışlamışlardır. Kitapları, Manisa'da Sultan Camii Külliyesi içinde yer alan ve CBÜ tarafından Araştırma Merkezi olarak kullanılan Bimarhanede (Hastane), adını taşıyan bir bölümdeydi. Orası şimdi Tıp Tarihi Müzesidir (2015). Basılı eserleri; 1. Manisa Bimarhanesi İstanbul 1948, 2. Mesir Macunu ve Terkibine Giren Maddeler, Ankara 1985, 3. Hafsa Sultan ve Külliyesi, Ankara 1993 [33].

Dr. Nihat Yörükoğlu'dan önce, 1930-1932 yılları arasında Gördes'e hizmet eden bir başka Dr. Nihat Bey vardır. Halk ona "Koca Doktor" dediğinden, onun lâkabı da "Küçük Nihat Bey" olmuştur. Dr. Nihat Yörükoğlu, Gördes'te iken, pratisyen hekimdi. Her işe koşar, gerektiğinde bazı ameliyatları bile yapardı[34].

Meraklı Gençlere: Türkiye'de tıp eğitiminin serencamını merak ederseniz, İş Bankası Yay./ İmparatorluktan Cumhuriyet'e Tıbbiye'nin ve Bir Tıbbiyelinin Öyküsü / Nadire Berker, Selim Yalçın

[33] Yard. Doç. Dr. Nilgün Kök'den alınmıştır. 24.09.2004, Manisa

[34] Bir Zamanlar Gördes kitabı, S.Sami İlker, Hüseyin Tunçay, Halil Aker, s.210, Manisa,1999.

55. ESKİ GÖRDES EŞRAFINDAN BİR GRUP

1941, Hamdi Germen'den alınmıştır. Kılık kıyafette "Batı" özellikleri hakim, bıyıklarda "Alman modası" dikkat çekici, subayda rütbeler yakada, uzun körüklü çizmeler ve bıyık biçimi dikkat çekiyor. Resimdekiler: (soldan sağa) 2. Rami Erdem, 4. Ahmet Peker, 5. Hamdi Germen, 6. Büyük Hakim Bey, 7. Ali Rıza Yücel, 12. Bnb.Ali Vasfi Bey, 16. Hayri Büke (en sağda), 1.,3.,8..9.,10.,11.,13.,14.ve 15. bilinmiyor.

56. GERMİYANLI ÇİFTLİĞİ "ÇİĞİLLLERLİ MUZAFFER'İN YERİ"

1940, Hamdi Germen'den alınmıştır. İkbal Altun'un anne ve babası Germiyanlı Ahmet Bey (atı tutan, gözlüklü), Ziynet Hanım (önde). Eşeği tutan Hatıpların Ethemdir.

57. SÜNNET ÇOCUKLARI

1 Nisan 1938, Recep Tunçay'dan alınmıştır.

Sünnet çocukları kasketli, her birine iri altın paralar takılmış. Pantolonun kısa, fakat diz altı oluşu, buna karşılık koyu uzun çoraplar dikkat çekiyor. Fotoğraftaki her Türk gibi, resimdekiler de ciddi. Sünnet çocukları Recep Tunçay (solda), Şoför Hacı Tarık Tunçay(sağda), Fedime (kız), Gülsüm Molla (babaanne), arkada Hacer-Cevdet Tuncay

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

58. RESSAM-ŞAİR AHMET DERİNGÖZ ESKİ GÖRDES'TE

1956, Köprübaşı'ndaki kızı Zehra Bal'tan alınmıştır. Ahmet Deringöz (sağda)

59. RESSAM –ŞAİR AHMET DERİNGÖZ

1978, Hüseyin Altıok'tan alınmıştır. İyi anlaşılamamış tasavvuf ehli bir kişidir. Kimse aleyhinde konuşmaz, daima tasavvuf ve din üzerine sohbet eder, az konuşur, ancak manalı konuşurdu. Rufai tarikatı şeyhi Mutaf Dedenin damadıdır. Hiç malı mülkü yoktu. 1970'li yılların sonlarında Gördes emniyetinin karşısındaki şimdi park olan boş alandaki bir tahta kulübede 4 yıl çalışmış ve yaşamıştır.

Bu resim **1999** yılında Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Baba adı Osman'dır. Hemşehrisi Kırkağaçlı Şair Eşrefi çok severdi. Mezarı Köprübaşı'ndadır.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

AHMET DERİNGÖZ KİMDİR? (1)

S. Sami İlker *

Ressam ve Şair Ahmet Deringöz aslen Kırkağaçlı olup, bir dönem Gördes Kaymakamlığı yapmış olan (1900'lü yılların başları) ünlü şair Eşref'in akrabasıdır. Ancak ömrünün çoğu Gördes'te geçmiştir. Genç Gördeslilerin adını duydukları, bazılarına göre pek ciddiye alınmayacak bir sarhoş, bazılarına göre de "kendisini yakından tanımayanların anlayamadığı" büyük bir değerdir. Birçok hatırası hala dillerdedir. Fotoğrafçılığın bugünkü kadar yaygın, kolay bulunur ve ucuz olmadığı zamanlarda, evlerimizin nadide köşelerinde asılı aile büyüklerimizin karakalem resimleri onun eseri idi. Pek çok Gördeslinin evinin bir köşesinde onun yaptığı resimler hala asılıdır. Bu resimlerin altında "Ressam Ahmet Deringöz" imzası mutlaka yer alır. Gördesliler arasında ondan bahsedilirken Ahmet adı az kullanılır, daha çok soyadı "Deringöz" kullanılır.

Ahmet Deringöz, Eski Gördes'te Hüseyni Baba türbesinin ayakucunda yatan, asıl adı İbrahim Ethem Dokumacı olan, Gördes'teki sondan bir önceki Rufai tarikatı Şeyhi Mutaf Dede'nin (İbrahim Ethem Dokumacı) damadıdır. Mutaf Dedeye olan sevgisi ve onun kızı Rabia ile olan evliliği Deringöz'ü Gördes'e bağlayan en önemli unsurlardı. Mutaf dedenin yanına gelip gittiği ilk yıllarda beş vakit namazını kaçırmayan Deringöz, Rufai zikir ve derslerine katılırdı. Daha sonraki yıllarda içkiye alışmış ve artık zikirlere pek katılmaz olmuştur. Rufailer de, bu nedenlerle şeyhlerinin damadı olan Deringöz'ü eskisi gibi sevmemeye başlamışlardır. Bu durumdan kayınbabası Mutaf Dede de rahatsız ve üzgündür. Ancak bunlar Deringöz'de Mutaf Dede sevgisini hiç azaltmamıştır[35].

---

[35] Çakır Emmi (Mehmet Aykanat) ile yüz yüze görüşme, 08.08.1999, Gördes

Babasının adı Osman'dır. Kimilerince onun Alevi olduğu söylenirse de, esasen o, Bektaşi-Rufai arası bir İslam inancına sahipti. Köprübaşı'ndaki torunları da onun Alevi olduğunu sanırlar. Köprübaşı mezarlığında Alevi din ve soy kardeşlerimize ayrılan bölümde (buna gerek var mı acaba) yer alan mezarının taşında, baba adının "Osman" oluşuna pek dikkat etmemiş olmalıdırlar. İşin esası, Türkiye'de sıradan insanımızın, hatta okumuşlarımızın, dini ve milli konularda çok ciddi bilgi eksikliği vardır ve bu konularda yanlış bilgi ve kanaatlara sahibiz.

Alevilik, Bektaşilik ve Rufailik gerçekte birer tarikat olup, birbirine çok benzeyen özelliklere sahiptirler. En önemli ortak noktaları Ehli Beyt sevgisidir. Ehli Beyt, kelime olarak Peygamberimizin ailesi ve soyu anlamına gelir. Bilgi kaynaklarından koptukça, zaman içinde insanlar neye neden inandıklarını anlayamamakta ve zamanla bağlı oldukları inancı bile inkâr edip, ona düşman bir konuma gelebilmektedirler. Bugün hangi Müslüman Türk Ehli Beyti sevmez ki. Kimde Hz.Ali, Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin sevgisi olmasın. Sahabe olduğu bilindiği halde, hangi Türk çocuğuna Muaviye veya Yezit adını vermiştir. Paydada büyük bir ortaklık söz konusu iken, ufak farklılıkları zenginlik olarak görmemek, kendinden başkasına tahammül edememek, "ya hayır söyle, ya da sus" özdeyişini anlamamak, toplum olarak bizi sadece sıkıntıya sürükler. Bunun ilacı bilmektir, bilgidir. Bilginin yolu da okumak ve dinlemektir. Okumadan, dinlemeden konuşmanın sonucu ise, toplumda sadece fitne ve düşmanlıktır.

Mutaf Dedenin kızı olan eşi Rabia Hanım veremden (ince hastalık) ölünce, tekrar Kırkağaç'a döner. 1935'lerde Mutaf Dede hakkında bir tahkikat sürerken "ilgisi vardır" diye elleri kelepçeli Gördes'e getirilir. Yıllar sonra ise, ölen arkadaşı Paşanın İsmail'in dul eşi ile ikinci evliliğini yapar. Bu sıralar Akhisar'da oturmaktadır. Karısı hem eşinin, hem de kendi iki oğlunun, devamlı evde içki içmelerinden usanmış olacak ki, onlara "Ya içkiyi bırakın, ya da evden gidin " diye çıkışır. Bunun üzerine 1976'da evini terk edip Gördes'e döner. Bu arada üç yıl İstanbul'da çalışan Hüseyin Altıok da Gördes'e döner ve tekrar buluşurlar. 1977'den 1980 İhtilaline kadar Kaymakamlık, Belediye ve PTT'nin ortasında yer alan küçücük kulübesinde yaz kış yaşamaya başlar. Kulübenin etrafını da yeşillendirmiş. Kulübenin yapımında Belediye şoförü İsmail Mergen de yardım etmiştir[36]. Bu kulübenin yapılmasına o zamanki Belediye Başkanı Mübin Sarıoğlu, Deringöz'ü sevenlerin kendisini ikna etmeleri üzerine izin vermiştir[37].

12 Eylül 1980 ihtilali sonrasında Manisa valisi Gördes'e gelir. Kulübeyi görür. İki gün sonra valilikten "kaldırın" diye yazı gelir. Bunun üzerine yakınlarına "Ben artık Gördes'te kalamam" der. Kulübe, Demirulusların petrol istasyonunu arkasındaki Belediye Elektrik Fabrikasının önüne taşınır. Çok geçmeden Köprübaşı'ndaki kızı ve damadının (Aşçı Kemal ve eşi Zehra Bal) yanına göç eder. 1982'de de orada vefat eder[13].

SOHBETLERİ VE İLGİLERİ

Sohbetlerde hep dini konular ve tasavvuf konuşulurdu. Az konuşur, öz konuşurdu. Dedikodu yapmaz, iyilik ve güzellik üzerine sohbet ederdi[12]. Dünya malına değer vermezdi." Yanıma gelen, dünya ile alakasını kesip de gelsin. Burada dünya ile işimiz yok." derdi[38]. Hemen daima manevi konularda az fakat güzel ve özlü sözler söyler, Allah ve Peygamber adı geçtiğinde gözyaşını tutamazdı[39].

Kuranı Kerim başta olmak üzere, İncil ve Tevrat da dahil çok kitap okumuş bir insandı. Hemşehrisi Şair Eşref ile Neyzen Tevfik'in kitaplarını özellikle çok okurdu. Ayrıca Hz. Ali, Kerbela Vakası, Hz. Hasan Ve Hz. Hüseyin ile ilgili kitapları da okurdu[13]. Bu sevdiği iki şairi dilinden hiç düşürmez, sık sık "Hocam Neyzen, Üstadım Eşref" ifadesini kullanırdı. Neyzen Tevfik'-in kitabı her zaman yastığının altında olurdu[40].

Kırkağaç Rüştiyesi mezunudur. Sonradan tasavvufa merak salmış, Rufai tarikatına intisap etmiş ve yetişmiştir. İyi bir ressam olduğu kadar, iyi de bir şair idi. Şiirlerini ekseri eski harflerle yazardı.

---

[36] Hüseyin Altıok ile yüz yüze görüşme, , 20.08.1999,Gördes

[37] Basri Özlü ile yüz yüze görüşme, 25.08.2000, Gördes.

[38] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes.

[39] Bahri Demirulus ile yüz yüze görüşme, 20.08.1997, Gördes.

[40] Basri Özlü ile yüz yüze görüşme,03.08.1999, Gördes

Kayınbabası ve Gördes'teki Rufai tarikatının sondan bir önceki Şeyhi Mutaf Dededen bahsedilince ağlardı ve onu çok severdi. Son Rufai vekili ise Otçuların Abdullah Otçu'dur. Kulübesinin iç duvarlarında "Bu da geçer ya Hu", "Evimi yıkanın evi yıkılsın" gibi yazılar vardı[13]. "Hatıp dayı" olarak tanınan rahmetli Mustafa Ersöz, Gördes Lisesinin yanındaki Yeşiltepe Camii inşa edilirken -kıymeti pek anlaşılamamış- Gördesli ***Ressam Hüseyin Altıok***'a gelir. Bundan sonrasını onun ağzından dinleyelim;

"Hatıp dayı bana geldi ve "Ahmet Deringöz'ün yazdığı Gördes Ulu camiindeki bu hat yazısının aynısını Yeşiltepe Camiine de yazıver", dedi. Ulu caminin içindeki bu yazının kalıbını yatarak aynen çıkardım. Yıl 1981. Hem rızasını almak, hem de aldığım yazı kalıbını kontrol ettirmek için o zaman Köprübaşı'ndaki kızının yanında bulunan ustam Deringöz'ün yanına gitmeye karar verdim. Param olmadığı için yürüyerek tam 7 saatte vardım. Konuyu anlattım, kalıbı gösterdim. "Tamam, doğru, hata yok, yazabilirsin" dedi. Gördes'te Kufi Hat yazısını bilen olmadığı için yazının ne olduğunu okuyan çıkmamıştı. Ustama onu da sordum ve yazının Kufi tarzda yazılmış İhlas Suresi olduğunu öğrendim. Boyacı Burhan "Hüseyin sarhoştur. O yazıyı yazamaz, düşer" deyince yazı yazılmaktan vazgeçilmiştir[13].

Kulübesindeki mütevazı hayatında birçok Gördesli, içki kokusuna katlanmak şartıyla, onun derin tasavvufi sohbetlerine katılır, feyz alırdı. Kendisini biraz tanıyıp sohbetinin tadını alanlar ondan vazgeçemez, alkol sebebiyle hakkında taşıdıkları peşin fikirlerden büyük ölçüde sıyrılırlardı. Yanına gelenleri içki içmeye teşvik etmez, teklif eder, ancak asla ısrar etmezdi. İçmekten şikâyetçi değildi. İçtiği zaman daha rahat sohbet ederdi[13].

EM. ÖĞR. BAHRİ DEMİRULUS GÖZÜYLE DERİNGÖZ

Merhum Deringöz Amca çok yetenekli bir ressamdı. Bugünkü Gördes Emniyet binasının karşısındaki parkın, belediye yönündeki köşesindeki küçük kulübesi, onun hem işyeri idi, hem de ikametgâhı idi. Kendisini zaman zaman ziyaret ederdim. Sözleri hoşuma gider, hal ve hareketleri beni düşündürürdü. Kulübesinin iç ve dış kısımlarında çeşitli yazılar asılırdı. Meselâ; "Allah, Muhammed, Ebubekir, "Bu da geçer ya hu", "Allahu Hak" gibi.

Deringöz Amca, hiç kimseyi çekiştirmez, insanların aleyhinde bulunmaz, asla dedikodu yapmazdı. Konuştuğu insanların veya başkalarının gizli hallerini araştırmaz ve soruşturmazdı. Kendisi az konuşur, sorulduğu zaman cevap verir, sükutu sohbetin esası gibi davranırdı. Bir gün kendisini ziyaretimde, birkaç hoş beşten sonra, her ikimiz de sükut ettik. 15-20 dakika kadar hiç konuşmadık. Bir ara başını kaldırdı, gözlerinden birkaç damla yaş aktı. Anladım ki, iç dünyasındaki ağlamalar, gözlerinden dışa vuruyordu. O zamanlar bunları çözememiştim. Sözlerine, bugün anladığım manaları da verememiştim.

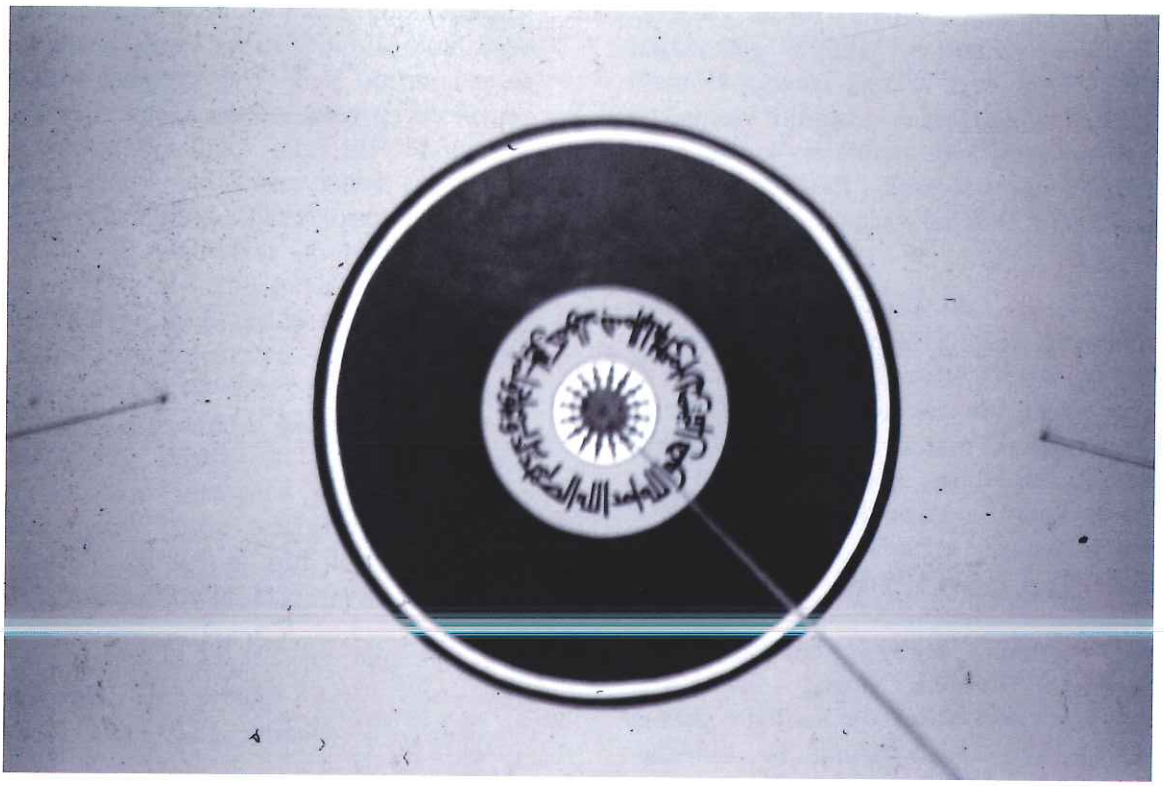
Konuşmaları "Allah" mihverliydi. Yine bir gün, "Su güzel, güneş güzel, hayvanlar, ağaçlar, bilhassa insanlar çok güzel; hayat ise gayet güzel. Bütün bu güzellikler, büyük bir güzeli bize tarif ediyor. Büyük bir güzelin varlığını bize haber veriyor, işte o "Allah"tır, demişti[41].

** Dr. S. Sami İlker, Gördes Gazetesi, 15.03.2001, Sayı: 608*

[41] Bahri Demirulus ile yüz yüze görüşme, 14.02.2003, Gördes

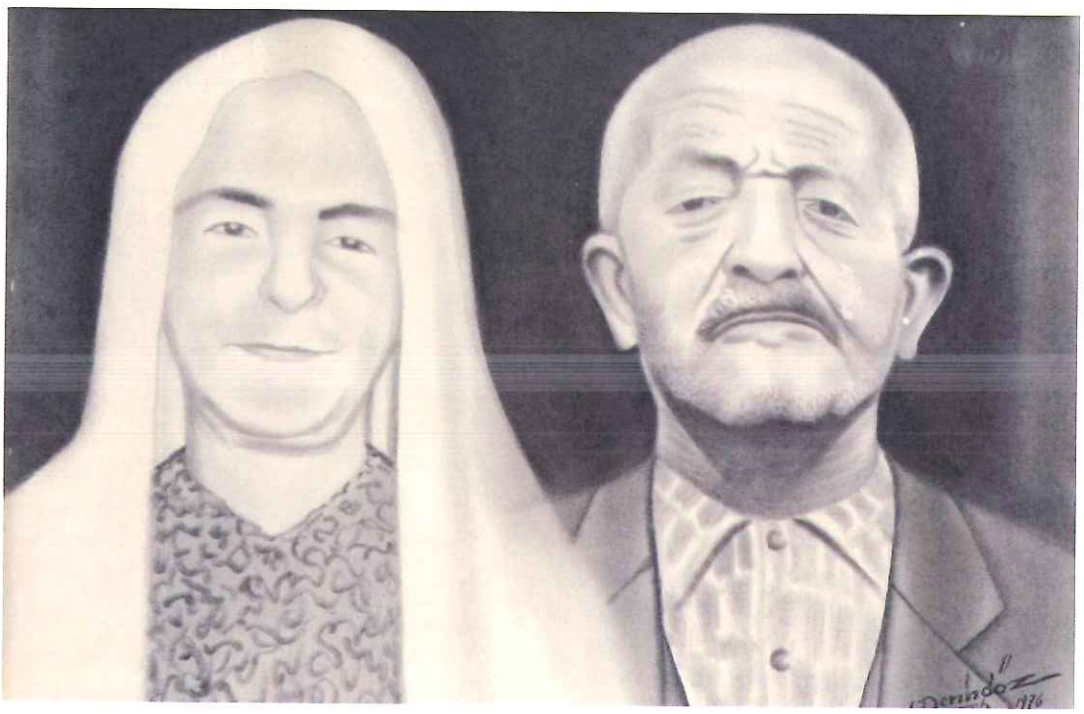
60. GÖRDES ULU CAMİDEKİ HAT YAZISI

Yeni Gördes'teki Ulu Camiinin (Pazar camii) tavanındaki hat yazıları **Ressam Ahmet Deringöz tarafından yazılmıştır.** Tavandaki bu yazı, **Kûfi hat yazısı** ile yazılmış "**İhlas**" suresidir.

61. DERİNGÖZÜN KARAKALEM YAPTIĞI RESİMLERDEN BİRİ

1976, Kara kalemle yapılan resmi tespit etmek, yani silinmesini, bozulmasını önlemek için, üzerine "*ispirto ve komalak*" karışımı püskürtülür. Bu işlemden sonra, yıllarca kare kalem silinmez ve bozulmaz. Aşağıdaki resim, Nalbant Ali Evirgen (S. Sami İlker'in anne tarafından dedesidir) ve eşi Gülsüm Evirgen'dir.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

AHMET DERİNGÖZ (2)

S.Sami İlker*

Ressam Ahmet Deringöz ile ilgili bilgi, hatıra ve tespitlerimize devam ediyoruz.

Geceyi ve sükuneti severdi. Gece gökyüzünü, yıldızları seyreder, yıldızlara bakar, manalar çıkarırdı. Gündüz bile kulübenin perdelerini çektirirdi. Çok iyi bir ressamdı. Sipariş üzerine yaptığı çoğu kara kalem resimlerden elde ettiği para ile yaşar, gelen parayı çırağı Hüseyin Altıok'a verir, "Git bir dem ile bir duman al da gel" derdi. 1958'lerde, samimi arkadaşları Gasperin Ali Rıza (Kan), Paşanın İsmail ve Hamamcı İbrahim'in(Altun) evinde sıra ile birer hafta kaldıkları olur, sofradan hemen hiç kalkmadan çok uzun saatler sohbet ederlerdi[13].

BİR BAŞKA HATIRA

Ahmet Deringöz kulübesinde bir gün sabah resim yaparken bir çocuk, "Ahmet Amca yüzünü yıkamadın mı?" demiş. Bunu üzerine o da, "Oğlum, doğarken ebe yıkamış, ölürken de hoca yıkayacak" demiş[42].

ÇAKIR EMMİNİN ANLATTIKLARI

1952-53'ler. Yer Eski Gördes. Çakır Emmi akşam ezanına doğru dükkanını kapatıp evine giderken, "namazı kılıp da eve öyle gideyim" diye düşünür. Demlenmiş haldeki Ressam Deringöz ile karşılaşır. Yanındakilere benim için, "Huuu, bizdendir" der ve "ben de namaza gideceğim" diyerek Çakır Emminin koluna girer ve camiye girerler. Ona yaslanmasa yıkıldı, yıkılacak. Farzda imamın okuduklarını, o da tekrarlar. Akşamın sünnetini de kılıp, tesbihatı beklemeden camiden çıkarlar.

Yeni Gördes'te 1960'lı yılların başıdır. Rufailerden Otçuların Abdullah Otçu ile Nüfusçu arasında Havuzlu çarşıda Manifaturacı Mazhar Arıkan'ın dükkânının önünde aleni bir tartışma olur. Rufailer, kadın ve erkek aynı evde, fakat ayrı odalarda birlikte ibadet ve zikir yaptıklarından, bu konu zaman zaman halk arasında hoş olmayan konuşmalara sebep olurmuş. (Peygamberimiz zamanında da kadın erkek bir arada Peygamberimizle sohbette bulunmuşlar, aynı çatı altında ibadet etmişlerdir.)

Adı geçen zat, benzer bir ifade ile Abdullah Otçu'yu itham eder. "Bir araya geldiğiniz o kadınlarla aran iyi" der. O da "Hayır, bu bir iftiradır. Evet, biz birlikte ibadet ediyoruz, fakat ayrı odalarda ibadet ediyoruz. Bu söylediğin doğru değildir." dediyse de muhatabı ısrar etmiş. Bunun üzerine Abdullah Otçu, kendilerini izleyen Mazhar Arıkan'a dönerek, "Yarın bu camiden bir cenaze çıkacak" der. Mazhar Bey "Kim ?" diye sorarsa da, "Yarın anlarsın" der ve oradan ayrılır. Nüfusçu o gece ölür ve ertesi gün cenaze camiye getirilir. Mazhar Arıkan'a Abdullah Otçu "İşte cenaze geldi." der[12] .

Bu hatıranın arkasından Çakır Emmi sözünü şu cümlelerle tamamladı. "Ehli tevhit ve ehli tarik olanlarla şaka yapmak, dalga geçmek, taciz etmek çok yanlış ve tehlikelidir. Gaybı ancak Allah(cc) bilir. Ancak O, sevdiği kuluna söylerse, onun ağzında söyletir[13].

DERİNGÖZ'ÜN DOSTLARI VE ÇIRAĞI

Yanına gelen birçok Gördesli içinde, başta çırağı Hüseyin Altıok, Gasperin Ali Rıza Kan, Paşanın İsmail, Hamamcı İbrahim Altun, Hüseyin İlker, Bahri Demirulus, Basri Özlü, Hacayinlerin Ali vardır. Boyacılık yaparak hayatını kazanan çırağı Hüseyin Altıok'un resime ilgisi ailesi ve öğretmenlerince fark edilir. Ortaokuldan sonra babası Altınmakasın Arzuhalci İsmail Altıok tarafından, 1958'de 14 yaşında iken ressam olarak yetiştirilmek üzere Deringöz'e çıraklığa verilir.

Hüseyin Altıok, 12 Eylül 1980 darbesinden hemen sonra, zamanın Gördes Kaymakamı Bekir Sıtkı Hanlıoğlu'nun isteği üzerine 15 günde Kenan Evren'in resmini yapar. Bu resim şimdi Eski Mezbaha binasında imiş, ancak arandı, buluna-madı[13].

Deringöz'ün Gördes dışında saz sanatçısı ünlü dostları da vardır. İzmir'de Yılmaz İpek, İstanbul'da Şemsi Yastıman ve Ankara'da Ahmet Günday bunlar arasındadır[13].

BUNLARI NEDEN YAZDIK?

İyi tanımadığımız insanlar hakkında dış görünüşlerine bakarak fikir beyan etmek,

---

[42] Mustafa Zeybek ile yüz yüze görüşme, 13.08.1999, Gördes.

aleyhinde konuşmak gibi ciddi hatalara pek çoğumuz sık sık düşmekteyiz. Bu ise toplumda sevgi, saygı, yardımlaşma ve genel anlamıyla huzuru yok etmektedir. Konu ile ilgili manevi ölçüler de dikkate alınmadığından, bedelini mutsuzluk ve huzursuzluk olarak ödemekteyiz.

İşte Ressam Ahmet Deringöz de dıştan bakıldığı zaman farklı algılanan, ancak yakından tanındığında ise iç dünyasının çok olumlu ve zengin olduğu görülecek bir şahsiyetti. Onu tanıyanlar arasında farklı bakış açılarıyla tartışmalara yol açabilecek bu yazının, okuyanları düşünmeye ve güzelliklere yönelteceğini umuyoruz.

Dr. S. Sami İlker,
Gördes Gazetesi,
15.03.2001, Sayı: 608

GÖRDES'TEN İNCİLER

► Kardeş kardeşi itmiş, Yar başında tutmuş.
► Sıngıldayan kütük çok dayanır. (***Ayşe İlker, 10.01.2002***)
► Saç tavlandı hamur bitti, Zenginlik başladı, ömür bitti.
► Köpek barsakla bağlanmaz. (***A.Dedeler, 30. 09. 2001***)
► Oğlan oba gezmeyi babadan, kız sofra yazmayı anadan öğrenirmiş.

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

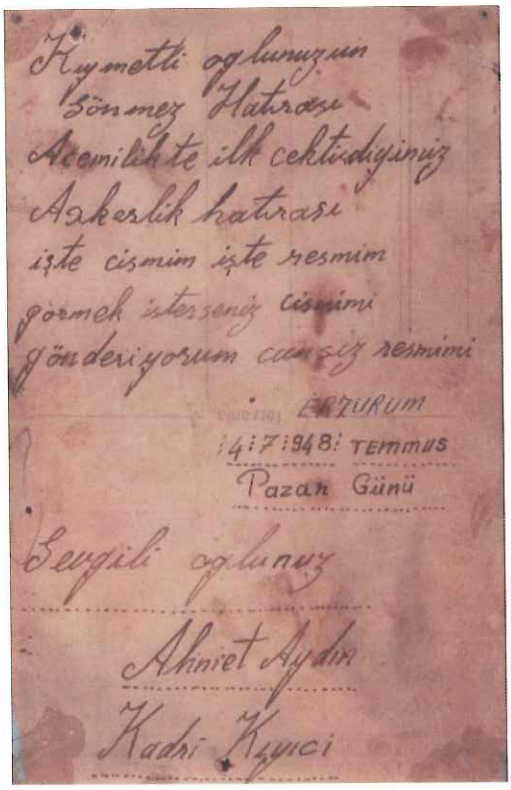
62. "ÇAKIR EMMİ" (MEHMET AYKANAT)
07.08.1999, Resim Dr. S. Sami İlker tarafından Gördes Ulu Camiinin avlusunda çekilmiştir.
"GÜZEL İNSAN DENİNCE, AKLA NE GELİYORSA O"
(Vefatı 19.10.2004, 96 yaşında idi.)

63. GÖRDESLİ İKİ ASKER

4 Temmuz 1948, Ahmet Aydın'dan alınmıştır. Bu resim, askerlerimizin acemilik döneminde ailelerine gönderdikleri ilk resimdir. Solda merhum Kadri Kıyıcı, sağda ise ayakkabıcı Ahmet Aydın görülüyor. Resmin arka yüzünde, "İşte cismim, işte resmim, /Görmek istersen cismimi,/ Gönderiyorum cansız resmimi" tekerlemesi mevcut ve pek hoş.

64. ESKİ GÖRDES'TE ANNE, ÇOCUK VE YEĞEN

1957, Dr. S.Sami İlker'den alınmıştır. Eski Gördes Çarşıbaşına yakın (Kadıpaşalardan, Softaoğullarından) Kahveci Süleyman Ağanın evinin önündeki "hayat". Evlerde odaların önünde "Hayat" diye adlandırılan önü açık mekân vardı. (soldan sağa) Halam Mürüvvet İlker'in kızı Dilek (5 y.), Gülümser İlker (Annem, SSİ), S.Sami İlker (1 y.). Sağ arkada halı tezgâhı, halı örneği ve halı yumakları fark ediliyor. Yerler taş döşeli.

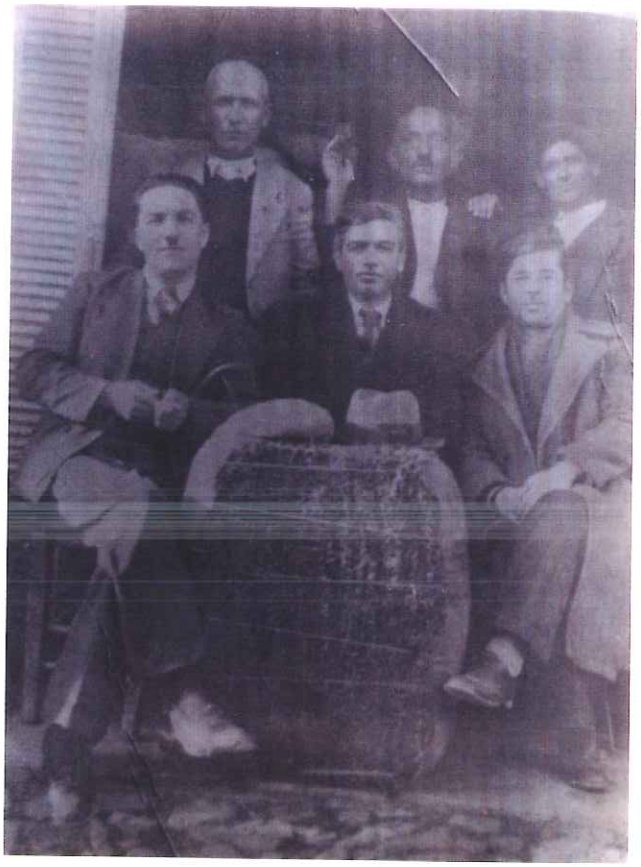
65. ŞOFÖR ESNAFIMIZ

1957, Nazmi Uçak'dan alınmıştır. Resimdekiler: Soldan 1. Şoför Hakkı Bölük, 3.Tüfekçi Abdullah Bilgin, 4. Şoför Nuri Bölük, 2. ve 5. bilinmiyor.

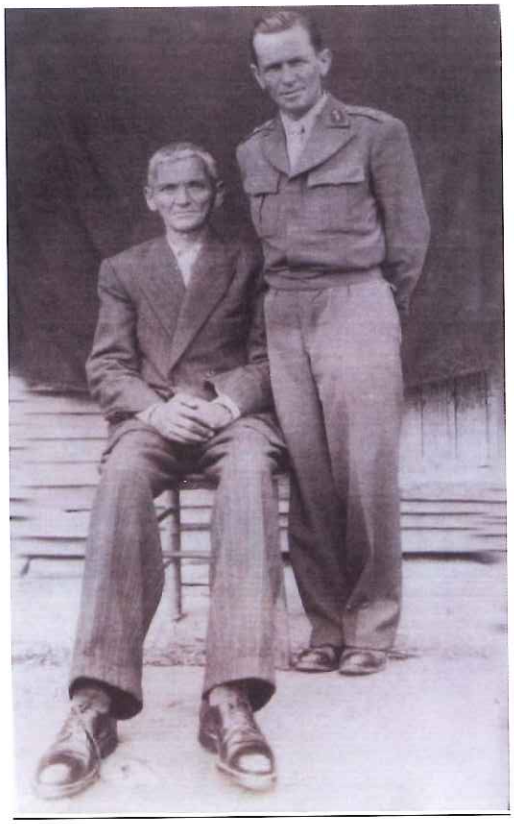
66. GÖRDES'İN İLK TÜTÜNCÜLERİ

1939-1940, Hasan Solak'tan alınmıştır. Yer, Eski Gördes, Çarşıbaşı. Tütünün Gördes'e ilk gelişi 1930 yılıdır. İlk yıl 50-60 aile tütün dikmiştir. Rami Erdem de Dereköy'de ilk tütün diken ziraatçılardandı. Resimdekiler: Ön sıra; soldan 1. Yusuf Bey (Tütün Eksperi), 2. Rami Erdem (Bld. Bşk.), 3. Rodoplu Mustafa (Tütün Eksperi) Arka sıra; 1. İbrahim Solak (Eğritli İbrahim, Hasan Solak'ın babası), 2. Ahmet Ölmez (Papaz Ahmet), 3. Arif Bağırgan (Demircili Arif, Fırıncı Niyazi'nin *babası)*

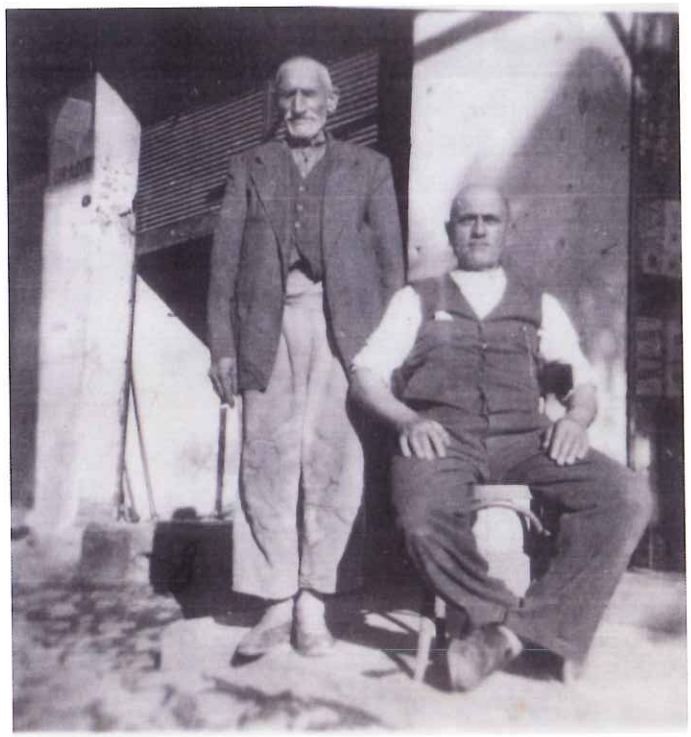
67. DİŞÇİ – SÜNNETÇİ İHSAN ÇETİN VE SUBAY KARDEŞİ

1945, Sacide Çetin'den alınmıştır. Rahmetli Dişçi İhsan Çetin çok uzun yıllar Eski ve Yeni Gördes'in dişçisi ve sünnetçisi idi. Oğlu -o da rahmetli oldu- Dişçi İsmail Çetin de uzun yıllar dişçiliğe devam etti. Yanındaki kardeşi Sb. Mustafa Çetin'dir.

68. ESKİ GÖRDES'TE İKİ ESNAF

1940, Süreyya Kıyıcı'dan alınmıştır. Resimdekiler: Bahçıvan Hakkı Onat (Hamamcı Hakkı, oturan) ve Semerci Emin (ayaktaki)

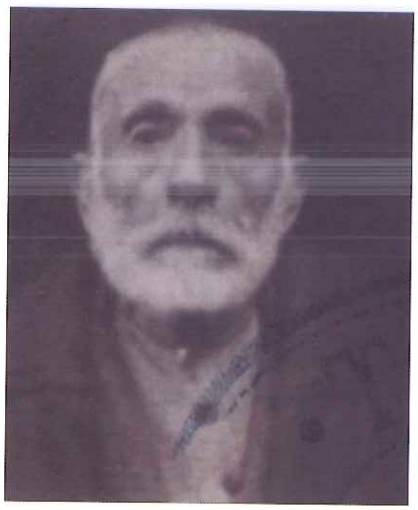
69. ESKİ GÖRDES'TE KIR SEFASI "PİKNİK"
17.05.1935, Öktem Arel (Akhisar) ve Güngör Erdem'den (İzmir) alınmıştır.

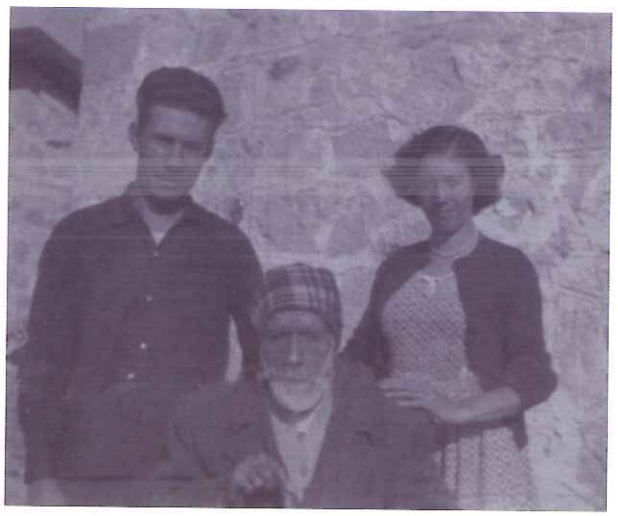

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

70. HAZRET HOCA

1940, Damadı Orhan Barış'tan alınmıştır.
Resimdeki kişi, Eski Gördes'in sevilen bir siması Hazret Hoca (Mehmet Tombak)'dır. Diğer resimde: Solda damadı Orhan Barış, Hazret Hoca, kızı Hesna hanım görülüyor.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

HAZRET HOCA KİMDİR?

S.Sami İlker*

Bugün yaşı 55-60 ve üzerinde olan Eski Gördes doğumlu insanlarımızın birçoğunun doğrudan tanıdığı, bir kısmının da anlatılanlarla hakkında epeyce malumat sahibi olduğu Hazret Hoca'yı tanıtmak istiyoruz. Asıl adı Mehmet Tombak olmasına rağmen, bu az bilinir. Söz konusu yaş grubu içindeki, bir kısmı bu dünyadan geçmiş, pek çok Gördeslide hakkı olan, hala hayırla anılan böyle insanların unutulmaması gerektiğine, onların hatıra ve tecrübelerinden sonraki kuşakların da istifade etmelerinin önemine inanıyoruz.

Hemen bütün Eski Gördeslilerin, iyi ve faydalı bir adam olarak bildiği Hazret Hoca, içine kapalı bir şahıstı. Önceleri Gördesli çocuklara ailelerinin isteği üzerine 1946 yılına kadar gizli gizli Kuran öğretirdi. Ancak bu yıldan itibaren Nakıpağa mahallesindeki Tahta Minareli Camide (diğer adları; Zinarlı Camii, Zeynel Camii, Güdük Minareli Camii) resmen açılan Kuran Kursunda hocalık yapmıştır. Cum-huriyet döneminde doğan Gördesli-lere din dersleri ve Kuranı Kerim öğretilmesinde ilk ve en çok emeği geçen hocadır. Talebelerine ders anlatırken "Hazreti" kelimesini sıkça kullandığından, "Hazret" lakabı ile anılır olmuştur. Talebeleriyle birlikte talep üzerine Gördes ve köylerinde Kuran ve Mevlit okur ve okuturdu. Mevlitlerde okuyan talebelere genellikle verilen 25'er kuruşları toplar, bunları kursun ihtiyaçlarında kullanırdı[43].

Kızı Hesna Hanımı 1956'da Gördesli Orhan Barış ile evlendir-miştir. Aynı yıl Gördes'te vefat etmiştir.

DAMADI ORHAN BARIŞ ANLATIYOR...

Hazret Hoca İstiklâl Harbi sırasında askerdir. Yunan orduları Batı Anadolu'dan içlere doğru ilerlerken, arkadaşları Mehmet Tombak'tan bir istiareye (rüyaya) yatmasını, "Gavurun ne olacağını" sezmeye çalışmasını isterler. O gece abdest alıp istiareye yatar. Rüyasında, batıdan kara bulutlar gelmiş ve kısa zamanda geri gitmiştir. Bu rüya üzerine "Arkadaşlar korkmayın, Yunan geri gidecek" demiş. Olaylar da söylediği gibi cereyan etmiştir.

1955'de Yeni Gördes'te Divan Camiinde bir hoca vaaz vermektedir. Vaazda "Çoraba mes verilir" der. Damadı Orhan Barış eve gider gitmez hemen kayınbabası Hazret Hocaya konuyu sorar. O da "Oğlum, onun ifadesi yanlış. Onun söylediği, Horasan civarında bulunur, depme bir çoraptır. Buralarda bulunmaz. İçine su konunca su dinlenir, geçirmez. Burada bundan bahsetmesi doğru olmamış" der.

Yine Yeni Gördes'te bir cuma namazında imam vaazı uzattıkça uzatır. Oturduğu yerden "Hoca Efendi, yeter, tutacak olan var, tutamayacak var. İşine gidecek var, bu kadar uzatma!" diye ikaz edince, hoca efendi hutbeyi kısalmıştır.

1940'lı yıllarda Milli Şeflik zamanında İnönü'nün radyodan bir konuşmasını dinler ve beğenir. Bu hamasi konuşma için, İnönü'ye bir takdir telgrafı gönderir. Onun üzerine İnönü'den de Hazret Hocaya bir teşekkür telgrafı gelir.

Telgrafı getiren postacı, Demokrat Parti kahvesinde Hazret Hocanın kulağına eğilerek bir şeyler söyler. Hazret Hoca konuşmayı anlayamayınca, "Oğlum bağırarak konuş" dedikten sonra, postacının uzattığı telgrafı alır ve yanındaki Sıtkı Güven'e uzatır ve "Okuyuver" der. O da "Sen İnönü'ye telgraf çekmişsin. O da sana teşekkür ediyor." diye bilgi verir.

Bu konuşmayı duyan Demokrat Partililer "Hoca Halk Partili oldu." diye hakkında konuşmaya başlarlar. Hazret Hoca o zaman, Güdük minare yanındaki Kur'an Kursunda hocalık yapmaktadır ve devletten maaş almadığı için, caminin vakıf dükkânlarındaki esnaftan toplanan paralarla geçinmektedir. Bu söylentiler üzerine başta Halil Zeybek olmak üzere (Mustafa Zeybek'in babası), esnaf bu parayı vermeyi durdurur.

Bir süre sonra, beklediği para gelmeyince, Tayyareci Cevdet'e gider ve konuyu sorar. Aldığı para da 3-5 lira kadardır. O zaman için bile azdır. Tayyareci Cevdet daha önce bu iş için katkıda bulunan esnafa giderek sebebini sorar. Esnaf "Unutsun

---

[43] Halil Serter ile doğrudan görüşme, Gördes, 03.08.1999.

parayı" diye haber gönderir. Bunu üzerine Hazret Hoca "Ben Allah'a sığınıyorum. Allah bana verir." der. O günlerde Halil Zeybek düşer ve felç olur. Hazret Hocaya, "gelsin de bana okuyuversin" diye haber gönderince, o da evine gidip okuyuverir. Bundan sonra Tayyareci Cevdet, Hazret Hocanın alamadığı üç aylık maaşı caminin vakıf paralarından temin eder, "Aman bana beddua etme, al şu parayı" diyerek kendisine verir.

Çok bilgili olduğu halde, üslup olarak bilgisini satamazdı. Tahsilini İstanbul'da yapmış, Bayatlı İğdeli Hafızla birlikte okumuşlardır. Bir ara, 1,5 ay kadar mahalle bekçiliği yapmış, ancak "Ben bunu yapamam" diyerek bırakmıştır[44].

BİR HATIRA DA KUNDURACI MEHMET GERMAN'DAN

Ayakkabıcı Mehmet German bir gün bir rüya görür ve o gün dükkanının önünden geçen Hazret Hocadan yorumlamasını rica eder. Rüyasında, bir evin duvarı üzerine yıkılmıştır. Ancak yaralanmadan kurtulur. Hazret Hoca, "Bir ekmek al, üç köpeğe hemen dağıt. Sen sıkıntıyı atlatmışsın. Ancak yakında bir akraban vefat edecek." der. İki gün sonra dayısı vefat eder[45].

Makamları cennet olsun...

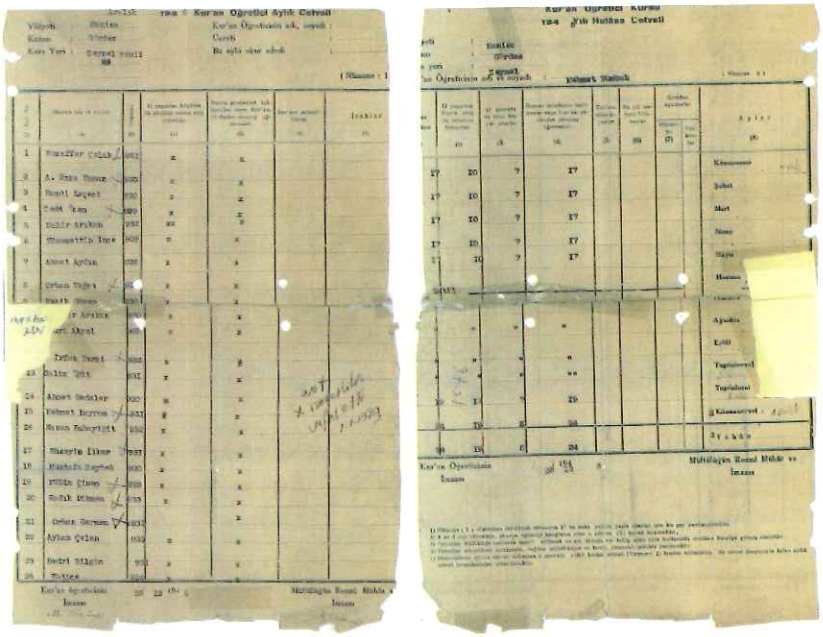
[44] Orhan Barış ile doğrudan görüşme, Gördes, 01.08.1999.

[3] Mehmet German ile doğrudan görüşme, Gördes, 27.07.1999.

71. HAZRET HOCA'NIN TALEBELERİ (ZEYNEL CAMİİ)

1945, Öğrencisi Ahmet Dedeler'den alınmıştır.

Resimde, Eski Gördes'in sevilen siması Hazret Hoca'nın Gördes Müftülüğü tarafından açılan Resmi Kuran-ı Kerim kursuna katılan öğrencilerinin kayıtları. Sağ altta **Gördes Müftüsü Ziya Bilgin**'in imzası (Belediye Eski Başkanı Cevat Bilgin'in babasıdır), solda Mehmet Tombak (Hazret H.)'nın imzası var. (X) işaretli olanlar vefat edenler. Ekim, Kasım, Aralık ve Ocak aylarının adları 1945'de bile eski isimleri ile kullanıldığı görülüyor.

72. GÖRDESLİ BİR GÖRDES MÜFTÜSÜ: MÜFTÜ MEHMET ZİYA BİLGİN

(Gördes Belediye Başkanlarından CEVAT BİLGİN'in babasıdır)

GÖRDESLİ MÜFTÜ MEHMET ZİYA BİLGİN

1311 (1893) yılında Manisa'nın Gördes ilçesinde dünyaya geldi. 27 Şubat 1334 (1918)'de Süleymaniye Medresesi Tefsir ve Hadis şubelerinden **İcazetname**, 26 Temmuz 1336 (1920)'de de Dar'ul-Hilafe'den **Ehliyetname** aldı. İcazetnamesi Milli Eğitim Vekaletinin 9 Kanunuevvel 1941 gün ve 2/2141 sayılı yazısıyla 6 yıllık Yüksek Okula denk sayıldı.

Müftü olarak ilk görevine 21.7.1942 tarihinde Gördes Müftüsü olarak başladı. 16.7.1948 de İstanbul ve Edirne Bölgesi gezici vaizliğine getirildi. 1951-1953 yıllarında **Bursa** Müftülüğü, 1953-1959 yıllarında **Bakırköy** Müftülüğü görevlerinde bulunduktan sonra 10.7.1959 tarihin-de **İzmir** Müftüsü olarak göreve başladı. Buradaki görevi yaklaşık birbuçuk yıl sürdü.

16.1.1961 tarihinde İzmir Müftülüğünden **Ödemiş** Müftülüğüne tayin edilen M. Ziya BİLGİN, 26.12.1961 de tekrar Bursa Müftülüğüne getirildi. 6.5.1964 tarihinden 1.8.1966 tarihine kadar da **Eyüp** Müftülüğü yaptıktan sonra buradan emekli oldu.

(Kaynak: www.izmirmuftulugu.gov.tr/muftulerimiz.asp)

Meraklısına:

HİCRİ TARİH MİLADİ TARİHE NASIL DÖNÜŞTÜRÜLÜR?

1. **Hicri tarih**, 33'e bölünür = "1. Sonuç" (Küsürat 0,5 ve üzerinde ise yukarıya, altında ise aşağıya yuvarlanır)
2. Hicri tarihten "1. Sonuç" çıkarılır = "2. Sonuç" 3. "2. Sonuç"a 622 eklenirse = **Miladi Tarih** bulunur.

Örnek: **Hicri 1311** mevcut miladi tarihe göre hangi yıla tekabül ettiğini bulalım. 1) 1311 : 33 = 40, 2) 1311 – 40 =1271, 3) 1271 + 622 = **1893 (Miladi)**

73. HAZRET HOCA'NIN BİR TALEBESİ; HÜSEYİN İLKER

1947, Eşi Gülümser İlker'den alınmıştır.
Resimdeki Gördes Belediyesi eski muhasiplerinden Hüseyin İlker'in (16 yaşında) Hazret Hocanın talebesi iken çekilmiş bir resmidir. Başındaki "bere" dikkat çekicidir. 1977'de vefat etmiştir.

74. HACI ETHEM BÜKE (HACI BEY)
1920, Foto Sebah & Joaillier Constantinoğlu. Resim, Em.Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.
Gördes Kuvvayı Milliye Cemiyeti Başkanı, Gördes Belediye Başkanlarından.

Darül Fünun Edebiyat mezunu olduğu halde konuşması kıt, mütevazı, o devirdeki nadir yüksek tahsilli bir Gördesli idi. Gördes'te Kuvvayı Milliyeyi kurmuş ve başkanlığını yapmıştır. Gördes Kuvvayı Milliye Cemiyetinin kuruluşunda Celal Bayar, hoca kılığında Gördes'e de gelmiş ve çalışmaları teşvik etmiştir[46] 2. dönem Saruhan Mebusluğu (milletvekilliği) yapmıştır. 1941-1946 döneminde de Gördes Belediye başkanlığı yapmıştır.

[46] Halil Serter ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes.

İSTİKLÂL SAVAŞI HATIRALARI

HACI ETHEM BEY ATİNA CEZAEVİNDE

Basri Özlü genç iken Eski Gördes'te bir grup amele ile birlikte, Hacı Beyin çay kenarındaki kavaklarına çapalamaya giderler. Orada zaman zaman sohbetler açılır ve amelelerden Hacı Beye, Atina'dan nasıl kurtuldukları sorulur. Bunun üzerine "Ben Allah'ın lutfettiği ikinci ömrümü yaşıyorum" der ve o günlerini anlatır.

Gördes'te Kuvvayı Milliye-nin başı olduğu için tutuklanır ve Atina'ya götürülür. Orada askeri mahkemede yargılanır ve idama mahkum edilir. Tutuklu olarak bulundukları Klerides cezaevinde bir gün bir gardiyan idam mahkumlarının sabaha karşı asılacaklarını haber verir. Hapishanenin yüksek ve dar penceresinden dışarı baktıklarında, avluda 35 kadar darağacının kurulmuş olduğunu, kementlerin rüzgâr ile sallandıklarını görürler. O gece herkes Kuran ve bildiği ayetleri okur, dualar edilir, namazlar kılınır ve herkes birbiriyle helâllaşır. Kimsede uyku yoktur.

Ancak bir ara Hacı Beyin içi geçiverir ve oturduğu yerde uyuya kalır. Bir gürültü ile uyanır. Herkes ayakta ve heyecanla bir gardiyanın hitabını dinlemektedir. Gardiyan, yarım yamalak Türkçesi ile "Türkler, müjde! Kurtuldunuz. Bu gece kralın bir oğlu dünyaya geldi. Bunun üzerine genel af çıkarıldı." Bundan sonra kaldıkları hapislik döneminde, Yunan'ın cephesinin bozulduğunu ve gerilemekte olduğunu haber alırlar. Daha sonra da savaş sona erer ve karşılıklı esir değişimleri olur. İki yıl süren esaret hayatının sonunda, Hacı Bey 10 Yunan askerine karşılık Türkiye'ye iade edilir. İzmir'e bir Yunan gemisi ile getirilir. Sahile çıkar çıkmaz toprağı öper[47].

DİĞER HATIRALAR

Belediye Başkanı iken, sabahları çarşıyı dolaşırdı. Yol üstündeki bakkal, kasap gibi esnafa selâm verir, "Evlâdım, bana bir kahve söyler misin" der. İşyeri sahibi kahve söylemeye gidince işyerini kontrol ederdi. Akşamüstü ya da öğleden sonra ise mahalle arasına girer, bildiği fakir ailelerin kapısını çalar, "Aaaa Fatma, sizde misafir olacak gibiyim. Yemekte ne var, söyle bakayım?" ya da "Akşam sizde yemekteyim, neyiniz var" diye sorar, aldığı cevaba göre ailenin durumunu öğrenmeye çalışırdı. Gerekiyorsa, talimat vererek belediyeden erzak yardımı yaptırırdı. Sonraki gün de tekrar aynı yerleri dolaşır, emrin yerine gelip gelmediğini denetlerdi[48]. Yine Hacı Ethem Büke'nin Belediye Başkanı olduğu dönemde, Gördes piyasasında kahve kalmamıştır. Kahve de zamanın en çok içilen içeceğidir. Çay henüz pek bilinmeyen ve belki fazla bulunmayan bir içecektir. Bir gün Sıtkı Babayiğit'e, "Sıtkı, bir çuval kahve bul, sen bulursun. " der. O gidince Sıtkı Babayiğit, hemen atına biner ve düzgün bir yolun bulunmadığı Akhisar'a doğru yola koyulur. At yine o devirde ancak zenginlerin sahip olabildikleri pahalı bir maldır. Tabir caizse, bugünün Mercedes otomobilidir. At ile 5 saatte Akhisar'a varır; kahveyi alır ve hemen geriye döner. 10 saatte gerçekleşen bu kahve tedariki karşısında, Hacı Bey inanamaz ve hayretler içinde kalır [6].

---

[47] Basri Özlü ile yüz yüze görüşme, 06.09.2000, Gördes.

[48] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 08.08.1999, Gördes.

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

75. MUTAF DEDE

1947, Ahmet Hamdi Dokumacı'dan alınmıştır. Asıl adı İbrahim Ethem Dokumacı'dır. (1878-1948) Eski Gördes'te sondan bir evvelki Rufai Şeyhidir. Bu resim, vefatından sonra başsağlığı ziyareti için İzmir'den gelen otelci Burhanettin (Burhan) Baba'ya Abdullah Otçu tarafından verilmiştir.

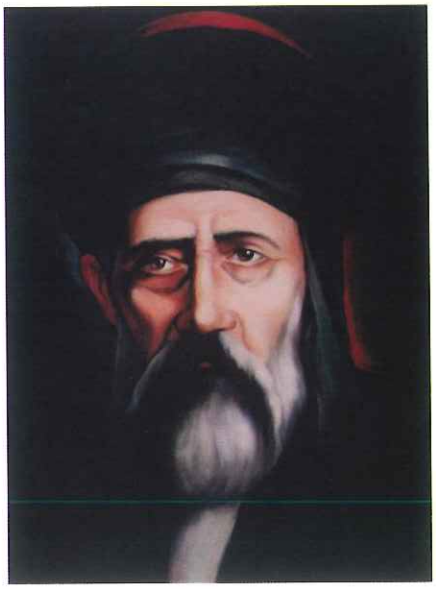
(**Meraklısına**: Mutaf: Bir meslek adıdır. Keçi kılı ile dokuma yapan kişiye denir.)

76. MUTAF DEDE (İbrahim Ethem Dokumacı)
13.12.1938, damadı Ressam Ahmet Deringöz tarafından karakalem olarak çizilmiştir. Renkli yağlıboya tablo, 1995'de Konya'da okuyan bir Azeri ressam öğrenci tarafından resmine bakılarak yapılmıştır.

77. MUTAF DEDE (İbrahim Ethem Dokumacı) VE AİLESİ
1942, Oğlu Ahmet Hamdi Dokumacı'dan alınmıştır.

Resimdekiler : Arka sıra (Soldan sağa); 1. Esma (MD'nin kızı Fatıma'nın kızı), 2. Hatice (MD'nin ikinci eşi Alime'nin kardeşi), 3. Abdullah Otçu, 4. Mutaf Dede, 5. Alime (MD'nin ikinci eşi), 6. Emine (MD'nin kızı) Ön sıra; 1. Mehmet (Zeliha'nın oğlu), 2. Ahmet (Hatice'nin oğlu), 3. Ahmet (MD'nin oğlu), 4. Sıdıka (Zeliha'nın kızı)

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

MUTAF DEDE KİMDİR?(1)

S.Sami İlker*

Eski Gördes'te doğup, büyüyenler bu ismi çok iyi bilirler. Bugün, Hüseyni Babanın mezarına vardığınızda, hemen ayakucunda aynı duvarla çevrelenmiş, taşlarından biri eski harflerle, diğeri yeni harflerle yazılmış yanyana iki mezar göreceklerdir. Osmanlı dönemi mezar taşlarına benzer sarıklı bir başlığı olan, ancak kabartma yeni harflerle yazılı taşın bulunduğu mezar, halk arasında mesleğinden dolayı Mutaf Dede olarak bilinen, Gördes'teki sondan bir önceki Rufai Şeyhi İbrahim Ethem Dokumacı'ya aittir. Onun yanındaki eski harfli mezar taşı ise, ondan önceki şeyh Hafız Süleyman Sıtkı Efendi'nindir.

Mutaf Dede, 1878 (1294)'te Gördes Cuma mahallesinde doğmuştur. Baba adı İsmail, ana adı Ayşe'dir. Babası İsmail Efendi saraçtır. Rabia, Fatma ve emine adlı üç kızı ile Ahmet Hamdi adlı bir erkek evlat sahibidir. Rabia, Ressam Ahmet Deringöz ile evlenmiş, Emine ise Simav'a gelin gitmiştir. Oğlu Ahmet Hamdi Dokumacı marangoz olup, halen Manisa'da yaşamaktadır.

Mutaflığı üvey babasından öğrenir. Askerliğini seferberlikten önceki yıllarda Balıkesir Kırkağaç civarında yapar. Sınıfı "Koşulu Topçu" dur. Askerde iken sağ elinin orta parmağını katır ısırır ve koparır. Yangından evvel 8 tane dükkân sahibidir. Bunlardan birinde dokumacılık yaparken, diğerleri kiradadır. Mutaf Dede Gördes yangınından sonra Kırkağaç'a gitmiş ve orada 8 yıl kalmış, 1929'da Gördes'e tekrar dönmüştür. Bundan sonra dükkân açmaz, evinde dokumacılık yapar.

Mutaf Dede 1945 yılında, 12 yaşındaki oğlu Ahmet Hamdi'yi daha önceden tanıdığı Kırkağaç'taki Mustafa Saygın Ustanın yanına marangoz çıraklığına gönderir. 1946'da Mutaf Dede 6 ay hapiste kalınca, oğlu Gördes'e geri döner. "Balık gölde büyür" diyerek oğlunu İstanbul'a göndermek ister, ama tanıdık bulamaz.

Oğlu Ahmet Hamdi, babası hapisten çıkınca, Kırkağaç'a geri döner ve orada 3 yıl daha kalır. Ocak 1948'de Mutaf Dede vefat eder. Hastalandığı oğluna mektupla bildirilir. Oğlu, ustası ile birlikte ziyaretine gelir. Geri

dönüşlerinden 10 gün sonra ruhunu teslim eder. Oğluna geç haber verilmiş, ancak Mayısta duyabilmiştir.

Tekel satış memuru *Hilmi Tüzün Bey*, oğul Ahmet Hamdi'ye mektup yazmış, "Baban seni bana emanet etti. Beraber Simav'da dükkân açalım" demiş ve Simav'da bir süre kaldıktan sonra Manisa'ya gitmiş ve marangozluk yapmıştır. Ahmet Hamdi Dokumacı Belediye Başkanı Emin Bilger zamanında Gördes Ulu Camiinin kapı, pencere gibi işlerini yapmıştır.

Mutaf Dede vefatından önce, "Sizi Manisa'ya emanet ediyorum" der. Bundan sonra Rufai canları Manisa'da Hacı Hüseyinin Kemalet-tin Efendi'ye bağlanırlar. Bu zat Manisa İbrahim Çelebi Camiinde 43 yıl vaizlik yapmış, 1951'de vefat etmiştir. Kemalettin Efendi, Abdullah Otçu'ya, "Oğlum, fakir kardeşlerimiz gelip gitmesinler, zor olur. Siz Gördes'te devam edin" der. Böylelikle Abdullah Otçu vekil(son şeyh) olur, yazılı belge verilir. Abdullah Otçu da kendinden sonra bu görevi Hayvan Sağlık Memuru Ali Ziya Karayel'e vermek isterse de, o bunu kabul etmez ve post boş kalır.

Eski Gördes'teki Rufai Dergâhında perşembeleri hanımların, pazar akşamları ise erkeklerin zikir günüdür. Bu günler dışında eve bir ziyaretçi geldiğinde, çoğu zaman hemen bir kitap açar, okuyuverir. Bu kitaplar ve evdeki dini muhtevalı levhalara, mahkemece el konulur ve orada kalır. Babasının vefatından sonra oğlu bunları geri almak için müracaat eder. Ancak adliyenin düzenli ve muntazam bir deposu olmadığından, kitapları fareler yemiş, levhaları kırılmış halde bulur.

1971-1990 yılları arasında Almanya'da inşaat kalıpçılığı yapan Ahmet Hamdi Dokumacı, babası hakkında ilginç hatıralar anlatır.

MUTAF DEDE VE MENEMEN VAKASI

1930'larda Mutaf Dedenin saçları sünnet olduğu inancıyla uzun, hatta örgülüdür. Gördes'e yeni bir Jandarma Komutanı gelmiştir. Karşılaştıklarında Mutaf Dedeye;

- Saç ve sakalını kesiver! der. O da,
- Rica mı, emir mi? diye sorar. Komutan,
- Emir, der. Bunun üzerine,
- Kanunda yeri var mı, senin emrinle kestirmem, cevabını verir. Gece olunca iki jandarma gelir ve Mutaf Dedeyi karakola götürürler. Bu olaydan üç gün sonra Menemen Vakası olmuştur. Jandarma Komutanı "Bu da onlardandır" diyerek, doğruca Menemen'e gönderir. Menemen'de üç ay kaldıktan sonra beraat ederek Gördes'e döner.

Menemen'de Hakim ile Mutaf Dede arasında şöyle bir konuşma geçer. Hakim; "Sen derviş misin?" diye sorar. Mutaf Dede "Hayır derviş değilim. " der. Bu arada hakim dosyayı karıştırır ve "Sen şeyhmişsin, burada öyle yazıyor." der. Mutaf Dede, "Evet şeyhim. " diye cevaplar. Hakim bunun üzerine, "Be adam, derviş değilim, şeyhim diyorsun, bu ne demek?" der. Bunun üzerine Mutaf Dede şöyle cevap verir. "Derviş olmak için insanda 22 iyi ahlâk olması gerekir. Bende bunların ikisi bile yok. Nasıl derviş olayım. Şeyhlik, bir hadimliktir, hizmetçiliktir. Halka şu eğri, bu doğru demek, yol göstericiliktir" der. Bunun üzerine serbest bırakılır[49].

* *Gördes Gazetesi, 17.07.2000, Sayı: 586*

[49] Ahmet Hamdi Dokumacı (Mutaf Dedenin oğlu) ile yüz yüze görüşme, 02.09.1999, Manisa

78. MUTAF DEDENİN MEZARI
1999, Resim Dr. S.Sami İlker tarafından çekilmiştir.

Hüseyni Baba türbesinin ayak ucundaki bu iki mezardan sağdaki Mutaf Dedeye, soldaki ise Hafız Süleyman Sıtkı Efendiye aittir.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

BİR CÜMBÜŞ FASLI (2)

S.Sami İlker*

Bir önceki yazımızda anlatmaya başladığımız Mutaf Dede (İbrahim Ethem Dokumacı) ile ilgili hatıraları anlatmaya devam ediyoruz.

Yıl 1938, aylardan Mayıstır. Ahmet Deringöz henüz genç ve bekârdır. Mutaf Dedeyi çok sever, o da onu manevi evlât kabul eder. Kendisini ziyaret için Kırkağaç'tan Gördes'e gelir. Aynı gün, Köprübaşı'ndan da Ali adında bir Bektaşi canı Mutaf Dedeyi ziyarete gelmiş, Gördesli eski dervişlerden Bülbülün Süleyman Efendi ile birlikte Mutaf Dedenin evinde muhabbete dalarlar. Bektaşi canı, "Sözümüz var ya, sazımız yok" der. Ahmet Deringöz gelirken yanında bir cümbüş getirmiştir. (1933'de eşi Zehra'nın vefat etmesi üzerine, evlendiği ikinci eşi Alime Hanım ilk hanımdan olma çocuklarına çok şefkatli davranmış, onları büyütmüştür). İşte bu Alime Hanım, Mutaf Dede görmesin diye cümbüşü saklar. Bazı mutaassıp tarikat ehli çalgıya pek sıcak bakmazlardı. Bektaşi canının bu sözü üzerine, "Sazımız da var. Alime sakladığın sazı getir" der.

İlahi ve saz sesleri dışarı akseder. Rahime Hoca olarak bilinen bir hanım, kapıya gelir ve içeri girmek ister. "İçerde erkek canlar var, yarın gel" denilse de, ısrar eder. Kendisi de bu tarikatın mensubu olan bu hanım, evinde hizmet ettiği kaymakama durumu anlatınca, iki jandarma gönderilip evde bulunanlar ile evdeki kitap ve resimler alınıp götürülür. Mutaf Dede ile Ahmet Deringöz dışındakiler serbest bırakılırlar. Ahmet Deringöz de "Ben askere gideceğim" deyince onu da bırakırlar.

Mutaf Dede altı ay içeride kalır. Ahmet Deringöz'e de bu suçtan altı ay ceza gelir. O sırada İzmir'de askerde olduğu için, cezasını çekmesi için yaya ve elleri kelepçeli olarak Gördes'e getirilir ve hapse girer. Cezanın nihayetinde, tekrar gidip askerliğini tamamlar. İzmir'den getirilişinde ona iki

jandarma eri refakat eder. İzmir, Menemen, Manisa, Salihli, Köprübaşı (Borlu) üzerinden yaya olarak Gördes'e getirilir. Her şehirdeki karakol bir sonrakine teslim ederek nakil sağlanır. Köprübaşı'ndaki iki jandarma erinin şarklı olduğunu anlayınca onlara, "Siz Alevi misiniz?" diye sorar. Onlar da "Evet" diye cevap verirler. "Biz Ehli Beyti ve Hazreti Ali'yi sevdiğimiz için bu kelepçeleri taktılar" der. Hazreti Hasan ve Hüseyin ile 12 İmamların başından geçenleri anlatır. Onun üzerine askerler ellerindeki kelepçeleri çıkarırlar.

GARDİYAN REMZİ OLAYI

Mutaf Dede Gördes hapishanesinde iken, burada Gardiyan Remzi adında bir gardiyan vardır. İçinde bir şey var mı diye, ekmekleri yarar içine bakar, dışarıdan gelen yemekleri karıştırırmış. Tabir caizse eziyet edermiş. Mutaf Dede, "Oğlum, ben silah kaçakçısı değilim. Allah dediğim için buradayım", dediği halde bu davranış devam etmiş. Bu durum ise, Mutaf Dedenin çok ağrına gidermiş.

1950 yılında, Ahmet Hamdi Dokumacı 15-16 yaşlarındadır. Manisa'da Vilayet binasına yakın bir yerdeki Mavi Köşeye yakın Marangoz Ahmet Gürsel'in marangoz, mobilya dükkânında çalışmaktadır. Ustası onu sigara almaya gönderir. Bir bankın üzerinde, kafasını birleşik haldeki kollarına dayamış bir adam, "Ah Mutaf, Ah Mutaf, Yaktın beni Mutaf" diye sayıklamaktadır. Vefat eden babası da hep bu adla anıldığından, merakına mucip olur ve adama hafifçe dokunur. "Kim bu Mutaf, amca" diye alçak bir sesle sorar. Kafasını kaldırınca bunun Gördes Hapishanesindeki Gardiyan Remzi olduğunu anlar. Ancak o, Ahmet Hamdi Dokumacıyı tanıyamaz. "Evlat, sen bilmezsin, anlamaz-sın. O Gördesli Mutaf Dede, İbrahim Ethem Dede" der.

ALI RIZA BAŞÇAVUŞ

Mutaf Dedenin vefatından sonra, 1948'de Ahmet Hamdi Dokumacı Gördes'e döner. Eski Gördes'te Abdullah Otçu'nun dükkânının önünde otururken, ileride saçı sakalı birbirine karışmış bir adam görür. Adam "Ah ben ne yaptım" diye ağlamakta, çırpınıp durmaktadır. Abdullah Otçu'ya, bu adamın kim olduğunu sorar. O da,"1930'larda babana saçlarını kes diyen, Menemen'e gönderten Ali Rıza Başçavuş" der. Sonra anlattığına göre, önce, zengin karısı ondan boşanır. Sonra da bir hatasından dolayı mesleğinden atılmıştır. Son hali de budur.

AĞIZLIK

Aşağıda anlatılan hadiseyi Paşanın Hilmi'nin eşi Kadriye Hanım 1956'da Manisa Parkında Ahmet Hamdi Dokumacı'ya anlatır.

Mutaf dedenin bir metreye yakın uzunlukta bir sigara ağızlığı (takımı) vardır. Bunu kendisini seven bir çoban hediye etmiştir. Üzerinde ağaç resimleri, çoban resmi vardır. Çoban bunları bıçağının ucuyla kazıyarak çizmiştir. Bunu çok sever, sigarasını onunla içer, "Çoban oğlumun hatırası" diye anarmış.

Mutaf Dede Eski Gördes'te Çarşıbaşındaki Dövücünün Süleyman Ağanın küçük kahvehanesi ile Softaların(Leyleklerin) Süleyman'ın kahvehanesine çok gelirdi.

Paşa lakaplı Mustafa Ölmez (Paşanın Faruk Ölmez'in babası) bu uzun ağızlığı görünce, kalbinden "Bu kadar uzun takım kullanmak da ne oluyor. Küçük bir şey olsa da cebinde taşısa" diye geçiriyor.

Paşa, eve gidip öğle uykusuna yatar. Rüyasında derin bir kuyuya düşer. Bir türlü kurtulamaz. Oradan geçmekte olan Mutaf Dede onu görüp, "Ne yapıyorsun burada?" diye sorar. O da, "Çıkamıyorum dede, beni kurtar", der. Bunun üzerine Mutaf Dede uzun ağızlığını uzatıp onu kurtarır. Paşa uyanıp dükkânına döner. Mutaf Dede bu sırada Dövücünün kahvesinin önünde oturmaktadır. Paşa'ya seslenerek "Paşa, elin uzununa kısasına karışma emi" der. Bundan sonra Paşa onun aleyhinde bir daha bir şey söylemez. Daha önceleri, karısı ve kızlarına, komşu oldukları halde sıkı sıkıya tembih edip, "O eve gitmeyeceksiniz" derken, bu olaydan sonra, "Size karışmıyorum, serbestsiniz" der[50].

** Gördes Gazetesi, 31.07.2000, Sayı:587*

[50] Ahmet Hamdi Dokumacı (Mutaf Dedenin oğlu) ile yüz yüze görüşme, 02.09.1999, Manisa

79. ŞEYH AHMET HAMDİ EFENDİNİN MEZARI

1842-1905 (1258-1321)

Gördes'teki Rufai tarikatının bilinen ilk şeyhi Ahmet Hamdi Efendi'dir. Manisa İbrahim Çelebi Camii karşısındaki Entekkeliler (Antakyalılar) Dergâhından vazifelendirilerek Gördes'e gönderilmiştir. Aslen Bulgaristan Filibelidir. Oğulları öğretmen Fethi Bey ve Ali Naki Beylerdir. Sonra Hafız Süleyman Sıtkı Efendi, daha sonra da İbrahim Ethem Dokumacı'dır (Mutaf Dede). Mutaf Dede ile Şeyhi Hafız Süleyman Sıtkı Efendinin mezarları Eski Gördes'te Hüseyni Baba türbesinin ayakucunda, yan yanadır.

Hafız Süleyman Sıtkı Efendi, Mutaf Dedeye, Hakka yürümeden evvel mezarının yerini tarif etmiş ve mezarının kaybolmaması için "etrafını çeviriverin" demiş. Mutaf Dede de dostu Abdullah Otçu'ya, "Ben ölünce beni de efendimin yanına gömün" diye vasiyette bulunmuş. Ayrıca kendisinden sonra şeyhlik makamını onun almasını istemişse de, Abdullah Otçu bunu kabul etmemiştir. Fakat bir süre sonra, Manisa'daki dergâh, onu vekil olarak görevlendirmiştir.[8] Sonraki yıllarda Abdullah Otçu, Mutaf Dede bahsi geçtiğinde duygulanır, ağlardı[51].

Şeyh Ahmet Hamdi Efendinin mezarı, 2004 yılında, Ahmet Hamdi Dokumacı (vefatı: 21.07.2015, Manisa) ve Dr. Süleyman Sami İlker'in gayretleri ile onarılmış ve fotoğrafta görüldüğü hale getirilmiştir.

[51] Bahri Demirulus ile yüz yüze görüşme, 20.08.1997, Gördes

ESKİ GÖRDES'TE MÜZİK

80. TRT TÜRK SANAT MÜZİĞİ SANATÇISI ESMA ENGİN

1945, Öğr. Hüseyin Tunçay'dan alınmıştır. Eski Gördes'te gençlik yıllarında çekilmiştir. Babası memur olarak Gördes'e gelmiştir. Annesi Zehra Engin, Hayri Büke'nin eşi terzi Ayşe hanımın ustasıdır. TRT radyolarında uzun yıllar Türk sanat müziği okumuştur[52].

[52] Ergun Büke ile yüz yüze görüşme, 28.08.2000, Gördes

MÜZİK EĞİTİMİ

Eski Gördes'te, çeşitli Türk Müziği aletlerini çalabilen çok sayıda insanımız vardı. Bunlar, ya Gördes'e gelen öğretmen, asker gibi kişilerden; ya da İstanbul'a tahsile giden gençlerden öğrenmişlerdir. Bazı örnekler[53];

İbrahim Altun	(Keman)
İkbal Altun	(Keman, Ud)
Yzb.Hamdi Beyin kızı Meliha	(Keman, Ud)
Müzik Öğr. Ahmet Karaçay	(Keman)
Ahmet Deringöz	(Keman)
Hüseyin İlker	(Kanun)
Aşçıların Gülsüm	(Ud)
Lağımcılarım Rasime	(Ud)
Hasan Ali Kıyıcı	(Ud) (Mehmet Menteş'in kayınbabası)
Hanife Hanım (Düğünlere giderdi)	(Ud)
Udçu Ayşe (Düğünlere giderdi)	(Ud)

81. BİR GRUP GÖRDESLİ, SEHRA YAPARKEN.
1935, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.
Resimdekiler; (Üzerinde yazılı numaralara göre) 1. Çöpçü Mehmet Ağa (en solda), 2.Akhisarlı H. Kazım (kucağında ud olan), 3.Tevfik Özeren, 4.B.Asım Büke (Büyük Asım Bey, Y.Güvenen'in anne dedesi), 5. Kıyıcıların İsmail, 6.Macit Osman, 7.Süleyman Büke, 8. Rami Erdem, 9. İnce Mehmet

[53] Gülümser İlker ve Terzi Mürüvvet İlker'le yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

82. ESKİ GÖRDES'TE NAKIŞ KURSU

1934-1935, Foto Hasan. Bedia Altuğ'dan alınmıştır. Terzi Zehra Hanım tarafında açılmıştır. Zehra Hanım, sağ arkada. TRT Türk Sanat müziği sanatçısı Esma Engin'in annesidir. Gördes Eski Belediye Başkanlarından Hayri Büke'nin eşi meşhur Terzi Ayşe Büke (Altan) Hanımın da terzilik ustasıdır. Ayşe Hanım da ünlü Terzi Mürüvvet İlker'in ustasıydı. Gençler ve çocuklar, ailelerince, bu ve benzeri terzi hanımlara, "Zehra hanım teyze, Ayşe hanım teyze, Mürüvvet hanım teyze, Emine hanım teyze" şeklinde hitap etmeleri, öğretilirdi.

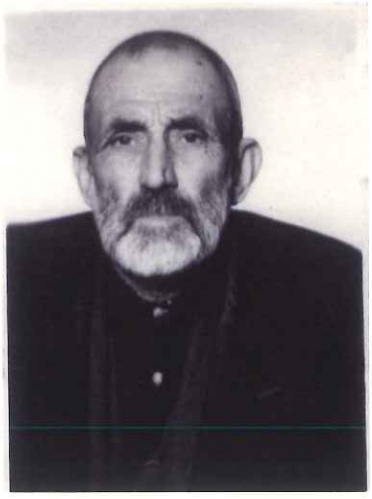

Resimdekiler: Arka sıra (soldan sağa) 2. Arap Yusufların Fatma, 3. Osmanpaşaların Meliha (genç yaşta öldü), 4. Şavkıların Hatice (genç yaşta öldü), 5. İstanbullu Terzi Zehra hanım, 6. Bardakçı Mustafa'nın oğlu Haydar'ın kızı İsmet

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

83. KALAYCI SÜLEYMAN KARAGÖZ

Resim ayakkabıcı Ahmet Aydın'dan alınmıştır. Vefatı 1993. Vefatında 90 yaşlarında idi. Eski ve Yeni Gördes'in son kalaycılarındandı.

84. ESKİ GÖRDES'TE AHMET ÜNAL MAĞAZASI

1939, Halıcı Mehmet Ünal'dan alınmıştır. Mağazada hazır giyimden hayvan koşumlarına, şapkadan leblebiye ve kuru kahveye kadar her şey vardı. Resimdekiler: Soldaki dükkân sahibi Leblebici Ahmet Ünal (M.Ünal'ın babası), sağdaki Kıranköylü Halil Ağa'dır.

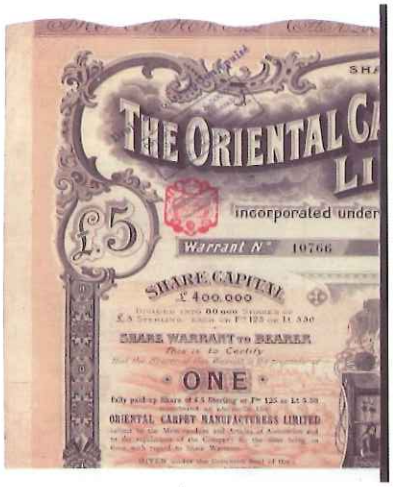
85. OSMAN PAŞA (BÖLÜK) VE AİLESİ

1932, Ayakkabıcı Mümtaz Çavdar'dan alınmıştır. Gördes'in Cumhuriyet dönemindeki ilk belediye başkanıdır. Ailesi ve yakın akrabalarıyla görülüyor.(Madalyalı ve fotürlü olan)

86. ŞARK HALI KUMPANYASINA AİT BİR HİSSE SENEDİ

1910, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Gördes'ten Amerika ve Avrupaya büyük miktarlarda halı ihraç eden bir yabancı firmadır. Gördes'in o devirde iktisaden kalınmasına çok büyük katkıda bulunmuştur. Resimde görülen hisse senedinin sağ yarısı, taklidi önlemek için ilaçlandığından renkli fotokopi çekildiğinde siyah olarak çıkmıştır. Sol alttaki eksik kısım ise, hisse senedinin kupon kısmıdır.

87. ESKİ GÖRDES'TE BİR AİLE

1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Resimdekiler: Halıcı Asım Büke (sağ arkada), eşi Ayşe (sol arkada), Fadime Molla (ortada), çocuklar; Gönül (kucakta), Hasan Hüseyin (ön orta), Ahmet (ön sol, Em.Alb.), halıcı Hasan Büke (ön sağ)

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

88. EKMEKÇİ AHMET AĞA (ÖZKAN)

23 Ağustos 1934, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Resim Orm. Yük. Müh. İbrahim Çolak'tan alınmıştır. Gördes'te 1970'li yıllara kadar fırıncılara ekmekçi denirdi. Resimde, bakışı, duruşu, kılık ve kıyafeti ile temiz ve sade tipik bir Eski Gördes esnafı Ekmekçi Ahmet Özkan görülüyor. Eski Gördes'te Ekmekçi Hacı Ahmet Ağa fırınında mükemmel güveç yapardı. Gördes'in en iyi fırıncısı ve belki Türkiye'nin o günler için en usta güveç ustası idi[54].

[54] Hasan Solak ile yüzyüze görüşme, Gördes, 1999.

89. ESKİ GÖRDES EŞRAFINDAN İKİ KİŞİ

1940, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Halıcı Asım Büke (solda) ve Hasan Hüseyin Bey görülüyor.

90. ESKİ GÖRDES'TE DONDURMACI

1940'lı yıllar. Gülsüm Evirgen'den alınmıştır. Resimdeki dondurmacı Yağcıların Şevket Yağcı ile oğlu Orhan bir kahvehane önünde dondurma satarken görülüyor.

91. ÇARŞIBAŞINDA ÇAY KIRAATHANESİNİN ÖNÜ

1946, Dr. S.Sami İlker'den. Kahveci Süleyman Ağanın (İlker) sahibi olduğu meşhur kahvenin önü. Başındaki beresi ile müşterilere hizmet eden Hüseyin İlker'dir.

Çarşıbaşındaki Süleyman Ağanın kahvehanesi, çiftçi ve esnafın buluşma yeri idi[55]. Bu meşhur nargile kahvehanesi, meşhur Çarşıbaşı çeşmesinin tam karşısında, işlek bir yerde idi. Sahibi Kahveci Süleyman Ağa (İlker) konuşkan, tatlı dilli, çok temiz bir insandı. Her müşterisinin kahve fincanı belli ve ayrı idi. Bununla yalnız o müşterisine kahve verirdi[56].

92. SOFTAOĞULLARINDAN (KADIPAŞALARIN) KAHVECİ SÜLEYMAN AĞA VE ÇOCUKLARI

1937, Terzi Mürüvvet İlker'den alınmıştır. Süleyman Ağanın Eski Gördes'te Çarşıbaşındaki kahvehanesi çok meşhur ve işlekti. Yaz sonunda bağında yetiştirdiği çok kaliteli üzümleri kahvehanenin önünde satardı. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Abdullah İlker (21 yaşında veremden "ince hastalık" vefat etti), 2. Süleyman Ağa (İlker), 3. Mürüvvet İlker, 4. Hüseyin İlker (önde)

[55] Hasan Solak ile yüz yüze görüşme, 1999, Gördes
[56] Halil Serer ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

93. YENİ GÖRDES İÇİN 2 MİLYON LİRALIK TAHSİSAT KANUNU ÇIKARILDIĞINI MÜJDELEYEN BİR TELGRAF

09.01.1950, Nurhayat Erdem'den alınmıştır. Telgraf metni 4 sayfalık özel kâğıtlara, mürekkepli kalemle ve el yazısı ile yazılarak alıcısına teslim edilmiştir. Telgrafın ön ve arka sayfası (çift olarak) görülüyor.

T. C. P. T. T.

TELGRAFNAME

Ilk merkez	Numara	Kelime	Verildiği Tarih	Verildiği Saat	İmza
Merkez	232	102	9.1.950	17	

Himayei Etfal Cemiyetide tebrike iştirak eder.

Vatan yavrularını korumak için 1921 de Ankarada ihyaen tesis edilmiş olan **Himayei Etfal** Cem'iyeti bu gün 410 merkez ve şubesile mukaddes gayesini temine çalışıyor. Dört senе zarfında yardım yaptığı yavruların adededi 257561 dir.

Muhterem vatandaş: Bu şefkat elinin daha fazla yavrulara uzanmasını ve onların göz yaşlarını silmesini temin elindedir.

Günde 10 para

Himayei Etfal Cemiyetine yardım

Bu mukaddes vazifeyi teshil edecektir. Her suretle yardımını esirgeme.

BİR MİLLETİN KUVVETİ, İSTİKBALİ ÇOCUKLARININ SIHHATI İLE ÖLÇÜLÜR

ADRES:

TÜRKİYE
HİMAYEİ ETFAL CEMİYETİ MENFAATINA
MAHSUS
TEBRİK TELGRAFNAMESİDİR

Kim çocuğa yar olur.
Mutlak bahtiyar olur.

KIYMETİ 15 KURUŞTUR

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

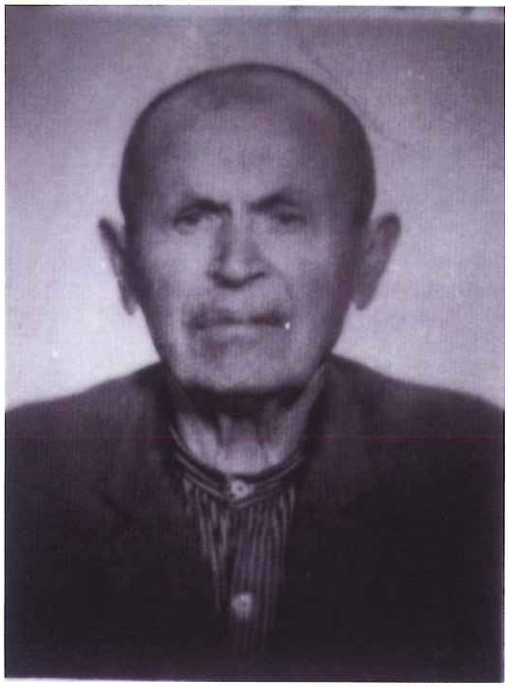
94. TOPAL HAFIZ VE AİLESİ

1943, Abdullah Bilgili'den alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa) Arka sıra;1. Hatice Bilgili, 2. Asım Öztürk, 3. Süheyla Bilgili, Orta sıra;1. Hafız Şevket Bilgili (Topal Hafız), 2. Hacer Bilgili(eşi), Ön sıra; 1. Nuran Bilgili, 2. Abdullah Bilgili, 3. Ayşe Bilgili

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

95. ÇÖPÇÜ MEHMET AĞA

1965, Ayakkabıcı Ahmet Aydın'dan alınmıştır. Asıl adı **Mehmet Ak**'dır. **Sır dolu bir insan idi.** İşini yapar, az konuşurdu. Kin ve kibir bilmez, kalp kırmaz, dedikodu yapmazdı.

Hicri 1307 (1891)'de doğdu. 1985'de 94 yaşında iken vefat etti. 01.01.1930'da Mehmet Yoğurtçu ile birlikte göreve başladı. Ancak işçi olarak Gördes Belediyesinde vazifeye başladığı halde, kayıtlarda görülmediği için emekli olamadan bu dünyadan geldi, geçti. Belediyede sadece 1968-1974 yılları arasında kaydı bulundu. Eski Gördes'te henüz elektrik yokken, 1930'dan itibaren ikindi vaktinden yatsıya kadar sayıları 60-80 arasındaki gaz lambasını yaz kış demeden yakardı. Çöp toplama işinde at arabası da kullanırdı ve bu işi Yeni Gördes'te de devam etti.

Kendisine mevcut şartlarda emekli olamayacağı bildirildi. Zamanın belediye başkanı Yahya Uslu ve belediye encümen üyeleri durumdan müteessir oldular ve bir karar alarak belediye gelirlerinden emekli aylığı vermeyi düşündüler. Ancak o çalışmadan böyle bir şeyi hak etmemiş olacağını beyan ederek reddetti. "Hakkım var idi de, almamı engelleyen bu hatayı yapanlardan da öbür dünyada hakkımı alacağım" dedi. Mutlu İlkokulundan (şimdiki Fatih İ.O.) hastaneye kadar olan caddeyi temizlemek kaydı ile kabul etti. Her gün sabah ve öğleden sonra caddeyi süpürür, atıyla çöpleri atardı. Uzun yıllar bu şekilde ileri yaşına rağmen çalıştı[57].

Kömürcülü Sadık Efendinin yoluna bağlı, Uşşaki tarikatı mensubu idi. Elinden tespihi düşmez, temizlik yaparken bile zikreder, günde 70 bin "kelimeyi tevhit" çekerdi. Oğlu Hasan Ak, babasının otururken zikir çektiğini hiç görmediğini ifade ediyor. Dedikodu yapmaz, kalp kırmaz, büyüklere saygılı, küçüklere sevgili idi. Kavgasızdı, kin ve kibri yoktu. Söylediği olumlu yada olumsuz bir çok şey, zaman içinde gerçek olurdu.

Tahsili yoktu, ancak biraz eski yazı bilirdi. İmza yerine mühür kullanır ya da parmak basardı. Balkan Harbini yaşamış, bir yüzbaşının seyisliğini yapmıştır. İlk eşinden Arif Ali ve Zühre, ikinci eşinden Hasan ve Zehra adlı evlatları vardır

[57] Ahmet Dedeler ile yüz yüze görüşme, 20.07.2004, Gördes

96. KÖMÜRCÜLÜ SADIK EFENDİ
1929, Leblebici Niyazi Erdem'den alınmıştır.

KİMDİR?

Ege bölgesinin manevi dinamiklerinden biri olarak bilinir. Babası Hacı Bekir Efendi'den fıkıh, hadis ve tefsir eğitimi aldıktan sonra, Kırkağaç'daki Bostanpazarı tekkesi şeyhi Hacı Mehmet Emin Efendi'ye intisap etmiştir. Onun 1915'de vefatı üzerine, Akhisar'ın Kömürcü köyünden Kırkağaç'a gelmiş ve Asmalı Mescit Camii yanında bulunan Bostanpazarı Uşşaki Tekkesinde irşat faaliyetlerine başlamıştır.

Kurtuluş savaşında, Kuvay-ı Milliye Hareketine büyük destek vermiştir. Tekkelerin 1925'de kapatılması üzerine, Kömürcü köyüne dönmüş ve irşat faaliyetlerine burada devam etmiştir. Menemen olayları sırasında tutuklanıp 8 ay içeride kaldıktan sonra beraat ederek köyüne dönmüştür. **B**urada 1938'de vefat etmiş olup, mezarı aynı yerdedir. Kendisine talebe (mürit) olarak katılmak isteyenden, önce kaza namazlarını tamamlamasını, sonra da bütün kul haklarını helâl etmesini şart koşar, öyle kabul ederdi[58].

[58] Batı Anadolu ve Rumeli Evliyaları, Türkiye Gazetesi Y. 2.cilt, s.319-320, 2003, İstanbul

AHMET HAMDİ DOKUMACI'DAN BİR HATIRA

Ahmet Dokumacı henüz 5-6 yaşlarındadır. Ablasına talip olan Ahmet Deringöz'ü ve ailesini tanımak, kim olduklarını anlamak için at sırtında babası İbrahim Ethem Dokumacı (Mutaf Dede) ile Kırkağaç'a giderken bir gece Kömürcü köyünde konaklarlar. Ömründe ilk ve son defa olarak Kömürcülü Sadık Efendi'yi görür. Zaten bir iki yıl sonra da vefat ettiğini duyacaktır (1938). Babası, Sadık Efendi ile ilgili duyduğu bir hatırayı şöyle anlatır:

Atatürk Cumhuriyetin ilk yıllarında, memleketi sahte şeyhlerden temizlemek, gerçeklerini bırakmak için bazı şeyh veya evliya diye anılanları Ankara'ya getirtir. Kömürcülü Sadık Efendi de bunlardan biridir. Kömürcü köyünden alınıp, Akhisar'a götürülür ve tirene bindirilir. Ancak trende bir problem çıkar ve çalışmaz. Uğraşırlar, ancak bir sonuç alınamaz. Birileri, trende Sadık Efendi adında bir zatın bulunduğunu, ondan yardım istenmesini makiniste tavsiye eder. Makinist de o vagona gelir ve "Hocam, ben bu işten ekmek yiyorum, çocuklarımın geçimi bundandır. Sıkıntıdayız, ne olur, himmet edin de şu sıkıntıdan kurtulalım" der. Kömürcülü Sadık Efendi de "Peki evlâdım" der ve trenin problemi hemen çözülür.

Ankara'ya vardıklarında, Atatürk bir üst katta merdiven başında beklemektedir. Alt uçta ise, Kömürcülü Sadık Efendi askerlerin arasındadır. Ancak Atatürk gelen kişinin gerçek mi, sahte mi olduğunu anlamak için merdiven basamağının altına bir Kur'anı Kerim koydurmuştur. "Eğer gerçek evliya ise bunu bilir ve çiğneyip geçmez" der.

Kömürcülü Sadık Efendi, "Buyur gel" seslenişine, "Gelemem, burada muhafız var" der. Atatürk de, askerlere "Çekilin" diye seslenir. Ancak Kömürcülü Sadık Efendi, "Paşam, ben bu muhafızlardan bahsetmiyorum, burada başka bir muhafız var, onu çiğneyemem" diye cevap verince, Kur'an-ı Kerim saklandığı yerden alınır. Yürür ve karşı karşıya gelirler. Atatürk, "İşte ben böyle şeyh ve hocalar istiyorum. Hocamı memleketine uğurlayın" der[59].

Menemen hadisesinden sonra Gördes ve civarından, Kömürcülü Sadık Efendi, Kıranşıhlı Müftü Ahmet Efendi, Işıkyaylalı Veli Hoca ve İbrahim Ethem Dokumacı (Mutaf Dede) gibi şahsiyetler tutuklanıp Manisa'ya götürülürler. Ancak, bir süre sonra da serbest bırakılmışlardır. Atatürk gerçek hocaefendilere saygılı idi. "Bırakın vazifelerine dönsünler" demiştir. [60]

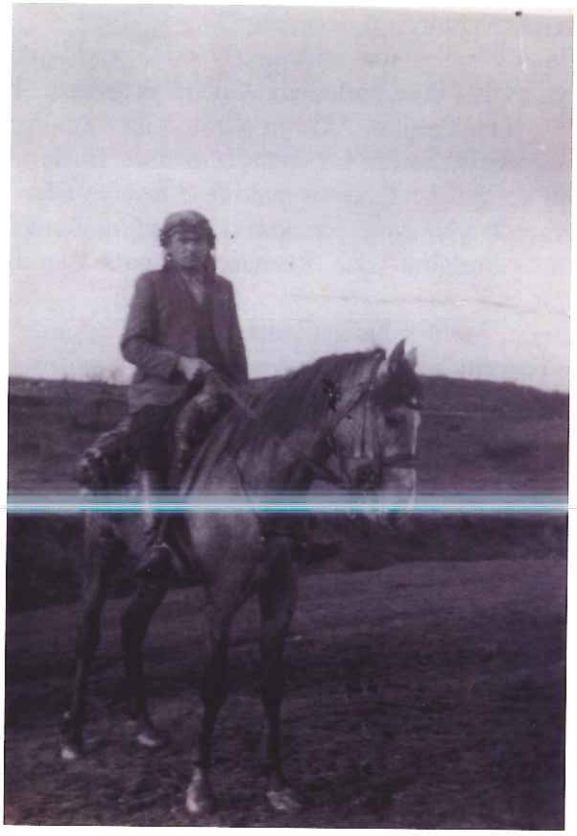
[59] Ahmet Dokumacı ile yüz yüze görüşme, Manisa, 24.11.2001.

[60] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, Gördes, 18.08.1999.

GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN

97. İBRAHİM ÇOLAK

14 Ocak 1948, Orm. Yük. Müh. İbrahim Çolak'tan alınmıştır. Mustafa Zeybek'in kayın babasıdır. Gördes'in ünlü ciritçilerindendi. Resimde başında poşusu, körüklü çizmeleri ile atının üzerinde görülüyor.

98. HACI NURİ (NURİ ÇOLAK), büyük oğlu HÜSEYİN ÇOLAK VE TORUNLARI İLE
1954, Em. Öğr. Nuriye Kurtuldum (Büke)'den alınmıştır (Akhisar). Soldan sağa; 1. Ahmet, 2. Ufuk, 3. Hulusi, 4. Nuri, 5. Nuri; kızlar 1. Birgül Gökkaya (Büke), 2. Nuriye Kurtuldum (Büke)

99. GÖRDESLİ AVCILAR POYRAZ'DA

1958, Hasan Solak'tan alınmıştır. Avcıların tamamı kasketli.

100. ESKİ GÖRDES'TE ASKERLİK YOKLAMASI

1949, Rukiye Bilgiyar'dan alınmıştır.

Şehrin karşı tarafında Hükümet Binası civarında yer alan askeri birliğe ait binalar görülüyor. Binalarda yeni tip tuğla bacalar ile teneke bacalar birlikte var. Arkada birliğe ait nöbetçi kulesi ile sağ arkadaki iki katlı binanın mimari şekli dikkat çekiyor.

101. GÖRDES HALILARI MANİSA MESİR ŞENLİKLERİNDE

1954, Foto Sanat Muhittin Demir, Manisa. Mübin Sarıoğlu'dan alınmıştır. Ortada Belediye Başkanı Abdullah Akbulut, en sağda Metin Sarıoğlu. Arkadaki halının üzerinde "100-150 sene evvel dokunan Gördes halılarından örnekler" yazılı.

102. ESKİ GÖRDES ESNAFLARINDAN AŞÇI YUSUF ŞAHİN

1957, Ekrem Erkan'dan alınmıştır. Aşçı Yusuf lokantasının önünde görülüyor.

103. ESKİ GÖRDES EŞRAFINDAN HAMDİ GERMEN VE OĞLU TARIK
1932, Hamdi Germen'den alınmıştır.

104. GÖRDESLİ JAND. BAŞÇAVUŞ MEHMET MUTLU
1937, (soldaki) Gülümser İnce ve (sağdaki) Ahmet Aydın'dan alınmıştır. Tayyareci Cevdet Tuncay'ın kardeşidir, Ahmet Tuncer Mutlu'nun babasıdır. Soyadı kanunu çıktığında farklı şehirlerde iken soyadı aldıkları için soyadları farklıdır. Köyceğiz/Muğla karakol komutanı iken akrabası Ahmet Aydın'a gönderdiği sağdaki resmin arkasında *" İşte resmim, İşte cismim, Yadigâr olmak üzere takdim ediyorum resmimi"* yazılıdır.

105. GÖRDESLİ ASKERLER

16.03.1952, Dr. S. Sami İlker'den alınmıştır. ***Ön sıra*** (soldan sağa); 1. Tahsin Çelikel, 2. Salim Öğüt, 3. Alaattin Çivi (şoför), ***ikinci sıra***; 1. Orhan Barış, 2. Hüseyin İlker, 3.Mümin Abacı, 4. Mustafa Zeybek

106. GÖRDESLİ BİR AİLE

1949, Foto Mustafa Aymaz. Uğur Fidan'dan alınmıştır. Soldan sağa: 1. Osman Öğüt, 2. Emine Öğüt, 3. İsmet Öğüt, 4. İsmail Öğüt, 5. Ayşe Öğüt

MİSAFİR KALEMLER

ESKİ GÖRDES'İN MANEVİ BEKÇİSİ İSMAİL ÖĞÜT BEY'İN ARDINDAN

*** Mehmet Ünal**

1950'li yılların ilk seneleri...

Eski Gördes'te heyelan sebebiyle hükümet gerekli araştırmaları yapmış, kasaba 5 km. kuzeyde Kocamurtluk mevkiine nakledilecek. Büyük bir sosyal hadise... Gündemde konuşulan tek konu. Herkes karar mevkiinde;

"Koskoca şehir dağın tepesine göçer mi? Kimse gitmez",

"Çok iyi olur, şu daracık sokaklardan, köhnemiş evlerden kurtuluruz."

Derken şehir halkı sanki ikiye ayrılmış. Sonunda şehir yavaş yavaş "yukarıya" göç etmeye başlar. Göçülmez, gidilmez diyenlerden kimse kalmaz.

Erenler, evliyalar diyarı koca bir maziye sahip bir şehir birden boşalmamalı, terk edilmemeliydi. Buranın onarılacak yoları, camileri vardı. Hüseyni babaları, Bayram babaları, Yağcı Emirleri sinesinde barındıran sekiz asırlık maziye sahip kabristan yapayalnız kalır mıydı? Akıl, mantık, çoluk çocuk, eş dost "Olmaz böyle şey" deseler de, kimse istemese de kalmalıydı. İlahi emir gelene kadar beklemeliydi.

Belki de binlerce insan arasından manevi bekçilik görevi ona verilmiş olmalıydı ki, Eski Gördes'imizin derdiyle o dertlendi. Sadece onun gönlünde koskoca bir şehrin tarihi ağrıları sızladı durdu. Çünkü, yanıbaşında Yağcı Emir camiinin her sene birer tarafından dökülen duvarlarını o tamir ettiriyordu.

Bir keresinde kabristanı ziyaret eden birisi, kendisine; "İsmail Bey Amca, niye zahmet ediyorsun? Seneye öbür duvarı da yıkılacak" deyince, sinirlenir. "Sen ölülerin gönlünü aldın, dirilerin gönlünü yıkma. Git işine." cevabına verir.

Oysa oralara ne zaman yolumuz düşse, onun yollarından geçtik. Sularından içtik. Eski Gördes onun manevi bekçiliği ile ayakta kaldı. Toprağa düşünce neler olur, bilinmez. Ama yokluğu içimizde burukluk olacak. Yaşayan bir tarihti. Yeterince istifade edilemedi. Yazılı bir "Gördes tarihi" ondan çok şeyler öğrenebilirdi.

Cenaze namazında hoca efendi; "Hakkınızı helal edin" dedi. Tekrar tekrar helal ettik. İnşallah o da bizlere helal etmiştir. Çünkü bizlerde onun hakkı daha çoktur. Bunca sene bu mahrumiyete ortak olan aile efradına da minnet ve şükranı borç biliriz. Allah (cc) onlarda razı olsun.

Sevdiklerimizin ardından yapabileceğimiz en faydalı armağan; ruhuna Fatiha. Amin.

*** Halıcı İmalatçısı, Gördes Gazetesi, 24.11.1986**

107. ESKİ GÖRDES'TE BİR GENÇ KIZ

1940, Muazzez Altay'dan alınmıştır. Muazzez hanım evlerinin hayatında görülüyor. Ahşap evin küçük bölmeli pencereleri ve perdeleri, önde bir ahşap sandalye ile güzel bir el işi minder görülüyor.

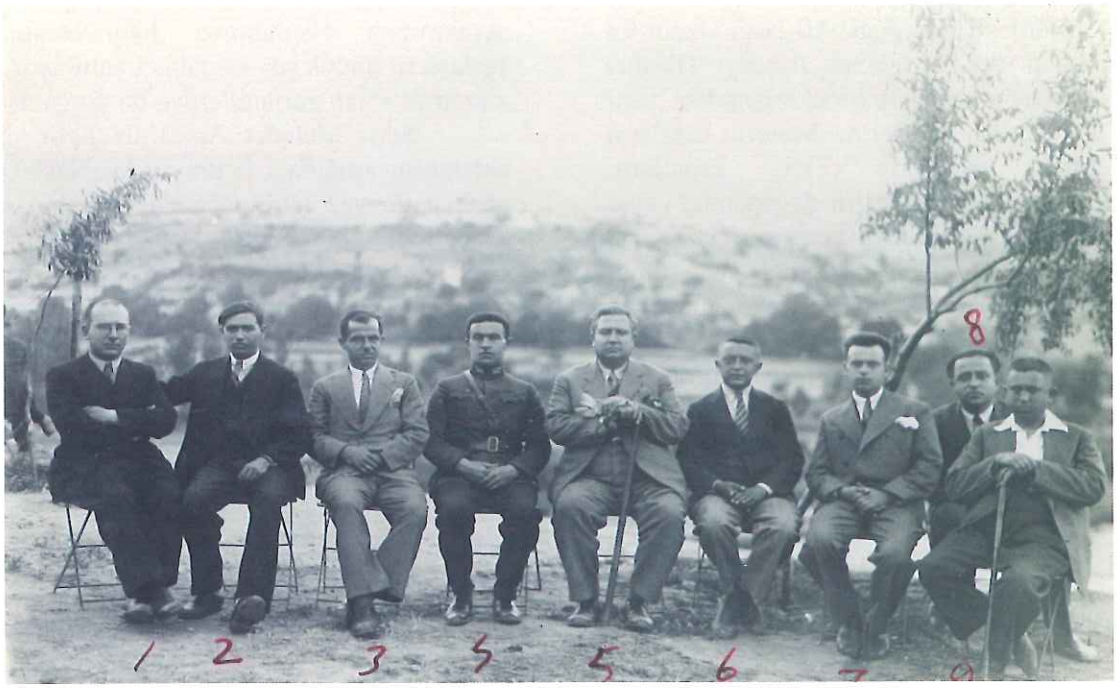
108. TAYYARE CEMİYETİNİN ÖNÜNDE ERKAN VE ÇOCUKLAR

1934, Gülümser-Ali İnce'den alınmıştır. Kılık kıyafetlerin düzgünlüğü hemen dikkat çekiyor. Binalar ahşap, Türk bayraklarındaki standart biraz farklı. Resimdekiler: *Arka sıra*; soldan sağa 1. İbrahim Altan, 2. Asım Kasar, 3. Nuri Atay, 4. Hamdi Germen, 5. Ali Rıza Yücel, 6. Yzb. Ali Vasfi Bey, 7. Tayyareci Cevdet Tunçay, 9.İnce Mehmet (dava vekili), **10. Kaymakam Mansur Bey**, 11. Hacı Ethem Büke, 14. Cemal Bey. *Ön sıra;* 1. Leblebici İsmail Ağa (Bayraktar), 2. İsmail Hakkı Bayram, 3. Mehmet Ali Bayram, 5. Neriman Yücel (A.Rıza Yücel'in kızı), 6. Mecide, 7. Suat Atay, 8. Muazzez Atay, 9. Aşık Hüseyinlerin Ayşe, 10. Nazmiye Yücel (A.Rıza Yücel'in kızı), 11.Meliha Meşin

109. GÖRDES'İN SİVİL VE ASKER EŞRAFI BİR ARADA

27.05.1935, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Maarif Mer.Fadıl Çiner, 2. Rami Erdem, 3. İbrahim Büke, 4. Yzb Mansur Yeğin, 5. Kültür direktörü Ali Naili Özeren, 6. Muallim Azmi Oran, 7. Tahrirat Katibi (Kaymakam Özel Kalemi) Naci Akman, 9.Hamdi German

110. ÜÇ GÖRDES KIZI

29 Ekim 1942, İzmir, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Kadayıfçıların Hakkının kızları **Müjgan (ortada) ve Türkân (solda) ile Vacide (Yurdun Güvenen'in annesi, sağda).**

İSTİKLÂL SAVAŞI HATIRALARI

ŞERİF MEHMET VE CİCİ KELEBEK OLAYI

Gördesli Em. Asb. Ali Naci Özgür'ün dayısı olan Şerif Mehmet Amcayı (Fırıncı Faruk Yabaş'ın babası) çocukluğumdan, yani 1960'lı yıllardan hatırlarım. Motorlu taşıtların az olduğu, öküzlerin çektiği kağnıların kullanıldığı, Eski Gördes'in doğusunda, çayın öbür yakasındaki Helim deresinin karşı üst yamacında yer alan bağımız ve tütün tarlamızın başına yatılı olarak gittiğimiz yıllar... Şerif Mehmet (mahalli ağızla Şermemet) Amcanın kağnısı ile Gördes'ten şimdiki tütün depolarının olduğu yerden Aşağı Gördes'e doğru gıcırtılar arasında ev eşyalarımızı taşıdığımızı hatırlıyorum. O yaşlara ait birçok şey zamanla unutuluyor, ama zihnimde kalan görüntülerden bir parça da bu.

Şerif Mehmet Amca ile ilgili sizlere aktaracağı aşağıdaki hatırayı, Ali Naci Özgür ağabey ile yaz tatili içersinde sabahın erken saatlerinde başlayan, Dedebaşından Eski Gördes'e birlikte yaptığımız yürüyüş/gezi sırasında ondan öğrendim. Kendisinden bu konuyu yazmasını rica ettim. Sağ olsunlar bizi kırmadılar.

***

MİSAFİR KALEMLER

DAYIM ŞERİF MEHMET'TEN DUYDUKLARIM

Ali Naci ÖZGÜR *

Osmanlı Devletinin son yılları, yani 1900'lü yılların başlarıdır. Yüzbaşı Ömer Bey Rumelideki birliğinden Gördes'e, Askerlik şubesi başkanı olarak tayin olur. Ömer Beyin birisi ninem Zeliha, diğeri de dayım(babamın dayısı) Şerif Mehmet olmak üzere iki evlâdı vardır. Yüzbaşı Ömer Beyin hastalanarak genç yaşta ölmesi üzerine aile zor durumda kalır. Kızların erken evlendirildiği yıllardır. Zeliha ninem, bir taliplisiyle, Ekmekçi Hacı Ali ile evlendirilir. Bu evlilikten babam Nuri Özgür ve halam Hatice (Şen) dünyaya gelirler. Ekmekçi Hacı Ali dede, Çanakkale'de şehit düşünce, ikinci evliliğini Tabak Hacı Ali ile yapar. Bu evlilikten de iki çocuğu olur; Tevfik Özgür (Em.General) ve Ayşe.

Babamın dayısı olan Şerif Mehmet'in annesi de, geçim zorlukları dolayısıyla tekrar evlenmek zorunda kalır ve evlenir. Kız kardeşi Zeliha ile, müteakiben annesinin de evlenmesi ile daha da zor durumda kalır Şerif Mehmet. Erkeklerin harpten harbe koştukları, evlerine dönemedikleri, salgın hastalıkların ve kıtlığın kol gezdiği bu yıllarda, okula gitme, eğitim ve meslek öğrenme şansına da sahip olamamıştır.

30 Ekim 1918'de Mondros mütarekesine müteakip, Yunanlıların Ege bölgesine asker çıkaracağını tahmin eden Hamidiye kahramanı Rauf Orbay, bu tarihlerde Malta'da sürgünde olan Teşkilatı Mahsusa (Osmanlı İstihbarat Teşkilatı) Başkanı Eşref Sencer Kuşçubaşı'nın Salihli'deki çiftliğinde bulunan para ve silâhları Çerkez Ethem'in emrine tahsis eder. Böylece ilk Kuvvayı Milliye teşkilatı kurulmuş olur. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgalinden sonra, Anadolu içlerine ilerlemek isteyen Yunanlılara karşı ilk cephe Salihli'de ortaya çıkar. Bu arada Şerif Mehmet dayım, bir tavsiye üzerine Salihli'deki Çerkez Ethem birliklerine iltihak eder.

Yunan işgali başlar. Direniş çabaları, dağa çıkan ve çete mücadelesi veren insanlar vardır. Bunlara köy ve kasabalar isteyerek ya da istemeyerek destek vermektedirler. Gördes'de çetelerin sıkça uğradıkları, dağlarında saklandıkları, zaman zaman Yunan'a pusu kurup saldırdıkları bir mücadele bölgesi. Yunan askerleri Gördes'i işgal etmiştir. Gönülsüz halktan, zorla çeteler hakkında, kendilerine muhalif kişiler hakkında bilgi toplama ve gereğini yapma durumundalar. Yunan birlik komutanın yanında Cici Kelebek lâkaplı Gördesli bir kadın da bulunuyor. Hakkında olumsuz şeyler söyleyenler olduğu gibi, o bir Türk ajanıydı diyenleri de duydum. Gerçeği artık yalnız

Allah biliyor. Salihli'deki Mehmet Şerif artık bedenen gelişmiştir. Çerkez Ethem'in askerlerine hizmet ederken, eline tüfek verileceği günü hayal etmektedir. 17-18 yaşlarında iken bedenen gelişmiş, gerekli gerilla eğitimi almıştır. Bir gün o da olur. Kendisine bir at ve bir mavzer verilir. Sevinçten uçar gibidir, sabaha kadar uyuyamaz. "Hayatta en çok sevindiğim an bu andır" der. Nihayet günler aylar birbirini kovalar, Yunanlılarla çeşitli müsademelere katılır. Ethem o günkü şartlarda Ankara yönetimi ile ters düşer ve Milli mücadelede saf dışı kalır. Bir müddet Yunanistan'da kalır. Bilahare Ürdün'e geçer ve Amman'da verem hastalığından ölür. Tabii, kendisine bağlı askerleri de dağılmıştır.

Şerif Mehmet de Çerkez Ethem ile birlikte hareket eder. İşgal altındaki İzmir'de Yunanlılarca hapse atılır. Hapis günleri uzun sürmez. Serbest kalır kalmaz tekrar kendi bölgesine döner ve Millî mücadeleye Parti Mehmet Pehlivanın saflarında devam eder.

İşgal altındaki Gördes ve havalisinde Yunanlılara karşı vur kaç taktiği ile gerilla şavaşı verilmektedir. Şerif Mehmet de bu mücadelenin içinde olup, zaman zaman geceleri Gördes'e gelip yiyecek ve istihbarat toplamaktadır. Tabii ki Gördes'e geldiğinde ilk uğradığı yer, kardeşi Zeliha'nın evidir. Bu ev şehrin doğu ucuna doğru, Askerlik şubesine yakın bir noktada, Danabaş lâkaplı bir Gördeslinin evinin bitişiğindedir. Zeliha ninem, Şerif Mehmet dayımın geldiği bir zamanda, kendisine dert yanar. "Kendisi yüzünden Yunanlılarca baskı altında tutulduklarını, Gördes'ten Cici Kelebek lâkaplı bir kadının Yunanlılarla işbirliği yaptığını, onlara bilgi taşıdığını muhbirlik yaptığını, Gördes ifadesiyle gammazlık yaptığını, kendilerini de her an ihbar edebileceğini söyler.

O gece dağa dönen Şerif Mehmet, durumu Parti Mehmet Pehlivana anlatır. O da kendisine yeteri kadar yanına kızan almasını, hemen o gece Gördes'e giderek bu işi halletmesini emreder. Şerif Mehmet yanına Söveler (ya da Emede köyünden, sonraki yıllarda yağlı güreşlerde cazgırlık yapardı) Ümmet adındaki bir arkadaşını alarak yola çıkar. İki atlı, Salihli tarafından gelirler ve yatsı sonrası Gördes'e girerler. Atların nal sesi duyulmasın diye de ayakları keçe bağlıdır. Mezarlığı ortasındaki ulu çınar civarında bir yere atlarını bağlarlar. Önce Şerif Mehmet'in tanıdığı bir evin kapısı vurulur. Yaşlı kadından Cici Kelebek'in hangi evde olduğunu öğrenmesini isterler. Kadın Yunan'ın şerrinden korktuğu için, "Beni bu işe karıştırmayın" diyerek uzak durur. Sonra bir diğer tanıdık kapı, Gazozcu Musa'nın ninesinin kapısı çalınır. Ondan Cici Kelebek'in nerede olduğunu araştırmasını isterler. O, işi kabul eder ve bilgi alabileceği birkaç eve uğrar ve Cici Kelebek'in nerede kaldığını öğrenir gelir. Aradıkları, komşu bir evde misafirlikteymiş. Hemen o evi basarlar. Kapıyı açan ev sahibi namlularla karşılaşır. Cici Kelebek'in bu evde olduğunu, onu almaya geldiklerini söylerler. Ev sahibi önce inkâr ederse de, tehdidin ciddi olduğunu görünce, direnemez. Böylece oturdukları odanın altındaki damda samanlar arasında saklanan Cici Kelebek'i bulurlar. Çok korkar. Alırlar ve yürüyerek atların bulunduğu yere gelirler. Şerif Mehmet Cici Kelebek'i atının eğerinin önüne oturtur ve dörtnala oradan uzaklaşırlar. Bayat köyü yönünde, mezarlıkları geçtikten sonra ilk tahta köprü(burada şimdi küçük bir beton köprü vardır) geçildikten sonra yavaşlarlar.

Kadın büyük bir korku içindedir. Kendisini nereye götürmek istediklerini sorar. Heyecanının gidermek için "çetelerin dağda bir eğlence yapacaklarını, orada kendilerine şarkı söylemesi için geldiklerini" söyleyince biraz sakinleşir. Ondan bir şarkı söylemesini ister. Cici Kelebek, şarkıya başlar, fakat şarkının yarısında göğsünü göstererek, "Şurama bir şey tıkılıyor, söyleyemeyeceğim" der. Bunun üzerine Şerif Mehmet, "öyleyse defol" diyerek kadını attan aşağı iter. Kadın kurtulduğunu sanarak şehre doğru koşmaya başlar. Şerif Mehmet silahını ateşler ve kadını ense kökünden vurur. Sabahın da ilk aydınlığının başlamakta olduğu saatlerdir. Atlılar atlarını mahmuzlarlar ve oradan uzaklaşırlar. Ancak biraz yol alırlar ki, Parti Pehlivan'ın kendilerine verdiği bir mektup akıllarına gelir. Mektupta, vatana ihanet edenlerin akıbetlerinin böyle olacağı yazılıdır. Hemen geri dönerler. Cesedin yanına varırlar. Ortalık aydınlanmıştır. Cesedi köprüye çekerler ve mektubu da görülecek şekilde başucuna tuttururlar. Sonra da dağdaki müfrezelerin yanına dönerler. Olay, Gördes'te kısa zamanda duyulur ve çetelerin bölgede dilden dile dolaşan vukuat ya da destanları arasındaki yerini alır. Yunanlılar olayı duyunca teyakkuza geçerler ve Parti

Pehlivan ve elemanlarını takibe alırlar. Bir müddet sonra onların Bayat köyünde olduklarını haber alırlar ve oraya baskın düzenlerler. Müsademe olur, ancak Parti Pehlivan yaralı olarak oradan çekilmeyi başarırlar.

Şerif Mehmet için İstiklâl Savaşı bittikten sonra yeni bir zor dönem başlar. Başında ana baba yoktur. Okuryazar bile değildir. Bir meslek de öğrenecek imkân ve ortam olmamıştır. Ne yapacak Yüzbaşı Ömer'in oğlu. Bir çift öküz alır. Bilmediği çiftçiliğe girmekten başka çaresi yoktur. Devlet de fakir, sosyal yapı da ona paralel olarak güçsüzdür. Maalesef o günlerde devletin ve toplumun Millî Mücadele kahramanlarına gösterdikleri vefasızlıktan o da payına düşeni alır[61].Topluma ve sisteme bir nevi kahrederek küser. Alkolle teselli bulmaya çalışır ve alkol müptelası olarak, zorluklar içinde ömrü geçer gider[62].

* Em. J. Asb. Rahmetli Berber Nuri Özgür'ün büyük oğludur.

[61] Kazım Karabekir Paşa, Demirci Mehmet Efe, Yörük Ali Efe, Sarı Edip Efe ve diğerleri, hayatları nın son günlerini ya terk edilmişlik ya da köylerinde mecburi iskana tabi tutularak, bir nevi göz hapsinde geçirmişlerdir.

[62] *Ali Naci Özgür. Dayısı Şerif Mehmet'ten dinledikleri. 25.08.2004, Gördes*

111. ÇARŞIBAŞINDA ÜÇ GÖRDESLİ OSMANLI

1900'lerin başı, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Kimlikleri bilinmiyor.

112. TAYYARECİ CEVDET TUNÇAY VE ATI

1935, Kızı Gülümser İnce'den alınmıştır. Zamanının Mercedes otomobili sayılan ve zenginlik alâmeti kabul edilen bir "Kırat" görülüyor. Resmin arkasında "Bu at ile Gördes'ten Demirci'ye üç saat on dakikada vardım" yazılıdır. Resim halen camlı ve teneke çerçeve içindedir. Diğer resimde ise, Cevdet Tuncay Tayyare Cemiyetindeki görevinin başında görülüyor.(Doğumu H.1317,1900, Selânik-Ölümü 1965)

113. C 47 UÇAĞI ÖNÜNDE GÖRDESLİ HAVACI BİR ASKER

01.11.1951, Eşi Gülümser İlker'den alınmıştır. Resimdeki kişi, Kütahya Askeri Hava alanında askerlik görevini yapan, Gördes Belediyesi eski muhasiplerinden Hüseyin İlker'dir. (Oğlu S.S.İlker Uçuş hekimi, torunu Mehmet Alp THY pilotu. SSİ'nin eşi Ayşe hanımın ailesi Tayyareciler diye biliniyor. Tevafuk denen şey herhalde bu olmalı)

114. YÜZBAŞI HACI AHMET EFENDİ NESLİ

1954, Gülümser İnce'den alınmıştır. Eski Gördes'te çekilmiştir. Ortada gözlüklü Tayyareci Cevdet, arkasında eşi Hacer hanım.

115. CUMHURİYET BAYRAMINDA PROTOKOL

29 Eki 1934, soldan sağa; 1. Maarif Memuru M. Fâdıl, 2. Kaza Jand.K.Yüzbaşı Mansur, 3. Kaymakam Vekili M. Basri, 4. As. Şb. Reisi Kd.Yüzbaşı Hamdi, 5. As. Şb. Mülhakı Kd.Yüzbaşı Rifat. (Bilgiler, fotoğrafın arkasındaki yazıdan aynen alınmıştır) Üçünün sağ göğsünde madalyalar, Jandarma ve As.Şb.komutanlarında tören kılıçları, Kaymakam vekilinin elinde baston mevcut.

116. GÖRDESLİ BİR GRUP

1932, ***Ayaktakiler:*** Soldan sağa 1. Hamdi Germen, 2. Ali Rıza Yücel, 3. Dr Nihat Bey (Koca Doktor), 4. bilinmiyor, 5. Rami Erdem, 6. Kadayıfçıların Süleyman Bey

Ön sıra 1. Mülazım (Tğm) Cevdet Bey,2. Bnb. Ali Vasfi Bey, 3. Yzb. Hamdi Bey,

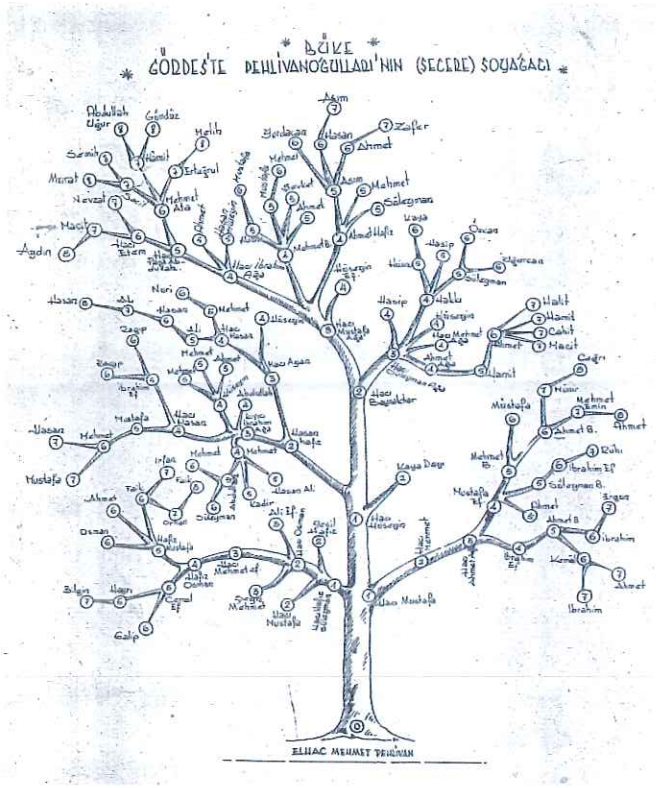
117. GÖRDESLİ BİR GRUP

1932, Hamamcı/İnşaat ustası İbrahim'in eşi, İkbal Altun'dan alınmıştır.

118. SOYAĞACI; PEHLİVANOĞULLARI (BÜKE) AİLESİ[63]

Nuriye Kurtuldum (Büke)'den alınmıştır. (Akhisar)

[63] **Meraklısına**: "Pehlivan" kelimesi Farsça olup, soyadı kanununun çıktığı dönemde (21 Haziran 1934) Türkçede öze dönüş çabaları da sürmektedir. "Büke" kelimesi pehlivanın karşılığı olarak ortaya çıkmış. Ama, daha sonra "güreşçi" kelimesi ile "pehlivan" kelimesi yaşamaya devam etmiştir.

119. GÖRDES'TE BİR TERZİ DÜKKÂNI

13.07.1927, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Arka planda bir Gördes halısı (birçok işyerinde ve evde halılar duvar süsü olarak da kullanılırdı), Türk bayrağı, önde bir Hilâl-i Ahmer (Kızılay) bayrağı dikkat çekiyor. Resimdekilerin temiz kıyafetli ve tıraşlı oldukları görülüyor. O tarihlerde Gördes'te çok sayıda fotoğraf çekildiği, dükkânın panolarına asılı resimlerin çokluğundan da anlaşılıyor. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Terzi Ahmet (Dr. İbrahim Bağcı'nın babası), 2. Mustafa Efendi, 3. Leblebici Ahmet (Ünal), 4. Paşa (M. Ali Kollu), 5. Müsellimlerin Hakkı, 6. Uşaklıların Terzi Ziya.

120.GÖRDESLİ BİR GRUP

1934, Foto Nevzat Altuğ. Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Ön sıra; soldan 1. Öğr. Nevzat Altuğ, 2. Ali Rıza Güven, 3. Öğr. Tevfik Bey (Öğr İzzet Beyi kardeşi), 6. Öğr. Sıtkı Bey

121. SALİHLİ'DEN GELEN MİSAFİR BANDO TAKIMI VE GÖRDESLİLER
1935, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Ortada siyah papyonlu Kadayıfçıların Süleyman Büke, en arkada sakallı Kıranşıhlı Müftü Hocadır.

122. ESKİ GÖRDES'TE BALIK TUTANLAR
1921, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

Gördes çayında 1970'li yıllara kadar bol su ve bol balık bulunurdu. Bahçe arasında sulama için kullanılan çaya paralel uzanan hendek şeklinde kazılmış "**ark**" bulunurdu. Ziraat işlerinde motorlu sulamanın yaygınlaşması ile çayda su azaldı ve çok bol olan çay balığı da azalmış oldu.

Resimdekiler: Soldan sağa 1. Sabrinin Hüsnü, 2. Tevfik Sarıoğlu, 3. Nihat Bey (Binbaşının oğlu), 4. Müsellimlerin Hakkı, 5. Dişçi Mustafa Efendi, 6. Akhisarlı Kâzım, 7. Kunduracı Paşa (M. Ali Kollu), 8. Uşaklıların Terzi Ziya (arkada)

123. ESKİ GÖRDES HATIRALARI

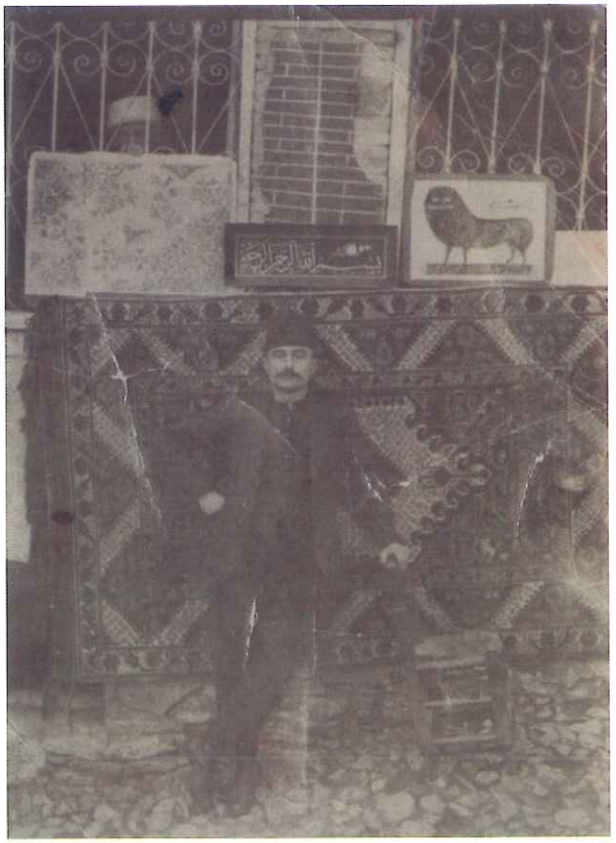
1930, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Resimdekiler: ***Ön sıra***: Ortada bağdaş kuran Nevzat Altuğ, iki yanındaki ikiz çocuklardan Hasan Altuğ (bağdaş kuran), Hüseyin Altuğ (dizlerinin üzerinde), ***İkinci sıra:*** 1. Dr. Nihat Bey (Koca Doktor) **Arka sıra:** 1. Hamdi Germen, 3. Akıskalı (Ahıskalı) Hafız, 7. Bardakçı Mustafa'nın oğlu Haydar, 10. Uşakların Terzi Ziya

124. HALICI MESUT YAVUZ

1922, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

Kadayıfçılar sülalesindendir. Zamanın en zengin halıcılarındandı. Fotoğrafın çekildiği yer, Cuma mahallesindeki Yağcıemir Camiinin önüdür. Resmin arka planında güzel bir Gördes halısı, bir Besmele, bir halı örneği ve stilize aslan motifi ile fon oluşturulmuş.

125. İSTİKLAL SAVAŞI YILLARINDA İSTANBUL'DA ÜÇ GÖRDESLİ

11 Mayıs 1922 (Hicri 1338), Yurdun Güvenen'den alınmıştır. İthaf yazısında; "Hakkı Tarık Bey kardeşimize hatırayı müvedded" ifadesi yer alıyor. Sağda **Nuri** (Kadayıfçı Nuri Efendi) (muhtemelen), ortadaki Halil, solda **Hüseyin Hüsnü** yani sonraları **Hüsnü Yaman** da olabilir, Kadayıfçı Hüseyin Efendi'nin gençliği de olabilir.[64]

[64] Yurdun Güvenen, Gördes Kültür ve Tarih Dergisi, Yıl:2, Sayı:9, 2004

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES TARİHİNDE BAZI İLKLER

S.Sami İlker

Gördes'in Türkiye tarihinde önemli ilkleri ve benzeri az, üstün yönleri vardır. Meselâ; halıcılık kaynaklarında **"Gördes düğümü"** veya **"Türk düğümü"** diye geçen bir çift düğüm şekli vardır ki, adı ilçemizin adı ile özdeşleşmiştir. **Halı seccade** denildiğinde yine akla Gördes halıcılığı gelir.

Fatih Sultan Mehmet'in ünlü komutanlarından Gördesli Zağnos Mehmet Paşanın Osmanlı ülkesinde yaptırdığı zamanının en uzun iki **taş köprü**den biri, eski Gördes'in doğusundaki Akyer adlı yerde idi. Bunun bir benzeri Edirne Taşköprü'dedir ve düz arazideki bu köprü halen ayaktadır. Delice akan Gördes çayının önünde bu köprü dayanamamış ve günümüze ulaşamamıştır[65]. Ayaklarına 10-15 yıl kadar önce yapılan çay yatağının düzenlenmesi esnasında rastlanmıştır.

Gördes İstiklâl Harbi zamanında Yunan'a dar gelmiş, Türk Akıncılarının (Kuvvayı Milli Çeteleri) devamlı baskınlarıyla Yunan'ı bunaltmış, çete faaliyetle-rinin merkezi durumunda olduğu için de Yunanlılarca Ege bölgesinde 21 Mayıs 1921'de **ilk yakılan şehir** olmuştur.

Yine Gördes'in Yunanlılar tarafından üç kere işgal edilmiş ve kısa süre sonunda, elde tutmanın zorluk ve tehlikelerini göze alamadıklarından boşaltmışlardı. Gördes ilk defa 1920'nin ocak ayında bir Yunan taburunca işgal edilmiş, yerli Rumların alkış ve taşkınlıklarına vesile olmuştur. Ne var ki, yerli Rumların sevinçleri pek uzun sürmemiş, ilk işgalden kısa süre sonra çekilmek zorunda kalan bu tabur, can güvenlikleri olmadığı gerekçesiyle, Eski Gördes'teki 600 Rumu da beraberlerinde daha güvenli bölgelere götürmüşlerdir. Bu olay da **yerli Rumların terk ettikleri ilk şehir** olma özelliğini Gördes'e kazandır- mıştır.

Demokrasi tarihimizde de önemli bir ilke imzasını atmıştır. Çok partili döneme geçildikten sonra, **1949'da Demokrat Partinin Türkiye'de kazandı -ğı ilk belediye** olmuştur. Bunun üzerine Celâl Bayar Gördes'e bizzat gelerek teşekkür etmiştir. 1938'den itibaren heyelan afetine uğrayan Gördes, bu hatıra sebebiyle, yeni yerine taşınırken devletten büyük yardım ve destek görmüş, bunda o zamanki belediye başkanlarının da önemli hizmetleri olmuştur.

GÖRDES'E GELEN İLKLER NELERDİ?

1927'ye kadar Gördes'te hiçbir motorlu taşıt yoktu. Mal ve eşyalar deve katarlarıyla taşınırdı. Akhisar yolu ise henüz yoktur. Salihli uzak olduğu için ticarî münasebetler Akhisar üzerinden yapılırdı. Salihli yolu 2.Abdülhamit zamanında yapılmıştır. 1950'li yıllarda Akhisar yolu yapılınca, ulaşım buradan yapılmaya başlandı[66].

Gördes'e **ilk otomobili** 1927 yılında rahmetli Hakkı Bölük'ün babası, Hacıpaşaların Nuri Bey (Bölük) getirdi. Bu arabanın resmi elimizde mevcuttur. Nuri Bey, 1.Dünya Savaşında askerde iken şoförlüğü öğrenmiş ve para temin edip bu otomobili İzmir'den satın alır. Minibüs büyüklüğündeki bu acayip araba Salihli yolundan Gördes'e getirilmiştir.

Tütünün Gördes'e gelişi 1930'dur. İlk yıl 50-60 aile tütün dikmiştir. Rami Erdem, Dereköy'de ilk tütün eken ziraatçılardandı[67].

Gördes'e **ilk kamyon** 1931'de gelir. Bu kamyon Salihlili bir şahsa aittir. Şoför mahallinin arkasında bir kazan vardır ve buhar gücüyle çalışan bu arabayı harekete hazırlamak için burada alev alev odun yakılırdı. Bu kamyon, fazla yük alamaz, alırsa yolda kalırdı. Bu kamyonu Sıtkı Babayiğit Beyefendi bizzat görmüştür[68].

Gördes'e gelen akaryakıtlı **ilk kamyonun sahibi** Gördesli Çolakların Hacı Nuri (Çolak) olup, şoförü ise Hacıpaşaların Nuri (Bölük)'tür.

Gördes'e **ilk bisikleti** 1933 yılında, öğretmen Alim Atay Beyin kayınbabası,

---

[65] Zekeriya Yurdoğlu, Gördes Tarihi, Gördes Belediyesi yayını, 1993

[66] S.Sami İlker, Hüseyin Tunçay, Halil Aker; Bir Zamanlar Gördes, Manisa, 1999, s:221

[67] Hasan Solak ile yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

[68] Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 01.08.1999, Gördes

sonradan Gördes Belediye Başkanlığı da yapan Abdullah Akbulut getirmiştir[3].

2. Dünya Savaşı yıllarında Gördes'e ancak kamyonla gelinip gidilebilirdi. Gördes'te **jeepler (cip)** çok daha sonraları 1960'lı yıllarda gelmeye ve kullanılmaya başlamıştır.

İlk kurulan iki otobüs firmasın- dan birisi Velinimet Şirketidir. Sahipleri Halil Zeybek, Halıcı Mustafa Güner, Nuri Özgür'dür. Bu firma iki yıl çalıştıktan sonra rekabete dayanamamış ve iflas etmiştir. Diğer firma ise Sıtkı Güven, Hilmi Güven, Orhan Nasuhoğlu ve Hüseyin Ulçay'ın sahipleri oldukları Müsellimoğlu Şirketiydi. Bu firma daha uzun ömürlü olmuştur[69].

Gördes'te **belediyenin ilk kuruluşu** yılı **1878'**dir.

Gördes'e **ilk elektrik** 1940'de Çolakların Hacı Nuri ve Macarcık Nuri tarafından getirildi. Bu özel bir şirket idi. Yıkık kilisenin üzeri kapatılarak elde edilen bu yerde bu şirkete ait bir dizel elektrik motoru çalışırdı. Motor 28 beygir gücündeydi. Kasabaya elektrik tesisatı yapıldı, ancak fenni bir projesi yoktu. Sokaklarda ise elektrik (cereyan) yoktu. Akşamın ilk saatlerinde motor çalışmaya başlar, gece saat 23'te durur ve elektrik kesilirdi. Daha sonra bu yer belediye tarafından satın alındı ve daha büyük bir dizel motoru kondu. Buradan ana caddelere ve isteyen kişilerin evlerine elektrik verildi[70].

Elektrik henüz yok iken, o zamanın tabiri ile, Gördes'in köyden bir farkı yoktu. Sadece kahvehanelerde lüküs lâmbalar ile, evlerde halkın gücüne göre değişen büyüklükte "idare" dene küçük gaz lâmbaları kullanılırdı. "İlimken" denen gazyağı yakan, bol isli bir lâmba da kullanılırdı. Gaz bulunmayınca, zeytinyağı şişelerinin dibinde kalan posa, yakıt olarak kullanılırdı[71].

1938 yılında Gördes'e **gramafonu ilk getiren** bu kahvenin sahibi Kahveci Süleyman Ağa (Ilker) idi.

İlk radyoyu Çolakların Nuri (Çolak) oteline getirdi. **İkinci radyoyu** da yine Kahveci Süleyman Ağa (İlker) kahvehanesine getirdi. İkinci Cihan Harbinde ajans(haberler) dinlenirdi. Alman Harbinin (2. Dünya Savaşı) başlarında bile Gördes'teki radyo sayısı 5-6 civarında idi.

İlk sessiz sinema, siyah beyaz olarak 1931 yılında gelen bir güldürü filmidir. Bu film, Kahveci Mevlüt'ün kahvehanesinde gösterilmiştir. 1950'den itibaren, Şekerci Halil'in oğlu, Ekrem Erkan tarafından işletilen Erkan Sineması açılmıştır[72].

İlk soba, yaklaşık 1932'de Gördes'te kullanılmaya başlanmıştır. O yıllarda ısınma ve yemek pişirme işi, evlerdeki "ocaklık" ile sağlanırdı. İlk soba Gördes'e Mustafa Ölmez'in babası Ahmet Ölmez (Papaz Ahmet lakabı ile de tanınırdı) tarafından getirilmiştir. Çok büyük hayret uyandırmıştı. "Evin ortasında kara bir şey var, içinde ateş yanıyor" diye insanlar birbirine anlatırlardı[73].

** Gördes Gazetesi, 01.05.2000, Sayı:577*

BİR HATIRA

VARLIK VERGİSİ

1933-34'lerde zamanın hükümeti "Varlık Vergisi" adı altında yeni bir vergi çıkarır. Eski Gördes'te kimin ne kadar varlık sahibi olduğu ve ne kadar vergi vereceğini belirlemek için bir komisyon kurulur. Bu komisyonda; Hacıpaşaların Mehmet Bey, Hacı Ethem Bey, Kemal Çiçekoğlu, Rami Erdem, İhsan Öğüt vardır.

Halkın zaten çok fakir olduğu bir dönemde, bu vergi halka çok aşırı ve ağır gelmiştir. Meselâ, Eğritli İbrahim Ağaya (Solak) 600 lira vergi yazılmıştır. İbrahim Ağa bunu ödeyebilmek için tam 150 koyununu satmış, ancak yine de bu parayı tamamlayamamıştır[74].

---

[69] S.Sami İlker, Hüseyin Tunçay, Halil Aker; Bir Zamanlar Gördes, Manisa, 1999, s:223

[70] S.Sami İlker, Hüseyin Tunçay, Halil Aker; Bir Zamanlar Gördes, Manisa, 1999, s:71

[71] Mahir Arıkan'ın basılmamış notları, 16.02.2003, İzmir

[72] Terzi Mürüvvet İlker ile yüz yüze görüşme, 31.01.2000, Gördes

[73] Mehmet Yıldız (Em. Ormancı) ile yüz yüze görüşme, 18.03.2000, Kobaklar köyü-Gördes

[74] Hasan Solak ile yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

126. BİR DÜĞÜN HATIRASI
1935, Hülya-Hasan Türker'den alınmıştır.

Gelin hanımın gelinliği ne kadar ilginç. Beşi birlik altın takılar görülüyor. Soldan sağa Memduha (gelin), Sıtkı (damat, İnekçilerin Vahidenin dayısı), ***çocuklar;*** Turan Özören (solda), Mesut Özeren (sağda)

127. BİR GRUP
1940, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Arka planda Koca mezarlığın kuzey batı ihata duvarı, Uzunçam mahallesi evleri görülüyor. Ön sıra; soldan 3. Öğr. Hüsnü, 5. Akıskalı (Ahıskalı) Hafız, Arkasındaki resmi elbiseli Mübaşir, En sağdaki beyaz elbise ve gözlüklü Muzaffer Çiçekoğlu (Kemal Ç.'nun oğlu)

128. GÖRDESLİ İKİ OSMANLI ASKERİ
Rumi 1225 (1809), Ahmet Dedeler'den alınmıştır. Kimlikleri bilinmiyor.

129. AKHİSAR'DA FAYTON HATIRASI
1940, Soldan 1. Tevfik Sarıoğlu, 4. Rami Erdem,

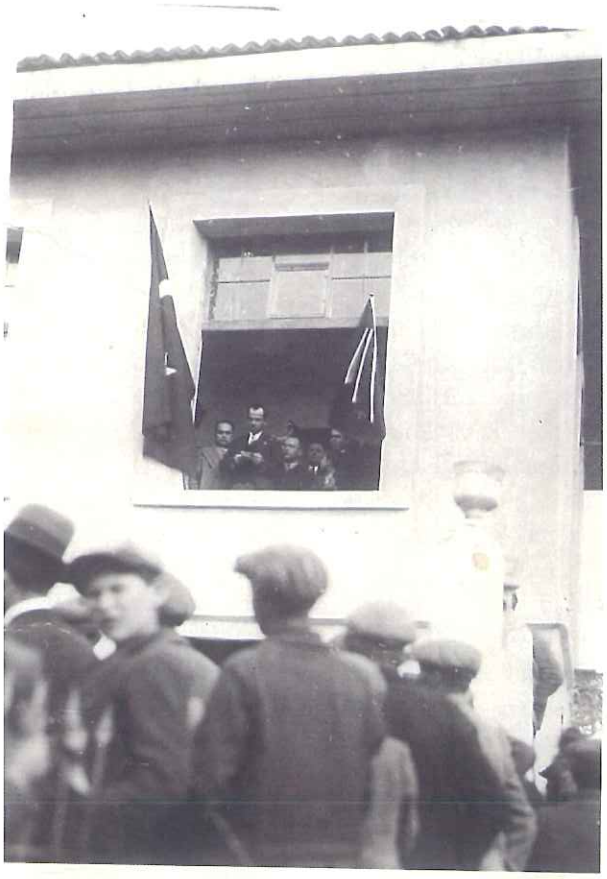

130. UMMAN DERESİ KENARINDA FUTBOL OYNAYANLAR 1940

131. ESKİ GÖRDES BELEDİYESİNDEN HALKA HİTAP

1935, pencereden halka hitap eden CHP ilçe başkanı Kadayıfçıların Süleyman Büke, Fadıl Çiner (sağda), Öğr. Sıtkı Bey (solda) görülüyor.

MİSAFİR KALEMLER

SABAHIN GÜLLERİ

Ahmet İNCE*

İlkokula henüz başlamamıştım. Ekseriya, dedemle ninemin odasında kalırdım. Sabah erken vakitte uyanırlardı. Dedem, Tayyareci Cevdet Efendi üzerime titrerdi. Anneannem, okuma yazma bilmezdi. Ancak eski yazıyı su gibi okurdu. Önce namazlarını kılar, sonra tesbihat yaparlardı. Anneannem kaç yıldır çeyiz gibi sakladığı Cönkname, Battalname kitaplarını hafif sesle okurdu. Dedem ona sesini kısmasını tembih eder, çocuk uyuyor diye ihtarda bulunurdu.

Ancak ben bilinmeyen bir saikle o anlarda mutlaka uyanık olmama rağmen uyuyor numarası yapardım. Sabahın güzelliği, erken vaktin doyumsuz hazzı yüreğime nakış nakış işlerdi. İlkokula başlayıncaya kadar bu odada sabahın kıymetini, tesbihatın gönülleri okşayan rüzgârını öğrendim. Okuma yazma bilmeden bunları idrak etmek, hem de çocukça ve masumca bir çağda beni elbette istikbale doğru farklı bir boyutta şekillendirecekti.

Zamanla sabah vaktinden ve sabah namazından kelimeler üstü bir zevk almaya başladım. Çocukluk, gençlik ve bugüne uzanan hayatımın takdir çizgisinde devamlı olmasa bile zaman zaman sabah namazında oldum. Bazen karlı, buzlu, bazen yağmurlu, puslu günlerdi. Ancak bunların hiçbir önemi yoktu.

Uykunun en güzel ve en tatlı demlerinde, yatağın en sıcak derece-lerinde ayağa kalkanlar. Sonrada sabahın huzur ve saadet bahşeden havasını koklayarak camiye doğru yürüyenler. Yaz demeden, kış demeden, yorgunluk argınlık mazere-tine düşmeden sabah üzerine devri daim etmek... Bir inanışın, bir sadakatin bir aşkın ürünü olmalı mutlaka.

Tabii kolay iş değildir bunlar. Ancak inanmak kolay mıdır? Aşık olmak kolay mıdır? Sadakat kolay mıdır?

Sabahın hassasiyetiyle dost olanları camiye geldiklerinde tek tek sayabilirsiniz. Genelde ya bir ya da iki saftırlar. Birer birer varlıklarını masaya yatırsanız, hepsinde müşterek olan vasıflara parmak basarsınız. Alçak gönüllü, tevazu sahibidirler. Hak ve hukuka aşırı riayet ederler. Gündelik hayatta varlıkları ile yoklukları ayrı gibidir. Sessiz ve sade yaşarlar. Görüntü vermezler. Kalıpları halka, kalpleri Hakka dönmüş gibidirler. Ne yükselen seslerine, ne de basmakalıp iddialarına şahit olursunuz.

Fakat imanlarındaki kuvvet, sadakatlerindeki sebat, aşklarındaki muhabbet iç alemlerindeki iddia fırtınasından başka bir şey değildir. Bu yüzden gören gözler, duyan kalpler onların istikametini kolayca kavrayabilir. Bir ömrün ekseriyetini her sabah bu bir iki safın içinde dipdiri tutabilmek **"Her kişinin değil, er kişinin"** marifeti olmalı diye düşünüyorum.

Bir **Mustafa Babayiğit** vardı. Merkez Ulu Camiinin karşı-sında bakkallık yapardı. İlçemizin en eski esnaflarındandı. Belki de okuma yazmayı bile bilmiyordu. Konuşması zor anlaşılırdı. Ömrü hayatınca bildiği bir sure vardı. Hep onu okurdu. Onun da ne olduğunu kimse anlayamazdı. Hepsi bu kadardı Mustafa Babayiğit için. Yıllarca bıkmadan, usanmadan, üşenmeden hep sabah namazında saftaki yerini alırdı. Sonrada gider erkenden dükkânı açardı.

Aynı caminin müdavimlerinden Halıcı **Murteza Ünal** hep dikkatimi çekerdi. Zarif, beyefendi edasıyla camiye gelirdi. Sukutu, vakarı muhkem bir inanışın, pazarlıksız bir imanın pırıltısı gibiy-di.

Her ikisi de vakit geldi göçtü gitti. Amma heybelerinde sayamadı-ğım destelerce, balyalarca sabah gülü götürdüler.

Sabahın, sabah namazının keyfi bu kadar sınırlı değildi benim için. Kişilikleriyle, inanışlarıyla, aşklarıyla sabaha renk katarlardı. Namaz çıkışı sıraya girilir, herkes birbiriyle tokalaşırdı. Güne, sevgiyle, umutla, hayırla başlanırdı. Sanırım bu güzelliği geçtiğimiz aylarda ebediyete uğurladığımız **Çakır Emmi** başlatmıştı.

Hep beraber kahveye gidilir, çay içilir, sohbet başlardı. Çakır Dede, latif üslubunu gönül rikkatiyle yoğurarak konuşurdu. Bu bir aşk ziyafetiydi. İsteyen istediği, anlayan anladığı kadarıyla taam ederdi. Bazen benim sürekli ısrarlarımla yine hep beraber çorbacıya gider karnımızı doyururduk. Mutat olduğu

üzere Çakır Dede sofra duasını yapar, sonra herkes işine giderdi.

Babam, bir ömür boyu istisnalar dışında üzerine güneş doğ-mamacasına hep o safların arasında oldu. İmam ve müezzinlerin haylaz-lık yaptığı günlerde bazen ezan okudu, bazen namaz kıldırdı. Ta ki geçen yılın şubat ayında geçirdiği rahatsızlığa kadar. Rahatsızlığın bütün olmazlarına karşın yine erken kalkıyor. Camiye gidemiyor ama evde saf tutuyor.

Ömür geçiyor, hayat değişiyor. Vakti dolanlar ebediyete yol alıyor. Dün saf tutanların başında bugün mezar taşları var. Nesiller ardı ardına resmigeçit yapar gibi gidiyor. Ve ben o geçiş merasimini, birbiriyle nispet edecek, üzerine titreyecek, böylece de ürperecek ruh atmosfe-riyle tuşlara basıyorum.

Sabah namazının saflarındaki sıklık hiç değişmiyor. Evvelkiler, dünküler ve bugünküler birbirine nazire yaparcasına **"erlik marifeti-ne"** yol alıyor.

Maaşın katsayısı var, cezanın katsayısı var. Puanın katsayısı var. Sabah erlerinin katsayısı nedir acaba? Bildikleri bir şey olmasa bir ömür boyu sabah namazına, camiye bu kadar sadakatle bağlanabilirler miy-di?

Şimdilerde sağıma soluma bakıyorum. **Çakır Emmi** yok, **Murteza Ünal** yok, **Mustafa Babayiğit** yok, ama saflar yine var. Sevdalılar, aşıklar, sebatkarlar yine ayakta. Bugün olanlar yarın ayakta olmayacak. Ve devir dönmeye devam edecek.

Demek ki benim anlamadığım ve anlamam gereken bir şey var. Nesillerin geçişine şahitlikte yapsam, muhabbet demlerini coşkulu da yaşasam ve nihayet şimdi hüzün bulutlarında dolaşsam bunların hiçbir önemi yok.

Çünkü onlar **SABAHIN GÜLLE-RİDİR**. Her sabah renk renk açmaya devam edeceklerdir. İkindi güneşi misali soldukları gün heybelerinde gül yapraklarından demet demet belki de yığın yığın olacaktır... *

Gazeteci-Yazar, Gördes Gazetesi, Sayı:796, 17.01.2005

132. ÇAY KENARINDA EŞEKLE GEZİ

1930, Gülçin Ağaoğlu'ndan alınmıştır (Akhisar). İkbal Altun'un kızıdır. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Hilmi Uz (sol arkada), 2. Hakkı Güven (sol ön), 3. Tevfik Sarıoğlu (solda 2.), 4. Emin Keçeci (ortada bıyıklı), Manifaturacı-Amatör Fotoğrafçı Nihat Bey (sağ arkadaki eşekli)

133. BAHÇE ARASINDAN GEÇEN SU ARKI KENARINDA SEFA

1935, Gülçin Ağaoğlu'ndan alınmıştır (Akhisar). Sağ önde Yzb Hamdi Bey, arkasında Bnb Ali Vasfi Bey eş ve çocuklarıyla. Koca Hakim ve oğlu Sıtkı, arkın solunda Manifaturacı Nihat bey, solunda eşi İkbal Hanım (sonradan Altun), sol önde hakimin kızı Nigâr(çocuk yaşta öldü), önde oturan Nigâr'ın annesi (hakimin eşi)

134. TÜTÜN TESLİM ZAMANI

1941, Mehmet Dedeler'den alınmıştır.

Ön sıra: 1. Çolakların Fethiye'nin babası, 2... 3.İbrahim Dedeler, 4. Mehmet Erdem, 5.Eksper Cahit, 6. Eksper Hüseyin Kavaklı (fötr şapkalı), 7. Niyazi Peker (fötr şapkalı), İnce Mehmet, 9....., 10.....

Arka sıra: 1. Hatip Büke(fötr şapkalı), 2. Yenizenginin Hasan Ali Kıyıcı, 3. Şekerci Halil Erkan, 4. Faik Kollu'nun babası Mustafa Kollu (Paşa), 5. Musa Atay, 6. ....., 7. Mehmet Demirağ, 8. ....., 9. Avukatın İbrahim Ertem (fötr şapkalı), 10. Hacı Nuri Çolak, 11. Cemal Dedeler, 12. ....., 13. Kasap Hakkı (kare benekli şapkalı)

135. İZMİR HATIRASI

1953, Foto Park, İzmir. Gülümser İlker'den alınmıştır. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Mehmet Menteş (Kırtasiyeci), 2. Lütfü Bilger (Gördesli, Deniz yolları görevlisi), 3. Hüseyin İlker (Gördes Belediye Muhasibi)

136. GÖRDESLİ BİR GRUP

1958, Mehmet Dedeler'den alınmıştır.

Soldan sağa, **arka sıra:** 1. Mehmet Dedeler, 2. İsmet Öğüt, 3. Ergun Büke, 4. Hakkı Peker, 5. Muzaffer Bayram

Ön sıra: 1. Ahmet Kafadar (Em.Asb.), 2. Yurdacan Büke, 3. Arif Ali'nin Fahri Gökkaya, 4. İsmail Güngören

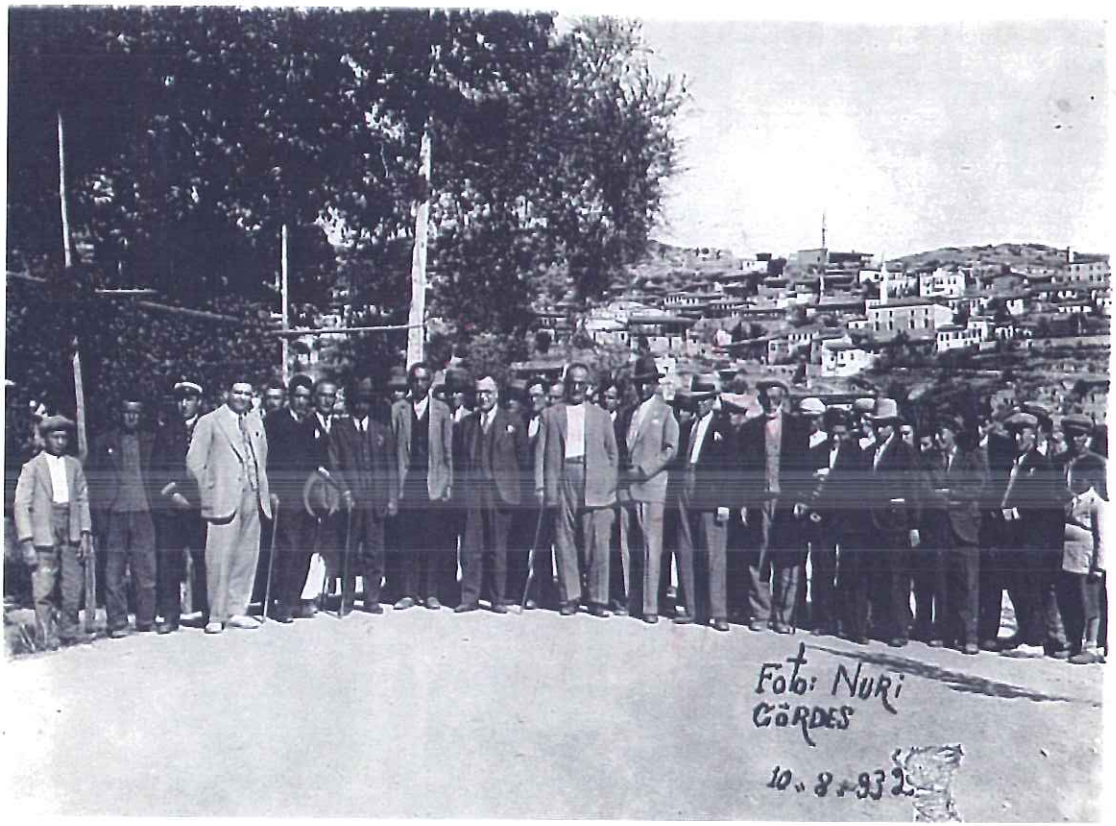
137. GÖRDESLİ BİR GRUP

1950, Soldan sağa 1. Hayri Büke, 2. Kemal Çiçekoğlu (bastonlu), 3. Hasan Çiçekoğlu, (arkasında, Rami Erdem'in kardeşi Şehitlerin Mehmet Erdem) 4. Hacı Ethem Büke (foterli, beyaz pardesülü), 6. Şoför Cemal Gülşen (Kara Celmal)

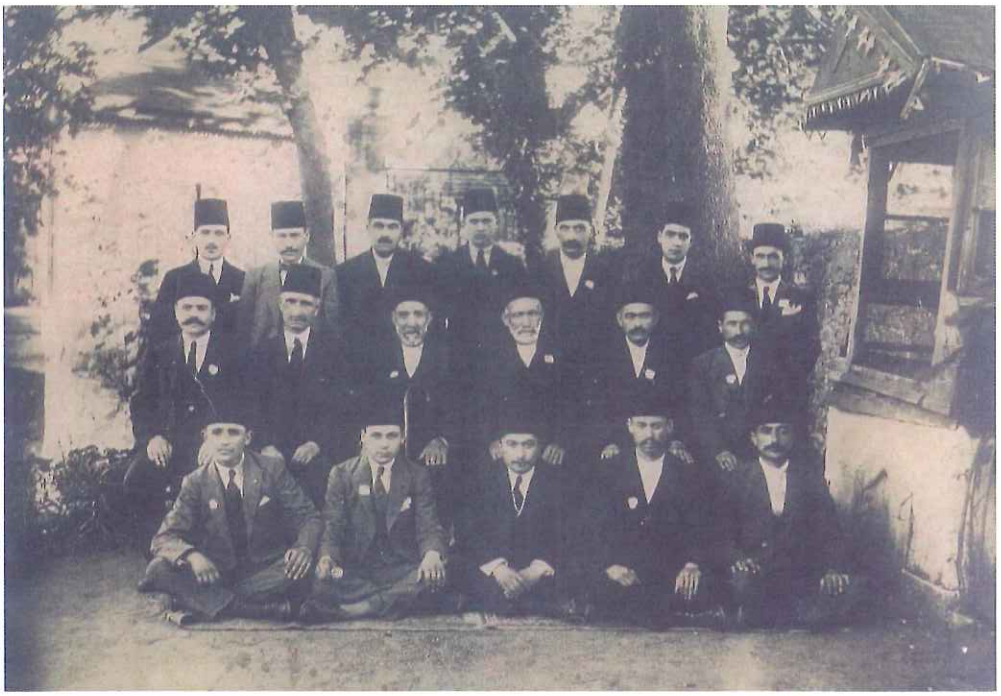
138. ESKİ GÖRDES VE BİR GRUP GÖRDESLİ

10.08.1932, Foto Nuri. Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

139. OSMANLI GÖRDESLİLER

1908, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Tamamı fesli, birkaçı dışında kravatlıdırlar. Ön sıra en sol baştaki Hakkı Kadayıfçı'dır. İkinci sıradakilerin tamamı zamanın Gördes mekteplerinin muallimleridir.

140. ÇARŞIBAŞINDA GÖRDESLİLER

1940, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Eski Gördes'te taş döşeme sokak ve caddelerin meyili ortada olduğundan, ev ve işyerleri yağmur sularından etkilenmezdi. Bu özellik fotoğrafta çok güzel görülüyor.

Sağdan sola; 1. Osman Paşa (kürklü paltolu), 3. Hacı Ethem Büke (beyaz paltolu), 4. Rami Bey (Erdem), 5. Süleyman Büke, Rami beyin arkasında Mehmet Ata Büke (Hacı Ethem Büke'nin kardeşi), 8. Kemal Çiçekoğlu, 9. Müftü Ziya Bey (gözlüklü, ufak tefek adam. Cevat Bilgin'in babasıdır. Kavakyerli Hoca), 11. Pehlivanzadelerin meşhur Hakkı Dayısı (sakallı, Dr. Hüsnü, Süleyman ve Hasip Büke ile Pakize hanımın babaları), 12. Nargileci İzzet Dede (sakallı)

141. OSMANLI SON VE CUMHURİYETİN İLK YILLARINA AİT GÖRDES DAMGALI POSTA PULLARI

1910-1928, Koleksiyoncu Seyfi İrgen'den (Manisa) alınmıştır. Asılları S. Sami İlker'dedir. Üstteki küme Osmanlı Devletinin son yıllarında kullanılan Gördes çıkışlı (damgalı) posta pulları. Damgaların üst tarafında eski alfabe ile, alt yarısında ise Latin harfleri ile GUERDOS (Gördes) yazılı. Alt kümede ise, Cumhuriyetimizin ilk yıllarında (1928 öncesi), alfabe değişikliği olmadan önceki GUERDOS damgalı posta pulları.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ESKİ GÖRDES'TE EĞİTİM VE OKULLAR[75]

Bu bölümü Beşeylül İlkokulunda Öğretmenim Rahmetli **Halil Gökkaya (solda)** ve Okul Müdürümüz **Ali Rıza Uçak'a (sağda) ithaf ediyorum.** Ruhları şad olsun..

Eski Gördes, 19. yüzyıl sonlarında (Osman Devletinin son zamanlarında Gördesli Müderris Mehmet Asım Molla ile çok önemli bir eğitim hamlesi yapmıştır. Onun fiili gayretleriyle Gördes, mükemmel bir Rüştiye (Ortaokul) ve 55 köyümüze İptidai mektep (İlkokul) kazanmıştır. Ancak bu yıllardan itibaren sürekli savaşlar ve beraberinde salgın hastalıklar bu hamlenin etkisini azaltmıştır. Ancak, cumhuriyetle birlikte bağımsızlığın kazanılmasıyla tekrar ciddi bir eğitim hamlesinin başladığını görüyoruz. Eski Gördes'te Rüştiye kapanmış ama, ilkokulun öğretmen kadroları her zaman tam olmuştur. Ayrıca bu dönemdeki öğretmenler son derece idealist idiler. Bunu o dönemde talebelik yapmış büyüklerimizden öğreniyoruz.

Çok ilginç bir özellik de, Eski Gördes'teki okulun süreklilik arzeden bir arşivi vardır. Her tören fotoğraflanmış, birer resim mutlaka okul arşivine konulmuştur. Gördes'te 1920'lerden itibaren sürekli fotoğraf çeken amatör veya meslek sahibi birilerinin var oluşu da ilginçtir. Gördes insanı yeniliklere açık ve öğrenmeye meraklı olmasaydı, pek çok şehir ve ilçenin sahip olmadığı bu kadar zengin bir fotoğraf arşivine sahip olmazdı.

Fotoğrafların çekilmesinde Gördesli **Öğretmen Nevzat Altuğ**'a çok şey borçluyuz. Pek çok Eski Gördes fotoğrafında onun adını görürsünüz. İzmir'de 1986'da vefat etmiştir.

Foto Nihat, manifaturacı olup, Binbaşı Ali Vasfi beyin oğludur. Aynı zamanda Rahmetli İkbal Altun'un genç yaşta ölen eşi olup, amatör fotoğrafçı olarak da çok sayıda fotoğrafa imza atmıştır. Yine kim olduklarını bilmediğimiz **Foto İlhan, Foto Nuri** gibi isimlere rastlıyoruz. Muhtemeldir ki bunlar da öğretmen, memur ya da başka amatör kişilerdi.

Fakat bir o kadar daha önemli bir hizmeti dolayısıyla Beş Eylül İlkokulunda Okul Müdürümüz olan sevgili hocamız Gördesli Öğretmen Ali Rıza Uçak'a da çok şey borçluyuz. Pek çok okul ve eğitimle ilgili resimde onun adına rastlayacaksınız. Çünkü, Eski Gördes'teki okul, yeni Gördes'e taşınırken, virane haldeki yapılar içinde, sahipsiz, darmadağınık okulun resim arşivini koruma altına almasaydı, bugün elimizde tek tük ve dağınık üç beş resimden başka bir şey olmayacaktı. Onu sevgi ve minnetle anıyoruz.

---

[75] **Vefa**: Eski Gördes'te Osmanlı geleneğinden gelen **"Arşiv tutma alışkanlığı"** okullarda da vardı.(O devirlerde bugün unuttuğumuz, ama eksikliğini hep hissettiğim **"Günlük tutma alışkanlığı"** da çok yaygındı) Gördes Merkez İlkokulunun da böyle bir arşivi vardı. Yeni Gördes'e resmi kurumlar da taşınırken, öğretmen ve idarecilerden emekli olan, başka şehre tayin olanlarla birlikte, okulun taşınma telaşı döneminde bir kargaşa vardı. Okulun arşivleri de ortada kalmış gibiydi. Bunlara şimdi emekli olan (Hasta olarak evinde yatmaktadır, Temmuz 2008, SSİ) hemen bütün Gördeslilerin tanıdığı ve hatıralarının olduğu **Em. Öğr. Ali Rıza UÇAK**, bunlara sahip çıkar ve korumaya alır. Yıllar sonra, benim de Beş Eylül İlkokulunda Okul Müdürüm olan, babamla birlikte kayıt için gittiğimiz ilk gün bana, "sağa, sola dön komutu veren, ama benim ters yönlere döndüğümde hoş gören" değerli insan **Ali Rıza UÇAK**, Eski Gördes Fotoğrafları Sergilerini açmaya başladığım 1999 yılında bu belgeleri bana ulaştırdı. Üç sergiden son ikisinde ve bu kitapta yer verdiğim okul ve eğitim hatıralarını onun hassasiyetine borçluyuz. Kendisine sevgi ve minnetlerimi sunarım.

1. MİLLET MAKTEPLERİNE KATILAN GÖRDESLİ GENÇ HANIMLAR

1929, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Harf inkılâbından sonra insanlarımızı okur yazar hale getirebilmek için açılan kurslardır. Oturanlar Soldan 1. Meliha H. (Yzb. Hamdinin kızı), 3. Sabiha H. (Yzb Hamdinin kızı) İkinci sıra soldan 1. Softaların Emine (Kahveci Süleymanın kardeşi), 6. Alime H.

2. MİLLET MEKTEPLERİ

1929, Foto İlhan. Gördesli Öktem Arel'den alınmıştır (Akhisar). Yetişkinler için yeni harflerle okuma yazma kursları düzenlenmiştir. Tavanda gaz lâmbası görülüyor. Bayanlara kıyafet zorlaması yok. Kimi bayan başörtülü, kimisinin başı açık. Öğretmenlerin saç tıraşları, kılık kıyafetleri çok zarif. Soldaki öğretmen, ayakkabısının üzerine "tozluk" takmış. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Öğr. Sıtkı bey, 3. Bahçıvanların Pakize (arkada, Mustafa Zeybek'in annesi), 4. Çolakların Ayşe Molla, 11. Alime, 12. Softaların Emine (arkada, zarlı; Kahveci Süleyman'ın kız kardeşi), 13. İkbal Altun (soldan 3.sıranın sol başındaki), 23. Fadime (en sağda)

3. BİR ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "TECRÜBE DERSİ"

1933, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Öğretmen Hamdi Bey'dir. Kılık kıyafet serbest olup, soldaki çocuğun ayağında "çarık" görülmektedir. Halen Eski Gördes'te elektrik yoktur. Resimdekiler: Ön sıra; (soldan sağa) 1.Sucukçuların Hakkı (koyunu tutan), 2.Öğr. Hamdi Bey, 3.Terzi Mürüvvet İlker, 4.Vacide Büke (parmak kaldıran), 5.Savcının oğlu Süreyya, 6.Çakıcıların İbrahim (keçiyi tutan), 7. Ertuğrul Büke, 8. Bahri Çevik, 9. Suat Atay, 10. Debrelilerin Refike, 11. Bağırganların Mehmet (Biletçi Mehmet)

4. ESKİ GÖRDES ESKİ İLKMEKTEBİNDE "BEDEN EĞİTİMİ DERSİ"

1929, Foto İlhan, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Kılık kıyafetin serbest olduğu görülüyor. Sağdaki Öğr. Remzi Beyin (manifaturacı Fethi Beyin oğlu) ayağında "tozluk" ve paltosunun göğüs cebinde "mendil" görülüyor. Arka planda görülen "U" şeklindeki ev rahmetli Ahmet Bayram'ların evidir. Spor yapılan alan, Eski Mektebin (Müdafa-î Milli İlkmektebi, 1940'da heyelandan yıkıldı) batı taraftaki ön bahçesidir. Sol taraftaki bina tütün deposudur.

5. ESKİ GÖRDES ESKİ İLKMEKTEBİNDE "VOLEYBOL MÜSABAKASI"
1929, Foto İlhan, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.

6. ESKİ GÖRDES ESKİ İLKMEKTEBİNDE "VOLEYBOL MÜSABAKASI"
1929, Foto İlhan, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.

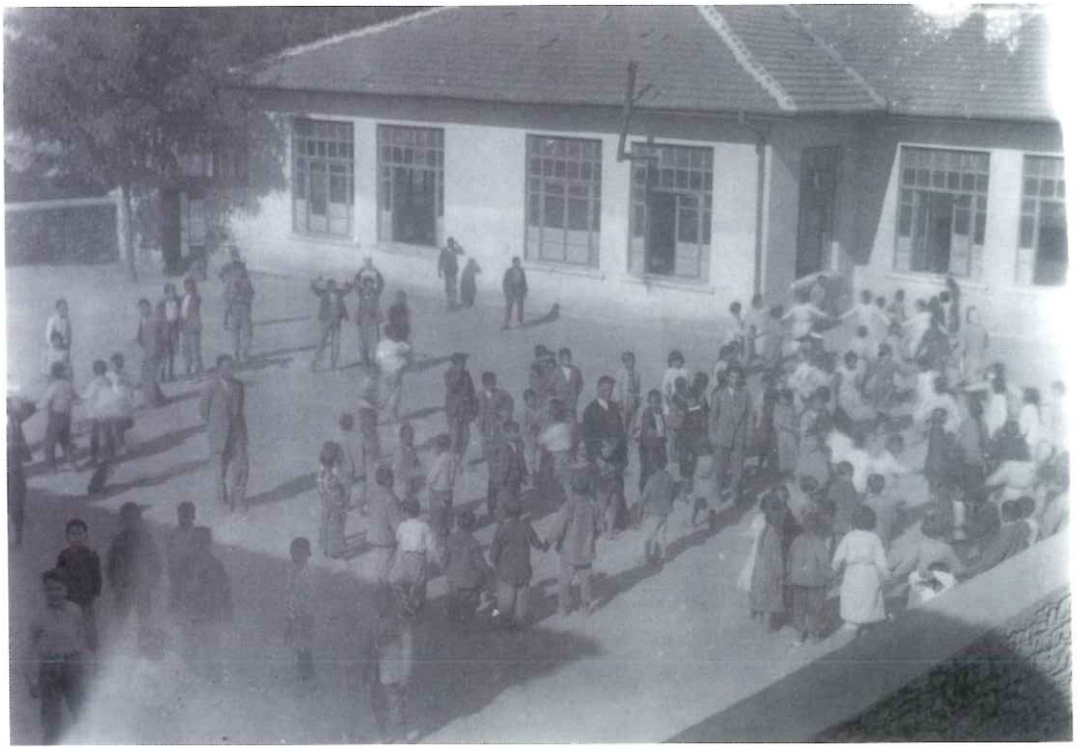
7. BEDEN EĞİTİMİ DERSİ

1929, Foto İlhan. Nuri Bilgen'den (Manisa) alınmıştır. Okul kıyafetleri serbest, önlük yok. Yer Kavakdibi olarak biliniyor. Koca mezarın üst tarafıdır. Burada bayramlarda çocuklar için salıncaklar, dolaplar kurulurdu.

8. ESKİ GÖRDES "ESKİ" İLK MEKTEBİNİN BAHÇESİ

1930, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Öğrencilerde kılık kıyafet serbestti. Öğretmenler teneffüste çocukların başında bulunurlardı. Resimde okulun bacasının tenekeden, kiremitlerinin yeni türden ve pencerelerin küçük bölmeli olduğu görülüyor. Bu okul 1940'da "heyelan" sebebiyle yıkılmıştır. Okulun arka bahçesı 1931'e kadar mezarlık idi. Mezarlık, Saruhan Beylerinden Bekçe Beyin yaptırdığı Ulu Caminin avlusu içindeydi ve yanında yine o zamandan kalma bir hamam vardı. Muhtemelen Bekçe beyin mezarı da burada olabilir.

9. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "TECRÜBE DERSİ"

1930, **Foto Öğr. Nevzat Altuğ, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.**

Sınıfta "Kümes Hayvanları" dersi işleniyor. Sınıfa tavuk, horoz ve yumurta getirilmiş. Öğretmen Nevzat Altuğ'dur.

10. TECRÜBE DERSİ

1929, Foto Nevzat Altuğ. Orm. Yük. Müh. İbrahim Çolak'tan (Manisa) alınmıştır. Öğretmen İzzet Beydir. Eğitim ve öğretim araçlarının çok kıt, ama mevcut olduğu, talebelerin kıyafetlerinin serbest olduğu görülüyor.

Resimdekiler: ***Sol taraf***; 1. Öğr. İzzet bey, 2. Hakkı Bölük, 4.Timur (Hakimin oğlu, 2.sırada), 5. Ömer (3.sırada solda parmak kaldıran), 6. Fatma (Arap Yusufların, 3.sırada, esmer), 8. Muzaffer (Hamide Mollaların, 4.sırada, sağda), 9. İsmail Üye (5.sıra,esmer) 10. Hakkı Koç (5.sıra)

Ortadakiler: 1. Ahmet Büke (1.sıra), 2.Hanyalı Ahmet (Eski Posta md, 1.sıra), 3. Sevim (Mübaşirlerin, 2.sıra), 4. Pakize (2.sıra), 5. Şavkıların Hatice (3.sıra), 6. Rasim Germen (4.sıra), 7.Faruk (Mübaşirin, 4.sıra), 8. Acemlerin Sadi.

Sağ taraf: 2. Hatice Bilgili (Bilger) (Noktacıların, 1.sıra), 5. Alime (3.sıra), 6.Mansur Akman (3.sıra)

11. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "TECRÜBE DERSİ"

1933, Foto Nevzat Altuğ. Orm. Yük. Müh. İbrahim Çolak ve Av. Zekeriya Yurdoğlu'ndan alınmıştır. 5. sınıf talebeleri. Bugünkü karşılığı ile "Fen Bilgisi" dersinin deneylerini yapıyorlar. Öğretmen Azmi Beyin şıklığı, tıraşının düzgünlüğü de dikkat çekiyor.

Resimdekiler: Soldan sağa 2. Öğr. Azmi Bey, 4. Hamdi Arslan (Hava Pilotu, arkada sağa bakan), 5. Sacit Ata Büke, 6. Zekeriya Yurdoğlu (orta sırada parmak kaldıran), 9. Hüseyin Onat (2.sıra), 11. Acemlerin İbrahim (sağ 3.sıra), 12. Nazmiye (Ali Rıza Yücel'in kızı, sağ taraf en ön, 13. Hayriye Ekmekçi (sağ taraf en ön sağda), 16. Kasap Tevfik (sağ taraf, en arka, sol)17. Şavkıların Mehmet (sağ taraf, en arka, sağ), 18. Tüpülerli Mehmet (en sağ, ayakta)

12. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "TECRÜBE DERSİ"

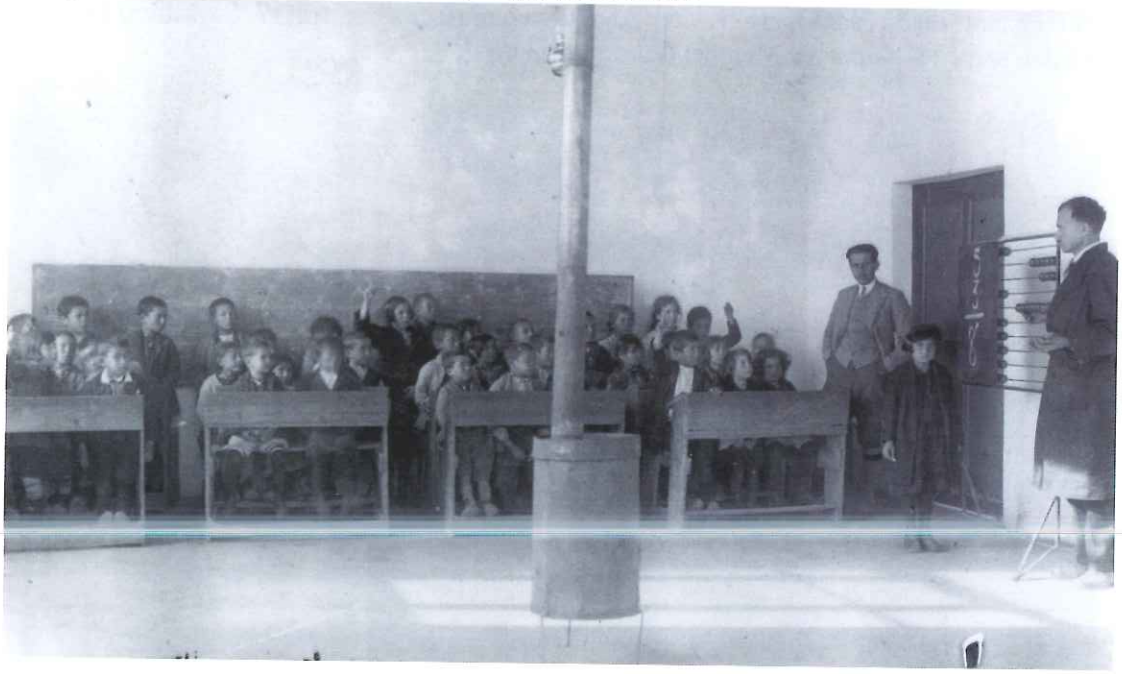
1929, Foto İlhan, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Sol baştaki Öğr. İzzet Bey, sağ baştaki Öğr. Remzi Beyin(manifaturacı Fethi Beyin oğlu) "Görerek Eğitim"e o dönemde çok önem verilmiş olmalı ki, sınıfa getirilen (muhtemelen uçamıyor) baykuş üzerinde inceleme yapılıyor.

13. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "MATEMATİK DERSİ"

1929, Foto İlhan, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Öğrencilerin "serbest kıyafetli", öndeki öğretmen sınıfta paltolu olduğu ve arkadaki öğretmenin ayaklarında "tozluk" görülüyor. Ders araç ve gereçleri sınırlı da olsa temin edilmiş. Elektrik yok, büyük bir teneke soba ve hemen arkasında tavana asılı gaz lâmbası dikkat çekiyor. Köşedeki Öğr. Remzi Bey.

"ÇOCUKLAR FAKİR GÖRÜNÜŞLÜ, AMA TEMİZ"

14. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "TECRÜBE DERSİ"

1930, Foto Öğr. Nevzat, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. "Görerek Eğitim"e o dönemde çok önem verilmiş. Derste "Ulaşım Vasıtaları" konusu işlenmektedir. "Gemi, Uçak Ve Tren" maketleri derste kullanılmaktadır. Öğrencilerde kılık kıyafet "serbest"tir. Öğretmen bayan ve kıyafeti haylı şık. Elektrik ise henüz yoktur.

15. BAHÇEDE UYGULAMALI DERS

1929, Foto İlhan. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Soldan 2. Öğr. Remzi Beyin (Manifaturacı Fethi Beyin oğlu)

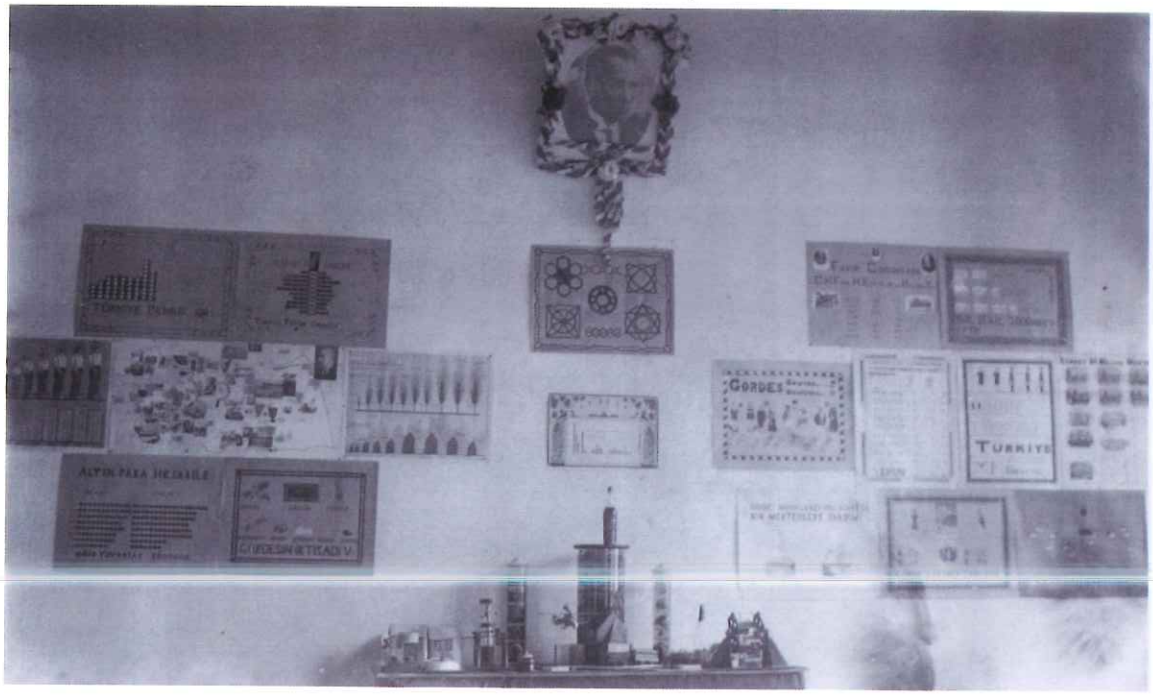
16. TECRÜBE DERSİ (FEN BİLGİSİ DERSİ)

1929, Foto İlhan. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Öğrencilerde önlük yok, öğretmenlerdeki kıyafetlerin şıklığı pek hoş. Her iki öğretmenin ayağında tozluk var. Öndekinde tozluk paçanın altında. Öndeki tabloda yılanlar, arkasındaki dar dik resimde kurbağanın evrimi, öğretmenin elinde ve şişelerde bazı canlıların koruyucu sıvı içinde piyesleri görülüyor. Elektrik lâmbası henüz yoktur. Büyük basit bir teneke soba görülüyor. Çocuklar fakir görünümlü ama, hepsi de çok temiz ve titiz giydirilmişler. Sol arkadaki Öğr. Remzi Bey (Manifaturacı Fethi Beyin oğlu)

17. GÖRDES'İN VE TÜRKİYE'NİN EĞİTİM, İKTİSADİ VE SOSYAL DURUMU

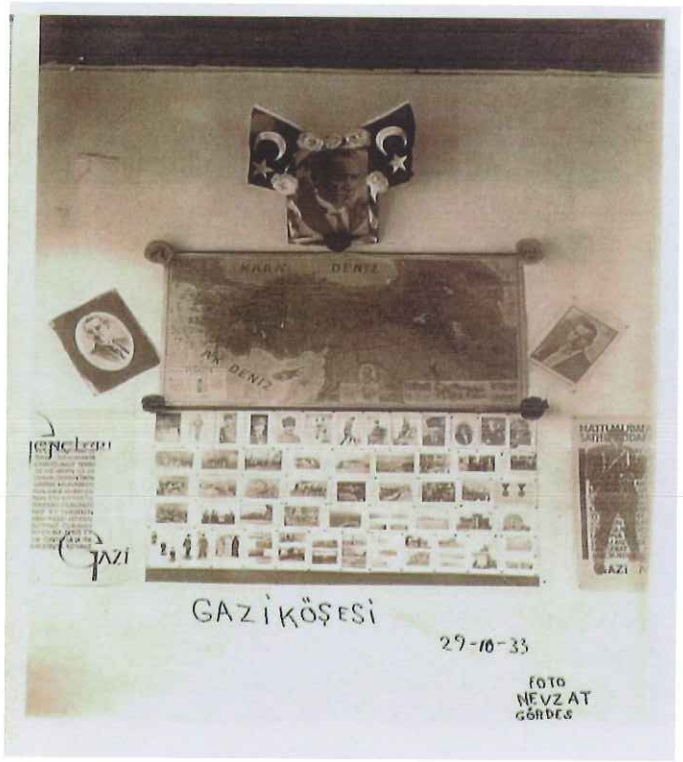
1935, Foto Nevzat, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Yer Eski Gördes İlk Mektebidir. Soldaki tabloda, "Türkiye'nin pamuk, tütün, buğday üretimi, nüfusu" ve altta "Gördes'in iktisadi vaziyeti", sağdakinde ise, Gördes'te okuma bilenler - bilmeyenlerin sayısı, fakir çocuklara yapılan yardım miktarları ve diğer bilgiler yer almaktadır.

18. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİNDE "GAZİ KÖŞESİ"

29 Ekim 1933, Fota Nevzat, Yudun Güvenen ve Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.

"Görerek Eğitim"e o dönemde çok önem verilmiştir. Çok zengin bir Atatürk resimleri köşesi hazırlanmıştır. Üstteki Türkiye haritasında "Hatay İli" Türkiye sınırları içinde görülmüyor. (Hatay Türkiye'ye 1937'de iltihak etmiştir)

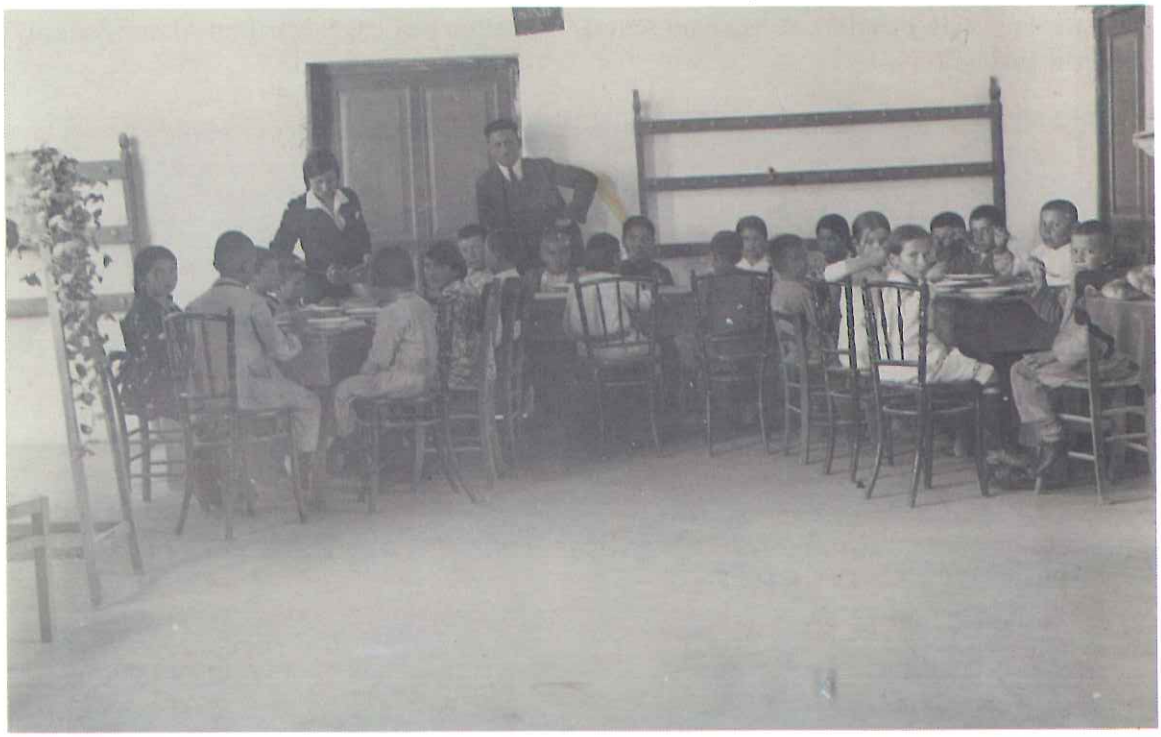
19. ESKİ GÖRDES'İN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİNDEN BİR GRUP

1929, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Yer Eski Gördes İlk Mektebidir. Şu resimdeki çocukları saflığı ve ciddiyetine, hocaların da ciddiyetine bir bakın lütfen. Kızların güzel ve temiz kıyafetleri ile oğlanların hepsinin ceketli olması da dikkat çekici. Ön sıra 1. Öğr. Ali Naki Bey, 2. Bnb. Ali Vasfi Bey, 3. Ali Rıza Yücel

20. OKULDA BESLENME SAATİ

1930, Öğr. Nimet Hanım, Öğr. İzzet Bey

21. SIHHIYE MÜFETTİŞİ DR. ALİ MUHLİS BEY'İN GÖRDES MERKEZ İLK MEKTEBİNİ ZİYARETİ

24.12.1933, Foto Nevzat. ***Resimdekiler: Önde***, soldan 1. Muallim Sıtkı Bey, 2. Zühre Hanım, 3. Sıhhıye Müfettişi Dr. Ali Muhlis Beyefendi, 4. Maarif Memuru Fadıl Bey.
Arka sıra; Muallimler; soldan 1. Ahmet Karaçay, 2. Öğr. Hamdi, 3. Azmi, 4. Muallim vekili Fuat, 5. Nevzat Bey.

22. ÖĞRETMENLERİMİZ
"GÖRDES MERKEZ MEKTEBİ HEY'ETİ TALİMİYESİ"

30.11.1933, Foto Nevzat. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. ***Resimdekiler: Oturanlar*** (soldan sağa) 1. Muallim Zühre Hanım, 2. Maarif me. M. Fâdıl, 3. Muallim Hamdi Bey. ***Ayaktakiler;*** 1. Muallim Sıtkı Bey, 2. Muallim vekili Fuat bey, 3. Muallim Azmi, 4. Muallim Nevzat, 5. Muallim Ahmet Karaçay Bey(askerlik dönüşü).

23. 1932-1933 İLKOKUL MEZUNLARI TOPLU HALDE

Foto Nevzat Altuğ. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Öğretmenler; solda Azmi Bey, ortada Öğr. Ali Naki Bey (Rufai Şeyhi Ahmet hamdi Efendinin oğludur), sağda Öğr. Nevzat Altuğ'dur. Aynı sırada en sağdaki beyaz elbiseli kız öğrenci, Sıtkı Güven'in eşi, Av. Cenap Güven'in annesi Rabia Güven'dir. 3. sıranın sol başındaki beyaz gömlekli Hasan Hüseyin Özsoy'dur. Kız öğrencilerin hepsinin elinde birer kır çiçeği demeti görülüyor.

24. 1933-1934 HATIRASI

10.06.1934, Foto Nevzat Altuğ. Bedia Altuğ'dan alınmıştır. Öğretmenler; soldan sağa 1. Fuat Bey, 2. Nevzat Altuğ, 3. Zühre Hanım, 4. Baş öğretmen Fadıl Bey, 5. Azmi bey, 6. Hamdi bey, 7. Ahmet Bey

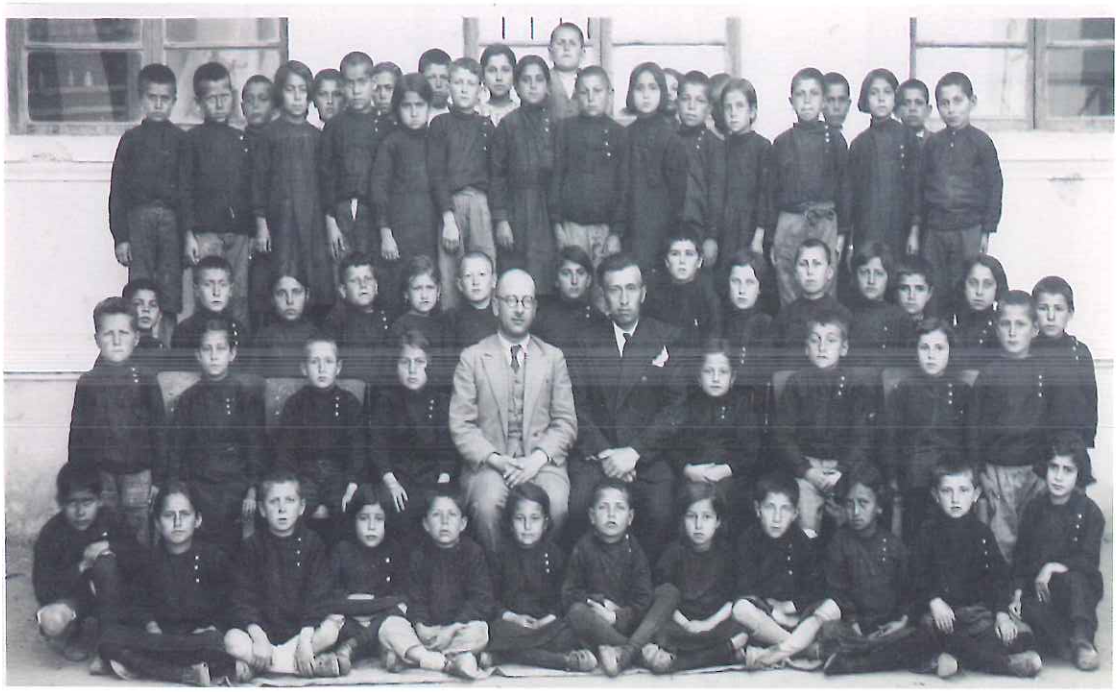
25. ESKİ GÖRDES İLK MEKTEBİ ÖNÜNDE "KARDAN ADAM VE ÇOCUKLAR"

14 Şubat 1934, Foto Nevzat, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Yer, Eski Gördes İlk Mektebinin önü. Erkek çocukların hemen yarısında "kasket" mevcut olup, okul çantaları hep aynı tiptedir. Öndeki öğretmen Nevzat Altuğ'dur. Sol en arkada Öğr. Zühre hanım (1/B muallimi), sağ en arkada Başmuallim M. Fadıl Bey(Çiner), önde diz çökmüş 2.sınıf muallimi Nevzat Bey (Altuğ)

26. GÖRDES ESKİ MERKEZ MEKTEBİ İKİNCİ SINIF

14.04.1934, Foto Nevzat Altuğ. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Öğrenciler ilk defa bu yıldan itibaren tek tip siyah önlük giymeye başlamışlardır. Ancak önlükler yakalıksız, sol önde üst üste üç düğme mevcut. Öğretmenler; Md. Fadıl Çiner (solda), Nevzat Altuğ (sağda)

27. 1934-1935 YILINDA İKİNCİ SINIF TALEBELERİ

30.05.1935, Tek tip önlük arayışı sürüyor. Önlük renk ve tipi bir önceki yıla göre değişmiş. Öğretmenler: Soldan sağa 1. 1/B İğreti Öğretmeni Abdurrahman Akıncı, 2. 5.sınıf Öğretmeni Azmi Oran, 3. Başöğretmen Fâdıl Çiner, 4. 1/A İğreti Öğretmeni Remzi Türker, 5. 2. sınıf Öğretmeni Zühre hanım.

28. ESKİ GÖRDES'TE ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLER "KIR SEFASINDA"

04.05.1934, Foto Öğr. Nevzat, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Solda Maarif memuru Fadıl Çiner, ortada Kayacık köyü Muallim vekili Hüsnü, sağdaki Öğr. Nevzat Altuğ.

Kır sefası, piknik anlamında kullanılıyor. Öğrencilerin önlük giymeleri 1933-1934 eğitim-öğretim yılında başlamıştır. Kızlar beyaz kıravat, beyaz kemer, uzun tek parça koyu (muhtemelen siyah) önlük, Oğlanlar pantolon, koyu gömlek ve beyaz kravat giymişler. Talebelerin (kız ve erkek) sağ yakasında "K", sol yakasında "M" harfleri işlenmiş. Muhtemelen Kuvvayı Milliye olabilir. Ancak bu tarihlerdeki okulun adı Hakimiyeti Milliye idi. Belki resmin çekildiği dönemde bir isim değişikliği olmuş olabilir.

29. ESKİ İLK MEKTEP VE ÖĞRETMENLER

1935, Foto Nevzat. Sıdıka-İsmail Temel'den alınmıştır. 1940'da heyelanın ilk yıktığı binalardandır. Yerinde daha sonra pazar yeri kurulmuştur. Öğretmenler: (soldan sağa) 1. İzzet Bey, 2. Ali Naki Bey, 3. Azmi Bey, 4.Nevzat Bey, 7. Serap Hanım, 8. Hamdi Bey, 9. Remzi Bey, 5. ve 6. bilinmiyor.

30. 1940'DA YIKILAN ESKİ İLK MEKTEP

1933, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Foto (Öğretmen) Nevzat Altuğ. Okulun resmî adı Müdafa-i Milliye İlk Mektebidir. 1927'de Saruhan Beyliğinden kalma yıkık Ulu Camii ve hamamının yerinde yapılmıştır. Ancak heyelan sebebiyle 1940'da yok olmuş, yeri Pazar yeri olarak kullanılmıştır.

31. ÖĞRETMENLERİMİZ

1933, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. ***Ayaktakiler,*** soldan sağa: 1. Öğr. Remzi Bey (Merkez Ok.), 2. Demirci öğretmenlerinden Nihat Bey, 3. Öğr. Ahmet Karaçay Bey (Merkez Ok.), 4. Öğr. Turan Bey, 5. Öğr. Nimet Hanım, 6. Kültür İşyarı Fâdıl Çiner, 7. Demirci öğretmenlerinden Abdurrahman Bey. ***Oturan***; Sıtkı Bey (Merkez Ok.)

32. İLK MEKTEPLİLER

1935, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Öğr. Nimet hanım ve öğrencileri

33. MERKEZ İLKOKULU 5.SINIF TALEBELERİ OKUL BİTİRME İMTİHANINDA 1935, Foto Nihat. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Altta fotoğrafın arka yüzü görülüyor. Öğretmenler: Soldan sağa 1. Azmi Oran, 2. Nimet Argunalp, 3. İspekter (Mıntıka İlk Tedrisat Müfettişi) Cemil Beyefendi, 4. Fâdıl Çiner, 5.M.Ali Erdoğan.

Bakana göre Soldan sağa doğru:

Önde oturanlar:
64 vefa Aras
353 Fikret Başar
59 Muazzez Atay
60 Hatice Bilgili
61 Ahmet II

Sandalyedekiler:
S.V öğretmeni Azmi Oran
S. II " Zühre
İspekter M Cemil
Ben
Berlu Nahiyesi Baş öğretmeni M. Ali Erdoğan

Ayaktakiler:
65 - Cemal
230 - Saim Arboy
12 - Remzi Gürtürk
40 - Meliha Bölük
62 - Yakup I
295 - Cemal Cleay
52 - Âlime
37 - İbrahim [ipka]
28 - Sait Özen
32 - Mansur Akman [ipka]
55 - Reşat
386 - Nami Erdoğan [ipka]

En arkadakiler:
30 - Pakize [ipka]
4 - Zekeriya Yurdoğlu
17 Hüseyin Onat
50 Rasim [ipka]
36 - Abdullah
33 - Osman III

Gördes - Merkez Okulası
Vinci sınıf talebesi
imtihanin son gününde
öğretmenleri ile
beraber.

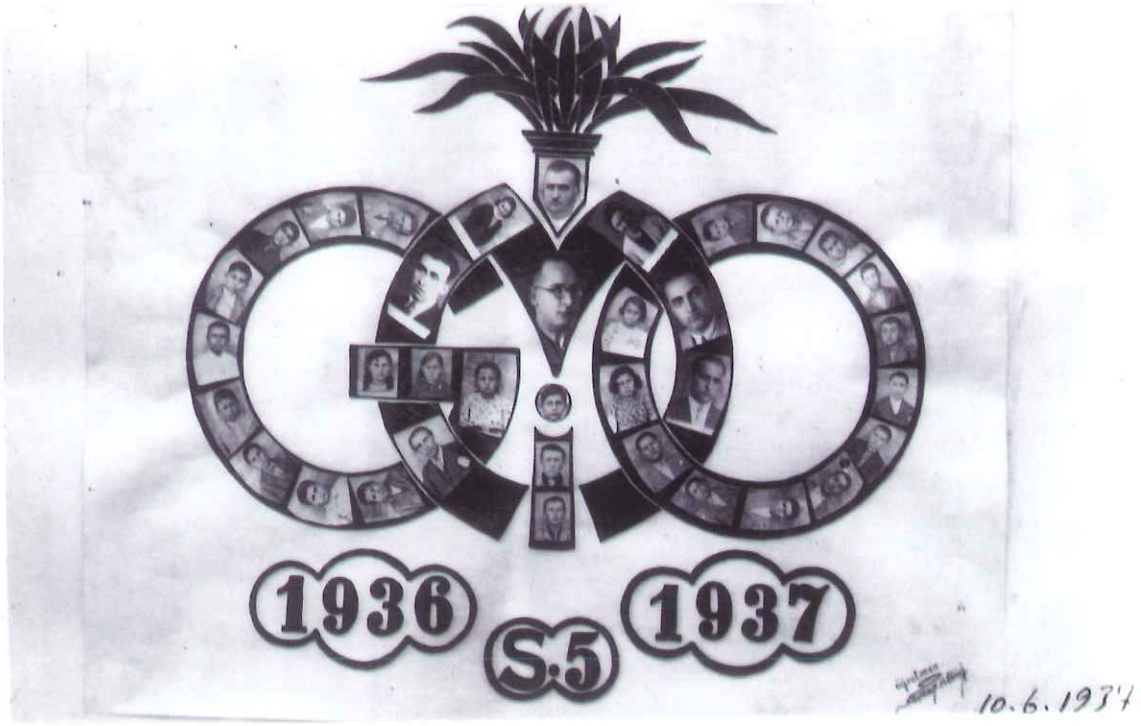
34. İLK MEKTEPTE MÜSAMERE

23 NİSAN 1935, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Yer, eski İlk Mektebin salonudur. Sahne duvarları halılarla kaplanmış, üstteki halıların birbirinden ayrılmadan asılmış olduğu görülüyor. (Ocakbaşı halısı veya seccade) Sahnede milli bir oyun sergileniyor. Önde mantolu, orta ve arkada çarşaflı hanımlar görülüyor. Sağ öndeki şapkalı hanım, Kaymakam Mansur Beyin hanımıdır.

35. İLKOKULU BİTİRME HATIRASI

10.06.1937, Bedia Altuğ'dan (N.Altuğ'un eşi) alınmıştır. Hazırlıyan Öğr. Nevzat Altuğ. En üstte Müfettiş Ahmet Bey, altında (gözlüklü) Baş öğr. Fadıl Bey. Ortadaki M harfinin sağ bacağında üstten 1. Serap Hanım, 3. Sıtkı Bey; sol bacağında üstten 2. Nevzat Bey, 3. Turan Bey.

36. GÖRDES MİLLİ EĞİTİM CAMİASI; ÖĞRETMENLERİMİZ

10.05.1936, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Öğr. Bedia Altuğ'dan alınmıştır.

Ayaktakiler: Soldan sağa 1. Ahmet Karaçay (Merkez), 2. Sıtkı Yalçındağ (Merkez), 3. Edip Akın (Salur köyü), 4. Lütfü Kabalak (Yakaköy), 5. Mustafa Özgüven (Hanya), 6. Remzi Türker (Boyalı), 7. Nevzat Altuğ (Merkez), 8. Abdülkadir Uysal (Beyel), 9. Kenan Bars (Hanya köyü öğr. Vekili)

Oturanlar: 1. Ali Uysal (Kayacık köyü), 2.Turan Tan (Merkez), 3. Nimet Angunalp (Merkez), 4. İspekter Celâl Gürsoy, 5. Kültür İşyarı Fâdıl Çiner, 6. Azmi Oran (Hanya k. Başöğr.), 7. Selim Önal (Boyalı k. Öğr. vekili).

37. CUMHURİYET BAYRAM KUTLAMALARI

29 Ekim 1936, Öğr. Ali Rıza UÇAK'tan alınmıştır. Yer eski ilk mektebin önü. "Yaşa Atatürk" yazısının etrafı çiçeklerle süslenmiş. Üstta bir Atatürk resmi ve etrafında Türk ve CHP bayrakları fark ediliyor. Öğretmenler: (solda) Müfettiş Ahmet Bey (ayakta), Öğr. Turan Tan(oturan), (sağda): Nevzat Altuğ (oturan), Öğr. Fadıl Çiner (ayakta)

Çocuklar: Soldan sağa 1. Abdullah İlker (S.S.İlker'in amcası), 3. Şadi (Müftünün Beydabanın oğlu), 5. Mukbil Ertem (Bülent Ertem'in babası), 6.Sövelerli Sami, 7.Bayatlı Mehmet, 2. ve 4. bilinmiyor.

38. ÜÇÜNCÜ SINIF TALEBELERİ

28.05.1936, Foto Öğr. Nevzat Altuğ. Yurdun Güvenen / Uğur Fidan'dan alınmıştır. Arka plandaki bina, Hacı Musaların Cevdet Beyin evidir. Yâni, Öğr. Nevzat Altuğ'un babasının evidir. Sıhıf öğretmeni Turan Tan'dır.

39. ESKİ GÖRDES'TE "BİR MİLLİ BAYRAM GÜNÜ"

1938, Hasan Solak'tan alınmıştır. Yer, 1940'da yıkılan Eski İlk Mektebin önü. Tek parti döneminde Cumhuriyet Halk Fırkasının (CHF) sembol ve ilkeleri ön planda.

40. 1937-1938 MEZUNLARI

Foto Nevzat Altuğ. Bedia Altuğ'dan alınmıştır. Öğretmenler; soldan sağa 1. Turan Bey, 2. Ulviye Hanım, 3. Zehra Hanım, 4. Nurettin Eren, 5. Nevzat Altuğ

41. MERKEZ İLKOKULU 2.SINIF

1939-1940, Foto Nevzat Altuğ. Gülümser İlker'den alınmıştır. İlkokullarda önlük kullanılmaya başlanmış. Ortada Başöğretmen Nurettin Eren, yanında Öğr. Feriha Ceylan görülüyor. Ön sıra sağdan 2. Hüseyin İlker.

42. MERKEZ İLK MEKTEBİ

1940, Ahmet Aydın'dan alınmıştır. Öğr. Nevzat Altuğ (ortada), Başöğretmen (Md.) Nurettin Eren. Önlüklere beyaz yakalık takılmaya başlanmış.

43. 1942 MEZUNLARI

Hülya-Hasan Türker'den alınmıştır. Öğretmen Nevzat Altuğ'dur(ortada). Sol önde yan oturan Mustafa Zeybek, hemen arkasında Hüseyin İlker, 3. sıra sol başta Recep Tunçay

44. ESKİ GÖRDES'TE İLK ÖĞRENCİ SEYMEN HALK OYUNLARI EKİBİ

29 Ekim 1939, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Cumhuriyet Bayramında Eski Mektebin önünde Seymen ekibi gösteri yaparken görülüyor. Diğer resim ise, ekip yürüyüş kolunda ilerlerken.

45. OKUL HATIRASI

1939, Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır (Antalya). Önde Zehra Öğretmen, yanındaki kız öğrenci Terzi Ayşe Hanım (Büke) olup, Terzi Mürüvvet İlker'in ustasıdır. (Çocukken ona bir şey gönderildiğinde, "Ayşe Hanım Teyze" diye hitap ederdik. SSİ) Sol arkadaki gözlüklü Başmuallim Fadıl Çiner. Zehra öğretmenin başının tam arka ortasında yüzünün çoğu görülen siyah saçlı beyaz tenli öğrenci, Ayfer hanımın annesi Leman Akdağ (Erkin)'dir.

46. YERLİ MALI HAFTASI

1947, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Kız öğrencilerdeki önlüklerin kimisinde açık, kimisinde koy renk var. Erkek öğrencilerde de önlük rengi farklı. Ellerde "küçük sepetler" ile meyve pazarından alış veriş yapıyorlar.

47. BİR İLKOKUL DİPLOMASI

1943, Recep Tunçay'dan alınmıştır. Bügünkü Milli Eğitim Bakanlığı, o zaman Maarif Vekilliği biçiminde söyleniyor. Ders isimlerindeki farklılıklar dikkat çekiyor. İlkokulu bitirme imtihanının yapıldığı anlaşılıyor.

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
MAARİF VEKİLLİĞİ
İLKOKUL DİPLOMASI

DİPLOMA Nº 23 OKUL Nº 374

DERECESİ İyi

Beş sınıflı Gördes Merkez İlkokulunda ilk tahsilini bitirerek 1942/43 ders yılı sonunda yapılan imtihanda kazandığı dereceler gösterilmiş olan Recep Tuncaya bu diploma 1943 yılı Haziranayının onuncu günü verilmiştir.

Maarif Müdürü V.

Tasdik olunur
Vali

DİPLOMAYI VEREN OKULUN BULUNDUĞU

Vilâyet: Manisa
Kaza: Gördes
Nahiye:
Köy:

GİDİŞ VE HAL
Pekiyi

DERSLER	DERECELER	DERSLER	DERECELER
Türkçe	Pekiyi	Ziraat-İş	
Tarih - Coğrafya Yurt Bilgisi	Orta	Resim-İş	İyi
Aritmetik-Geometri	Pekiyi	Yazı	İyi
Tabiat Bilgisi	İyi	Cimnastik	Pekiyi
Aile Bilgisi	İyi	Musiki	İyi

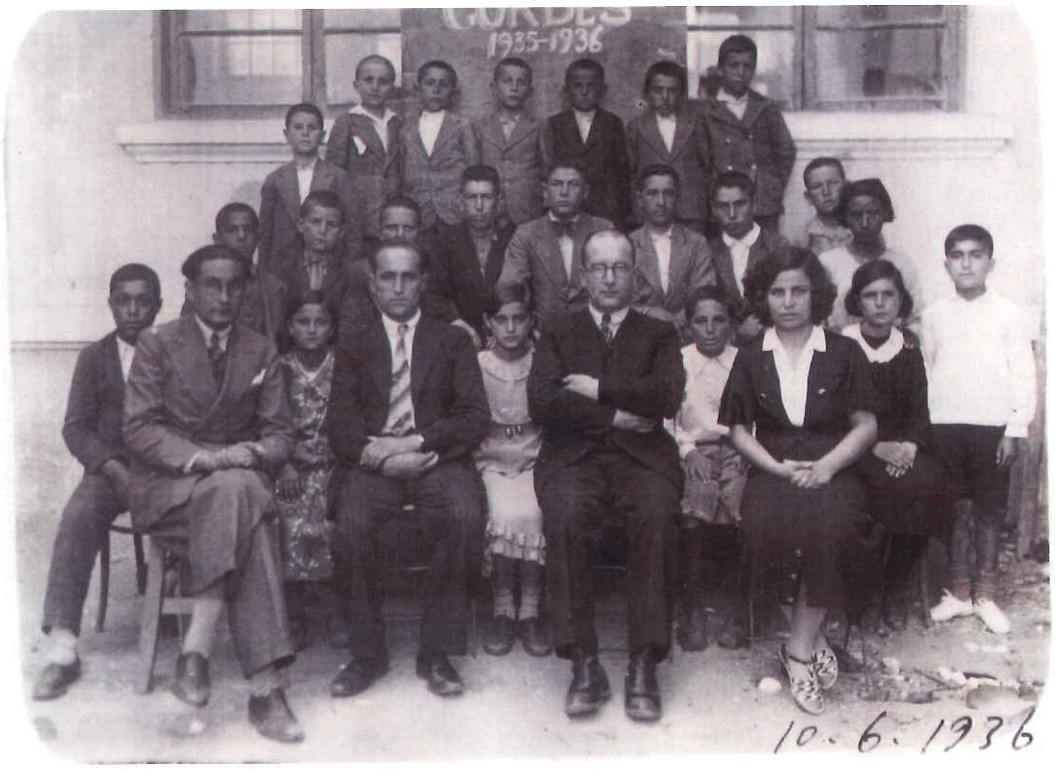
Başöğretmen V.
Nevzat Altuğ

Sınıf Öğretmeni
Âmia Örs

21645

48. 1935-1936 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI MEZUNLARI

10.06.1936, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Alttaki diğer resim, resmin arkasına yazılmış notdur.

FOTOĞRAFIN ARKA YÜZÜDÜR

Oturanlar: Sağdan sola doğru:

Öğ. Nimet Angunalp
Baş öğ. Fadıl Çiner
S.V öğ. Ahmet Karaçay
Öğ. Remzi Türker

POST CARD
CARTE POSTALE
Correspondance — Address — Adresse

Öğrenciler - Birinci sıra:

27 Süreyya Turhan (misafir); 38 Mihriban, 3 Bahtiyar (İpka), 316 Belkis, 82 Mürüvvet, 304 Şükrü,

İkinci sıra: 59 Fatma, ~~55 Ahmet~~ 45 Ömer, 54 Ahmet, 105 Ulvi, 50 Rasim, ~~202~~ Mustafa, 112 Şerif, 107 M. Ali, 381 Nedret, ~~33 M. Kem~~

Üçüncü sıra: 33 M. Kemal, 51 Ahmet, 35 Ertuğrul, 28 Suat Atay, 106 Bahri, 4 Teymur (İpka), 46 Kemal

49. ÖĞRETMENLERİMİZ

28.05.1935, Foto Nihat. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Ön sıra: Soldan sağa 1. C.H.P. İlçe Yön. K. Başkanı Süleyman Büke, 2. Kültür Direktörü A.Naili Özeren, 3.Kültür İşyarı Fadıl Çiner. Arka sıra 1. Öğr. Zühre (2.sınıf), 2.Hademe Mustafa Kabakozlu (sakallı), 3. Öğr. Remzi Türker (gözlüklü, 4.sınıf), 4. İğreti Öğr. Fehmi (1-A) 5. İğreti Öğr. Abdürrahim (1-B), 6. Öğr. Azmi Oran (5.sınıf), 7. Hademe Hüseyin Yülü (Resmin arkasındaki yazılı ifadeler aynen aktarılmıştır.)

50. BİR 23 NİSAN MERASİMİ

1938, Önde Altı Ok, bayrak ve ilkeler. Beyaz giysili çocukların boyunlarına asılı hilâl şeklindeki zeminlerin üzerinde, soldan sağa "Cumhuriyetçiyiz, Ulusçuyuz, Halkçıyız, Devletçiyiz, Layıkız, Devrimciyiz" yazılı.

51. AYNI GRUP ŞEHİR İÇİNDE YÜRÜYÜŞ HALİNDE
23.04.1938, Foto Öğr. Nevzat Altuğ, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.

52. BİR BASKA BAYRAMDA
1939, Öğr Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Arka planda kepanki kapalı bir dükkân, sol üstte altı oklu CHP bayrağı, altında ilkeler" Cumhuriyetçiyiz, Milliyetçiyiz" yazılı. Önde bir tahta masa üzerine konmuş Atatürk panosu ve bunu tutan iki öğrenci görülüyor. Öğrenciler soldan 1. Cemal, 2. Fikret(kız)

53. ESKİ GÖRDES MERKEZ İLKOKULU

19 Mayıs 1949, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Törenden sonra öğrenciler toplu halde çarşıdan geçerlerken görülüyor. Arkadaki binada da görüldüğü gibi, binalarda bugünkü panjur yerine, yukarı aşağı kaydırılabilen "çitme" adı verilen ahşap örme kapaklar kullanılıyordu. O zamanki pencereler de, küçük parçalara bölünmüş olup, bir kısmı yukarı aşağı hareket edebiliyordu. Soldan iki ev Bayramların Ahmet'in, sağdaki Abdullah Bilgili'lerin evi.

54. BİR NUTUK

23 Nisan 1950, Milli Eğitim Md. Emin Demirel öğrencilere ve halka hitap ederken.

55. ESKİ GÖRDES MERKEZ İLKOKULU 5. SINIF

15.02.1952, Gülümser İnce'den alınmıştır. Öğretmen Fatma Kazançoğlu'dur. Şu an pek çoğu torun sahibi olmuş, kimileri de vefat etmiştir.

56. ESKİ GÖRDES MERKEZ İLKOKULU

21 Nisan 1951, öğrenciler okul bahçesinde toplu halde. Arka planda Kurtuluş mahallesinin bir kısmı görülüyor. Öğretmenler Latife ve Muallâ hanımlardır. Öğrenciler esas duruş (hazırol) halinde olduklarına göre, İstiklâl Marşı okunuyor.

57. "YAĞ SATARIM, BAL SATARIM" OYNAYAN ÇOCUKLAR

1950, Yer; Yeni İlkokulun önü. Çocuklar teneffüste bugün büyük şehir çocuklarının birçoğunun bilmediği bir oyunu oynuyorlar. Çömelerek veya otururak bir daire oluşturan çocukların etrafında, elinde mendil bulunan bir ebe çocuk, tek tek sağ ve sol ayak üzerinde sekerek, aldatmacalar yaparak ve "Yağ satarım, bal satarım; Ustam ölmüş ben satarım. Alacağına, vereceğine; Bir kaşık ayran, yarın sabah bayram" tekerlemesini söyleyerek elindeki mendili birisinin arkasına koyar. Arkasına konan şeyi fark etmezse bir tur atan ebe, fark etmeyen çocuğa mendille vurmaya, o da kaçmaya başlar. Yakalanan çocuk dairenin etrafında bir tur kaçar, ancak o ebe olur. Ebenin mendili koyduğunu fark eden oturan oyuncu, hemen kalkarak mendili alır ve ebeyi yakalamaya çalışır. Ebe yakalanmadan turu tamamlar, onun yerine otururşa, ebe galip gelmiş olur ve diğeri ebe olur.

58. ESKİ GÖRDES MERKEZ İLKOKULU ÖĞRETMENLERİNDEN BİR GRUP

1950, Em. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

YENİ GÖRDES RESİM VE HATIRALARI

1. İNŞAATLARI KONTROLA GELEN BAKAN SAMET AĞAOĞLU YENİ GÖRDES'TE
1951, Mehmet Kaya-Bilgin Büke'den alınmıştır. Resimdekiler: Ön sıra (soldan sağa) 5. Samet Ağaoğlu (DP'li bakan),. 6. Hayri Büke (DP'li Belediye başkanı, uzun boylu), 8. Emin Bilger (siyah takımlı)

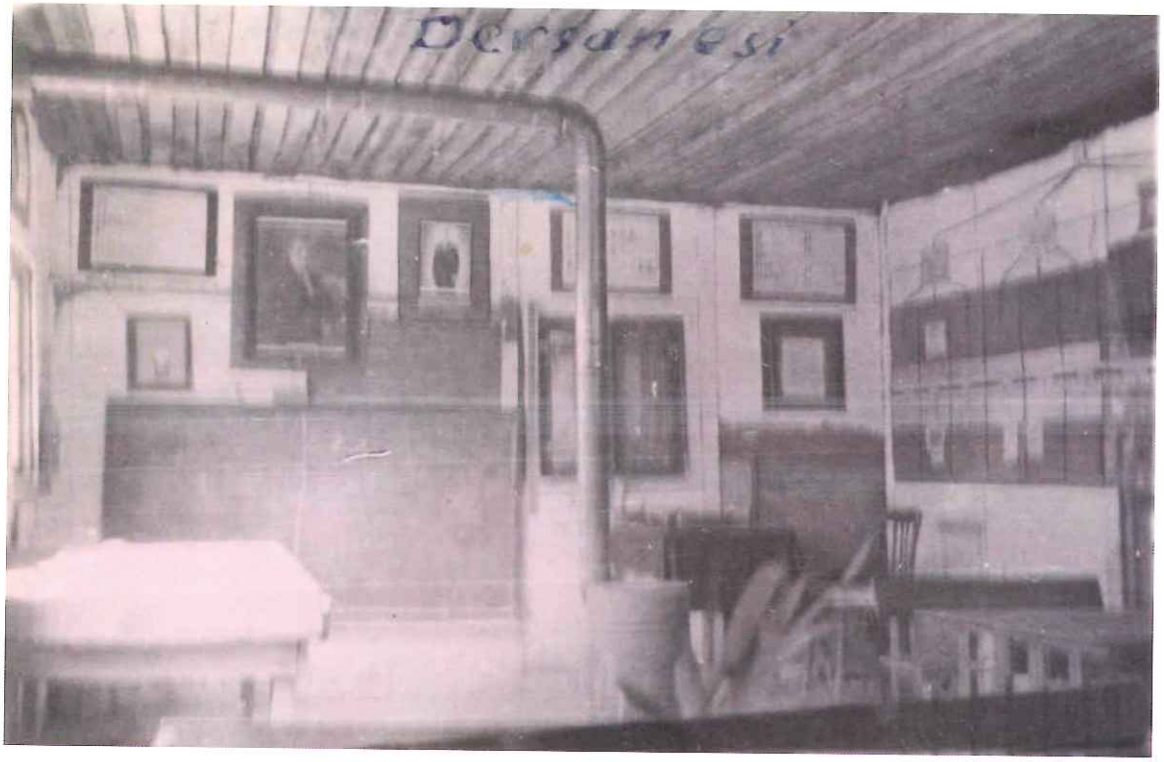
2. YENİ GÖRDES'TEKİ GEÇİCİ AHŞAP "YENİŞEHİR İLKOKULU"
25.04.1950, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Geri planda inşa halinde Yeni Gördes arazisi görülüyor. Okul kırmızı kiremitli ve tamamen ahşap. Resmin arkasında " Öğrenciler sabah teneffüsünde okul bahçesinde oynarken" diye yazılıdır.

3. YENİ GÖRDES'TEKİ GEÇİCİ AHŞAP İLKMEKTEPTE
17.10.1949, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Geçici ilkokuldaki önlüksüz birinci sınıf öğrencileri ve öğretmenleri görülüyor.

4. YENİŞEHİR İLKOKULU DERSANESİ
25.04.1950, Em. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Dershanenin içten görünüşü.

5. EĞİTİMCİLER, İNŞA HALİNDEKİ YENİ GÖRDES'İ ZİYARETTEN DÖNÜYORLAR

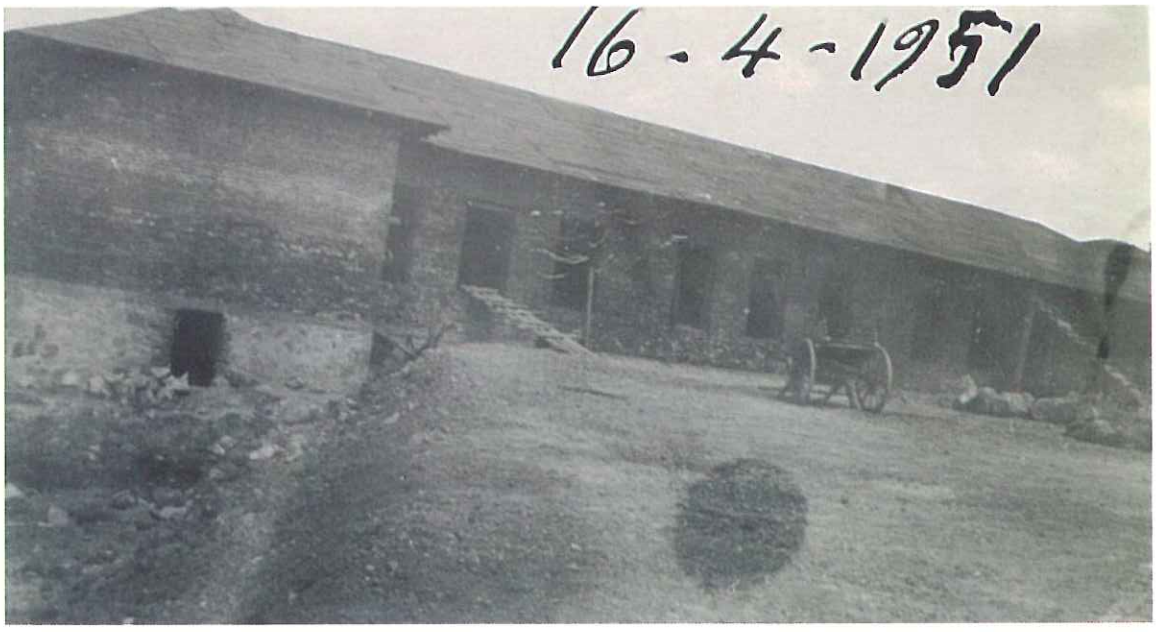

AYVALIK TEKLİFİ

İstiklâl savaşının sonunda, Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi sonrasında, yanan Gördes'e karşılık Rumlardan boşalan Ayvalık/Balıkesir, topluca verilmek üzere devletçe Gördeslilere teklif edilmiştir (1. Teklif). Aynı teklif 2. defa 1938'de başlayan heyelan üzerine Gördeslilere tekrar teklif edilmiş, ancak yine kabul edilmemiştir[76].

6. MUTLU (FATİH) İLKOKULUNUN İLK YAPILDIĞI GÜNLER

16.04.1951, Dr. S.Sami İlker'in arşivinden alınmıştır. Binanın tuğladan yapıldığı görülüyor. Henüz pencereleri takılmamış halde. Okulun bahçesinde at veya kağnı arabası duruyor.

[76] Rahmetli Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 08.08.1999, Gördes

7. ULU CAMİİ, KUBBESİNİN ÖRÜLMEYE BAŞLANDIĞI AŞAMADA

1958, Dr. S. Sami İlker'den alınmıştır. ***Arka sıra***, ayaktakiler; soldan sağa 1. Dilsiz Bahri, 2. Hüseyin İlker (Belediye muhasibi), 3. Mimar Kazım Bey (sakallı), 4. Hüseyin Usta (taş ustası) ***Orta sıra***; 1. Ahmet Kesici (çocuk), 2. Tayyareci Cevdet Tunçay (koyu elbiseli, Ulu Camii ile Şehir Hamamının yapımında Dernek Başkanıdır), 3. Ahmet İnce (küçük çocuk, gazeteci), 4. Halil İşçi 5. Kız çocuğu bilinmiyor. ***Ön sıra***; 1. İrfan Usta, 2. M. Ali (Gadder), 3. Hamdi, 4. Cemal Dolmuş.

8. ALİ CUMALI EVLERİ"KIRMIZI KAPAKLI EVLER"

1959, Ekrem Erkan'dan alınmıştır. Belediye sinemasının hemen arkasından başlayan, Cumhuriyet caddesinin başlangıcı. Yemyeşil iki sıra dut ağaçları ile ünlü (İki caddedeki bu dutlar Kahveci merhum Süleyman İlker tarafından dikilmiştir) bu caddede henüz dut ağaçları görülmüyor. Resimde atının üzerinde Süvari Postacı Ekrem Erkan görülüyor.

YENİ GÖRDES MAHALLELERİ NASIL KURULDU?

ALİ CUMALI EVLERİ YA DA KIRMIZI KAPAKLI EVLER

S.Sami İlker

Bugün belediye ve sinema binalarından hastaneye kadar uzanan Atatürk ve Cumhuriyet caddeleri (Nakıpağa ve Uzunçam mahalleleri) boyunca yer alan, tek katlı, geniş avlulu, kırmızı tahta pencereli, sırt sırta ikişerli 200 ev *"Ali Cumalı Evleri"* diye bilinir. Bu küçük evler iç içe geçilen bir oda bir salondan ibarettir ve geniş avluludur. Düzenli aralıklarla yolun her iki yanında dut ağaçlarının yer aldığı bu evler Balı-kesirli müteahhit Ali Cumalı tarafın-da yapılmıştır. Onun için bu evler, -söylenişi de halka aşina gelen bir kelime de olduğundan olacak- şahsın soyadından dolayı "Cumalı Evleri" diye adlandırılmıştır. Bunlar fakir halka dağıtılmıştır.

Uzunçam mahallesindeki dut ağaçları Belediye Başkanı Nail Akçiçek zamanında 1955'de dikil-miştir. Ağaçların dikilmesinde Kahveci Süleyman İlker'in de büyük emeği geçmiştir. Hal binası da yine Nail Akçiçek zamanında (1954-1957) inşa edilmiştir.

Bu evlerden Belediye Sinemasının üstünden başlayan ve ilk sokağın kestiği yere kadar olan bir kısmına genellikle memurlara kiraya verildiğinden (ki bunlar Gördes Belediyesine aittir) *Memur Evleri* ya da *Kırmızı Kapaklı Evler* de denilir. Bunlar diğer Ali Cumalı evlerinden bir oda daha fazla olup, iki oda bir salondur. Geniş avluları vardır. **C**umalı evleri, ayrıca Divan ve Cuma mahallelerinde de vardır.*

BİNLİK EVLER

1948'de heyelana bağlı hasar tespit çalışmaları sonucunda 200 hasarlı ev tespit edilmiştir. Ankara'dan ilk gelen ödenek ile 68 kişiye 900'er lira verilebilecektir. Onun için önce "İsteyen bu parayı alsın, yukarıya (Yeni Gördes'e) çıksın, evini yapsın, istemeyene zaten şimdilik para yok, evlerinde otursunlar" denilmiş. Belediye kalfası istekli 68 kişinin inşaatlarını denetleyerek, bu parayı parça parça dağıtmıştır. Arsaları bedava verilen bu hak sahiplerine, sonradan 100'er lira daha eklenerek verilen yardım 1000 liraya çıkarılmıştır. Bundan dolayı bu evlere **"Binlik Evler"** adı verilmiştir.

Yeni Gördes'te bugünkü İmam Hatip Lisesinin köşesinden, Nakıpağa mahallesindeki köşede Hüseyin Onat'ın evine kadar uzanan İstiklal caddesinin iki yanında yer alan evler sahiplerince yapılmış ve 1953'de inşaatlar bitmiştir. Bu evlerin bir kısmı da şehrin değişik yerlerine dağınık olarak yapılmıştır.

Eski Gördes'te çeşitli sebeplerle bu parayı kabul etmeyen halk tarafından bu 68 kişi **"68 Deliler"** diye anılmıştır. Macarcık Nuri, bu 68'lerin önderi imiş. Eski Gördes'in özellikle zenginleri, Yeni Gördes'e çıkmamak için çok uğraşmışlar, Ankara'ya defalarca telefon etmişlerdi.[77]

İSKÂN EVLERİ

Şehrin Demirci'ye çıkan yolu üzerinde, Çamlı Cami hizasından şehir merkezine doğru, Nakıpağa mahallesi sınırları içinde kalan üç caddedeki evlere bu ad verilmiştir. Bunlar da sırt sırta ikişerli ve geniş bahçeli evler olup, iki oda bir salondan ibaret küçük evlerdir.

GÖÇMEN EVLERİ

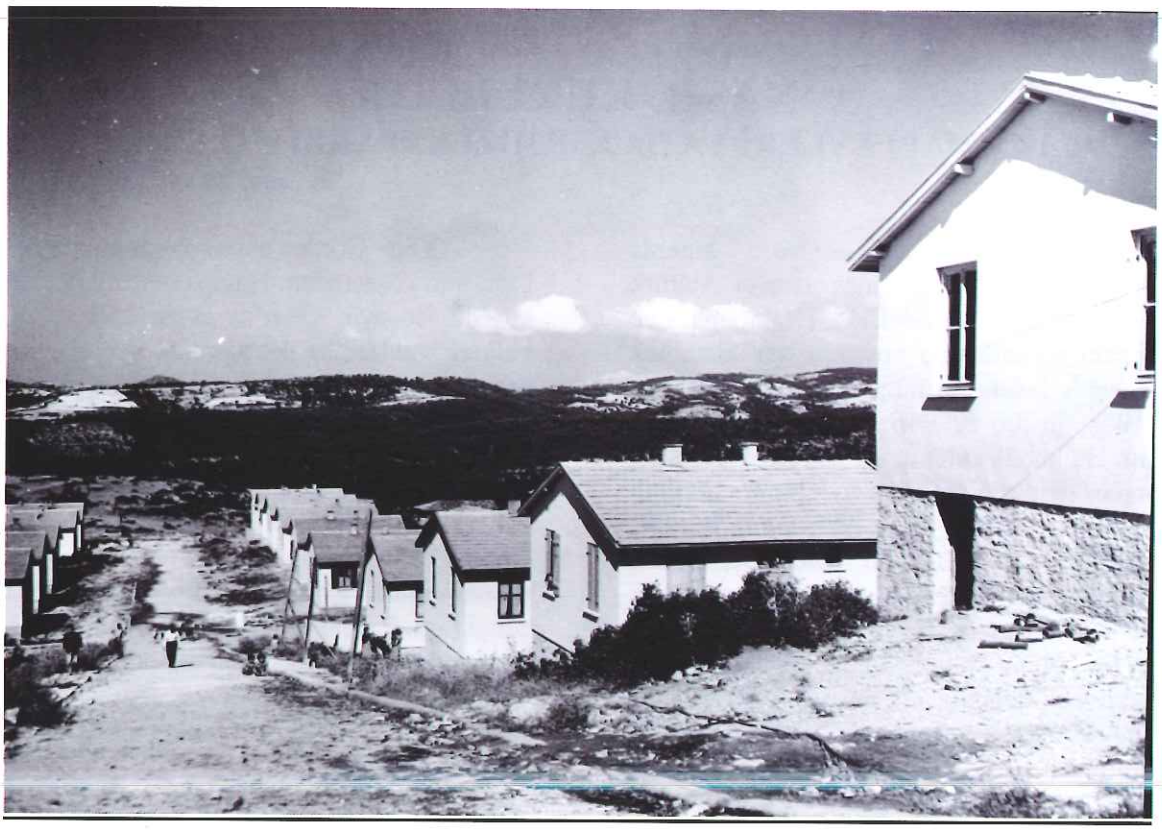
Nakıpağa mahallesinin Çamlı Cami hizasından itibaren, çamlığa kadarki kısmında yer alan, birkaç sokaktan ibaret, çoğu bitişik nizam, tek tip olmayan alçak yapılardır. İskan evleri tamamlandıktan sonra en fakir insanlarımıza devlet yaptırmış ve parasız dağıtılmıştır. İnsanlarının çoğu fakirdir.

BANKA EVLERİ

Uzunçam ve Divan mahallelerindedir. Belediye Sinemasından Akhisar çıkışına kadarki Devlet Yolu üzerinde bulunurlar. Ayrıca Beş Eylül İlkokulundan Orman İşletmeye kadarki bölge evleri de bu tiptedir. Bahçe içersinde ve müstakil evlerdir.

* Ekrem Erkan ile yüz yüze görüşme, 03.07.2000, Gördes

[77] Halil Serter ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

9. CUMHURİYET CADDESİ VE ALİ CUMALI EVLERİ

2000, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. İki yanı dut ağaçları ile bezeli bu güzel caddenin Beş Eylül İlköğretim Okulu tarafından görünüşü.

10. BİR KIRMIZI KAPAKLI EV

2000, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Nalbant Ali Evirgen'in evidir. Kapakları sonradan başka renge boyanmış, kapısı da demire dönüştürülmüştür.

11. YENİ GÖRDES'TEKİ ORTAOKULUN YAPIMINA BAŞLANIŞI

1954, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Soldaki büyük bina Hükümet konağı, onun sağındaki uzun bitişik bina büyük bir yangın ile 1968'de yanan "Beş Evler"dir. Uzunçam mahallesinin Yağcıemir Camii ve meşhur dut ağaçları henüz fark edilmiyor.

12. ORTAOKUL 4. YAŞINDA VE ŞEHRİN SU DEPOSUNDAN GÖRÜNÜŞÜ

1959, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Solda Ulu Camii ve ileride Yağcıemir Camileri görünür hale gelmişler. Yeni bazı binalar da şehre eklenmiş olarak fark ediliyor. Beş Eylül İlkokulu da tamamlanmış olarak görülüyor. Ortaokul binasının kesme taşlarla yapıldığı ve bu sebeple sıvaya ihtiyaç duyulmadığı görülüyor. Keşke yıkılmasaydı.

MİSAFİR KALEMLER

GÖRDES ORTAOKULU

***Ahmet İNCE**

Gördes'in eğitim ve öğretim hayatından yetişip, bugünlere ulaşanların hayatında izleri hiç silinmeyen bir okul vardı. Öğretmenleriyle, öğrencileriyle, velileriyle müstesna özelliklere sahipti. Benim neslimin gönlünde hala bir nazenin olarak duran bu okulun adı: Gördes Ortaokulu idi.

Yeni Gördes'e taşınırken 1950'li yıllarda kesme taşlardan inşa edilmişti. Su deposunun altında, şehre hakim bir mevkiden bakan bu okul, bünyesinde devasa şahsiyetler çıkarmayı başardı. Sanırım 1970'li yılların başında Gördes Lisesi'nin ilk açılışıyla beraber, ismi gibi hükmü de sona erdi. Aradan geçen yıllar bu okulun mezunlarında bıraktığı izleri bir türlü silemedi. Yanılmıyorsam 1958-59 mezunları son üç yıldır Gördes'te toplanıp, geçmişi yad ediyor. Üstelik bu buluşmayı geleneksel hale getirmişler.

Gördes Ortaokuluna adım attığım yıl 1968-1969 öğretim yılıydı. Uzun boylu öğrencileri ile sanki bir üniversite gibiydi. O yıllarda ilkokula geç başlamış ya da bitirdikten sonra ara vermiş çok sayıda öğrenci sonradan ortaokula başlardı. Bu yüzden Gördes Ortaokulu insanların gözünde farklı bir mevkiye sahipti.

1950'li yılların okul müdürü Ali Bey'i, tarih hocası Albay'ı anlatırdı ağabeylerimiz. Ama bizim hocalarımızın namını daha okula yeni kayıt yaptırırken ezberlemiş gibiydik. Okul müdürü rahmetli İbrahim Toker'di. Daima ciddi, sert tavırlı ve disiplinli bir idareciydi. Matematikçiydi Toker. Müthiş ders anlatır, sınıfta sinek vızıldasa sesi duyulurdu. Ondan geçer not alabilmek marifet isterdi.

Sert görünüşlü bu adam zaman zaman ilginç nükteler yapar, bize yıllarca

unutamayacağımız deyimler bırakırdı. Bir gün arkadaşımızı tahtaya kaldırdı. Tahtadan ses geliyor, arkadaşımızdan gelmiyordu. Kızdı, şakakları oynuyordu, "otur yerine" komutunu verdikten sonra arkasından seslendi:

"Kafa kafa değil, 18 numara gaz ocağı kapağı"

Bir gün yazılıları okuyor. Sınıfın yarıdan fazlası 1 numara almış. Birisi ağlıyor. Toker, niye ağladığını sorduktan sonra nükteyi yapıştırdı hemen:

"Oğlum, bu işin eczanede hapı yok ki yutup öğrenesin. Daha çok çalışacaksın.."

O yıllar hayatımızda televizyon yok. Cep telefonu yok, radyo sayılı. Öğrenciler birbirleriyle aşırı haşır neşir oluyor. Gürültü şamata bol. Baş edilecek gibi değil. Sınıfta çok gürültü yapmışız. Sınıf başkanı müdüre şikâyet etmiş. O esnada Toker sınıfa girdi, elinde gürültü yapanların listesi. Hemen hazırola geçtik. Önce numaralarımızı okudu, sonra bizi dövmekten beter etti.

"Bu adamları Şerif Mehmet Hanına yollayıp, bir de boğazlarına tasma taktırayım. Orada bol bol tepişirsiniz."

Müdür muavini Mustafa Varol vardı. İnce fidan boyluydu. Zarif giyimi ve konuşması ile dikkat çekerdi. Çok iyi bir Matematik hocasıydı. Aynı zamanda Beden Eğitimi derslerine girerdi. O yıllarda 19 Mayıs bayramları Varol'un gayretleriyle büyük gösterilere sahne olurdu. Üç yıl kasa minderde görev aldım. Yapamayacağım dediniz mi Varol'-dan dayağı yerdiniz.

Toker-Varol ikilisi okulun can damarlarıydı. Çarşıya indiklerinde esnaf ayağa kalkar, hürmette bulunurdu.

İlk yılımızda Türkçe öğretmeni Betül Oral vardı. Sarışın, sert mizaçlı bir kadındı. Fakat müthiş Türkçe konuşur, mükemmel ders işlerdi. Matematik kadar Türkçe'den not alabilmek de marifet isterdi.

Sonra ilk heyecanla, ilk öğretmenlik duygusuyla İnsel Hanım geldi. Onunla beraber olmak ayrı bir keyifti. Onu çok seviyorduk. Okuma alışkanlıklarımı onun sayesinde kazandım. Bugün hala devam ediyorum. "Emek" adını verdiğimiz bir duvar gazetesini onun öncülüğünde çıkarmıştık. Ben o gazetenin spor servisi şefiydim. Böylece ilk gazetecilik tecrübemi İnsel Hanımla edinmiş oldum.

Son yılımızda yeni mezun bir isim daha kulaklarda dolaşmaya başladı. Ziynet Hanım yeni Türkçe öğretmenimizdi. Son sınıfta onunla beraber olduk. O ne müthiş ve dalgalı bir heyecan fırtınasıydı. Sınıf temsilinde Ortaokul öğrencileri sinemada Namık Kemal'in **"Vatan yahut Silistre"**sini oynuyoruz. Ziynet Hanım perdenin arkasında heyecandan duramıyor. Hele mezuniyetimizde sahneye koyduğumuz Cevat Fehmi Başkurt'un **"Küçük Şehir"** isimli temsili için bir yıl emek vermiştik. Bu oyunu iki gece Gördes'te halka oynadık. İstek üzerine Akhisar'a gittik.

Hatırımda kalan diğerleri Nuran Hanım (Ulcay), Bayram Ercan, Muazzez Hanım (Özcan), merhum Doğan Avcıoğlu, Osman Nazif Şentürk, hocalıklarıyla, eğitimcilikleriyle gönlümüze mühür gibi damga vurdular.

O yıllarda Ortaokulda okumanın ayrıcalığını hissediyorruz. Erkeklerin okul şapkaları vardı. Şapkasız okula gelmek suçtu. Okul disiplin kurulları her hafta toplanırdı. Ana suç konusu hep şapka olurdu. Akşamları evden dışarı çıkmak yasaktı. Disiplin kurulu bunu tespit ederse hakkınızda soruşturma açılır, ailenize bildirilirdi. Bir de saç uzatmak yasaktı. Bir bayram dönüşü okulun önünde sıradayız. Müdürümüz Toker saç kontrolü yapıyor. Ben de içlerinde olmak üzere 15 kişiyi ayırdı. Okula almadı.

Doğru berbere gittik. Öğrencilerin berberi merhum Berber Bilgin'di. Hepimiz sıraya girdik. Kaçmasınlar diye herkesin kafasından birer yol kesti. Sonra kimse kıpırdayamadı. Biz de inat olsun diye kafaları sıfıra tutturduk. Ertesi sabah bizi gören merhum Toker'in şakakları sinirden oynuyordu.

Çarşambaları öğleden sonra okul olmazdı. Bütün Ortaokul öğrencisi Yıldız Sineması'nın önünde toplanır, sinemaya giderdik. Film izlemediğimiz zamanlarda "Tepeye" toplanır, maç yapardık. Çamlıktaki sahaya bütün öğrenciler tepe derdi. Akşamları sinemaya gitmek yasaktı. Yakalanırsanız disipline verilirdiniz. Arkadaşımızın birisini yakalamışlar. Müdür soruyor, niye gittin diye.

Şu cevaba bakın: "Hocam vallahi gitmeyecektim. Arkadaşlar Peygamber filmi var dediler, onun için gittim.." Sonrasında Toker'in o meşhur Peygamber dayağı.

Son sınıfta yılsonu sınavları olur- du. Bunları veremeyen mezun olamazdı. Bir

Matematik dersinden 5 yıl bekleyen öğrencileri bilirim. Rahmetli Memduh Kılıç ağabey yılsonu matematik sınavına girerken yine bizimleydi. "Bu sene 5. yıl oluyor. Olmazsa artık intihar edece-ğim..."

Gördes Ortaokulu'nun tezga-hından geçenlerin büyük çoğunluğu hep bir baltaya sap olmayı başarmışlardır. Sadece öğretim değil, eğitimin ne olduğunu da bize öğretmişlerdir. Konuşma adabını, yemek yeme adabını, saygıyı, sevgiyi, büyüğü, küçüğü ruhumuza işlemişlerdir. Belki bir gün biz de 1970-71 mezunları olarak bir araya gelir, mazinin, kişiliğimize işlediği nakışları tazeleyebiliriz. Hani bir şarkı var: **"Unutturamaz seni hiçbir şey, unutulsam da ben"**

Bugün Gördes Ortaokulu yok. Ancak hayata tutunan binlerce öğrencisi ve hatırası ile gönüllerimizde yaşıyor.

*** Gazeteci-Yazar, Gördes Gazetesi, Sayı: 845, 26.12.2005**

13. SU DEPOSUNDAN GÖRDES'İN GÖRÜNÜŞÜ

1970, Dr. S.Sami İlker'in arşivinden alınmıştır. Şehir caddelerinde ve evlerdeki ağaçlar belirginleşmiş halde görülüyor. Düzenli bir şehir görünümü oluşmuş.

14. SU DEPOSUNDAN YENİ GÖRDES'İN GÖRÜNÜŞÜ

1984, Dr. S. Sami İlker'in arşivinden alınmıştır. Solda İmam Hatip'in yurtlarının inşaatı görülüyor. Şehirde çok katlı yapılaşma da başlamış.

15. DİVAN CAMİİ MİNARESİNDEN ÇARŞI VE ŞEHRİN GÖRÜNÜŞÜ

1970, Foto Mehmet Atay. Muazzez Atay'dan alınmıştır. Geniş beton caddeler, az sayıda kamyon ve otomobil görülüyor. Solda Kabasakal oteli ve Hal binası tek katlı iken. Sağda Divan Camiinden çarşıya doğru iki katlı evler görülüyor.

16. 1960'LARDAN GÖRDES MANZARASI

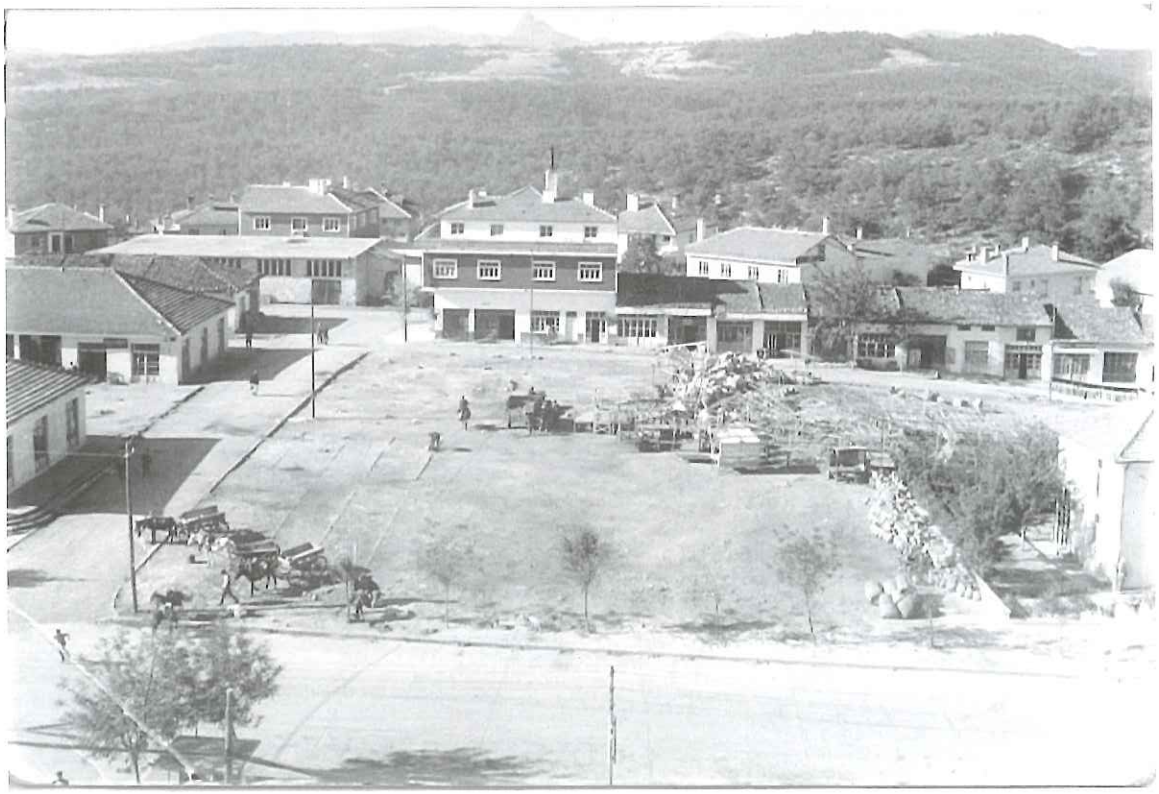
İzmir Gördesliler Derneği facebook sitesi /Fikri Coşkun'dan alınmıştır. Arka plânda Ziraat Bankası ve Pazar Camii, önde ise, at arabaları ile beş adet kamyon görülüyor. Ziraat Bankasının ön duvarına kuruması için boyanmış halı malzemeleri serilmiş.

17. HALI ÇARŞISININ İNŞAATINA BAŞLANMIŞ HALDEKİ GÖRÜNÜŞÜ
14.10.1968, Bld. Eski Bşk. Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Sağda PTT binası ve elektrik direklerinin eski hali.

18. HALI ÇARŞISININ İNŞAATINA BAŞLANMIŞ HALDEKİ GÖRÜNÜŞÜ
14.10.1968, Bld. Eski Bşk. Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Solda hal binasının tek katlı hali, sağda ise askerlik şubesi görülüyor. Şehir içi taşımacılıkta at arabaları kullanılırdı ve arabacılık bir meslek idi.

19. DİVAN CAMİİ MİNARESİNDEN ŞEHRİN GÜNEYİNİN GÖRÜNÜŞÜ

08.07.1972, S. Sami İlker tarafından Divan camii minaresinden çekilmiştir. S.S.İlker bu fotoğrafı çektiğinde Hava Lisesi öğrencisi idi. Rus malı Lubitel marka analog fotoğraf makinası kullanılmıştır. En geride 101 Evlerdeki Kabasakal Camii görülüyor. Henüz çok katlı yapılaşma görülmüyor.

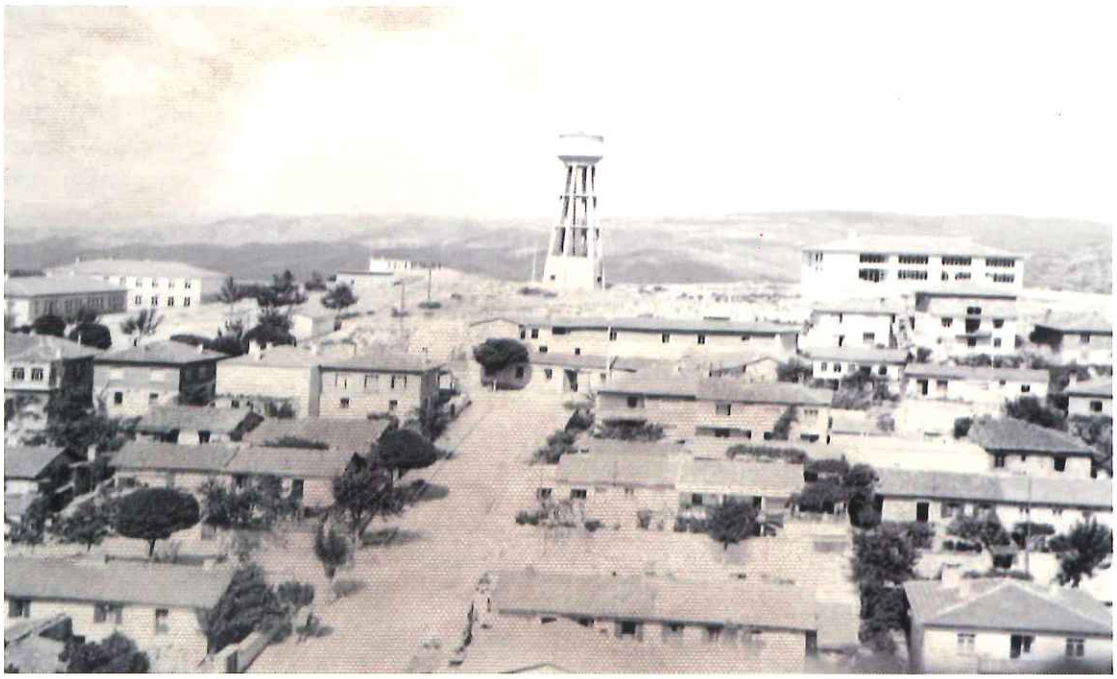
20. DİVAN CAMİİ MİNARESİNDEN ÇARŞIDAN BİR GÖRÜNÜŞ

08.07.1972, Divan camii minaresinden S.Sami İlker tarafından çekilmiştir. Ulu caminin berisindeki ortası ağaçlık alan Havuzlu çarşıdır. Henüz çok katlı yapılaşma görülmüyor. Öndeki kişi Hava Lisesi öğrencisi S.Sami İlker'dir.

21. HALKALI HANI ve CİVARI

1972, S. Sami İlker tarafından Divan camii minaresinden çekilmiştir. En geride su deposu ve inşaatı devam eden Gördes Lisesi görülüyor. Ortada görülen yolun üst ucunda, bugünkü Demirağ apartmanının bulunduğu yerde, yıkılan **"Halkalı Hanı"** görülüyor. Uşaklı Kemal'in işlettiği Halkalı Hanı, ortası avlu olan önde geniş giriş kapılı iki katlı bir yapı idi. Bunun alt katına köyden gelenlerin hayvanları bağlanır, üst katı ise otel gibi kullanılırdı. Bazı odaları, ortaokulda okuyan köy çocuklarınca kiralanırdı.

KABASAKAL CAMİİ

Yeni Gördes'in güney ucunda, Yüzbir Evler ya da Atatürk mahallesi denen mahallede 1962'de temeli atılmıştır. Hiç kimsenin katkısı olmadan Hasan Kabasakal tarafından yaptırıldığı için bu ad verilmiştir. Caminin yapı ustası Hasan Benli'dir. İki yılda tamamlanmış ve 1964'de ibadete açılmıştır. Minaresi iki defa fırtınadan kısmen yıkılmış, Hasan Kabasakal ve mahalle sakinlerince yaptırılmıştır[78].

ÇAMLI CAMİİ

Gördes'in Demirci'ye giden yol çıkışında, Cuma mahallesi içinde yer alan bu caminin yapımına Ocak 1963'de başlanmıştır. Yapımını Mehmet Yağcıemir adlı bir usta yönetmiştir. Tayyareci Cevdet Tuncay'ın başkanlığındaki "Cami Yaptırma Derneği" tarafından yaptırılan bu cami, 1964 Temmuzunda tamamlanmıştır. İlk namazı dernek başkanı Tayyareci Cevdet Tuncay kıldırmıştır. Yapımında mahalle halkının büyük maddi desteği olmuştur. Caminin etrafı çamlık olduğundan bu ad verilmiştir.

Minaresi ise, 1967'de Hilmi Demirağ tarafından yaptırılan caminin, sonraki yıllarda yapılan imar değişikliği ile bahçesi maalesef daralmıştır. En son 1998'de Gördes Belediyesi tarafından bahçe düzenlemesi yapılmıştır. Bahçesindeki tek selvi ağacı hurdacı, rahmetli Açıkbaş Ahmet Uyar'ın hatırasıdır.

---

[78] İsa Gürler (Gördes Müftüsü), 15.01.2000, Gördes

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES ULU CAMİİ HAKKINDA NE BİLİYORUZ?

S. Sami İlker *

Yeni Gördes'in ilk yapılan camiidir ve Cuma mahallesinde, çarşının merkezinde yer alır. Halk arasında *Pazar Camii, Çarşı Camii* olarak anılsa da, resmi adı *Ulu Camidir.* 1952'de Yeni Gördes Camii Derneğince yapımına başlanmıştır. Dernek Başkanı Alanyalı Hasan Efendi idi (Kabasakal). El işi kesme taşlardan oluşan bir taş yapı olup, tek kubbelidir. Kubbesi tuğla ile örülmüş ve üzeri kurşunla kaplanmıştır. 1755 metrekarelik bir arsa üzerine otur-muştur.

Caminin planını Yüksek Mimar Kâzım Demiraslan çizmiş, inşaat ustası (taş ustası) ise Lapsekili Hüseyin Yılmaz'dır. Kubbesi Tireli Hüseyin Usta tarafından yapılmıştır. Mimar Kâzım bey, İstanbul belediyesinden emekli idi ve Gördes'te ayrıca, Şehir hamamı ile Ziraat Bankasını da o yapmıştır. Taş ustası Lapsekili Hüseyin usta, sürekli şarap içen bir kişi imiş. Cami Derneği Başkanı Halil Zeybek, kendisi içki içmediği halde, işlerini düzgün yapsın diye, arasıra ustaya şarap alıverirmiş. Usta sonradan içkiyi bırakmış, dindar bir insan haline gelmiş[79].

Mimar Kazım Beyin bir Halveti şeyhi olduğu, Tireli Hüseyin'in de onun dervişi olduğu söylenirdi. Asla hediye kabul etmez, güzel, samimi sohbetleri olurdu. Yeni Gördes'teki *Ulu Camiinin (Pazar camii)* tavanındaki hat yazılarını ressam Ahmet Deringöz yazmıştır. Bu hatta, Kufi yazı ile İhlas suresi yer almaktadır[80].

Caminin inşaatı sürerken, maliyeti ucuzlasın diye kubbe yerine ahşap çatı yapılması fikri ağır basmıştır. Bu maksatla yapılan toplantıda Hüseyin İlker ile Ahmet Dedeler'in caminin kubbeli olması yönündeki ısrarına, Müteahhit Kazım Beyin de destek vermesi sonucu, diğer katılımcılar da ikna olmuş ve camii bugünkü kubbeli halini almıştır[81].

Caminin marangozluk işleri ise Gördesli Rufai Şeyhi Mutaf Dedenin oğlu Marangoz Ahmet Dokumacı tarafından 1958'de yapılmıştır. Kubbeye yakın pencere-lerde 200-300 sene dayanabilen ceviz kerestesi kullanılmıştır. Ancak sonradan bu ahşap kısımlar beyaz yağlı boya ile boyandığı için özelliği örtülmüştür.

Dış kapı ise, 300-400 sene dayanabilen, zor bulunan dişbudak ağacından yapılmıştır. Kapıdaki kabartma, oyma hat yazıları Manisalı Dahiliye Mütehassısı Dr. Yümni Gediz tarafından ücretsiz olarak yazılmıştır. Ahşap kapıya dikkat edilirse "Dr.Y.Gediz" adı görülecektir. Dr. Yümni Gediz, Manisa'nın tanınmış ailelerinden Gediz ailesine mensuptur ve Enver Gediz'in de ağabeyidir. İnançlı, sanatkâr ve mütevazı bir kişidir. Fakir ve garip babası olarak tanınır ve her hafta Perşembe, Cuma günleri özel muayenehanesinde ücretsiz hasta bakmıştır.

Bu yazının ve cami içindeki hat yazılarının seçimi ve yazdırılması ile ilgili ilginç bir hatıra vardır. Dernek başkanı Alanyalı Hasan Efendi (Kabasakal), Ahmet Dokumacı Bey'den hem caminin marangoz-luk işlerini yapması, hem de Rufai Şeyhi Mutaf dedenin oğlu da olması sebebiyle, caminin bütün hat yazılarının yazdırmasını işini de ondan ister. O da, caminin giriş kapısının en üstüne namazla ilgili ayetler, ortasına ise Rufailerin belirgin Ehli Beyt (Peygamberimizin ailesi) sevgisinden dolayı, Kur'an'daki Şura Suresinin (42. Sure) 23. Ayetinde geçen bir ifade olan, "Sizden akrabamı sevmenizi istiyorum" diye de tefsir edilen ayetin bir bölümünü yazdırmaya karar verir. En altta ise, bir hat kümesi içinde (kapının her iki kanadında) Allah (cc), Hz. Muhammed, eşi Hz. Fatıma, damadı Hz. Ali,

---

[79] Mustafa Zeybek ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

[80] Ahmet Dokumacı ile yüz yüze görüşme, 19.03.2000, Manisa

[6] Ahmet Dedeler ile yüz yüze görüşme, 07.08.2004, Gördes

torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in adlarını da kapıya yazdırmayı planlar. (İlginçtir, Türklerde Sünni olsun, Alevi olsun Hz Ali ve ailesine karşı büyük bir sevgi vardır.)

Ahmet Dokumacı Bey Manisa'da bunu yazabilecek bir kişi arar. Tavsiye üzerine Tevfik Hoca adında bir kişiye gider ve "yazar mısın?" diye sorar. Dar düşünceli olduğu anlaşılan bu zat, çok tuhaf bir gerekçe ile "Bunlar Kızılbaş ayetidir" diyerek Kur'an-ı Kerim'de var olan bu ayeti yazmayı reddeder. Ahmet Bey buna çok kızar ve başka bir kişi arar. Bu arada Dahiliye Mütehassısı Dr. Yümni Gediz'in bu işi bildiğini öğrenir ve konuyu ona teklif eder. Onun da kabul etmesiyle iş gerçekleşir. Yazıları o yazar, ancak oyma işini bu işle uğraşan bir oymacıya yaptırırlar. Bugün bu giriş kapısının en üstünde namazla ilgili iki ayet, ortasında söz konusu ayet, altta ise Allah (cc) ve sözü edilen beş isim yazılıdır. Mihrabı çevreleyen alçı kabartma hat yazısı, Ayetel Kürsi'dir[82].

İhtiyaç dolayısıyla 1992'de kuzey cephesine betonarme ilave yapılmıştır. Müteahhidi İnşaat Mühendisi Turgut Yıldızhan'dır. Caminin bahçesindeki şadırvan 1993'de Esnaf Nedim Esen tarafından babası Numan Esen adına hayrat olarak yaptırılmıştır. Caminin bahçe düzenlemesi ve ihata duvarlarının yapımı ise, 1996'da Belediye Başkanı Yusuf Altunkeyik zamanında yapılmıştır[2].

1992'de yapılan betonarme ilave, Ulu Caminin estetik bütünlüğü ile uyum sağlamamıştır.1952'lerin fakir Gördes'in- deki sanat ve estetik aşkı, ucuz maliyete sığınmadan, daha masraflı da olsa kaliteden taviz vermemiştir. Caminin kesme taşları-nın yontulması ve hazır hale getirilişi iki yıl almıştır. Buradan hareketle, ilave kısmın dış duvarında 30-35 santimli bir girinti vardır. Böylece dışa yapılacak bir sıra taş örme, camiye estetik bir bütünlük verecektir. Ayrıca, bu ilave kısmı üzeri düz betondan ibarettir. Buraya da küçük kubbecikler eklenerek caminin görüntüsü Türk İslam mimarisi anlayışına biraz daha yaklaşabilir.

Bahçedeki selvi ağaçları Mustafa Yoğurtçu'nun Cami Derneği Başkanı olduğu yıllarda, 1962'de dikilmiştir. Zeytin ağaçları ise Cami Derneği tarafından Mustafa Üye'nin Cami Derneği başkanı olduğu dönemde, 1988'de dikilmiştir[83].

* Gördes Gazetesi, 24.04.2000, Sayı:576

[82] Ahmet Dokumacı ile yüz yüze görüşme, 12.03.2000, Manisa

[2] İsa Gürler (Gördes Müftüsü), 15.01.2000, Gördes

[83] Mehmet Ünal ile yüz yüze görüşme, 2000, Gördes

22. DİVAN MAHALLESİ, ZAFER CADDESİNDEN BİR GÖRÜNÜM

1961, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Bahçeli, iki katlı, müstakil evlerin çoğu artık yok.

B44
ZAFER CADDESİ GÖRDES
1961

23. AHŞAPTAN BETONA DÖNÜŞTÜRÜLEN DİVAN CAMİİ

1967, Kasap İlyas Esen'den alınmıştır.

Yeni Gördes'te yapılan ilk camilerden olan Divan Camii, ahşap bir bina idi. *"Hacı Nuri'nin Camisi"* diye de anılırdı. 1957'de inşaatı bitmiş, ibadete açılmıştır. İlk yapıldığında Uzunçam mahallesindeki Yağcıemir camiine benzeyen yapı idi. Tarık Tuncay'ın öncülüğünde yapının yıkılıp, yeniden betonarme olarak inşa edilmesi kararı verildi. Ahşap çatılı bu yapı 1965'da yıkılmış ve yerine yapılan bugünkü camii 1967'de tamamlanmıştır[84].

Ahşap eski caminin minaresi yıkılırken Gördesli *Minareci Nuri Meraklı* düşerek ölmüştür. Şadırvanını Öğretmen Ali Rıza Uçak'ın annesi rahmetli *Nazife Uçak* 1972'de yaptırmıştır.

Caminin dev giriş kapısını Mutaf Dedenin oğlu marangoz Ahmet Dokumacı yapmış- tır. Ne hikmetse, Ağustos 2004'de bu kapı sökülerek, yerine PVC bir kapı konulmuştur.

[84] Mustafa Zeybek ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

24. GÖRDES ZİRAAT BANKASININ İNŞAASINI TAMAMLAYAN EKİP

1953, Ahmet Dokumacı'dan alınmıştır. (Manisa) Resimdekiler: ***Ön sıra*** soldan sağa, 2. Müteahhit Yüksek Mimar Kâzım Demiraslan, 3. Orhan (kalfa) ***Arka sıra***, 2. Hamal Mahmut, 3. Hamal Yusuf Şahin, 4. Abdullah Otçu (Gördes'teki **son Rufai şeyhidir**), 5. Ahmet Dokumacı (marangoz)

AĞAÇLARIN HATIRASI

"İnsan ölür eseri kalır"

HAVUZLU ÇARŞIDAKİ ÇINAR AĞAÇLARI

1957, Aşçı Eyüp İpek, Divan Caminin minaresinin yıkımı sırasında düşüp ölen minareci Nuri Meraklı'ya çay kenarından getirtip dikmiştir. Ulu Camii tarafındaki dört çınar da onun yadigârıdır. Havuzlu Çarşının güneydoğu tarafındaki çınar ise, -köşedeki kendi bakkal dükkânının önüdür- aynı yıl Mehmet Yoğurtçu tarafından dikilmiştir, onun hatırasıdır[85].

HEKİMLERİMİZ ve SAĞLIKÇILARIMIZ

25. Dr. NECİP TENİK, EBE HAMİDE HANIM, SAĞ. ME. HÜSEYİN ÖZEN (solda) **1961,** Emine Özen'den alınmıştır.(İzmir)

[85] Galip İpek ile yüz yüze görüşme, 05.08.1999, Gördes

26. Dr. RAHMİ YEMİŞÇİOĞLU KIZI İLKCAN İLE
1963, Dr. Rahmi Bey 1950'de Eski Gördes'e geldi. 1971'de ayrıldı.

27. CUMHURİYET BAYRAMI TÖRENİNDE GÖRDES PROTOKOLU
1969, İlkcan Yemişçioğlu (Türek)'dan alınmıştır (Manisa). Resimdekiler: ***Ön sıra*** (soldan sağa) 1. Mübin Sarıoğlu, 2.Remzi Çelikel (Mal Md.) 3.İbrahim Toker (Ortaokul Md), 5.Öğr. Ali Rıza Uçak, 6. Selçuk Erdem, 7. Dr. Rahmi Yemişçioğlu, 8. İlkcan Yemişçioğlu

28. ESKİ İŞ BANKASININ OLDUĞU YERDEKİ BARAKA VE BİR TÖREN
1961, İlkcan Yemişçioğlu'ndan alınmıştır. Barakanın önündeki elektrik direğinde, sinemanın duyuru panosu yer alıyor. Resimdekiler: ***Ön sıra***, soldan sağa 1. Öğr. Ali Rıza Uçak, 3. Dr. Rahmi Yemişçioğlu (saçı açık), 7. Şoför Yücel

29. DR. RAHMİ YEMİŞÇİOĞLU'NUN VEDA TÖRENİ VE GÖRDES EŞRAFI, 28.10.1971

30. HAKİM İBRAHİM KARASU'NUN VEDA TÖRENİ VE GÖRDES EŞRAFI

PEK ÇOĞUNUN DÜNYA MİSAFİRLİĞİ SONA ERMİŞ.
RAHMETLE ANARIZ.

13.01.1974, Resimdekiler:
Ayaktakiler (Soldan sağa); 1.Mustafa Karataş, 2.Mehmet Kayalı (Bayat k.) 3.Temel Akgün (İş Bank.), 4.Lütfü Tutal (Baytar), 5. Mustafa Zeybek, 6. Halil Yıldız, 7. Halit Bozdağ, 8. İbrahim Biryol, ***9. İbrahim Karasu (Hakim),*** 10. Hilmi Demirağ, 11. Refik Atay, 12. Sait Cavuldak, 13. Halil Gökkaya, 14. Süleyman Çağlar, 15. A.Rıza Uçak, 16. İsmail Güngören, 17. Rıza Hari, 18. Mehmet Bayram, 19. Rıza Çavuş (Salurlu), 20. Alaattin Çivi, 21. Muhterem Susmaz.

Oturanlar (Soldan sağa): Yetişkinler 1. Kemal Keçeci, 2. Orhan Tozlu, 3. Metin Erdoğan (terzi), 4. Ahmet Çolak, 5. Yahya Uslu, 6. Bahri Demirulus, 7. Hazim (Nüfus md.), 8. Ahmet Dedeler, 9. Faruk Ertaş, 10. Hüseyin Onat, 11. Hakkı Altungeyik. Çocuklar ?

31. GÖRDES BELEDİYESİ ŞEHİR SİNEMASININ AÇILIŞI

28 Ekim 1971, Soldan sağa; 1. Ahmet Bayram, 2. Metin Sarıoğlu (arkada), 3. Ahmet Vefik Kitapçıgil (Vali), 4. Mübin Sarıoğlu (Bel. Bşk.), 5. Ahmet Çolak

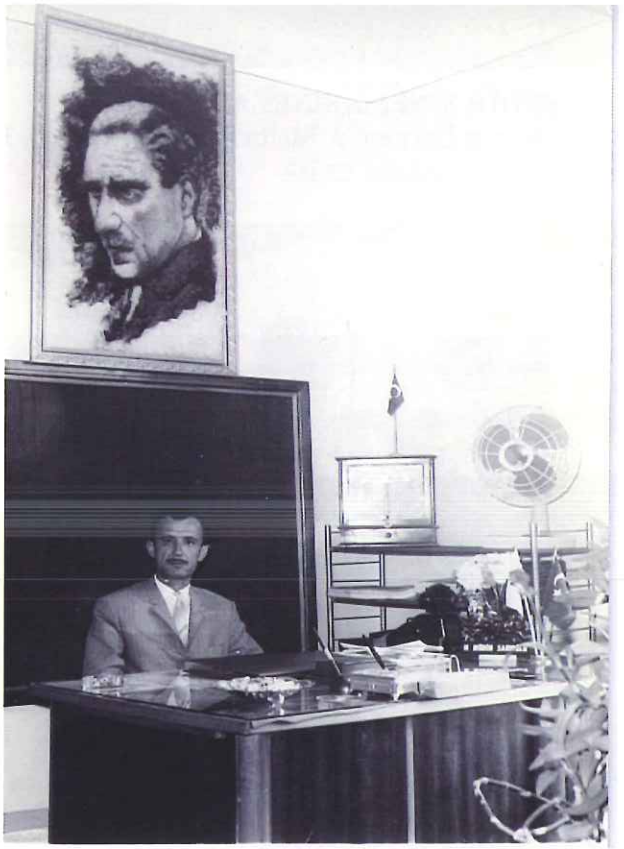
32. GÖRDES BELEDİYESİ ŞEHİR SİNEMASININ AÇILIŞI

28.10.1971, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Resimdekiler; Soldan sağa 1.Mübin Sarıoğlu (Bld. Bşk.), 2. Metin Sarıoğlu, 3. Vali Ahmet Vefik Kitapçıgil (önde), 4. Mustafa Susmaz, 5. Mehmet Ekşi, 6. Halil Topbaş

33. BELEDİYE BAŞKANI MÜBİN SARIOĞLU MAKAMINDA

Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır.1965-67 ve 1967-71 dönemlerinde görev yapmıştır. İkinci dönemde istifa ile görevi bırakmıştır. 12.05.1999'da İzmir'de vefat etmiştir. Rahmet ve şükranla anıyoruz.

HASAN CALAK'TAN BİR HATIRA

İnsan ölür eseri kalır.

Belediye Başkanı Mübin Sarıoğlu zamanında belediyede işe girdim. Yeni Gördes'in sokaklarına taş döşemek için çaydan taş toplardık. Başkan da bizimle gelir, sigara bile içmeden, bizimle birlikte taş toplardı.[86]

34. BİR MİLLİ BAYRAM KUTLAMASI

1969, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Kaymakam Mustafa Sokullu, Ask. Şb. Başkanı Alb. Hayri Supçin ve Belediye Başkanı Mübin Sarıoğlu öğretmen ve öğrencileri selâmlıyorlar.

35. ADALET PARTİSİ GÖRDES İLÇE TEŞKİLATININ KURULUŞU
GENEL BAŞKAN EM. ORG. RAGIP GÜMÜŞPALA GÖRDES'TE

1961, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Solda sağa; 2. Ahmet Bayram, 3. Mübin Sarıoğlu, 4. Ragıp Gümüşpala, 5. Şinasi Osma

[86] Hasan Calak (86 yaşında) ile yüz yüze görüşme, Gördes, 03.08.1999

36. ADALET PARTİLİLER RESMİ GEÇİTTE...

1961, E.Bld. Bşk. Mübin Sarıoğlu'dan alınmıştır. Bandonun arkasında E. Bld. Bşk. Mübin Sarıoğlu görülüyor. Yer, PTT'nin yanı, Muammer Ağaoğlu'nun evinin bulunduğu köşenin (şimdiki İhlâs mağazası) eski görünüşü ve bir eski kamyon. Yollar taş döşeli. Afişte "Vatan Menfaatten Üstündür" yazılı...

37. ADALET PARTİLİLER RESMİ GEÇİTTE

29 Ekim 1961, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Resimdekiler: Soldan sağa; 1. Acemin Murtaza Güngören, 2. İbrahim Balıklı (Balıklı Ziya'nın babası), Hanyalı Pehlivan (Mustafa Gürer). Zamanın siyasi rekabet şartlarından dolayı, AP'liler CHP'ye tepki olarak Cumhuriyet bayramında resmi geçite katılmışlardı.

38. BELEDİYE BAŞKANI CEVAT BİLGİN GÖRDES'E GELEN ADALET PARTİSİ (AP) GENEL BAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL İLE

1962, Münibe Bilgin'den alınmıştır. Cevat Bilgin'in vekil başkan olarak görev yaptığı zaman.

Not:

Cevat Bilgin, Müftü Ziya Bilgin'in oğludur. Ziya bey ise, 1932-33'lerde Gördes müftüsü idi. Zamanında çok tanınan Kavakyerli Hoca olarak bilinen kişi de, Müftü Ziya Beyin babasıdır[87].

[87] Ahmet Dedeler ile yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

39. CHP'LİLER YÜRÜYÜŞTE.1

1961, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

40. CHP'LİLER YÜRÜYÜŞTE.2

1962

41. CHP'LİLER BELEDİYENİN ÖNÜNDE BİR TÖRENDE

1962

42. GÖRDES'İN EKABİRLERİ

1965, İbrahim Balıklı'dan (İzmir) alınmıştır. Bir zamanlar Gördes'in ehlikeyf tayfası... Hepsi Gördes'in yerlisi ve güzel insanlardı. **Arka sıra** (soldan sağa): 1.Mehmet Sine, 2. Kazım Ağartıcı (Ormancı), 3. Mehmet Menteş (Gazeteci, Kırtasiyeci), 4. Hüseyin İlker (Belediye Muhasibi), 5. Ertuğrul Aydın (Halıcı), **Ön sıra** (solda) Güngör Erdem (Tuhafiyeci) (sağda) Kadir Kıyıcı (Testici) Güngör Erdem dışında hepsi rahmetli oldular. (2016)

43. GÖRDES ORTAOKULU SALİHLİ SART GEZİSİNDE

1962, Aliye Aznik'ten (İzmir) alınmıştır. Gözlüklü olan Em. Albay Eşref Salur (Gördes Ortaokulunda Tarih derslerine girerdi), arkasındaki şoför İzzet Akdağ ve otobüsü.

44. GÖRDESLİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİN ANKARA ANITKABİR GEZİSİ

1952, Şimdi İzcilik kol faaliyetine katılan öğrencilere "**İzci**" adı veriliyor. O zamanlar kola **"Yavrukurt teşkilatı"**, katılımcılara da "**Yavrukurt**" adı verilirdi.

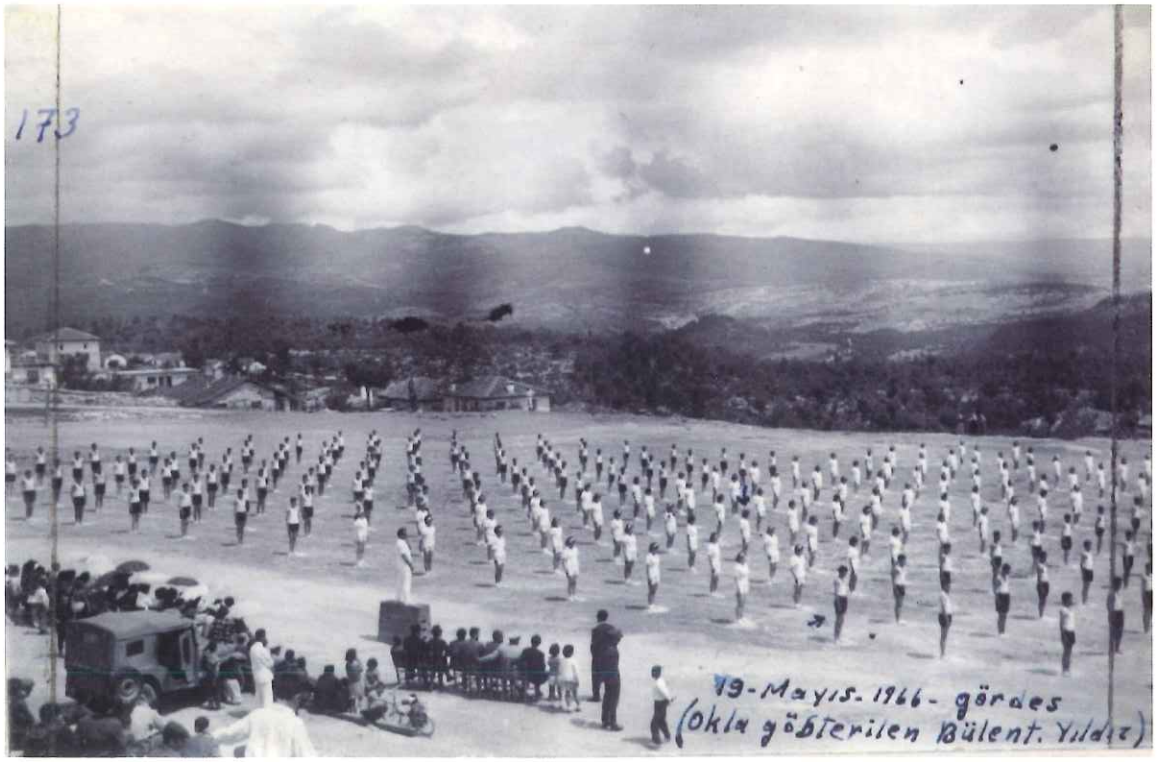
45. GÖRDES'İN KURTULUŞU TÖRENİ

5 Eylül 1964, Münibe Bilgin'den alınmıştır (İzmir). Arabanın üstünde Gördesli avcılar ve vurdukları kurt ve kekliklerle. (Şimdi Gördes dağlarında kurt ve çakal kaldı mı acaba?) Hakkı Bölük(üstte, ayakta), **sağdan** 3. İrfan Bülbül, 4. Dinarlı Mehmet, aracın içindeki zamanın Gördes Bld. Bşk. Cevat Bilgin'dir.

46. GÖRDES TOP SAHASINDA 19 MAYIS GENÇLİK SPOR BAYRAMI TÖRENİ

1966, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Geri planda bugünkü tesislerin hiç birinin olmadığı dikkat çekiyor. Önde ilçe protokolu oturmuş. Sol köşede muhtemelen Emniyet teşkilatına veya Kaymakamlığa ait bir cip görülüyor. Havaların genelde güneşli olduğu bu törenlerde öğrencilerin omuz ve yüzleri güneşten yanardı.

47. ÖĞR. BAYRAM ERCAN, ÖĞRENCİLERİ OSMAN KAFADAR VE HALİL ERKAN

1974, Foto Adil. Ekrem Erkan'dan alınmıştır. Gördes Ortaokulu (Şimdiki İHL) binasının arka cephesinde çekilmiştir. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Öğr. Üyesi Yard. Doç. Dr. Osman Kafadar 25 Ocak 2006'da Hakk'a yürüdü. Ortaokulda şapka giyme mecburiyeti vardı.

48. ORTAOKUL MD. İBRAHİM TOKER İLE BEL. MUHASİBİ HÜSEYİN İLKER

1968, Dr. S. Sami İlker arşivinden. Bir düğünde birlikteler. İkisi de rahmetli oldular. İbrahim Toker çok iyi bir idareci ve öğretmen olarak hep hatırlandı. Hüseyin İlker de kanun çalardı ve sesi de çok güzeldi.

49. BİR GRUP GÖRDESLİ...

1970, Dr. S. Sami İlker arşivinden alınmıştır. Resimdekiler: (Soldan sağa): 1. Hüseyin İlker (Belediye muhasibi), 2. Kadir Serkek, 3. Pideci Ferhat Altıntaş, 4. Kazım Ağartıcı, 5....

50. ŞOFÖR HAKKI BÖLÜK SIĞIROVA'DAN TOMRUK NAKLİ YAPARKEN

1965, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

51. ŞOFÖR HAKKI BÖLÜK KAMYONU İLE

1963,Osman Bölük'ten alınmıştır.

52. ŞOFÖR İZZET AKDAĞ SIĞIROVA'DA

1963, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

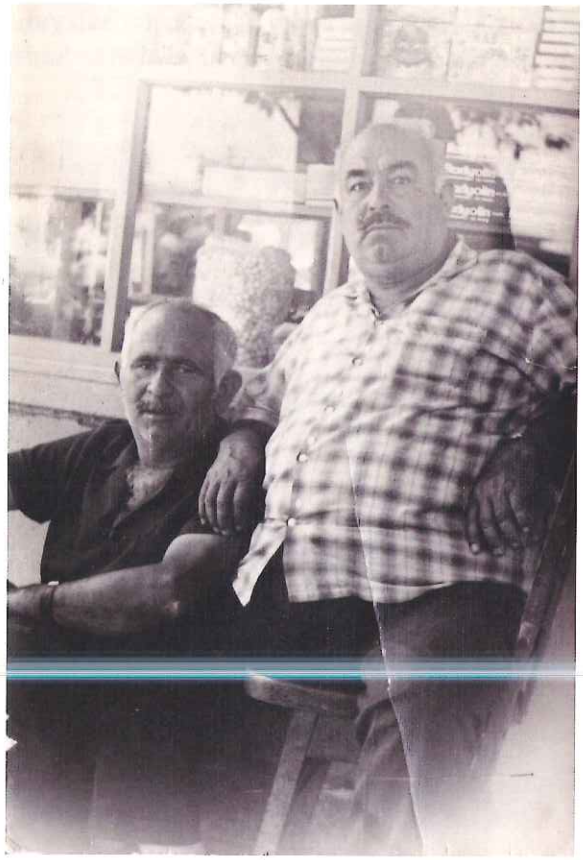
53. ŞOFÖR İZZET AKDAĞ VE ARKADAŞLARI (GÖRDES ŞOFÖRLERİ)
1962, Kızı Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır. (Antalya)
Arka sıra **(Soldan sağa): 1. Şoför Mustafa Karaman (49 lakaplı), 2. Şoför İzzet Akdağ, 3. Muavin Mehmet (İyi Mehmet), 4. Sabri Çelen, 5. Cevdet Çakıcı, 6. Süleyman Çivi, 7.İzzet Çivi** Önde **(çökenler) 1.Mehmet Arslan (Şeytan M.) 2. Şöfor Tahsin, 3. Şoför Sadık Girgin, 4.İhsan Sağol**

54. ŞOFÖR İZZET AKDAĞ OTOBÜSÜYLE
1962, Kızı Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır. (Antalya)

55. EFE KEMAL VE ŞOFÖR İZZET AKDAĞ,
1963, Kızı Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır. (Antalya)

56. ŞOFÖR İZZET AKDAĞ AKHİSAR GARAJINDA,
1963, Kızı Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır. (Antalya)

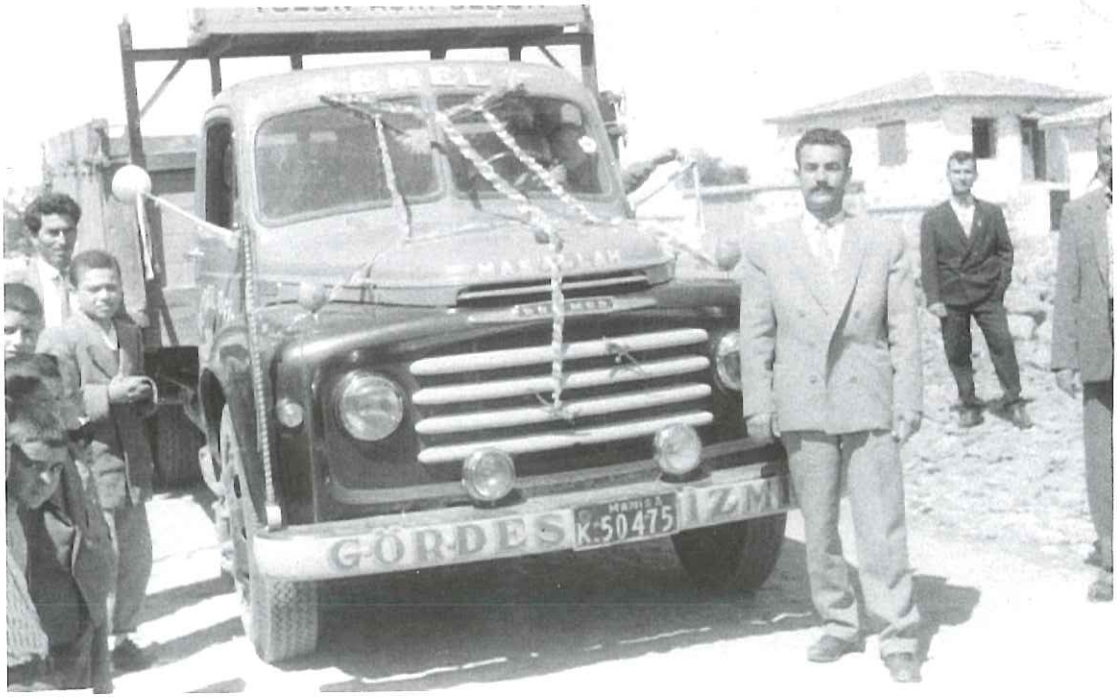
57. GÖRDES ŞOFÖRLERİ

1960, Sadık Gezgin'den (İstanbul) alınmıştır. Fotoğraftakiler; Solda Şoför Mustafa Karaman (49 Mustafa lâkaplı), sağda Şoför Hacı Rıdvan Bayrak. Rıdvan Bayrak, Sadık Gezgin'in dayısıdır.

58. ŞOFÖR TARIK TUNCAY

1959, Tarık Tunçay'dan alınmıştır. Kabasakalla ortak aldıkları Commer marka kamyonunun önünde. Aracın plâkası "MANİSA K.50475" şeklinde. O dönem kamyonlar hep burunluydu. Gördes'in Manisa il merkezinden ziyade, ticari ve kültürel bağlantısının İzmir ile olduğunu tamponun üzerindeki "GÖRDES- İZMİR " yazısından da anlamak mümkün.

59. ŞOFÖR TARIK TUNCAY

1959, Meral-İhsan Avcı'dan alınmıştır. Resimdekiler: Soldan sağa 2.Orman Mu. Me. Mustafa Avcı, 3. Tarık Tunçay

60. GÖRDES'İN CİPLERİ (JEEP)

1960'LAR, Ahmet İnce, **www.habergordes.com**'dan alınmıştır. (18 Mart 2013 tarihli yazı)

MİSAFİR KALEMLER

GÖRDES'İN CİPLERİ

Ahmet İnce*

Sizi 45 sene öncesine götürüyoruz..
Trafik mevzuatındaki ismi 'arazi taşıtıdır.' Araç'ın ismi, bizim lisanımıza ait değil. Jeep olarak kabul görmüştür. Ancak araç hayatımıza girerken 'cip' şeklinde telaffuz edilmiş, onunla geçimini sağlayanlara da 'cipçi' denilmiştir.

Onlar Gördes'in bir değil, birkaç devrinin cipçileriydi. Bugün ne kullandıkları ciplerden, ne de kendilerinden bir hatıra kalmıştır geriye. Gördes'le ilgili her şeyi, biriktirip sakladığım arşivime girinceye kadar.

Durak yerleri şehrin merkeziydi. Bugünkü taksicilerin bulunduğu yer, boydan boya onlara aitti. 60'lı yıllarda, hatırlayabildiğim kadarıyla sadece 3 kişide taksi vardı. Şehrin en zengini Hasan Kabasakala ait İmpala siyah taksi, İbrahim Biryol'a ait siyah Chevrolet marka taksi ve Sıtkı Güven'e ait tek kapı Anadol taksi.

Cipçilik karizmaydı. Cipçiler ağır adamlardı. Sözleri senet gibiydi. Çünkü o yıllarda toplumun sırdaşı ve yardımcısıydılar. Sırım gibi giyinirler, çoğunun ayağında körüklü çizme olurdu. Çünkü hangi yöne gitseler yollar toz toprak, kışın çamurdu.

Bazen hızır servis, bazen acil servis gibi çalışırlardı. O yıllara ait bir hatıramı nakletmek istiyorum. Bugün böyle bir hatıra, yeni nesillere fantezi gelebilir.

Evinizde bir hasta var ve siz doktor getirtmek istiyorsunuz. Şehirde zaten iki doktor var. Birisi Rami doktor, diğeri Necip doktor. Yaklaşık 25 yıldır sağlık hizmeti veriyorlar.

Doktora önce gidiyorsunuz, evde hastamız var diyerek. Kabul aldıktan sonra hemen durağa varıp, bir cipçiyle anlaşıyorsunuz. Doktor eve ciple geliyor. Sonra alıp, tekrar muayenehanesine teslim ediyorsunuz.

Çocuktum. Bir akşam dedem aniden rahatsızlandı. Babam evde değildi. Annem hemen hazırlanmamı söyledi. 'Git Rahmi doktoru getir' dedi. Bu arada elime 2,5 lira para sıkıştırdı. Bu da cip parası dedi. O yıllarda evlere doktor getirmenin cip ücreti 2,5 liraymış.

Sonra Rahmi doktora gittim. Küçük bir çocuğun, soğukkanlılıkla kendisini hastaya davet etmesi pek hoşuna gitmişti. Sen kimin oğlusun dedi. Niçin öyle söylediğimi bugün bile çözemedim. 'Tayyareci Cevdet Efendinin torunuyum' dedim. Beni öyle bir kucakladı, sevip öptü. Dedemin sıkı dostuymuş meğer.

O günü hiç unutamam. Doktoru getirmiştim eve. Üstelik çarşıdan cip bile tutmuştum doktora.

O cipçi, Giritli Hüseyin'di. Gördesli cipçilerin piriydi. Sonraki günlerde anlatmış dedeme. Yanına nasıl geldiğimi, nasıl düzgün konuştuğumu sitayişle bahsetmiş. Giritli Hüseyin'i yıllar geçse bile hiç unutmadım. Siması hala gözümün önünde. Hele kasketi, sırtındaki deri ceketi hafızamdan hiç silinmedi.

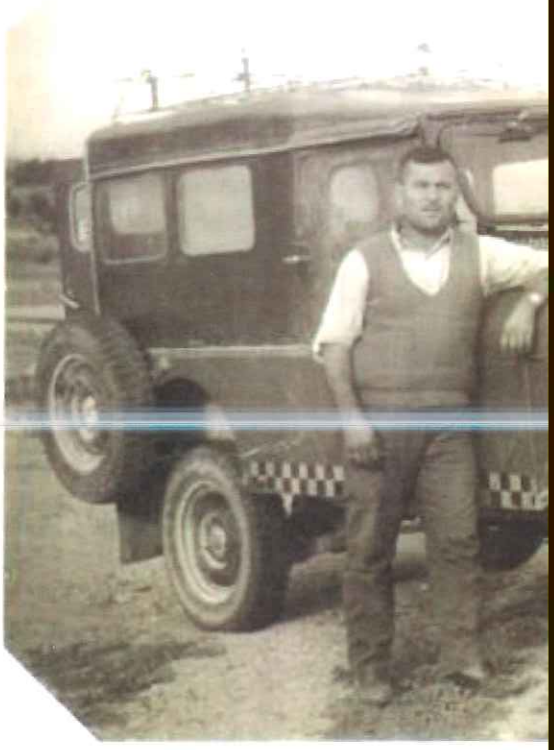
Kimler geldi, kimler geçti cipçilerin durağından. Kara Cemal'i hayal meyal hatırlıyorum. Kendisinden sonra oğulları Kemal ve Ruşen devam ettiler. İlerleyen yıllarda İzmir Karşıyaka'nın namlı taksicileri oldular.

Cipçi Özcan'ı kim unutur? Deli fişek bir adamdı. Gördesspor'un defansında değişmez isimdi. Solaktı Özcan Çakır. Adam geçer, top geçmezdi. Cipçi Özcan oynuyorsa, takım kendini emniyette hissederdi.

* 18 Mart 2013, Gördes Gazetesi

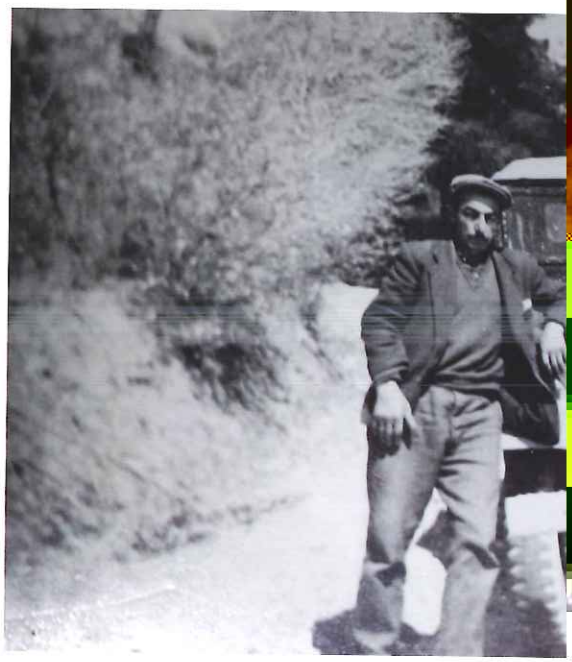
61. CİPÇİ İRFAN BÜLBÜL

1966, İrfan Bülbül, ciddiyeti, dürüstlüğü ile Görde
Karşıyaka'ya göçtü. Gördesliler uzun yıllar Kar
bilebildiklerim, mesela Beşeri Halil vardı. On
hatırlıyorum. Fotoğrafları çıkardığımda, epey
düşündüm. Maziye gömülüp gitmesin, gelecek k
cipçilerine ayırdım. Fotoğraflar 1966–67 yıllarına

62. CİPÇİ CEMAL GÜLŞEN (KARA CEMAL)

1960, kızı AliyeAznik'ten alınmıştır.

63. FAİK KOLLU CİPİYLE

1962, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Atalan civarında cipinin patlayan lâstiğini onarırken. Ortada Ayşe Yıldız, sağda Mehmet Yıldız görülüyor.

64. ÖĞR. HALİL GÖKKAYA VE ÖĞRENCİLERİ

1967, S. Sami İlker'den alınmıştır. Aslen Beğel köyünden olan, iyi bir insan ve eğitimci olan rahmetli Öğr. Halil Gökkaya okuttuğu 5. sınıf öğrencileriyle. ***Resimdekiler***: Soldan sağa; ***ön sıra*** 1. Fehim Usta, 2. Davut İlkaya(vefat etti), 3. Mustafa Argunşah; ***orta sıra*** 1. İbrahim Çivi, 2. Basri Gürbüz, 3. Ferah Sağ (17 yaşında öldü), 4. Muharrem Yıldız; ***arka sıra*** 1. Asım Büke, 2. Öğr. Halil Gökkaya(vefat etti), 3. S. Sami İlker, 4. Mustafa Calak

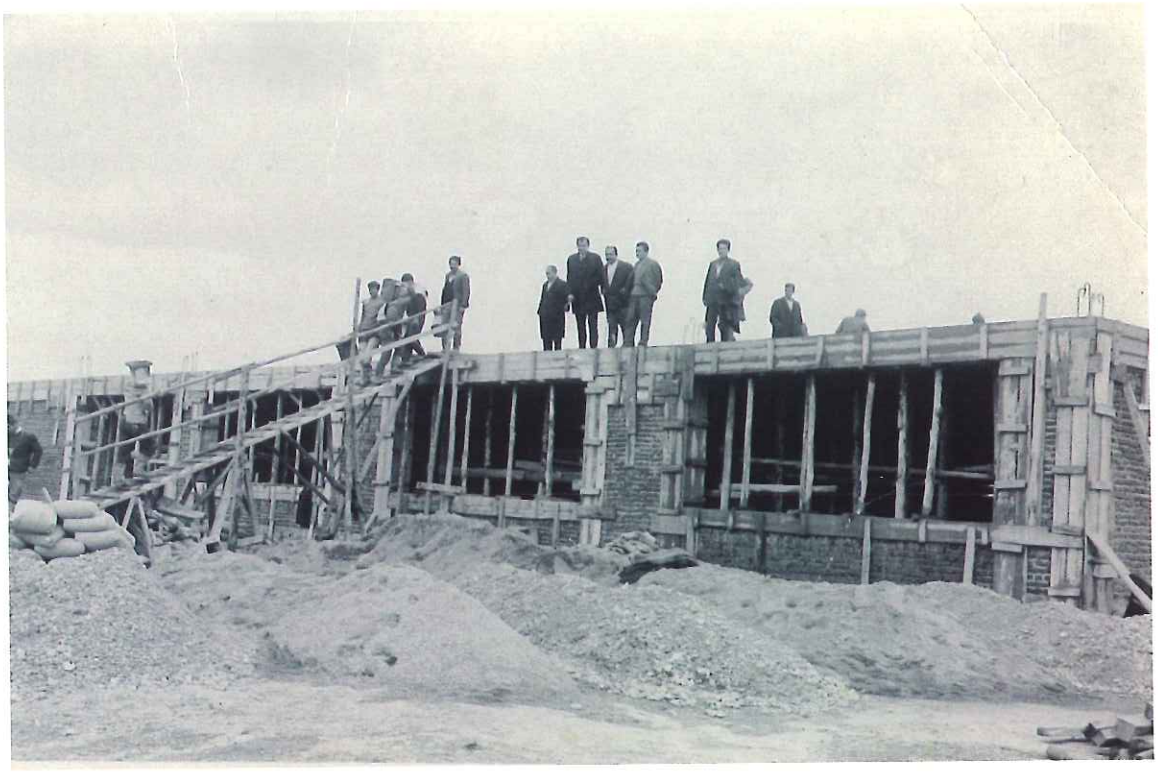
65. BEŞEYLÜL İLKOKULU 5.SINIF
1967, S. Sami İlker'den alınmıştır.
Kızlar: Soldan sağa. 1.Sacide Kafadar, 2. Ayfer Efsen Etke, 3. Ayşe Solak (Arkada), 4. Aysel Solak 5, Emine... 6. Feride Arat (arkada), 7..... (arkada), 8.Nisyar Nevin Güngör, 9 Gülsüm Canlı (arkada), 10. Şennur Güzel, 11....., 12. Asuman Sarıoğlu (arkada), 13. Adile Usta, 14. Rabia... 15. Gülperi Gümüş

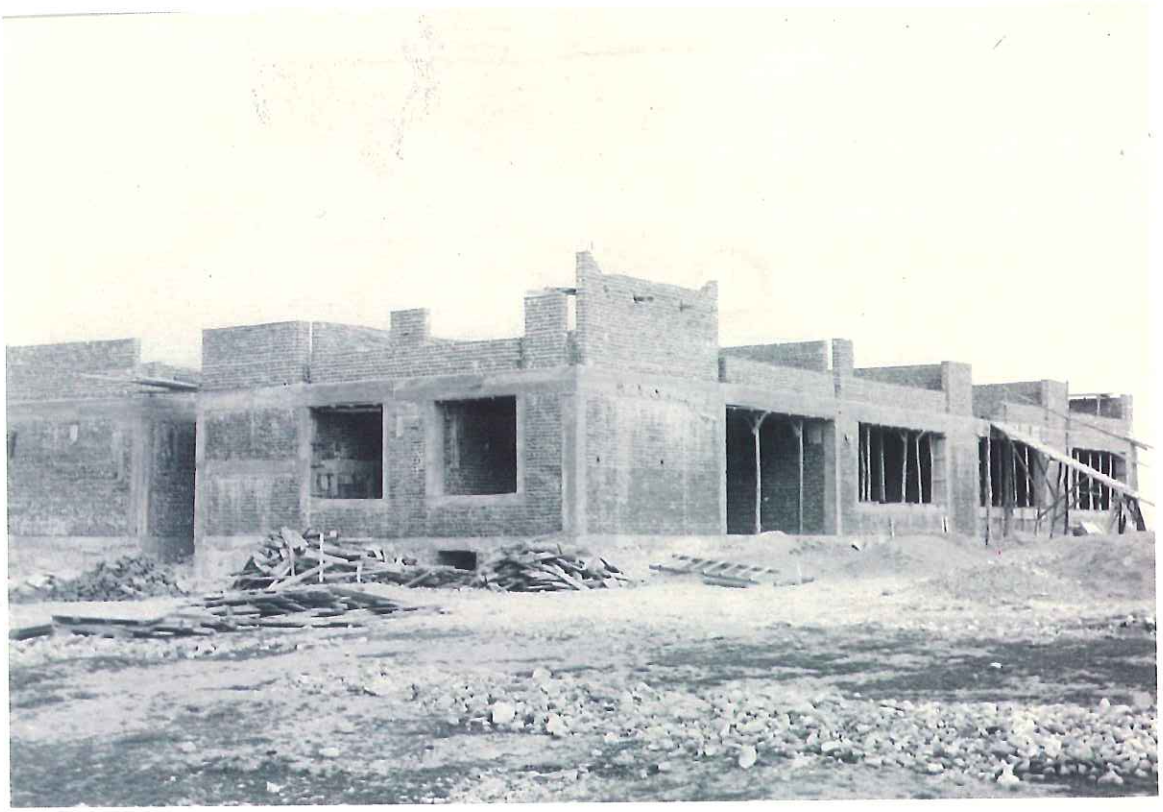
66. GÖRDES LİSESİNİN TEMELİ ATILIRKEN....
5 Eylül 1970, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Hizmeti geçenlere sevgi, şükran ve aramızdan ayrılanlara dualarımızla....

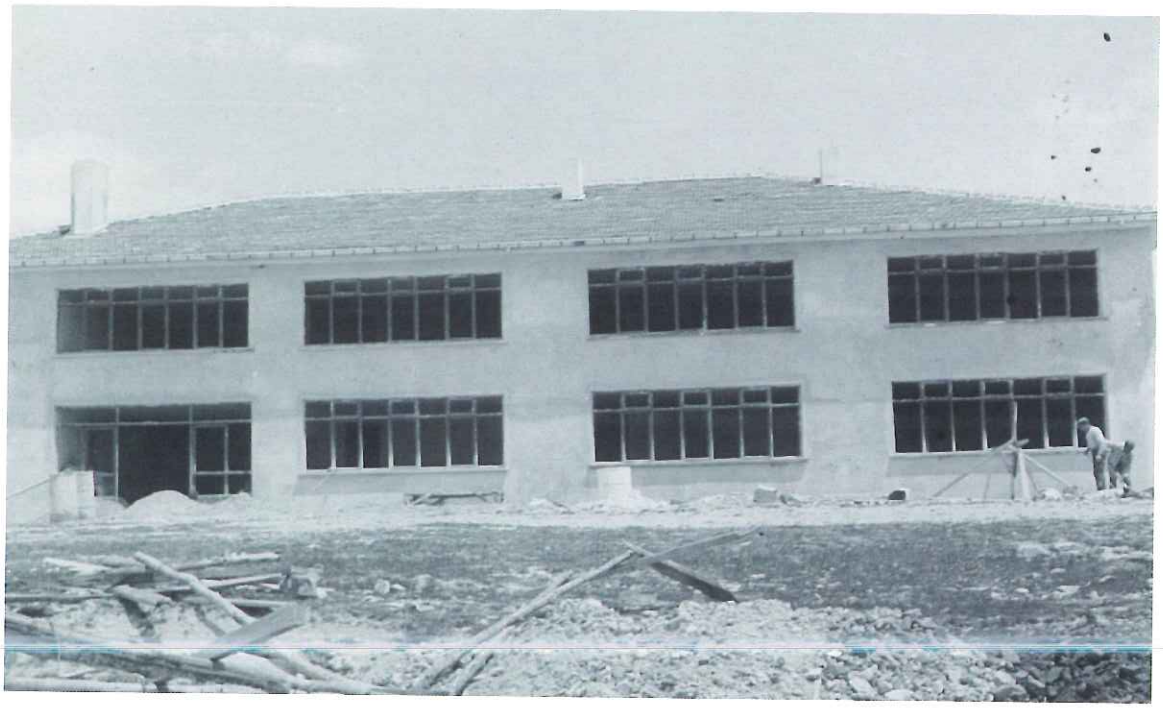
67. GÖRDES LİSESİNİN İNŞAATI DEVAM EDERKEN....
1971, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır.

68. GÖRDES LİSESİNİN İNŞAATI DEVAM EDERKEN....
1971, Orm.Yük. Müh. İbrahim Çolak'tan alınmıştır.

69. GÖRDES LİSESİNİN İNŞAATI DEVAM EDERKEN....
1971, Orm.Yük. Müh.İbrahim Çolak'tan alınmıştır.

70. GÖRDES LİSESİNİN AÇILIŞ TÖRENİ....
5 EYLÜL 1972, Törene katılanlardan bir grup. Ortada beyaz elbiseli Yahya Uslu, subayın arkasında gözlüklü, çömelen Bel.Bşk. Mübin Sarıoğlu,

71. GÖRDESLİ EĞİTİMCİLER BİR ARADA

1979, Bu resim, Gördes'te değil, 1978'de sürgün olarak gönderildikleri Gölmarmara'da Cumhuriyet bayramı günü çekilmiştir. ***Resimdekiler***: Soldan sağa 1. Öğr. İhsan Avcı, 2. Öğr. Meral Avcı (kucağındaki kızı Gülhan), 3.Öğr. Şükran Öztürk (Çivi), 4. Öğr. S. Sami Öztürk, 5. Nur Kıyıcı (kucağındaki oğlu Mübin), 6. Öğr. Mustafa Kıyıcı. Öndeki çocuklar; Fatih Öztürk (solda), Gökhan Avcı (sağda)

72. DEDELER TÜRK PETROL

1966, Ahmet Dedeler'den alınmıştır. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. M. Ali Atkıcı (Vergi D.Şefi), 2. Ahmet Dedeler

73. DEDELER PETROLÜN TÜRK PETROL HALİ

1967 Ali Dedeler'den alınmıştır.
Soldan sağa: 1.Kadri Erten, 2.Ömer Baştürk, 3. İbrahim Dedeler, 4. Mehmet Dedeler, 5. Hatice Dedeler, 6. Mustafa Mıngır, 7. Ahmet Dedeler, 8. Ali Dedeler

"Kadı kalemini tutsun kalsın"

Bu söz, geride varislere bir şey bırakmamayı, yiyip içmeyi ifade eder. Manifaturacı Mustafa Zeybek'in babası rahmetli Halil Zeybek, "güveç" yemeyi çok sever ve yemeğin başına geçtiğinde, besmeleden sonar, "Boşver yiyelim, Kadı kalemini tutsun kalsın" diye espiriyle yemeye başlarmış[88].

[88] Ahmet Dedeler ile yüz yüze görüşme, 09.12.2000, Gördes

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES HAMAMI NE YAPILMALI...

S.Sami İlker*

Bazı okuyucular, bu "hamam yazısı" da nereden çıktı diyebilir. Özellikle genç okuyucular da bunu yadırgayabilirler. Bilindiği gibi bugün içinde yaşanılan yeni Gördes'in geçmişi yarım asırdan biraz fazladır. Eski Gördes'in tarihi dönemlerde kimlere yurt olduğunu ise ancak tarih kitaplarında yazıldığı kadarıyla biliyoruz. Eski Gördes'ten yeni Gördes'e taşınırken, insanımız ilk önce başını sokacağı bir haneyi inşa etmiş, ardından da cami ve hamam inşaatına girişmiştir. İlk yapılan camii çarşıdaki Ulu camidir. Bununla aynı anda yapımına başlanan diğer yapı ise Yeni Gördes Hamamıdır.

Temizlik, insan hayatı için vazgeçilmezdir. Bu sebepten insanlık tarihi kadar eski bir hamam mimari geleneği de vardır. Ancak İslâm'ın beden temizliği olmadan ibadetlerin kabul edilmeyeceğini bildirmesi, yani temizlenmeyi emretmesi ile Türk hamamı gibi dünyaca ünlü özel bir mimari yapı ortaya çıkmıştır.

1953 (veya 1954) yılında yapımına başlanmış ve Belediye Başkanı Cevat Bilgin'nin zamanında 1961'de tamamlanmıştır. Yeni Gördes Şehir Hamamı ile Ulu Cami-nin planını Yüksek Mimar Kâzım Demiraslan çizmiş, inşaat ustası (taş ustası) Çanakkale Lapsekili Hüseyin Yılmaz'ın ise büyük emeği geçmiş-tir.[89]

Yeni Gördes Hamamı da, tıpkı Ulu Camii gibi halkın yardımları ile yapılmıştır. İşin başında Yeni Gördes Camii Yaptırma Derneği Başkanı, THK Gördes Şube Başkanı da olan Tayyareci Cevdet Tuncay vardır. Hamam da aynı dernek öncülüğünde yaptırılmıştır. Özellikle Borlulu Hacı Şazide Hanımın maddi katkıları büyük olmuştur. Sıtkı Babayiğit'in tanıdığı olan ve onun girişimi ile Borlulu Hacı Şazide Hanım 20 lira bağışta bulunmuştur. Bunun 10 lirası hamam için, 10 lirası da Pazar camiinin yapımı içindir. O zaman için bu para ile bir otomobil alınabileceği düşünülürse, yardımın büyüklüğü daha iyi anlaşılır. Şazide Hanım daha sonra ilave olarak 25 lira daha bağışlamıştır. Dernek Başkanı Tayyareci Cevdet Tuncay ile birlikte Sıtkı Babayiğit 500'e yakın yer dolaşmışlar, ancak bunun yarısı kadar bile toplayamamışlar.

80cm kalınlığında taş duvarları olan bu yapının üst katı 5 oda ve 1 salondan oluşan bir otel olarak inşa edilmiştir. Alt katı ise klasik Türk hamamı özelliklerine sahiptir. Hiçbir bakım yapılmadığı halde, bugün bile tavanı su geçirmemektedir. Uzun yıllar Hamamcı İbrahim Altun tarafından çalıştırılmıştır. Son zamanların-da ise Yağcıların Ali Rıza'nın oğlu, Mehmet Ali Yağcı tarafından işletilmiştir.

Gördes Şehir Hamamı Belediye Başkanı Yahya Uslu zamanında (1974-1977) masrafları-nın yüksekliği yüzünden kapanmıştır. Sıtkı Babayiğit o sıralarda İstanbul'daki işlerini tasfiye edip Gördes'e yeni gelmiştir. Hamamın üst katındaki odalar otel odası olarak da kullanılırdı. Sıtkı Babayiğit, Gördes'te evi olmadığı için Şehir Hamamının üst katını belediyeden 15 yıllığına kiralamış ve halen orada hayatını sürdürmektedir[14].

Gördes'in elli yıllık yerleşim hayatı, onun tarihi binalarının henüz kökleşmediğini göstermektedir. Ancak zamanla bu durum değişecektir. Ahşap ve beton yapıların çoğu yıkılacak, yenileri yapılacaktır. Bir betonarme yapının ortalama 150 yıllık bir ömrü olduğu söylendiğine göre, zamanla tarihi eser niteliği kazanacak yapıların taş yapılar olduğu açıktır. Ama Ulu camii, hamam gibi yapılar zaman zaman onarılmak kaydı ile daha uzun süre ayakta kalabileceklerdir.

HAMAM NE OLMALI?

Bu konuda farklı iki fikrin olduğunu biliyorum. Bunlardan birincisi, rahmetli Yahya Uslu zamanındaki kapanışından bu yana ciddi bir onarım geçirmeyen ve çok masraflı olduğu gerekçesi ile bu günkü gibi gayri faal halde tutmaktır. Bu görüş, zamanla "yıkalım, yerine şunu yapalım" görüşüne dönüşebilir. Ben her halükarda eski eserlerin yıkılmasına karşıyım. Hiç kimse böyle bir vebale girmemelidir.

---

[89] Ali İnce ile yüz yüze görüşme, 11.08.2002, Gördes

Diğer fikir ise, "her ne kadar evlerde banyolar yaygınlaştı ama, bu şehrin geleni gideni var, bir hamam mutlaka bir şehirde olmalı" görüşü-dür. Bu fikrin de haklı olduğunu düşünüyorum. Ancak ciddi bir yenileşme, onarımdan sonra, maliyet hesaplarının tutacağından emin olunmalıdır. Bu görüşe karşı olan sorumluların, maliyet hesapları ile ilgili gerekçelerini topluma açıklamaları gerekir.

HALI MÜZESİ OLABİLİR Mİ?

Yıllardır üzerinde durduğum bir konu da, halıları dünyaca ünlü olan Gördes'in bir halı müzesine sahip olması gerektiği konusudur. Bu sağlanamadığı için birçok cami halısı ya çalınmış, ya da birkaç müftülük sorumlusu ile güvelerin insafına bırakılmıştır. Bu tür tedbirler hiçbir zaman müze hassasiyetinde koruma sağlayamaz. Bu güne kadar, Gördes'in başka öncelikleri "Halı Müzesi" konusunun önüne geçmiştir. Bundan dolayı, eğer Gördes Şehir Hamamı binası, yapılış amacına uygun kullanılması verimli değil, çok masraflı bulunuyorsa, az bir onarım ve düzenleme ile "Gördes Halı ve Etnoğrafya Müzesi" haline getirilebilir. İşte size bir fikir. Gördes'in ilgililerini bu konu üzerine düşünme-ye ve etüt etmeye çağırıyorum.

HİKMETLİ SÖZ (Sıtkı Babayiğit)

74. BİR GRUP GÖRDESLİ ESNAF (TAMİRCİLER)

1960, Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Ertuğrul Aydın, 2. Ayhan Çelen, 3. Tüfekçi Kadir Erten, 4. Kemal Çolak, 5. İsmail Gürbüz (Debreli), 6. Kasap Numan Esen (oturan). Kadir Ertem ve Kemal Çolak bir bayram günü Gördes içinde aynı kazada vefat ettiler (1969).

75. GÖRDESSPOR BİR DIŞ SAHA MAÇINDA

1970, Nurhayat Erdem'den alınmıştır. Resimdekiler: Ayaktakiler (soldan sağa): 1. Tayyar (kahveci), 2. Av.Yalçın Milli, 3. Selçuk Erdem, 4. Eşref Bitek, 5. Av. Uğurcan Uğur, 6. Tanju, 7. Süleyman Seçkin, 8. Hayri Solak, 9. Ercan, 10. Muhittin Demirağ, 13. İhsan Sağol, 15.Halil Öztop (biletçi Mehmet'in oğlu), 11., 12.,ve 14. bilinmiyor. Oturanlar(soldan sağa): 1. Ahmet Keskin, 2. Yüksel Özdemir, 3. Osman Meşin, 4. O. Meşin'in oğlu Mehmet (çocuk), 5. Bülent Ertem, 6. Hasan Gümüş, 7. Mehmet Sürgit, 8. Bilgin Şen, 9. Ali Efe.

76. GÖRDESLİ BİR GRUP

23 Nisan 1975, Nurhayat Erdem'den alınmıştır. Resimdekiler: Ayaktakiler; (soldan sağa) 2.Noter Kadir Ünlü, 3. Av. Uğurcan Uğur, 4. Oral Meşin, 5. İhsan Sağol, 6. Ergun Büke, 7. Selçuk Erdem, 8. Diş Hek. Tevfik Haliloğlu. Ön sıra; 1. Halil Özsarı, 2. Mustafa Altıntaş, 3. Bilgin Köseoğlu

BU FUTBOLCULARI TANIDINIZ MI?

77. GÖRDESSPOR'UN İLK YILLARI (1963-1964)

1963, Muammer Önder'den alınmıştır. (Turgutlu) ***Ayaktakiler***: soldan sağa 1. Ali Osman Sağlıkçı, 2. Ünal Erdem, 3. Saim İnceören, 4. İlker Baybars, 5. Cenap Güven, 6. Muammer Önsel (Şehit Pilot B. Önsel'in ağabeyi), 7. Oflaz Özen. ***Oturanlar***: 1. Eşref Bitek, 2. Fehim Erdem, 3. Sinemacı Yakup Yazıcı, 4. Özcan Boru.

78. GÖRDESLİ BİR GRUP

15.07.1972, Resim S. Sami İlker'den alınmıştır. Yer Muammer Osmanağaoğlu'nun evinin altındaki dükkânın önü. Resimdekiler: Soldan sağa 1. S. Sami İlker (Hava Lisesi Öğr.), 2. Necati Özgür (Pilot Tğm.), 3. Fikri Çivi (Bankacı), 4. Gördes Müftüsü Mehmet Karadoğan hoca 5. Asb. Mükerrem Karaüzüm (öldü), 6....., 7. Ali İhsan Bostan (Asteğmen), 8. Nuri Kaya (Yük. Öğret. Ok. Öğrencisi), 9. Bahri Demirulus (Öğr.), 10. Ramazan Tınç (Deniz Lisesi öğr., şimdi E.Dz. Alb)

79. CHP'LİLER BİR BAYRAMDA BELEDİYE ÖNÜNDE TOPLU HALDE
1965

80. KURBAN BAYRAMI AREFESİ ESNAFLAR

06. 02. 1971, Fikri Kesici'den alınmıştır. Resimdekiler: Üstte; 1.Ali Rıza Kesici, 2.Sibel (kız çocuğu), 3. Asım Kesici, 4.Nihat Kocaçakır, 5.Muhsin Kesici, 6. Fikri Kesici (erkek çocuğu), 7. Ragıp Bilgen, 8.Ahmet Bilgen, 9. Bekir Özen, 10. Aşçı Mustafa Karataş (önde) 11.Şevki Çavuş(Çalışkan).

81. GÖRDES HAL EŞRAFI

1960, İlyas Esen'den alınmıştır. Hal binasının ön giriş kapısının iç tarafı. Resimdekiler: Soldan sağa; 1. Halil Sertel (Uzunçam mah. muhtarı), 2. Abdullah Yalçın, 3. İsmail Erdoğan, 4. Orhan Susmaz, 5. Nail Esen (Kasap), 6. Musa Güzelce (Gazozcu)

YENİ GÖRDES'TE İLK PAZAR

20 Mayıs 1957'de kurulmuştur. Jandarmalar, Eski Gördes pazarına gelen köylüleri yolda çevirerek Yeni Gördes pazarına yönlendirmiştir. O zamana kadar müşteri sıkıntısı çeken esnaf rahatlamış, piyasada bir canlılık hasıl olmuştu[90].

[90] Nurullah Dikmen, babası Terzi Sadık Dikmen'den naklen, 20.05.2000, Gördes

82. SÜVARİ POSTACI

1963, Ekrem Erkan'dan alınmıştır. Köy Posta Dağıtım Memuru olan Ekrem Erkan, bu işi daha önce at ile yapıyordu. Bu sebeple "Süvari Postacı" diye anılıyordu. Cezata marka garip motosikleti satın aldığı günlerde.

GÖRDES'TE SİNEMA SERÜVENİ

Sinema 1931'de güldürü türünde "siyah beyaz sessiz sinema" olarak gelmiş ve Kahveci Mevlüt'ün kahvehanesinde gösterilmiştir[91].

Şekerci Halil'in oğlu Ekrem Erkan, Eski Gördes'in ilk sinemacısıdır. 11 yaşında iken 1943'de, babası tarafından Salihli'deki Turgut Sinemasına 3 ay süreyle makinistlik eğitimine gönderilmişti. Babası Halil Erkan bu sinemanın makinesini satın alıp Gördes'e getirmiş. Böylece Eski Gördes'te ilk sinema "Erkan Sineması" açılmış. Bu sinemanın yeri, Eski Gördes Çarşıbaşı'ndaki çeşme ile 200 metre kadar batısında yer alan meşhur karadutun ortasına denk düşen, PTT binasının yanı idi. Bu özel bir sinema binası değil, Germiyanlı Hamdi Beyin boş duran büyükçe bir mağazasının kiralanması ile oluşturulmuştu. Burada ayrıca zaman zaman şehre gelen tiyatro, konser kumpanyaları ve sihirbazlık olarak anılan göstericilerin de program yaptıkları yer idi. Gramofonda çalınan "taş plaklar" sinemanın önündeki ses düzeni ile dışarıya yansıtılırdı[14,92].

İlk oynayan oyun ise Halide Edip'in eserinden sinemaya uyarlanan "Vurun Kahpeye" filmi imiş. Toplam 8 yıl çalışmış. Askere gidince 1,5 yıllık boşluk, Sinemacı Yakup yetiştirilerek kapatılmış.

Yeni Gördes'te, babası Halil Güven ile Sıtkı Güven şimdiki Milli Eğitim Müdürlüğü ve Öğretmenevi lokalinin yerindeki Yıldız Sinemasında devam ederler. 1970 başında Belediye Başkanı Mübin Sarıoğlu Belediye Şehir Sinemasını yaptırdı. 1980 başlarında o da zarar etmeye başlayınca, Gördes'te sinema olayı bilinmeyen bir zamana kadar ara vermiş oldu.

---

[91] Terzi Mürüvvet İlker, ile yüz yüze görüşme, 31.01.2000, Gördes

[92] Ekrem Erkan ile yüz yüze görüşme, 08.08.2001, Gördes

HAVA ŞEHİDİMİZ

83. ŞEHİT HAVA PİLOT ÜSTEĞMEN BAHRİ ÖNSER (1945-1968)

Ağabeyi *Muammer Önsel*'den alınmıştır (Turgutlu). 18.12.1968 tarihinde Balıkesir'de bir Ramazan ayı içinde şehit olmuştur. Mezarı İzmir Kadifekale Hava şehitliğindedir. Ruhu şad olsun. Solda en son hali; orta ve sağda Hava Harp Okulu resimleri; altta kız kardeşi Fethiye ile.

84. ŞEHİT HAVA PİLOT ÜSTEĞMEN BAHRİ ÖNSER AİLESİYLE

Soldan sağa 1. Muammer Önser (ağabeyi), 2. Annesi İkbal, 3. Bahri Önser, 4.Kız kardeşi Fethiye, 5. Babası Postacı Ahmet, 6. Kardeşi Ömer (önde)

85. HV. PİLOT ÜTĞM. BAHRİ ÖNSER'İN VEFATI LE İLGİLİ GAZETE KÜPÜRLERİ

Şehit Pilot toprağa verildi...

Balıkesir yakınlarına düşen 9.Jet Eğitim Üssü'ne bağlı F-84 uçağının pilotu şehit Üsteğmen Bahri Önser'in naşı dün İzmir'e getirilmiş ve Eşrefpaşa Camii'nde kılınan namazı müteakip Kadifekale'deki şehitliğe defnedilmiştir.

Çok hazin geçen cenaze merasimine şehit üsteğmenin komutanları,arkadaşları ve ailesi ile yakınları katılmışlardır.. Camiden komutanların omuzları üzerinde çıkan üsteğmenin tabutu, daha sonra ileride bekliyen ve etrafında askerlerin nöbet tuttuğu top arabasına konmuştur.

Bandonun çaldığı marşla harekete geçen kortej ağır ağır şehitliğe doğru yol almıştır. Bu geçiş esnasında evlerin pencerelerinden şehit üsteğmenin tabutuna çiçekler atılmış ve hıçkırık sesleri duyulmuştur. Yukarıda Şehit Üsteğmen Bahri Önserin omuzlar üzerinde

Şehit üsteğmen toprağa verildi

(İZMIR: M. Sami Ucel)

18 Aralık Çarşamba akşamı Balıkesir 9 Jet Hava Üssünden gece eğitim uçuşuna çıkan ve bu uçuşun inişi anında idaresindeki F—104 G jet uçağının iniş takımının kırılmasiyle meydana gelen zesi arefe günü öğle namazesi özel bir askerî uçakla İzmir'e getirilen Pilot Üsteğmen Bahri Önder'in cenazesi arife günü öğle namazından sonra Eşrefpaşa Câmiinden alınarak meslekdaşlarının ve merhumu tanıyan dost ve akrabalarının iştirak ettiği hazin bir törenle göz yaşları arasında Kadife-

(Devamı sa. 7, sü. 5 de)

şehit

(Baştarafı 1. sayfada)

kale hava şehitliğine tevdi edilmiştir.

Merhumun naşı toprağa verildikten sonra İzmir merkez vaizi Fethullah Gülen Hoca'nın yapmış olduğu dua çok içli ve derin olmuş, hazır bulunanlarda bu duaya göz yaşlarıyle âmin demişlerdir.

İslâm'dan aldığı sarsılmaz imanı ile genç yaşında mü'min kardeşlerinin kalbinde taht kuran genç pilot'un 24 yaşında, Gördesli ve bekârdır.

Beş vakit namazını kılan ve şuurlu bir Müslüman olan şehid kardeşimiz oruçlu olarak hayata vedâ etmek saadetine ermiştir.

Mevlâ-yı Müteâl rahmet eylesin ve âilesine sabr-ı cemil ihsan buyursun.

86. BİR GRUP GÖRDESLİ

1968, Fikri Kesici'den alınmıştır. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Numan Esen (kasap), 2. Fikri Kesici (çocuk), 3. Hüseyin Özsarı (Molla amca, Divan camii E.müezzini),4. Ali Rıza Kesici

87. DOZERCİ MEHMET ALİ AKER, ASKERDE DOZER ÜZERİNDE

1956, oğlu Halil Aker'den alınmıştır. 2003'de vefat etti.

88. AKHİSAR YOLUNUN YENİDEN YAPIMI İÇİN BAŞLAMA TÖRENİ

1977, Ali İnce'den alınmıştır. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Ali Bilgiç (Komiser), 2. Kara Yol. Müh, 3.Ali Susmaz, 4. Mustafa Yoğurtçu. 5. Kaymakam Şenol Engin, 6. Ali İnce

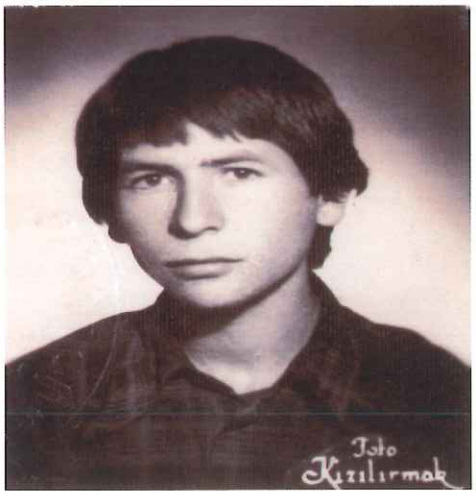

12 EYLÜL 1980 ÖNCESİNDE GÖRDES'İN KAYBETTİĞİ GENÇLERİMİZ

89. İBRAHİM ERYILMAZ (1957-1996)

20 Kasım 1957'de Gördes'te doğdu. Babası Gördes esnaflarından Mehmet Eryılmaz, annesi Adile Hanımdır. İlkokulu Beş Eylül İlkokulunda okudu. Ortaokulu Gördes Orta Okulunda ve liseyi de 1975'de Gördes'te bitirdi. Başarılı bir öğrenci idi. Üniversite hayatına İzmit Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Elektronik bölümünde başladı. Üniversitedeki 4. yılında akıl sağlığı bozulduğundan Gördes'e döndü ve okulunu bıraktı. Okul döneminde Sosyalist görüşe sahipti. İç dünyasında büyük çatışmalar yaşadı. Gördes'te kendini tasavvufa verdi. Çok duygusal ve merhametli bir insandı.

Çok uğraşılmasına rağmen sağlığına kavuşamadı. 15 Mayıs 1996 günü sabah namazını camide kıldıktan sonra Nakıpağa mahallesindeki yanık-yıkık evlerinde bu dünyaya veda etti. 12 Eylül 1980 öncesi hakkında bilgi sahibi olmayan gençlerimize onu tanıtmak, tanıyanlar için de bir fatihaya vesile olmak için onu burada anmak istedik. Ruhu şad, makamı cennet olsun. Umarım, ruhuna bir Fatiha hediye etmeyi unutmayız.

12 EYLÜL 1980 ÖNCESİNDE GÖRDES'İN KAYBETTİĞİ GENÇLERİMİZ

90. UFUK CİNGİ (1957-1986)

1957'de Zonguldak'ta doğdu. Babası Gördes Belediyesinden emekli Elektrikçi Sezer Cingi (vefatı 22.09.2005), annesi Ayhan Cingi Hanımdır. İlk ve ortaokulu Gördes'te bitirdi. Liseyi İzmir Atatürk lisesinde Ahmet İnce ve Ceyhun Erdem ile birlikte okudu. Başarılı bir öğrenci idi. Okumayı çok severdi. Üniversite imtihanlarında İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliğine girdi.

Üniversitede 3. Sınıfa kadar okudu. Dersleri de çok iyi idi. Milliyetçi görüşe sahipti. Yanında çok sevdiği bir arkadaşı silahla öldürülünce, bir daha okula gidemedi. Akıl sağlığı bozuldu ve bir daha sağlığına kavuşamadı. 07.11.1986'da genç yaşta bu dünyadan ayrıldı. Hayat dolu ve cömert bir insandı. Çok zeki idi. Elindekinin yarısını bir ihtiyaç sahibine verirdi. Çok yardımseverdi.

12 Eylül 1980 öncesi hakkında bilgi sahibi olmayan gençlerimize onu tanıtmak istedik. Ruhu şad, makamı cennet olsun. Ruhu bizden bir Fatiha arzuluyordur. Ufuk Cingi'nin Eski Gördes'te Garipler mezarlığındaki mezarı (altta).

MİSAFİR KALEMLER

VE UFUK ... VE İBRAHİM ....

Hüseyin TUNÇAY

"Ufuk CİNGİ ve İbrahim ERYILMAZ'ın Hatıralarına..."

Siz gideli kaç bahar oldu bilmiyorum. Çok da önemli değil..! Baharı saymak başkalarının işi olsa gerek...

"Menzile" ulaşalı beri Türkiye bildiğiniz gibi. Rutin işler yapılıp, rantlar usulüne uygun şekilde götürülüyor, sermaye tabana borsa marifetiyle (!) yayılıyor, felâketlerin biri yaşanıp diğerine hazırlık yapılıyor. Yirmi yıl öncesine inat huzur ve istikrar (!) içinde eğilenlerle ve eğlenenlerle birlikte yaşarken, yeni türedi zenginlerin saçtıkları dolarları seyredip bir taraftan da Ciguli'yi dinleyip "keyif" alıyoruz. Bazen kazayla "çeteler", bazen de "paraşütle" hayali ihracat şampiyonları yakalanıp adalete teslim ediliyor.

Avrupa Birliği'ne henüz giremedik, lakin önemli (!) adımlar atarak onlar gibi yaşamaya başladık. Az çalışıp, az üreterek bilmem kaç yıl sonra İtalya'nın seviyesine gelmeye karar verdik. Lahmacun ile kokoreci kaybettik ama, nur topu gibi hamburger ve pizzamız oldu.

İnternet Cafe'lerde gençlerimiz "cath"leşip ilim deryalarını zenginleştirirken, varlıklı haşarı tipler ise gece kulüplerinde, iki bazen üç "asgari ücret" tutarında tabak kırarak toprak sanayisinin gelişmesine katkıda bulunuyorlar... Yani, yeni bir şey yok.

Hani okula giderken Hacı Hüsnü Amca'dan 10 kuruşa çiğdem alıp paylaşır, dersleri gözden geçirir, Çarşamba günü öğleden sonraları Yıldız Sineması'nda Çirkin Kral ile Malkoçoğlunu seyreder, Musa Amca'nın gazozlarını yudumlayıp, içine nohut atar "keşke bitmese" derdik.

Çocuklar bizim gibi çelik-çomak, uzun eşek, yedi taş oynayamıyor, zor problemleri sizin gibi çözemiyorlar İbrahim.. Sevgiler de, öfkeler de, "rıhtımda kalanların" elemleri de sahte sanki. İnsanımızın ufkuna büyük idealler koyamadık, "Bir kişiye dokuz, dokuz kişiye bir pul" taksimini bozamadık İbrahim...

İlk ve ortaokuldaki samimi ve sıcak günleri hatırlıyor, bizi yetiştiren İbrahim Beyi, İnsel Hanımı, Mustafa Beyi, Ziynet Hanımı, A. Hamdi Beyi hürmetle yad ediyorum. Gördes'e bakıyorum, acı tütüne mahkum edilen halkın ümitsizliğine üzülüyor, birkaçı istisna ekmeğini yiyip suyunu içtikleri memleketimize yatırım yapmayan zenginlerimize de kızıyorum İbrahim... Biz bir tuhaf olduk... Çocukluğumuzun zenginleri mahalleleri dolaşır, muhtaçlara yardım eder, yetimlerin başını okşar, onları unutmaz, bize de örnek olurlardı. Bugünün zenginlik anlayışı bu işte; cüzdanlar dolu, yürekler boş...

Senin vefatını duyduğumda ben uzaklardaydım Ufuk... Onca yıl zihnimden geçiverdi.

Yalancı Dünya" buymuş dedim.

İlklerle tanışmaya başladığımızda; o mütevazı evinizdeki kapı zili bize değişik gelir, sesini dikkatle dinler, kömürlü ütülerin pabucu dama atıldıktan sonra, elektrikli ütülerimizi babana tamire getirirdik.

Ortaokulun iftihar listesinin değişmeyen ismiydin, İzmir'in en güzide okulunda Ahmet ve Ceyhun ile Anadolu çocuklarını temsil ettin. Ağırbaşlı ve kararlı tabiatınla geridekilere de ümit verdin.

Bilirsin, yürürken ben sana yetişemezdim. Gözlerin ufukları tararken, adımların sıklaşır sanki hedefe bir an önce varmanın telaşını yaşardın. Havuzlu Çarşı'daki sohbetlerin, Ramazan ayındaki iftar telaşının, parkta içtiğimiz çayların, asfalttaki yürüyüşlerin bile eski tadı yok Ufuk. Terzi Süleyman'ı kumaşı ve makasıyla boğuşurken nasıl meşgul eder, sinirlendirirdik...

Akyar'dan artık yalnız geçiyor, oturup serinlediğimiz Akçeşme'nin suyundan yalnız içiyorum. Gürül gürül akan çeşme bile o eski suyunu vermiyor insanlara.

Eski Gördes'te beraber temizlediğimiz arsaya dikilen kavaklar büyümüş, eski minarelerle adeta yarışıyorlar. O sokaklar, son demlerini yaşayan kerpiç evler, asırlık ağaçlar, Dedebaşı'ndan selvilere doğru her sabah sevdalarını söylüyorlar. Bir gün bile aksatmadan.

Eski dostlarından bir avuç memleket sevdalısı oraları ve sizi unutmadık Ufuk. Her gelişimizde sizlerle birlikte, Eski Gördes'i

ziyaret ediyor, o havayı koklamaktan zevk alıyoruz.

Memleketimizin iki güzide evlâdı; Ufuk ile İbrahim ...

Onlar iki güzel yetenekti...

Paylaşmasını bilirlerdi, iyi bir dost ve iyi bir arkadaştılar...

Ne yapalım ki onların kaderleri alışılmışın dışında tecelli etti. Belki de herkes üzerine düşen payı alsın diye.

"Benim yetenekli iki güzel arkadaşım vardı" diye anlatıyorum sizi Ufuk ile İbrahim.

Sizi rahmetle anıyoruz.

Unutulmamak güzel olsa gerek...

* Öğr. Gazi İlköğretim Okulu
22 Ağustos 2000, Manisa

91. KÖY MUHTARLARIMIZ ANKARA'DA SÜLEYMAN DEMİREL'LE

20.04.1968, Mübin Sarıoğlu'dan alınmıştır. Resimdekiler: **Ayaktakiler** (soldan sağa); 2. Mehmet Zeren (Boyalı muh.),3.Ahmet Bayram, 5.Mübin Sarıoğlu (Bld. Bşk.), 7. Süleyman Demirel (Başbakan), 8. Haydar İlhan (Kürekçi muh.), 10. Av. Osman Atabey, 1., 4., 6., 9., 11., 12., ve 13. bilinmiyor. **Oturanlar** (soldan sağa): 6.Bayat muhtarı, diğerleri bilinmiyor.

92. BİR SÜLEYMAN DEMİREL KLASİĞİ

1963, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır.

93. 1969 DEPREMİ; BELEDİYE MEMURLARI BAHÇEDE MESAİ YAPARKEN
Dr. S. Sami İlker'den alınmıştır. Resimdekiler: Soldan sağa 1. Veli Çankaya, 2. Mustafa Susmaz, 3. Rahmi Zağlı (ayakta), 4. Mustafa Atay, 5. Hüseyin İlker

94. GÖRDES'TE DEPREM ÇADIRI
1969, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Yer, 1969 depreminde orman işletmenin Akhisar yoluna en yakın lojmanın bahçesinde Ormancı Mehmet Yıldız ailesiyle. Resimdekiler: (soldan sağa) 1. Bülent, 2. Ayşe hanım, 3. Buket, 4.İsmet, 5. Mehmet Yıldız

95. ÖĞR. ALİM ATAY ÖĞRENCİLERİYLE MEZUNİYET HATIRASINDA

1968-1969 dönemi, Beş Eylül İlkokulu.

TANITIM

96. GÖRDES HALILARI İZMİR FUARINDA

16.09.1959, Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır. Arkadaki levhada "Pavyonumuzdaki halılar Tevfik Sarıoğlu firmasının imalatıdır" yazılı. Soldan 1. Mübin Sarıoğlu.

GÖRDES ORMANLARI VE ORMANCILARIMIZ

1939 ve öncesinde Orman İşletme Teşkilatı henüz Türkiye'de yoktu. O zamanlar ormanlara ordu bakardı. Bunlara "**Orman Askeri**" denir, ormanlardan izinsiz, kaçak odun kesilmesini önlemeye çalışırlar, ihlâl edenleri yakalarlardı. Başlarında bir Astsubay Başçavuş komutanları vardı. Merkezleri, otel olmadan önceki, Çolakların Hacı Nuri'nin otelinin olduğu bina idi. Ormanların korunması, geliştirilmesi ve orman ürünlerinin istihsali işi Ziraat Vekili Raşit Hatipoğlu'nun gayretleri ile sivillere devredilmiştir. Gökyar (Yanıkdağ), Cabarlar ve Emede köyleri ile Gördes arasında kalan ormanlar 11.02.1955'de çıkarılan bir kanun hükmündeki Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile "Koruma Ormanı" ilan edilmiş ve her türlü kesime ve tahribata karşı koruma altına alınmıştır[93].

97. GÖRDES CİVARI ORMANLARIN KORUMA ORMANI OLMASINA DAİR BAKANLAR KURULU KARARNAMESİ[94]

Kararname aynen söyledir:

T.C.
Başvekâlet
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Karar Sayısı
4/4437

KARAR SURETİ

İzmir Orman Başmüdürlüğüne bağlı Gördes Orman İşletmesinin Kocamurtluk ormanının muhafaza ormanı olarak ayrılması, Ziraat Vekâletinin 03.01.1955 tarihli ve 5011-59/A sayılı yazısı üzerine 3116 sayılı kanunun 5653 sayılı kanunla değiştirilen 43. Maddesine göre icra heyetince 11.02.1955 tarihinde karar verilmiştir.

Reisi Cumhur Vekili
R. Koraltan

Başvekil A. Menderes	Devlet Vekili Başvekil Yard. Fatin R. Zorlu	Devlet Vekili Dr. M. Sarol	Devlet Vekili Osman Kapani
Adliye Vekili O. Ş. Çiçekdağ	Millî Müdafaa Vekili E. Menderes	Dahiliye Vekili Namık Gedik	İkt. Ve Tic. Vekili S.Yırcalı
Sıh.İç.Mu.Vekili Dr. Behçet Uz	Gün. İnh. Vekili E. Kalafat	Ziraat Vekili N. Öktem	Münakalat Vekili M. Çavuşoğlu
Çalışma Vekili H. Erkmen	İşletmeler Vekili S. Ağaoğlu		

[93] Halil Serter ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes
[94] Ali Dedeler tarafından temin edilmiştir. 15.01.2000, Gördes

98. GÖRDES ORMAN İŞLETME MEMURLARI

10 Kasım 1966, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Ayaktakiler; (soldan sağa) 1. Ramazan Çelik, 2. Hasan Temel, 3. Orhan Barış, 4. Mehmet Yıldız, 5. İsmet Önal, 6. Atilla Özdemir, 7. Derviş Kinsun, 8. Osman Baki, 9. Mustafa Alışıklı, 10. Saffet Ersen, 11. Fazıl Hisarcıklı, 12. Nihat Dinç, 13. Bedrettin Alpagut. Oturanlar; 14. Mehmet Karakoyunlu, 15. Emin İşleyen, 16. Ahmet Hoşaf, 17. Ali Çakır, 18.Kemal Efe, 19. Aydın Yılmaz, 20. Hidayet Tanyeri

99. GÖRDES ORMAN BİNASI

1962, E. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Yeni Gördes'in kuruluşunda ilk yapılan iş olarak, Tekke suyu getirilmiştir. Gördes'te ilk yapılan binadır. Bundan sonra yapılan ise, şehre su şebekesinin döşenmesi olmuştur[95].

[95] Halil Serter ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes

ORMANLARIMIZLA İLGİLİ BİR SIZLANMA VE DİLEK

Gördes'te bugün de devam eden kötü bir gelenek vardır. Bir cenaze olduğunda, at arabacıya mezarda cenazenin üzerine atılmak üzere çam dalları ısmarlanır. Arabacı da dal kesmek yerine, daha kolayına giden iki canım çam fidanını keser ve getirir. Bunların biri mezarın baş, diğeri ayakucuna dikilir. Bu ağaçlar tabii ki, birkaç günde kuruyacaktır.

Her ölen insan için iki de genç çam fidanını öldürülmesi, Allah'ın insanlar ve diğer canlılar için yarattığı bu güzellikleri yok edilmesi demek oluyor ki, dini bir merasimden, dinimizin uyarılarına aykırı olup, çok yanlış alışkanlıktır. Başka şehirlerde bizim sahip olduğumuz ağaç zenginliği de zaten yoktur. Onun için cenazeye çam kesmek adetinden vazgeçilmelidir.

Şehrin Demirci çıkışındaki çamlıklar hep kesildi, yerinde biten fidanlar da kesilmektedir. Mertekle birlikte, mezarın iki ucuna tahta veya benzeri bir şey çakılsa, ağaçlar korunmuş olur[96]. Ya da, belediye her cenazeye topraklı iki selvi fidanı hediye etse ve cenaze ile birlikte hemen dikilse daha güzel olmaz mı?[97]

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

BİR FOLİDOL HİKAYESİ

S.Sami İlker*

Hikâye dedikse, hayâl mahsulü bir yazı sanılmasın. Aynı ile vaki. Yıl 1950 veya 1951. Olay Gördes'in Eğrit (Yeni adı Korubaşı) köyünde geçer ve kahramanı Hasan Solak'ın kardeşi Münir Solak'tır. Münir Beyin tütün sergenini köpekler çiğnemekte ve tütünleri ezmektedir. O yıllarda tütün hastalıklarıyla mücadelede kullanılmak üzere piyasaya yeni bir ilaç, tabiri caizse "zehir" çıkmıştır. Kuvvetli bir zehir olduğu duyulmuş, ancak ne kadar etkilidir, bilinmemektedir.

Köpeği zehirleyerek öldürmeye karar veren Münir Bey, bir parça ekmeği folidol ile karıştırıp sergenin yanına koyar. Ancak yapılan plânı ortakçılarının eşeği bozar. İpinden boşanan eşek gelir bu ekmeği yer ve ölür. Böylece ilk zayiat verilir. Eşeğin ölüsünü sürüyerek dereye atarlar. Köyün köpekleri gelir, eşeğin ölüsünü yerler. Tabii ki yiyen ölür, yiyen ölür. Köyde neredeyse çoban köpeği kalmaz, hepsi ölür. Bu arada folidollu ekmeğin kırıntılarını yiyen tavuk ve civcivler de ölürler. Tavuk ölülerini yiyen köyün kedileri de maalesef aynı akibete uğrarlar. Köyde neredeyse hiç hayvan kalmaz. Köy, dereye atılan (gömülmediği için) hayvan ölüleri yüzünden günlerce leş kokar.

Bunun üzerine ilgili firmaya bilgi verilir, firma da ilacın dozunu hafifletir. Folidol o zaman 100 gramlık şişelerde satılırdı. Folidolu Gördes'te ilk satan bayiler, Hasan Solak, Tabak Alilerin Bahçıvan İzzet ve Balıklı Ziya idi. Ayrıca, ilaç ile ilgili olarak Gördesli tütüncüler, Akhisar'a bilgilendirme seminere çağrılırlar. Folidol gece ortaya çıkan ve tütünün ön yüzündeki damar öz sularını emerek yaprağı bayan, çok küçük bir kurt için kullanılırdı. Gündüz ise yaprağın arkasında saklandığı için, ilaç gece atılırsa daha etkili olurdu. Zehirle ilgili bilgi ve tedbiri olmayan insanlarımızdan ölenler olmuştur[98].

KAYACIK ŞAHİNKAYA'DAKİ KARTALLARIN ÖCÜ

1995 Ağustos ayında, arkadaşım Karaağaçlı Erol Adar'la Şahinkaya'ya yaptığımız tırmanış, orada gördüğümüz eski devir sarnıç izleri yanısıra, bir çobanın keçilerine yapraklarını yedirmek için kesip devirdiği dev gibi meşe ağacını görmüş, büyük acı duymuştuk. Çünkü, bu dağ başında böyle bir ağacın yetişmesinin zorluğu bir yana, kesilen ağaçların kerestesini eve, ya da köye götürmek de kesinlikle imkansızdı.

Ancak daha da acısı, malum Folidol zehirinin piyasaya çıkmasından sonra bir başka soykırım da binlerce yıldır Şahinkaya ve Kayacık'ta var olan Kartal ve diğer alıcı kuşların başına gelmiştir. Düşüncesiz ve vicdansız bir kişinin hayvan leşi üzerine folidol dökmesinden sonra, bu leşi yiyen kartallar ölmüş ve nesilleri bu bölgede sona ermiştir[99].

---

[96] Süleyman Kurt ile yüz yüze görüşme, 11.08.1999, Gördes

[97] Ali Dedeler ile yüz yüze görüşme, 2000, Gördes

[98] Hasan Solak ile yüz yüze görüşme, 04.09.1999, Gördes

[99] Erol Adar (Öğretmen) ile yüz yüze görüşme, 10.08.1995, Gördes

1940'lı yıllarda Gördes ormanları çok sıktı. Adeta her yer orman idi. Orman içinden giderken korkulurdu. Ormanlarımızda başta **Kurt** olmak üzere, **Porsuk**, sürüsüyle **Kokarca, Çakal** ve **Domuz, Tilki, Karaca** bulunurdu. Her taraf **Kartal** yuvası idi. Özellikle Şahinkaya'nın üzerindeki 50 dönümlük çayırlık alanın ortasında bir gölet (sarnıç) vardı. Buranın çayırı boldur. Üzerinde büyük "tal" denen bir cins meşe ağaçları vardır. Buranın bir tek giriş çıkış yeri olduğundan, yabani hayvanlar buraya giremezdi. Mayısta bölge insanları at ve eşeklerini buraya bırakırlardı. 20-30 gün hayvan kendi haline iyice beslenirdi. Buraya para ile bir de bekçi tutulurdu.

Tabii ki, hiç bir varlık Allah (cc) tarafından boşuna yaratılmamıştır. Tabiat, dengesine müdahale edildiğinde, şöyle ya da böyle bizden intikamını alacaktır. Bu katliamın sonucunda, çevrede kaplumbağa sayısı her yıl artmıştır. Bundan da çiftçilerimizin sebze bahçeleri zarar görmüş ve görmektedir. İnsanımız kaplumbağayı acıdıkları için öldürememekte, bu yüzden sıkıntı doğmaktadır. Halbuki bu kuşlar zaman zaman kaplum-bağaları pençeleri ile alır, yüksekten kayalara atar, parçalanan hayvanın etini yerlerdi. Böylece tabiatta yabanî hayvanların sayısında bir denge oluşurdu.

GÖKSEKİ DAĞLARINDAKİ SON İKİ GEYİKTEN BİRİNE NASIL KIYDINIZ

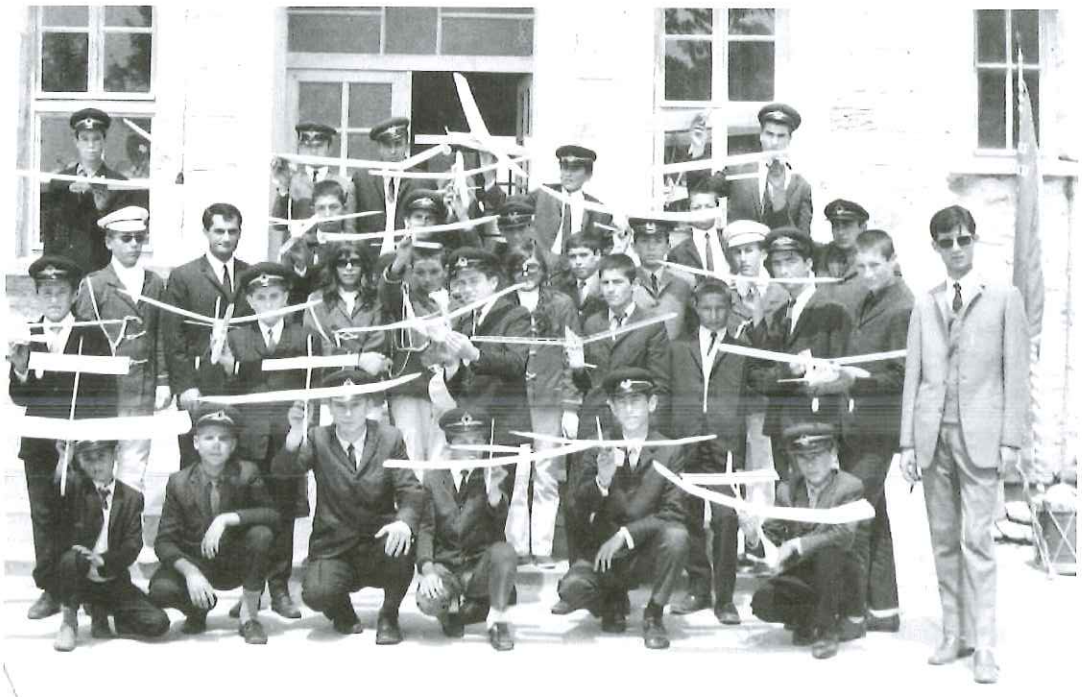
Kurban Bayramında (Mart 2000) bir dostun daveti üzerine Kobaklar köyüne gittik. Uzun zamandır bu dağlarda bir çift geyik kaldığını, bunu da Kobaklar köylülerinin, ormancıların koruduklarını, yani vurmadıklarını duydukça seviniyor, inşallah çoğalırlar diyordum. Bu geyiklerden birinin bu kış Güneşli'den bir avcı tarafından vurulduğunu duyunca, vurulan geyiğin ölürken yaptığı bedduaya benzer duygular yaşadım, desem yalan olmaz. Ne diyeyim, vicdanlar kararınca, kanun falan işe yaramıyor herhalde. Em. Ormancı Mehmet Yıldız Beyin bir teklifini hatırlıyorum. Yabani hayvan neslini kurtarmak için, bütün köy ve kasabalardaki av tüfekleri beş yıl süreyle toplanırsa, ancak bu hayvanlar çoğalır, diyordu.

Güzel konuları, güzel insanları ve hatıraları duymak dileğiyle...

* S. Sami İlker, Gördes Gazetesi, 10.04.2000, Sayı:575

100. GÖRDES ORTAOKULUNDA MAKET UÇAK ÇALIŞMALARI

19 Mayıs 1969, S. Sami İlker'den alınmıştır. Öğrencilerin hepsinde, resmi okul şapkası ve ellerinde THK'nın desteği ile kendi yaptıkları maket uçaklar görülüyor. Öğretmenler Md. İbrahim Toker (solda, arada), Öğr. Mustafa Varol (sağda). Maket uçaklar 19 Mayıs kutlamaları çerçevesinde, top sahasında uçurulmuştu.

AKIL NİMETİ VE BİZ

101. İBRAM (İBRAHİM TAŞ) VE ANNESİ
1968

Yağmur'un mevsiminde olmadığı veya az olduğu zamanlarda "yağmur duasına" çıkılır. Çok eski yüzyıllardan bize intikal eden bu inanç, beraberinde ilginç gelenekleri de taşımıştır. Eski Gördes'te yağmur duasından sonra memlekette "deli" olarak adlandırılan, ancak pek çoğu değişik derecelerde zekâ düşüklüğü olan bu insanlardan bazıları "Deli İbram, Deli Mehmet vs" gibi insanlar, çaya itilerek ıslatılır, sonra da yeni elbiseler giydirilir. Bu gelenek halen sürmektedir.

102. *"ALİ"* ALİ ÇETİN ve *"LEBBER"* REHBER ASLAN
***05.08.*1999,** Gördes. Fotoğraf Dr. S.Sami İlker tarafından çekilmiştir. Ali, Kıranköylüdür. Sevimli bir kişidir(solda). Güven duyduğu ve para umduğu kişinin elini sıkar, bırakmaz ve karşısındakinin elinin içine kendi eliyle kuvvetlice vurarak para ister. Kâğıt para verilirse, onun iyi para olduğunu anlar, "Ahaa" diye bir nara attıktan sonra sevinç içinde uzaklaşır. Diğer resimdeki Lebber ise Börez köyündendir. Aşçı Galip İpek'le (solda) birlikte Ulu camii bahçesinde görülüyor. Zararsız, çekingen ve sevimli bir meczuptur. O da paranın önemini bilir, para umduğu kişiye biraz mesafeli durarak "Para var mı para, para" diye mahcup ve çekingen bir eda ile niyetini beyan eder.

103. BİR ESNAF ya da BİR İLİM-İRFAN GÖNÜLLÜSÜ, SOMALI SALİH ŞENER

1999, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Aslen Somalı olup, orada bir kitapçı dükkânı vardır. 1958 yılından bu yana Gördes pazarı (Pazartesi) günü, pazar esnafı olarak seyyar kitap satıcılığı yapmaktadır. Havuzlu çarşının güney tarafındaki giriş sokağında, Şahinler lokantasının duvarına, bazen de karşı kaldırıma yayılarak, 54 yıl (Neredeyse Yeni Gördes kurulduğundan beri) kitap sattı, halen de (2016) ilerleyen yaşına rağmen aynı işine devam etmektedir. Onun yarım asrı aşan bu rekorunu kırabilecek başka pazarcı çıkar mı, bilmiyorum. Daha çok dini ve millî ağırlıklı kitaplar satan Salih Şener, Gördes halkının ilim ve irfanına katkıda bulunmuştur..

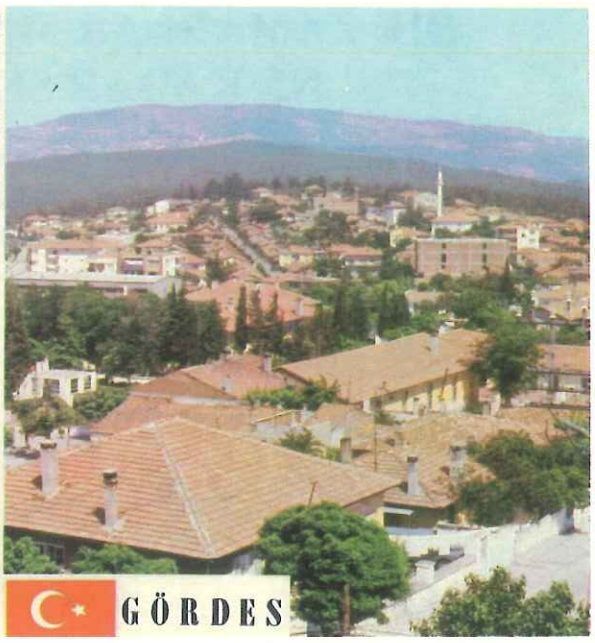

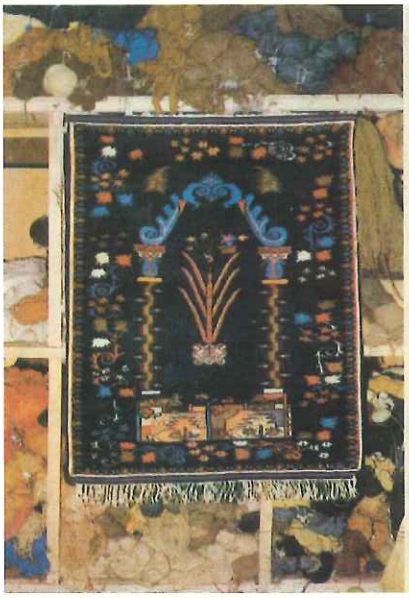
GÖRDES KARTPOSTALLARI

104.1970'li Yıllar (Kırtasiyeciler Mehmet Menteş ve Necmi Kaya'dan hatıra kalanlar. Onları rahmetle analım)

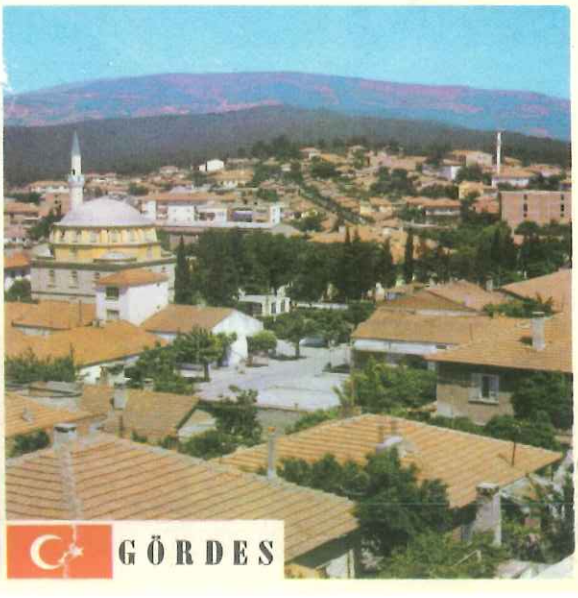

GÖRDES

GÖRDES

GÖRDES

BİR ZAMANLAR MAZİYE BAK, NE KADAR ŞENDİK

105. ORMANCI M. YILDIZ VE ÖĞRETMENLERİMİZ

1969, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Soldan sağa 1. Ormancı Mehmet Yıldız, 2.Öğr. Bayram Ercan, 3. Alim Atay, 4. İbrahim Toker (Ortaokul Md.), 5. Feriha Özen (Çivi), 6. Muammer Erdurur

GÜZEL GÜNLER

106. İLKOKULLARIMIZDAN HATIRALAR

1966, Beş Eylül İlkokulu bir bayram dönüşünde toplu halde.

107. YERLİ MALI HAFTASI
13.12.1966 Uluğ Öğüt'ten alınmıştır. Beş Eylül İlkokulu 2.sınıf. Öğretmen Güler Erdurur (Çermik) ve öğrencileri sınıfta kutlanan yerli malı haftasında. Öğrenciler, soldan sağa: 1. Nadir Atay, 2. Can Atay, 4.Halil Erkan, 5. Ayşe Erkan, 6. Ahmet Erkan, 7.....8. Ahmet Aran, 9. Uluğ Öğüt, 10..... 11.....

108. BEŞ EYLÜL İLKOKULU 23 NİSAN TÖRENİ SONRASINDA
1967, Ayfer Efsen Etke'den alınmıştır.

Ön sıra (soldan sağa); 1. Ayfer Efsen (Etke), 2. Feride Arat, 3.Hicran Aday, 4. Hatice Dedeler, 5.Nur, 6. Ayşe İnce (İlker), 7. Neşe İnce (Dedeler), 8. Neval Sarıoğlu, 9.Melahat Keten, 10.Fikret, 11. Neşe Sarıoğlu, 12.Ufuk Cingi, 13. Öğretmen Güngör Sivaslı, 14. Nisyar Nevin Güngör
İkinci sıra; 1. Öğretmen Güler Çermik (Erduran), 2. Süleyman Sami İlker, 3. Zeki Yabaş, 4. Mehmet Demirağ, 5.....Ağartıcı, 6. Ceyhun Erdem, 7. Sarper Güngör, 8. Ayşe Öğüt, 9. Yüksel Erdoğan, 10. Nihal Aydın, 11. Mehmet Sarıoğlu, 12. Ayşe Üye, 13. Adnan Öz
Üçüncü sıra; 1. Öğretmen Halil Yıldız, 2. Fethiye, 3..... , 4. Ayşe Solak, 5. Şerife, 6. Gülsüm Canlı, 7.Şenay, 8....., 9....., 10. Seyhun Erdem, 11. Ayşe Germiyanoğlu, 12. Adile Usta, 13. Hatice Erkan, 14. Emine Bitek, 15. Basri..., 16. Muammer Buyuran, 17. Asuman Sarıoğlu, 18. Öğretmen Alim Atay
Dördüncü sıra; 1. İdris Çakır (ortada), 2.Güler Solak, 3.Hayri Solak, 4....., 5.Yücel (Öğretmen), 6.....

109. İLKOKULLARDA YAVRUKURT TAKIMLARI VARDI
23 Nisan 1969, Uluğ Öğüt'ten alınmıştır.

110. ÖĞR. GÜNGÖR SİVASLI VE ÖĞR. ALİM ATAY 2. SINIF ÖĞRENCİLERİ İLE
1967, Resimdekiler: ***Ön sıra***, soldan 1. Neşe İnce (Dedeler), 2. Ayşe İnce (İlker), 3. Neval Büke, 4. Öğr. Alim Atay. ***Ayaktakiler***; soldan 1. Hatice Dedeler, 2. Öğr. Güngör Sivaslı, 3. Bedriye Evsen

111. İLKOKULLARIMIZDAN HATIRALAR
1970, Beş Eylül İlkokulu. Öğretmen Dilek Karakoyunlu (Balkan)

112. İLKOKULLARIMIZDAN HATIRALAR
1971, Mutlu İlkokulu (Şimdiki Fatih İÖO)
İzmir Gördesliler Derneği facebook sitesi/Hüseyin Çakmak'dan alınmıştır.

Arka sıra, soldan sağa: 1.Berrin Kardelen, 2.Zeynep Bayram, 3. Bircan Girgin, 4.Gürcan Bilgili, 5.Gülsüm Aydın, 6. Gülriz Bilgili, 7.**Gönül Aslan** (Öğretmen), 8.Güler Yıldızhan, 9.Kazım Sara, 10.Ahmet Kara, 11.Halil Efendi,

Orta sıra: 1.İsmail Çivi, 2.Ümit, 3.Hatice Tozlu, 4.Ümran Ugan, 5.Rahmi Altınkeyik, 6.Hüseyin Çakmak, 7.Ayşe, 8.Ayfer, 9.Şeref Savcı, 10.Sabiha Salur, 11.Ahmet Güleç

Ön sıra: 1..... 2. Mehmet İbrahim Çolak, 3.Serap Sakız, 4.Mehmet Sara, 5.Mevhibe Keçeci, 6.Gülşen, 7.Sabahattin Kafadar, 8.Zafer Susmaz, 9.Hanife Güleç

113. İLKOKULLARIMIZDAN HATIRALAR
1971, Mutlu İlkokulu (Şimdiki Fatih İÖO) 3.sınıf
İzmir Gördesliler Derneği facebook sitesinden alınmıştır/

Arka sıra, soldan sağa: 1. Cumhur Aydın, 2. Muzaffer Bayraktar, 3.Mehmet Matur, 4.İdris Gin, 5.Turgut Yıldızhan, 6. İlyas Semir, 7. Ferruh Sucu, 8. Hüseyin Balkır, 9. İsmail Kafadar, 10. İlyas Özcan, **11.Cemal İşten Öğretmen,** 12. İzzet Çift, 13. Ercan Girgin, 14. Ali Özkan, 15. Macit Büke, 16. Sait Özkan, 17. Kazım Yiğit, 18. İsmail Ulu, 19. Hüseyin Baştürk, 20. Azime Çakır

Ön sıra: 1.Hakkı Çakıcı, 2.Nuri Keçeci,3.Emin Cenki, 4.Mefkure İşleyen, 5.Elif Sakçı, 6. Şükran Arıkan (Evirgen), 7.Sevim Çetin, 8. Şenay Güven, 9.Vasfiye Bal, 10.Gülsüm Seringer, 11.Hatice Bitek

114.ÖĞRETMEN AHMET HAMDİ SÖYLEMEZ'İN GÖRDES'E VEDA ETTİĞİ GÜN
1973, Uluğ Öğüt'ten alınmıştır. Soldan sağa: 1. Öğr. Mustafa Kıyıcı 2. Halıcı Mehmet Ünal 3. Uluğ Öğüt 4. Öğr. Ahmet Hamdi Söylemez 5. AHS'in kardeşi Ali Söylemez 6. Halil Aktaş (Em.Asb) ve 7. Nurullah Dikmen ile birlikte

115. GÖRDES ORTAOKULU

1971, Uluğ Öğüt'ten alınmıştır. Ortaokul öğrencileri şapka giymek mecburiyetindeydiler. Soldan sağa; 1.... 2.Uğur Cingi (Makine Müh.) 3. Sosyal Bilgiler Öğr. Ahmet Hamdi Söylemez (vefatı 27.06.2012) 4.Bedri Barış 5. Uluğ Öğüt (Okul Trampet takım kıyafeti ile) 5.Nadir Çetin (önde)
(Dönemin tanınmış fotoğrafçılarından Akhisarlı, Gördes'te oturan Adil beyin Foto Adil damgası)

116. GÖRDES ORTAOKULU

23 Nisan 1973, Uluğ Öğüt'ten alınmıştır.
Öğr. Ahmet Hamdi Söylemez bayram kutlaması sonrasında ortaokul önünde öğrencileri ile

117. HIDIRELLEZ KUTLAMALARI

1974, Uluğ Öğüt'ten alınmıştır. Hıdırellez günlerinde okullar öğrencileri Eski Gördes karşısındaki Umman deresi düzlüğüne (harman yeri) götürürlerdi. Kısa saç tıraşı mecburi idi. Okul yönetimleri çok titizlenir, uzun saçı olanları makaslayıp berbere gönderir veya sertçe uyarırlardı.

118. TOP SAHASINDA 19 MAYIS, CİMNASTİKÇİLER

19 Mayıs 1982, Gördes Lisesi Kasa Minder Gösteri Takımı

Ön sıra (Soldan sağa): 1.Murat Us, 2.Gürhan Erkan, 3.Mehmet Dinçer, 4.Özgür Özsarı, 5.Mehmet Uysal **Orta sıra:**1. Ahmet Ali Atabey, 2.Murat Ertaş, 3.Hamdi Tan, 4.Mehmet Demir, 5.Süleyman Kocaçakır, 6.Mustafa Oğuzhan **Arka sıra:**1.Çetin Uygunol, 2. Gürsel Bitek, 3.Vahit Özgür (Öğr. Lise Md. Yard), 4.İbrahim Solak, 5.Cemil Tozlu, 6.Mehmet Erdem

119. İLKOKULLARIMIZDAN HATIRALAR

1977, Beş Eylül İlkokulu, 5-A sınıfı. **Öğretmen Macide Çetiner**

Ön Sıra (Soldan sağa): 1. Ramazan Gümüştaş, 2. Nail Ünlü, 3.Kasım 4. Nail Çevre, 5. İsa Durmaz, 6.Cengiz, 7.Gürbüz Erkan, 8……, 9…….

Orta sıra: 1. Hasan Altıntaş, 2.Hülya, 3.Fadime Bayram, 4.Hacer Adıyaman, 5.Ayşe Hoşaf, 6.Belgin Eskici, 7.Leyla Beydilli, 8…… 9.Bahar, 10.Mehmet Kazan

Arka sıra: 1.Güllü Boğa, 2.Zeliha Terzi, 3.Ayşe Ak, 4. Macide Çetiner (Öğr.) 5.Gülseren Evirgen, 6.Aynur, 7.Ramazan Kestelli

120. GÖRDES GENÇLERİ.1

1975 Ön sıra (soldan sağa): 1. Ayşe İnce, 2.Çiğdem Çelen, 3. Emine Bayram, 4. Abdullah Aytaş,

Arka sıra: 1. Emine Kasar, 2. Saadet Çivi 3. Hatice Dedeler, 4. Şule Aytaş. Aradaki: Enser Bayram

121. GÖRDES GENÇLERİ.2

1975 Arka sıra (soldan sağa): 1.Cahit Keçeci, 2. Saadet Çivi, 3. Çiğdem Çelen, 4. Şerif Aykanat, 5.Hüsnü Çelen, 6.Er, 8. Ufuk Özdemir 9.... 10. Uluğ Öğüt 11.Uğur Cingi, 12. Gürbüz Barış, **Orta sıra:** 1.Çavuşun kızı 2.Enser Bayram 3.Emine Bayram 4 Emine Kasar 5.Hatice Dedeler 6.Ayşe İnce 7.Şule Aytaş 8. Milli G. öğr. kızı 9.Milli G. öğr. 10.İrfan 11.Sıtkı Bütün 12.Asker, **Ön sıra:** 1. Vehbi Erdoğan 2. Abdullah Aytaş 3. Çavuşun oğlu 4. Süreyya Kıyıcı

122.GÖRDES MÜFTÜSÜ TAHİR HOCA VE EŞRAFTAN BİR GRUP

31.05.1970,

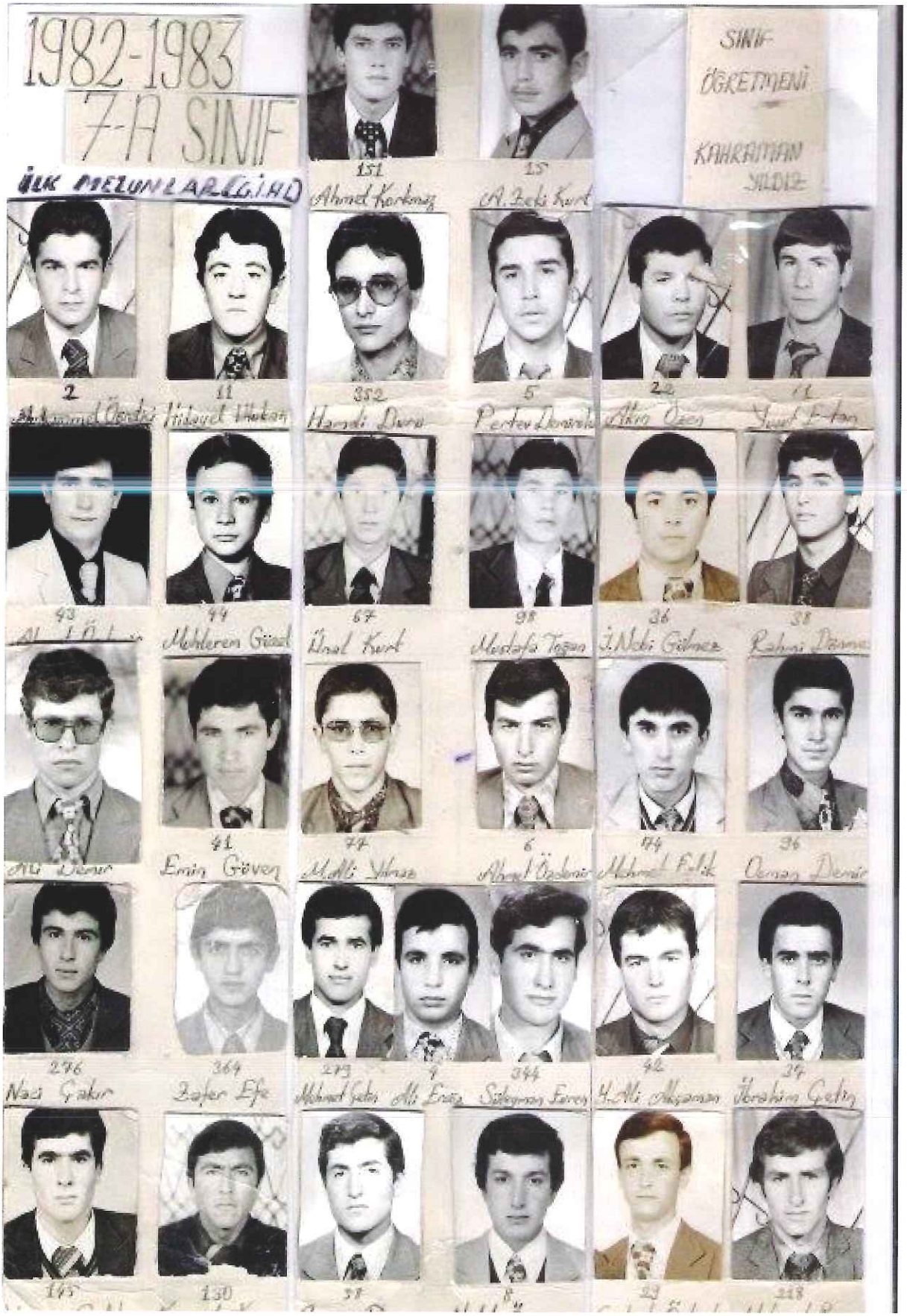
(http://gazetegordes.com/haber/tahir-hocayi-kaybettik-314.html) sitesinden alınmıştır. (30.10.2015)

Fotoğraftakiler; Soldan sağa, 1.Naci Karaca Hoca, 2. Halit Bozdağ, 3.Yorgancı Ömer Usta, 4. Müftü Tahir Ünal Hoca (gözlüklü), 5. Yağcı Hasan Hüseyin, 6. Mustafa Zeybek, 7.Kalaycı Yusuf Altuncu. Tahir Ünal 1960-1971 yılları arasında 11 yıl Gördes müftülüğü yapmıştır. Aslen Simavlı olan ve Gördes'e değerli hizmetler yapan Tahir Hocanın, geniş bir dost ve arkadaş çevresi vardı.

123. GÖRDES İHL İLK MEZUNLARI

1982, Izmir Gördesliler Derneğinin facebook sitesi /Gördes Benlieli grubundan alınmıştır.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES, HALI VE TURİZM

S. Sami İlker *

Başlıktaki ilk iki kelimenin birlikte anılmasını herkes tabii karşılayacaktır. Çünkü Gördes, halı-cılıkta Türk düğümüne "Gördes düğümü de dedirtecek kadar köklü bir halıcılık mazisine, kültür ve tecrübesine sahiptir. Bu satırları, bir kısım okuyucuların buruk bir tebessümle okuduklarını görür gibiyim. Biliyorum, "Gördes'te halıcılık mı kaldı" diyorsunuz. Gördes merkezinde Murtaza – Veli Ünal ile Mehmet – Ahmet Ünal'ların yanı sıra, köylerde gerek yabancı tüccarlara, gerekse kendilerine halı dokuyan insanlarımız sayesinde halıcılığımız varlığını sürdürmektedir. Fabrika halıcılığı, el halıcılığını ve özellikle de kaba halıyı tasfiye etmiş gibiydi. Şimdi ise, tekrar kök boyalı yün halılarımız fabrika halılarının egemenliğine direnerek, "Ben de varım" demektedir.

Peki, bu turizm kelimesi de neyin nesi diyeceksiniz. Şehirleşme ve sanayileşme arttıkça, medeniyet ve teknoloji ile, ister istemez hizmet sektörü de gelişmektedir. İnsanlar daha çok seyahat etmekte, bu yönde talepler de her geçen gün artmaktadır. İktisadi zorluklarına rağmen Gördes insanı bile gerek klasik, gerekse dini amaçlı turlara katılmakta, ülkenin birçok yerini toplu halde gezip görmektedirler. Bu şekilde ülkemizde temel geçim kaynağı turizm olan birçok şehir, kasaba ve hatta köyün var olduğunu biliyoruz. Gördes'in de mevcut iktisadi zorluklarını aşmada ve hatta gelişip zenginleşmede bu yol ve imkânları kullanması mecburiyeti vardır. Köylerimizden Oğulduruk'taki mağaralar, Kayacık tepesi ve çevresi, Şahinkaya, Kobaklar yakınındaki İnderesi, Eski Gördes bölgesi tarih fışkıran, keşfedilmeyi bekleyen bölgelerden ilk aklıma gelenlerdir. Ancak, ilçemize gelecek bir gezgin, "Madem Gördes halısı bu kadar meşhur da, neden bir halı müzeniz yok?" diye sormaz mı? Gördes'in iç ve dış turizmin çekim alanına girebilmesi için mutlaka bir "Halı ve Etnoğrafya Müzesi"ne kavuşması lazım. Bu gün Gördes Müftülüğünün elinde sergilenmeyi bekleyen, koruma altında birçok eski halı olduğunu biliyoruz. Hatta Gördes içi ve dışındaki birçok hemşehrimizin elinde resmi bir müzenin açılması halinde verebilecekleri eski halı ve tarihi eşyaların olduğu bilinmektedir.

GÖRDES HALI MÜZESİ KURULMALIDIR

Sayın Kaymakamım, Sayın Belediye Başkanım, Sayın Kayacık ve Güneşli Belediye Başkanları, Sayın Köy Muhtarlarımız. Bu konuda hayli geç kalındı. Ancak hala zarardan dönmek mümkün. Gördes'e böyle bir müzenin kazandırılması halinde Gördes'i gezmek için gelen insan sayısı artacak ve bunun ekonomik faydalarını köy ve kasabalarımız dahil herkes zaman içinde görecektir. Özellikle Gördes Kaymakamı ve Belediye başkanının bu konuya öncülük etmesi halinde, adları kalıcı olacak ve hep hayırla anılacaklardır. Bunun için geçici bina ile işe başlanabilir. Daha sonra esas müze yapısı tamamlandığında oraya taşınılabilir. Hatta Gördes dışındaki varlıklı hemşehrilerimizin bu konuya mali destek vermeleri halinde, müzeye yaptıranın adı da verilerek kaynak sağlanabilir. Herhalde unutulmak istemeyen, hayırla anı-lmak isteyen büyüklerimiz de vardır.

ESKİ GÖRDES ŞEHİR RESMİ İŞLENMİŞ BİR DUVAR HALISI

Bu başlığı okuyan birçok hemşehrimizin meraklanacağını, hatta heyecanlanacağını düşünüyorum. Çünkü halıcılıkla meslek olarak ilgilenmekte veya geçmişte ilgilenmiş birçok kişiye sorduğumda, böyle bir resim halının varlığını hiç duymadıklarını öğrendim. Bir tesadüf sonucu Manisa'da eski bir Gördesli ailenin evinde gördüğüm 1915-1918 arasında dokunmuş duvar halısı karşısında çok heyecanlandım. Önünde masmavi çay akan, tahta köprüsü taş köprü gibi işlendiği ve hemen üst tarafında Kıyıcıların İsmail Efendinin iki katlı ahşap evi ile bazı başka yapıların da görüldüğü bir halı. Halının sahibi, Gördes'e halı müzesi açılması halinde bunu oraya verebileceğini ifade etti.

** Gördes Gazetesi, 2002*

14 Mart 2002, Manisa

124. DUVAR HALISINDA ESKİ GÖRDES

1915-1918 arası. Erol Savcı'dan alınmıştır (Manisa). Halıda, Önünde masmavi çay akan, tahta köprüsü taş köprü gibi işlendiği ve hemen üst tarafında Kıyıcıların İsmail Efendinin iki katlı ahşap evi ile başka bazı yapılar görülüyor. Ayrıca, havada da bir uçak şekli mevcut. Türk Hava Kuvvetlerinin Osmanlı devletinin son zamanlarında, 1911'de kurulduğu, Çanakkale ve İstiklâl harplerinde Türk uçaklarının kullanıldığı biliniyor. Bu savaşlara katılan Gördesli askerlerden bazılarının, dost ve düşman uçaklarını gördüğü söylenebilir. Keza, İstiklâl harbi sırasında, Gördes civarına bir Türk uçağının düştüğünü, bunun parçalarının Tüfekçi Hüsnü tarafından toplanarak Ankara'ya gönderdiğini de biliyoruz. Dolayısıyla, duvar halısında görülen motifin uçaktan başka bir şey olduğunu düşünmek doğru değildir. Bu halı Gördes yangınından önce dokunmuş, uzun süre Salihli'de bir Gördesli'de kalmıştır.

BİR HATIRA

125. CUMHURBAŞKANI TURGUT ÖZAL, PİLOT NECATİ ÖZGÜR İLE

13 Nisan 1993, Gördesli Pilot Necati Özgür'den alınmıştır. Bu resim Turgut Özal'ın bazı Orta Asya devletlerine yaptığı resmi geziden dönerken, onu taşıyan THY uçağının Gördesli pilotu Necati Özgür (Şimdi Kıbrıs THY'da uçuyor, 2008) ile çekilen resmidir. Bu tarihten 4 gün sonra Çankaya köşkünde vefat etmişti.

126. BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL GÖRDES'TE
1983, Ali Dedeler'den alınmıştır.

127. GÖRDESLİLER BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL'I ZİYARETTE
06.01.1984, Ali Dedeler'den alınmıştır. Resimdekiler: Arka sıra (soldan sağa) 1. Hulusi Ertunç (Em. Asb. gözlüklü), 2. Gürbüz Şakranlı (1983 ve 1987 Manisa milletvekili), 3. Ertuğrul Dayıoğlu (Manisa Bel. Başkanı), 4. Turgut Özal, 5. Ahmet Dedeler, 6. İsmail Özdağlar (Devlet Eski Bakanı), 7. Nazlım Yiğit, 8. Ahmet Atabey. Ön sıra; 1. Mehmet Kaya, 2. Hilmi Solak (İl Genel Meclisi üyesi), 3. Av. Osman Atabey, 4. Mustafa (Doğanpınar muhtarı)

125. GÖRDES'İN GÜZEL İNSANLARINDAN "SITKI BABAYİĞİT"

07.08.1999, Fotoğraf Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir.

EN KIDEMLİ ESKİ GÖRDESLİLERDEN

"GÜZEL İNSAN"

SITKI BABAYİĞİT'TEN BİR HATIRA

İKİ SITKILAR

S. Sami İlker *

12 Eylül 1980 ihtilalinden sonra Gördes'e Kaymakam olarak atanan Bekir Sıtkı Hanlıoğlu, bir gün Şehir kulübüne gelir. Kendisini tanıyan herkes ayağa kalkar. Sıtkı Babayiğit kendisini tanımadığı için ayağa kalkmaz. Sıtkı beyin başucuna gelir ve dikilir. Kaymakama, "Otursana Bey, ne diye dikiliyorsun?" der. Bunun üzerine kaymakam, bir şey söylemeden çeker gider.

Gördes şehir hamamı Belediye başkanı Yahya Uslu zamanında kapanmıştır. Sıtkı Babayiğit, o sıralarda İstanbul'daki işlerini tasfiye edip Gördes'e yeni gelmiştir. Hamamın üst katındaki odaları önceleri otel olarak da kullanıldı. Sıtkı Babayiğit'in Gördes'te evi olmadığı için, Şehir hamamının üst katını belediyeden 15 yıllığına kiralar.

Bir zaman sonra bir Polis ekibi gelir ve onu alıp Kaymakamlığa götürür. Karşısında o günkü şahsı görünce, o kişinin Kaymakam olduğunu ve olayı hatırlar. İki Sıtkılardan Kaymakam olanı, diğerine;

- Oteli boşalt! der. O da;
- Yataklar orda, istersen dışarı at. Nereye gidersen git, tazminat davası açarım. Ben orada termosifonu yakıyorum, gençler gelip yıkanıp gidiyorlar. Cünüp mü gezsin millet, der. Bu sözü hiç duymadığı anlaşılan Kaymakam Hanlıoğlu;

- O ne demek? der. Hakim Azmi Bey, hemen söze atılıp, izah eder.

***

GÖRDES MEZARLIĞINDA

Sıtkı Babayiğit, sağlıklı günlerinde, bir gün yaya olarak Dedebaşından inerek Eski Gördes'te mezarları ziyaret etmektedir. "Eski Gördes mezarlıklarını çok seviyorum. Çünkü, bütün sevdiklerim orada." sözü ona aittir. Garipler mezarının karşısında bir mezar taşını okumaya çalışmaktadır. "Karaosmanoğullarından filanca" diye yazan bir 600 yıllık bir mezar taşıdır ilgilendiği. (Çok güzel, üzerinde sanat ve tarih yüklü bu mezar taşı o tarihten bir hafta sonra çalınmıştır) Tesadüfen Kaymakam Sıtkı Bey de makam arabasıyla geçerken onu görür. Ne yapıyor acaba diye,

yanına gelir. Daha önce de aralarında kırgınlık ve kızgınlık olduğundan, sertçe;

- Ne yapıyorsun burada? diye sorar.
- Bak bey, bu zat buranın valisi imiş. Tam 600 yıllık bir taş. Onu anladım da, bakalım burada kaç kaymakam var, onu hesap ediyorum. Yarın sen de buraya geleceksin, diye cevap verir. Kaymakam Sıtkı Bey, yarım saat kadar düşünür ve sonra, sessizce çeker gider.

Bundan sonraki zamanlarda, iki Sıtkılar birbiri ile dost olurlar [100].

***

SONRA NE OLDU?

Bir gün bir karşılaşmamızda, beni yemeğe davet etti. Ben de onu pek sevmediğimden yemeğini kabul etmek istemiyorum. "Bu gün falan yere sözüm var" dedim. "yarın" dedi. Bir başka gerekçe öne sürdüm. Baktı ki, benim niyetim yok, ısrar etmedi.[101]

***

VE VEDALAŞMA...

Tayini çıktığı zaman hamamda ziyaretime geldi, şu sandalyeye oturdu. "Seni üzdüm, beni affet" dedi. Ben de "Benim affetmem önemli değil, her şeyi gözetenin affetmesi önemli" dedim.

"O ne demek" dedi. Ben de,

"Her şeyi yaratan" dedim.

"Yahu, ben bunları bilmiyorum, bunları bana öğretsene" dedi.

"Biraz geç olmadı mı, tam tayininin çıkıp, gideceğin gün bunu istiyorsun" dedim. Biraz sohbet ettikten sonra vedalaştık, helâllaştık.[28]

SITKI AMCAMIZDAN

Alim ile sohbet nadide bir incidir. Cahil ile sohbet elbet bir gönül incitir.

Sıtkı Babayiğit, 08. 08. 1999, Gördes

[100] Rahmetli Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 10.08.1999, Gördes

[101] Rahmetli Sıtkı Babayiğit ile yüz yüze görüşme, 14.02.2003, Kurban B.4.günü, Gördes

MİSAFİR KALEMLER

SITKI AMCAMIZDAN HATIRALAR

*** Mehmet Ünal**

Mahallemizde çocukların Sıtkı Dedesi, bizim de Sıtkı Amcamız. 1338 doğumlu, 84 yaşında, 10 Ekim 2006 Salı akşamüzeri Gördes Devlet Hastanesinin bir odasında hayata gözlerini yumdu. Bütün hastane personeli son zamanlarında bari rahat etsin diye elinden gelen gayret ve hürmette kusur etmedi.

Eski Gördes ve Borlu'da bakkaliye, akaryakıt satışı, Yeni Gördes'te ve daha sonra İstanbul Kapalıçarşı'da halıcılık. Kapalıçarşı'-da meslektaşları arasında "Halıcıbaşı" seçiliyor. İşleri ve mevkisi gayet iyi. Fakat ailevi dramlar ve geçim-sizlik işlerini baltalıyor. İki kızını ve ailesini bırakarak Gördes'e geri dönüyor. Elde avuçta bir şey kalmadığından, Gördes'te kapanmış olan Şehir Hamamının bir odasında tek başına hayata yeniden başlıyor. Yalnızlık ve yaşlılık... Hamamda in cin top oynuyor. Kışın soğuğu, yazın sıcağı, yokluk, ağrılar ve sancılar onun kader arkadaşı oluyor.

"Nasılsın Sıtkı amca" dendiğinde, "Şikâyet yok" diyor. Şükür dudaklarından eksik olmuyor. Bir gün dükkânda oturduk sohbet ediyoruz. Diyor ki "Biliyorsun bende evlat, avrat, şan, şeref, mal mülk hepsi vardı. Şimdi hiçbiri kalmadı. Ama Allahü tealaya ne kadar şükretsem, ne kadar teşekkür etsem azdır. Akıl nurumla, iman nurumu almadı. Dünyalar benim olsa, aklım olmasa neye yarar. Ya Allah korusun imanım olmasa ne olurdu halim. Ölünce Cenab-ı Allah'ın huzuruna ne yüzle çıkardım. Onun için ne kadar şükretsem azdır" diyerek herkese ibret olacak gerçeği yaşayarak ifade etti.

Sağlığı yerindeyken boş durmayı sevmezdi. Merkez Ulu Camiye dikilen zeytinlerin diplerini çapalar ve sulardı. Yanında geçerken "Sıtkı amca kolay gelsin, neler yapıyorsun" dedim. "Bedava iş bul-duğuma razı oluyorum" diye ibretlik cevap verdi. Çocukları çok sever, onları severken de "Hamı tatlı keratalar" der, onlara anlayabileceği dille nasihat ederdi.

Huzurevi inşaatına başladığımız zaman çok sevinmişti. Gelişmeleri takip ediyor, inşallah son zamanlarımızda bize de nasip olur da rahat ederiz diye ümitle bekliyordu.

Varlığıyla, yokluğuyla, temizliği ve titizliğiyle, yalnızlığıyla, dostlarıyla, dertleriyle, hatıralarıyla ibretlik dolu dolu bir hayat yaşadı. İnsanlara susarak konuşarak, öfkele-nerek severek çok şeyler anlatmaya çalıştı. Anlayanlar anladı.

Artık Şehir hamamında, mahallemizde, Gördes'imizde Sıtkı amcamız yok. Emir Allah'ın. Kabri rahat, makamı Cennet olsun. Ruhuna fatihalar dileğiyle...

* Gördes Gazetesi, 30.10.2006

ESKİ GÖRDES'TEN

- İlme Boyama Fabrikası Kadayıfçı Mehmet Beye aitti ve yaklaşık 50 ton günlük kapasiteye sahipti.
- 1932 dünya ekonomik krizi sonucunda Amerika'dan alacaklı olunan bütün paralar batmış, buna bağlı olarak da Gördes ekonomisi büyük yara almıştır.
- İzmir'de olmayan mal Gördes'te bulunurdu. Her mal vardı. Pazar camiini yanındaki **1001 Çeşit Mağazası** bu tür zengin mağazalardandı.

Sıtkı Babayiğit, 08. 08. 1999, Gördes

MİSAFİR KALEMLER

1001 ÇEŞİT MAĞAZASINDAN, "EYVAH BİRADERE" YA DA "HUZUR EVİ İHTİYAÇ DEĞİLDİ" DİYENLERE *

"Ne idik, Ne olduk, Ne olacağız"

Mehmet Ünal **

Adı : Ahmet Selahattin
Soyadı : Sara
D.Yeri : Gördes
Baba adı: Mehmet
Ana adı : Vesile
Medeni hali: Bekar

NE İDİK

Bir zamanların "Eyvah Biraderi", müzmin bekârlar listesinde daima ilk sırayı korudu. Hemen hepimiz tanırız. Tanımayanlara da şöyle kısaca tanıtmaya çalışalım.

Eski Gördes'te Sarıağaların Hacı Mehmet'in oğlu, köklü bir sülaleye mensup, 1001 Çeşit Mağazasının da sahibi idi. Dükkânı Pazar meydanına bakan en mevki yerde idi. Yeni Gördes'te Beş Eylül İlkokulu yakınlarında bir evi, hal binasında da bir dükkânı vardı.

NE OLDUK

Nüfus kayıtlarında okuduğumuz gibi bir TC vatandaşı. Askerliğini yaptı. Tapuda kayıtlı çeşitli mülkleri vardı. Yani, "içimizden biri". Zamanla hepsi teker teker satıldı. Hiçbiri kalmadı. Bir ara Gördes'ten kayboldu. "Eyvah Birader" ölmüş dediler. Seneler sonra çıkageldi. Ama çökmüş, bitkin ve yaşlı bir halde. Eline sıkıştırılan beş on kuruşla kendine bakacak gücü vardı. Zamanla onu da kaybetti. Çarşıda sokakta elinde değnek, kaplumbağa misali ayaklarını sürükleyerek dolaşır oldu. Daha sonra yürekler acısı tablolar yaşanmaya başladı. Güçlükle ayağa kalkıyor, belirsiz bir istikamete gidebildiği kadar gidiyor ve bir kütük gibi düşüp el yüz yara bere içinde düştüğü yerde saatlerce, bazen sabahlara kadar gecenin ayazında, gündüzün sıcağında, beş on adım öteden duyulacak kokular içinde, üzerine sinekler üşüşmüş vaziyette bulunuyordu. Bunu gören insanlar elbette vicdansız değildi. Defalarca düştüğü yerden kaldırılıyor, karnı doyuruluyor, hamama götürülüp üstü başı tamamen yakılıp, yeni elbiseler giydiriliyordu. Ama yine sokakta, Havuzlu çarşıda, cami avlusunda... Tablo yine tekrarlanıyordu.

ŞÜKÜR

Sabahın erken vaktinde ibret verici bir tablo. Gece ayaklarını sürürken, akşamdan ıslanarak süpürülmüş bir kahvenin önünde düşüp kalıyor. Yaş betonun üzerinde iki büklüm, sabahın ayazıyla adeta kütük gibi olmuş. Kendisine yaklaşanlara yalvaran gözlerle "Üşüyorum" diyebiliyor. Kahvehaneyi açmaya gelen kahveci çırağı, "Sen burada neden yatıyorsun, evine gitsene" diyor. Sadece " Eve mi?" diyebiliyor. Omuzlarından tutularak kaldırılmak isteniyor. Mümkün değil, adeta taş kesilmiş. Bir çuval ile sedye yapılıp, güneş görecek bir duvar dibne götürülüp altına hasır konarak yatırılıyor. İçine ekmek doğranmış sıcak çorba içirildikten sonra kendisine " Ağrın, sızın var mı?" diye sorulduğunda, "Var ya, şükür" diyebiliyor. İnsan nelere katlanıp, yine de şükredebiliyor

NE OLACAĞIZ

Bu bir insan, can taşıyor. Huzur evleri onu bu vaziyette kabul etmek istemiyormuş. Bütün Gördesli bu tabloyu görüyor, çareler arıyor. Herkes aylık (o zamanın parasıyla) bin, iki bin, beş bin lira vermeye razı. Ancak bakacak bir kimse talip olmuyor. Ayda 20-30 bin lira verelim deniyor. Talipli yok. 50 bin liraya çıkılıyor. Yine yok. Ama sonra aranılan bir kişi bulunuyor. Ayda 50 bin liraya kişi hem kendine, hem de ona bakacak. Yeniden hamamda tertemiz yıkanıp bakıcının eline teslim ediliyor. Yatak yorgan yüzü görüyor, sıcak aşı, odası var.

SONUÇ

Yukarıda arz edilen tablo çok hazin. Allah kul başına vermesin. Ama kimin garantisi var. "Ben sonunda böyle bir hayat yaşamam. Benim sağlığım var, varlığım var, çoluk

çocuğum, soyum sopum var, diyebilir miyiz? Allah korusun bir kaza bela, bir afet, bir harp insanı bu hale sokamaz mı?

Dün artık bir rüya
Yarın bir hülya,
Bugün hayatın özüdür.

(Selahattin Sara, 27.10.1985'de bu dünyaya veda etti. Makamı cennet olsun)

* Başlığın ikinci kısmı tarafımca eklenmiştir. (SSİ)
** Halıcı, Gördes

126. HAYRİ BÜKE'NİN GÖRDES'TE ÖZEL MÜZE OLABİLECEK EVİ

1970, Hayri Büke'nin bir özel müzeyi dolduracak miktardaki topladığı eserler, maalesef daha sonra bir kısmı Ege Ü. Arkeoloji bölümüne, bir kısmı da Manisa müzesine verilmiştir.

HAYRİ BÜKE

Eski Gördes'te Tapu sicil kâtibi idi. Bugün Demirköprü barajının olduğu araziler eskiden Rumlara ait imiş. Gördes ilçesinin sınırları içindeki bu araziler, Rumların mübadele ile Türkiye'yi terk etmelerinden sonra devlete kalmış. Devlet de, bunları ya satmış, ya da İstiklâl harbinde büyük yararlılıklar gösterenlere ile Yunanistan'dan gelen Türklere dağıtmıştır. Gördes ve Manisa il merkezinde olduğu gibi, yanmamış Rum evlerini de evi yanan Türk ailelere vermiştir.

Demirköprü baraj bölgesindeki bu devlet arazilerinden büyük miktarını, eniştesi Alanyalı Bekir Efendi ile birlikte yarı yarıya ortak satın alırlar. Şansları yaver gider, bir zaman sonra oraya devlet elektrik barajı yapmaya karar verir ve buradaki bütün arazileri kamulaştırır. Bu sebeple, baraj sayesinde büyük para sahibi olurlar. Mehmet Kaya uzun yıllar onun çiftliğinde kâhya olarak çalışmıştır.

Hayri Büke iyi bir hitabete sahip değildir. Ancak çok iyi birer hatip olan arkadaşları Nail Akçiçek, Halil Zeybek ve Borlulu Mehmet Yarenoğlu'nun desteği ile sonraki yıllarda milletvekili seçilir.

1948'de Demokrat Parti'den Gördes Belediye Başkanı seçilir. Bu Demokrat Partinin Türkiye'de ara seçim yoluyla kazandığı ilk belediye başkanlığı olduğu için, Türk siyasi tarihinde önemli bir hatıra olmuştur. Demokrat Parti (DP) Genel Merkezi de bunu çok önemsemiş, Celal Bayar 05 Ekim 1949'da Gördes'e kadar gelerek teşekkür ziyaretinde bulunmuştur. Gördes DP iktidarı döneminde Yeni Gördes'e taşınma dönemini yaşadığı için, DP iktidarının maddi ve manevi desteğini büyük ölçüde görmüş, zamanın belediye başkanlarının tamamı da Gördes'e büyük hizmetler yapmışlardır.

*Halil Serter (81 yaşında, Uzunçam mah.'nin 30 yıllık muhtarı) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Gördes)

127. GÖRDES EŞRAFINDAN BİR GRUP ŞEHİR KLÜBÜ ÖNÜNDE
1960, Em. Öğr. Nuriye Kurtuldum'dan (Büke) alınmıştır (Akhisar). Ayaktakiler: Soldan sağa 1. Avni Çakır, 2. Selahattin Baysal, 3. Selahattin Bilgiyar, 4. Emin Bilger, 5. Osman Balıklı, 6. Büyük İbrahim Büke, 7. Av. Zekeriya Yurdoğlu (gözlüklü), 8. Rafet Türkel, 9. Orhan, 10. Ergun Büke. Oturanlar: 2. Ahmet Şen, 3. Hasan Büke, 4. İsmet Öğüt.

MİSAFİR KALEMLER

GÖRDES'İN NAKLİ

Yurdun GÜVENEN
(Araştırmacı-Yazar)

Gördes'in Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından ele alınan ilk ciddi heyelân ve nakil çalışması 1940 (0cak) yılından itibaren başlamıştır. Bilimsel raporlar ise, toplam üç tane olup, rapora Ağustos 1948 de Gördes eşrafının itirazını havi üç sayfalık imzasız mühim mektuptan sonra gelen bir rapor ki, bu sonuncudur.

ZİMMERMAN RAPORU

18 Eylül 200O'de Gördes gazetemizde yayınlanan yazımda beşinci sütunda görülecektir ki, (hareket-i arz birkaç sene içinde tekerrür etmediği takdirde) diyerek bir zaman toleransı zikredilmektedir. İşte uzman Dr. Zimmerman bir kere daha fakat (ancak dört yıl sonra) bir rapor yazmakla görevlendirildiğinde acaba bu ifadedeki (birkaç yıla binaen mi?) yoksa kasaba sakinlerinin ve merhum Hakkı Tarık Bey'in Ankara'daki yüksek makamlara ısrarları ile mi bir rapor daha (bu İkinci Zimmerman raporu) hazırlanması emredildi, bu hal meşkukdur.

Ancak çok hayret edilecek bir olay olarak görürüz ki, tarih sıralamalarında Gördes sakinleri ile Hakkı Tarık'ın İstanbul'daki hizmetleri arasında tam bir uyum ve birlik ve beraberlik vardı. Nitekim kasaba sakinlerinin imzalı ve imzasız fakat resmi makamlara yazılmış, hem şehrin nakledileceği yeni alanla hem de aşağı (Eski Gördes'te) zor şartlardaki bu halle, hayata devamdan kaynaklanan şikâyetlere dayanan hayli müracaatı elimizde mevcuttur. Yorum bütün bunlar hepsi okunduktan sonra rahatlıkla yapılabilecektir.

Bir de bu dört senelik fasıla İkinci Zimmerman raporu için yeterli bir zaman mı, değil mi keyfiyeti vardır. Benim kanaatime göre bu dört yıl bir (yüzeysel) de olsa bir (hareket-i arz) için yeterli bir zamandır diyemeyiz. Çok kısa bir zamanda Naşid Paşa'nın Manisa Valisi olarak geçen yüzyılda bile nakil işini Kumçayının öte yakasını düşünmesinden bir seksen sene geçmiş, 1922-30 da son felâket başladığında 1940'a varmağa on yıl geçmiştir. Benim çocukluğum döneminde ve nihayet dedemin vefatı yılı 1955'e kadar mühim bir heyelân yaşanmadığıdır. Bunda senenin yarısının geçtiği çiftlik, tarla, bahçe ve kulelerdeki sağlam zeminli topraklarda rahat ve huzurlu hayatın heyelânı unutturması da nazar-ı dikkate almak lâzımdır, diye düşünüyorum.

Dr. Zimmerman raporunda Prof. Kahn raporu şu imzaları ihtiva etmektedir: (4-9 Nisan 1948) tarihinde yapılan Gördes kasabasının jeoloji ve şehircilik bakımından incelenmesi raporu sonundadır: Orhan Alsaç (Bayındırlık Bakanlığı Ş. F. H. Müdürü, bu zat sonraları İstanbul Teknik Üniversitesinde profesör olmuştur), Şehircilik Uzmanı G. Oelsner ve meşhur Dr. E. Kahn, bu işi şehirciliği de ilgilendirdiğinden Gördes Halıcılığı konusuna da değinmektedir.

BELGE TARİHLERİNİN VERDİĞİ MANA

10 Ağustos 1948'de Gördes'ten yazılmış üç sayfalık bir mektup vardır ki, tarih itibari ile ay farkı ile İkinci Zimmerman Raporu arasındaki bir tarihi taşımaktadır. Bu son rapor 22 Eylûl 1948 tarihlidir.

Dr.E.Kahn raporuna itirazı ihtiva eden bu Gördes menşeli üç sayfalık mektupta:" Kepez'in sol istinadı (uzun, uzun sürme, uzayıp giden jeoloji dilinde **uzam**) sayılacak olan Divan ve Kurtuluş mahallelerinde hiçbir heyelân eseri göstermeyen asırlık yapılarla Kumçayının bu noktada set olmuş kayadan etekler Zimmerman'ın daha esaslı tetkiklerde bulunduğuna da işâret sayılıyor." denmektedir.

Çok enteresandır ki, bu tarihten 18 yıl sonra 28 Ağustos 1948'de merhum Hakkı Tarık Us zamanının Bayındırlık Bakanı'na (Merhum Prof. Dr. Nihad Erim'e) bir mektup yazdığını görmekteyiz. Bunlar hiç de programsız ve tesadüfi yazılmış yazılar değildir.

19 EKİM 1944 (BİR TELGRAF)

"Arkadaşımız Hulusi Günay, Afyon'dan bildiriyor:
Gördes'in geçirdiği korkunç heyelân üzerine evvelce iki hey'et arasından tetkikler neticesinde kasabanın ahar yerde kurulması üzerinde durulmuş Gördes'in hemşehrisi Hakkı Tarık tarafından kasabanın Kepez mevkiinde te'sisi teklif edilmiştir. Dahiliye vekâleti her iki teklifi tetkik ettikten sonra, mahalline başka bir hey'et göndererek yeni tetkikatta bulunulmasını emreylemiştir. Bu hey'et Gördes'e giderek incelemelerini bitirmiş ve raporunu hazırlamıştır. Bu işin bütün safahatını kabullenmiş bulunan Manisa mebuslarından Faik Kurdoğlu ile bugün trende karşılaştım. Kendilerinden öğrendiğime göre (yeni hey'et) Gördes'in gerek ilk hey'etlerinden gerek Hakkı Tarık'ın lüzum gösterdikleri yerlerde kurulduğu takdirde rüzgârdan oturulamayacağını ileri sürmüş ve buralara aksi istikamette yeni bir saha tesbit ederek Gördes'ten ayrılmıştır. Fen hey'eti Ankara'ya muvasalatında ilgili vekâlete raporunu verecektir...Günay..."

Telgraf Afyon'dan çekilmiştir. Gittiği yer ise Vakit Gazetesi, İstanbul'dur. Merhum Hakkı Tarık'ın itibarı ve isteklerini hemen yerine getirilmesinde sarih olarak görülmektedir. Yoruma gerek bile yok.

XXX

1948 YILINDA NAKİL İŞİ'NDEKİ CANLILIK

Bu senenin en güzel belgelerinden biri 7 Aralık 1948 tarihli olup, CHP ve DP (Demokrat Parti) Eski Belediye Başkanı, Birinci Eski Belediye Başkanı, İkinci ve eski Belediye Başkanı Üçüncü olmak üzere tam beş imzalı (Gördes için çarpan kalplerin birleştiği) müşterek istidadır. Aynı 2000 yılında zaman zaman Gördes sorunlarındaki (ittifakı) hatırlattı bana..

Bu belgenin konusu, son (jeolojik) raporlardan sonraki bekleme dönemindeki bir durum mütalaasıdır. Ayrı ayrı beş yerleşim alanı zikr edilmekte muhtemel haritalara dikkat çekilmektedir.

Eski Gördes'te kaba rakamla 600 (altıyüz) evin heyelândan zarar görmemiş olanlarını (üçte biri deniliyor ki 200 e yakın ev demektir.) Oldukları yerde kalıp, "köy gibi" evet köy gibi ayrı bir yerleşim ünitesi olarak kalma ihtimalinden bahs edilmektedir. Bunun muhtelif sonuçlarına değinilmektedir.

Bir de Eski Gördes'te hala ve hala "heyelandan zarar gören evlerin onarılması umudunu izhan etmekte ve tabii olarak da Yeni Gördes'in bu kadar kapsamlı bir inşa'ata sahne olacağını "tarihsel" ve "ekonomik", koşullu olarak ihtimal vermemektedirler. Tabii bütün bunların fevkinde "insanoğlunun ezeli ve ebedi konularından biri paraya terettüp eden mes'elelere "nakil işi açısından" değinilmektedir.

Rahmetli Ali Rıza Yücel'in bu eski Belediye başkanı, eski Halkevi başkanı ve 1940'ların başında Gördes kızları için dikiş kursu açtıran rahmetlinin 6 Mayıs 1948 tarihli bir yazısını da bu yılki seçim yenilgisine bir ek bilgi olarak aynen yayınlayacağız. Çünkü burada nakil işinden de söz edilmektedir. Tabii artık rahmetli A.R.Yücel'in buradaki yeni konumu (Seçim Kurulu Başkanı) olarak kalmaktadır.

1947 yılındaki Kasım Gülek'in mektubunu da, 30.08.1947 tarihli telgrafı da bu 1948 olayları ile birlikte anılıp, daha fazla bilgi almak mümkündür. Yine bu sayın bakanın Kasım Gülek'ten 8-10 ay kadar sonraki Bakanın yani merhum Prof. Dr. Nihad Erim'in bu mektubunu da yayınlıyoruz. Bu da 28 Ağustos 1948 tarihli Hakkı Tarık Us'un mektubuna cevap idi.

XXX

16 HEKTARLIK ALAN HAKKINDA GEREKSİZ "ISRAR"

Bu sefer yayınladığımız "Lahn Raporu"nun 4. sayfasında bir nebze sözü edilen 16 hektarlık alan ki, bu alandan (Gördeslilerin arkaya çekilmektense, kasabanın karşısındaki muhatap olduğu son raporunda (İkinci Zimmerman Raporu) müsait bulduğu 16 hektarlı yer ile iktifa edileceğinden) işte burada bahsedilmektedir. Bu alan nerede başlayıp, nerede son bulmakta, hangi bahçe ve tarlaları ihata etmektedir, bilmiyoruz. Daha doğrusu şimdiye kadar bu konuda elimize bir belge henüz geçmiş değildir. Ya da biz bu belgelere ulaşmış değiliz.

Çok ilginç bir olay da rahmetli Gördes hemşehrisi Hakkı Tarık'ın Bakanlık Müsteşarlığı (Bayındırlık Bakanlığı) ziyaretinin akabinde, Müsteşar hemen, yerinde son bir inceleme yapacak hey'eti vazifelendirdi. Buna dair bilgiye yine bu son yazdığımız yazılarda rastlayacağız. Hakkı Tarık Us'un hangi faaliyete "ilginç" değildir ki. Yerlilerin (Gördeslilerin) bütün görüşleri Zimmermann'la beraber olmasına rağmen, Zimmermann Raporu hangi gerekçelerle red ediliyor? Bu soruya da cevap şimdi verilecektir. Yani yine bu 1948 olayları meyanındadır.

XXX

ANTETSİZ VE İMZASIZ BİR BELGE

Üzücüdür ki, az sayıda da olsa yine imzasız ve antetsiz bir uzun belge de elimizde vardır. Yine de önemli belgedir. Çünkü bakanlık cevaplamıştır. 10 Ağustos 1948 tarihli bu uzun belge, imzasız da

olsa Bakanlığa, Jeolog Dr. Zimmerman ile Dr. Lahn raporlarından hangisi doğrudur, diye sormakta ve izahlara girmektedir. Dikkati çeken odur ki, 10 Ağustos 1948 diğer bir yazı ile son yılların ünlü deyimi ile "eşgüdümlü" olarak yine zamanın Bayındırlık Bakanına gönderilmiştir. Doğrusu şu ki, Gördes için mücadele yaman verilmiştir. İki cephede olan bir mücadele idi bu. Şehircilik tarihinde eşi görülmedik bir mücadele idi bu.. İki yazıya da ayrı ayrı cevap verilmiştir.Gelen cevapların biri, 13 Eylûl'de diğeri hemen sonra 22 Eylül'de yazılmıştır..

XXX

HAKKI TARIK US'UN KAYIP BİR YAZISININ ÖNEMİ

Gelelim 23 Haziran 1948'e.. Altı satırlık ve kısacık bir mektubun tarihidir bu. Pehlivanzadelerden, ayrıca kendine has saygı uyandıran davranışları ve hali ile (Yavaşzade) olarak da anılan 1930'lardan beri Gördes Ticaret Odası azası, Hafız Ahmet ve Hafize Ülfet'in oğlu evlâdı, kendi aile ve sülâlesi arasında da, Gördes'liler arasında da gerçekten "Müstakar" bir karakter örneği olmuş olan, halı amili ve tüccarı, çiftlik ve bahçeler sahibi Asım Büke'nin Hakkı Tarık Us'a yazdığı bir mektuptur sunduğumuz. (Gördes albümünde aynen fotoğrafı yayınlanıyor.) Hakkı Tarık'ın (memleketin yerinde kalması için yazılan bir mektup müsvettesi) olan bir yazıdan söz eden bu mektup da iki üç husus birden aydınlık kazanıyor.

1. Sarahaten "memleketin yerinde kalması" yolundaki mahrem temel düşünce mevcut olduğu anlaşılıyor.
2. Yine Hakkı Tarık'ın bu düşüncesinden başka, kendi yazdıklarını imzaladıklarının dışında, Gördes'de yazılanları da büyük oranda (müsvetteler) halinde ayrı bir yazı dizisi de olabilir, ya da kendi yazdığının örneği olarak olsun, hep (yönlendirdiği) ve (plânladığı) anlaşılıyor.

Tabii merhum Hakkı Tarık hakkındaki nâçiz yazımızda (2000 Temmuz) belirttiğimiz gibi Halıcı Asım Büke'ye bu ulusal basınımızın ünlü simasının itimadını da sergiliyor.

XXX

KASIM GÜLEK'İN MEKTUBU..

Hem Gördes, hem Ankara'da büyük uğraş veren Hakkı Tarık'a Bayındırlı Bakanı merhum Kasım Gülek'ten gelen mektubu yayınlıyoruz. Prof. Dr. Nihat Erim'le sadece 8 ay farkla halef-selef olacaklardı..Tabii ki Nihat Erim'in bir de Başbakan Yardımcılığı vardır. (1950 Öncesi) .

XXX

T.C.
BAYINDIRLIK BAKANLIĞI
BAKAN

Sayın Bay
Hakkı Tarık Us

2 Kasım 1947

26.01.1940 tarihinde şiddetli yağan yağmurlar dolayısı ile Gördes kasabasının bulunduğu mıntıkada husule gelen heyelâna aid incelemeler yapmak üzere, 1940 ve 1944 tarihlerinde ayrı bir şehircilik uzmanı mahalline gönderilerek gerekli tetkikat yaptırılmış ve bu uzmanların vermiş oldukları raporlar üzerine kasabanın Kocamurtluk mevkiindeki yeni yerine nakli kararlaştırılmıştır.

Kasabanın Kocamurtluk mevkiinin hal-i hazır haritası Belediye tarafından, imar plânı da Bayındırlık Bakanlığı'nca 1941 yılında tanzim ve tasdik edilerek mahalline gönderilmiştir.

2.Cihan Harbi'nin doğurmuş olduğu ağır şartlar altında nakil işi için hükûmetçe büyük bir yardım yapılamadığından, kasabanın tamamen nakline imkân bulunamamıştır.

Buna rağmen; yeni kasabanın nakli için eldeki imkânlar dahilinde yukarıda arz olunan jeolojik ve şehircilik incelemelerinden başka 370.000 lira sarfı ile içme su tesisatı yaptırılmış ve su yeni kasabaya getirilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan, yeni kasabanın eski kasabaya iltikasını (kavuşmasını) temin edecek Akhisar-Gördes yolunun inşası da taahhüde bağlanmıştır.

Halkın istekleri meyanında bulunan;

a- Hükûmet Konağı yapımı,
b- PTT, Askerlik Şubesi, Dispanser, Ziraat Bankası, Orman İşletmesi ve emsali gibi daire ve müessesat binaları ile, bu müessesat memurları için mesken yapılması,
c- Fakir evsiz halka derhal birer ev yaptırılması.
d- Orta hallilerin ev yapabilmeleri için, Maliye Bakanlığının kefaletine az faizli ve uzun vadeli kredi verilmesi, hususu bulunmaktadır.

Hükûmet Konağı'nın yapılması için lüzûmlu ödeneğin verilmesi hususunda Maliye Bakanlığı nezdinde teşebbüste bulunulmuşsa da 1947 yılında yapılacak işler evvelce programlaştılmış bulunduğundan, 1947 yılı için para verilmesine imkân olmadığı bildirilmiştir.

Diğer dileklerin yerine getirilmesi ise, Bakanlığımızın yetkileri dışında bulunduğundan, keyfiyet Gördes kasabasına ait umumî notlarla birlikte, mezkûr dileklerin yerine getirilmesi için Bakanlar Kurulunca incelenmesi hususu Yüksek Başbakanlığın tasviplerine arz edilmiştir.

Saygılarımla bildiririm.

Seyhan Milletvekili
Bayındırlık Bakanı
(imza)
KASIM GÜLEK

XXX

GELELİM DOKTOR LAHN RAPORUNA

4-9 Nisan 1948 tarihlerinde yapılan Gördes kasabasının Jeoloji ve Şehircilik bakımlarından incelenmesi raporu) adı ile anılan bu rapor hakkında birkaç söz söylemek isterim.

1948 yılı nakil faaliyetlerinin en önemli yönlerinden olan bu rapor, aslında şehircilik bakımından çok zayıftır. O zamanlar İstanbul İktisat Fakültesi'nde de Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde hayli şehircilik konusunda bilgili uzmanımız vardı. Almanya'dan gelme nice profesör ve yardımcıları da vardır, bunlar görevlendirilmeliydi. Bu hali ile bile Lahn Raporu 1948 yılının Gördes faaliyetlerinde yerini almıştır.

Şunu belirtmeliyim: Gördes'imizin hakkındaki üç "jeolojik" rapordan Prof. Lahn'ın raporu bilinmeden nakil işine mütedair tartışmaların, resmî olsun, gayri resmî olsun her türlü yazışmaların ve sonu gelmez koşturmaların, "hizmet" yolundaki çabaların mahiyetine nüfuz etmemiz mümkün değildir. İki Zimmerman Raporu arasındaki diğer rapor işte budur. En çok itiraza ma'ruz kalan rapor yine bu rapordur. Şimdi bu raporu kelimesi kelimesine siz sayın okurlarıma aynen takdim ediyorum.
XXX

GÖRDES'E DAİR LAHN RAPORU

04-09.1948 tarihlerinde yapılan Gördes kasabasın jeoloji ve şehircilik bakımların-dan incelenmesi.

Raporu jeoloji bakımından;

1- Gördes'in Coğrafi Durumu:

Bugünkü Gördes kasabası Kum Çayı vadisinin sağ (batı) yamacında ve dış iç Anadolu ile Gediz vadisinden İzmir'e giden Salihli (Demirci) Tire-Akhisar yolu üzerindedir. Kasabanın vasati rakımı (Çarşı) takriben 500 m'dir. Kış çok sert değildir. Ve kar uzun bir zaman kalmamaktadır. En çok yağmur ilkbaharda yağmaktadır. Hakim rüzgârlar güneyden ve güney doğusundan esmektedir. Fazla soğuk ve don ancak Kum Çayı boyunca olur. Halıcılıktan başka, Gördes'in halkı bilhassa ziraat (tütün, bağ) ve ticaret ile meşgûldür. Şehrin nakil için seçilmiş Kocamurtluk Tepesi bugünkü kasabanın 2 kilometre batısındadır. Yerin vasati rakımı 710 m.dir. (Su Deposu 720 m.) Yukarıda tarif edilen Akhisar yolu bu yerden geçmektedir. Halka göre, bugünkü Gördes'in ve yeni yerin iklim şartları arasında büyük bir fark yoktur. Ve görünen fıstık ve kızıl çamları kışın burada çok sert olmamasını göstermektedir.

Bazı şahıslar tarafından teklif edilen diğer yerler, bugünkü Gördes'in kuzeyinde, güneyinde, güney-batısında ve Kum Çayı'nın doğusunda bulunmakla beraber 550 ilâ 650 metrelik bir irtifadadırlar. Kasaba ile bu yerler arasındaki mesafe yaya 10 ilâ 30 dakikadır.

2- Gördes'in Jeolojik Durumu:

Prof. H. N. Pamir (Allah rahmet eylesin bu hoca ilk Jeoloji profesörümüz idi), Prof. Ş. A. Birand, Dr. Zimmermann gibi müellifler tarafından yazılmış ve Bayındırlık Bakanlığı'nın dosyalarında bulunan raporlarda, Gördes mıntıkasının Jeolojik vaziyeti hakkında geniş izahat bulunur. Kısaca, Gördes bölgesi, tatlı su neojeni ile örtülü kristalin şiştlerden müteşekkildir. Bu kristalin şiştler ancak bölgenin en yüksek tepelerinde meydana gelmektedir. Bölgenin geri kalan sahası neojen tarafından örtülmüştür. Bu, umumiyetle iyice tabakalanmış ve nispeten az tektonik arızaları gösteren neojen kitlesi, killi ve kumlu bir alt kısmına "marn"lı kireçli bir üst kısmına ayrılmıştır. Tabakaların yatımı umumî olarak ufkîdir. Bugünkü Gördes kasabası tarafından işgal edilen arazı neojenin alt kısmına atfedilen killi ve kumlu tabakalardan müteşekkildir. Kasabanın Kuzeyinde, uzanan Çaltılı mevkii ile şehrin güneyinde bulunan Kesikler mevkiinde aynı tabakalar inkişaf etmektedirler. Kasabanın Batısında yükselen tepeler (Kepez Tepe, Kocamurtluk Tepesi) neojenin kireçli üst kısmından ibarettir. Kum Çayı'nın öbür tarafından (Çayın doğusunda) bulunan Naltepesi vs. tamamen Neolojenin alt kısmından müteşekkildir. Ve orada kireçli tabakalar çok nadirdirler. Neolojenin üst kısmının gayet nüfus kabili olmasından dolayı, bu kireçli tabakalarda muntazam bir su seviyesi yoktur. Buna mukabil, killi alt kısmındaki kumlu tabakalarda her tarafta su mevcuttur; meselâ Gördes'in dere

seviyesinden çok daha yüksek olan Çarşı ve Cum'a mahallelerinde bulunan su tulumbaları bunun gibi su altı maplarını işaret etmektedir.

3- Gördes'in Heyelân Durumu:

Heyelânın Jeolojisi: Bugünkü heyelân sahası Kepez Tepesi ile Kum Çayı arasında uzanan arazide inkişâf eden Neojenin alt kısmında olan killi ve kumlu tabakalardan müteşekkildir. Heyelân hareketinin sebepleri şunlardır:

1) Kum Çayı'nın aşınma hareketi,
2) Yer altı sularının yer altı tahallü (kopar gibi olma) hareketleri. Böylece Gördes'te vukûa gelmiş torak hareketi, sathî bir kayma değil, fakat çok derin bir heyelân hareketidir. Kaymalar esnasında vukûa gelen çöküntüler hareketin derinliğini göstermektedir.

XXX

HEYELÂNIN TARİHÇESİ

Halka göre, kayma hareketleri eskiden yer yer meydana gelmiş olmakla beraber esas hareket Yunan İşgâli altında vukuâ gelmiş büyük yangından sonra başlamıştır. Halka göre, yangın esnasında vukuâ gelmiş olan lağımların ve mecraların (suyun aktığı yatak) tahrip edilmesi ve bundan sonra yer altı sularının boş ve serbest akması, heyelânların esas sebebidir. Fakat şunu da unutmamalı ki, şehrin Yunanlılar tarafından yakılmasından sonra ve Yunan İşgâli altında yardımsız kalmış halk tarafından yanmış ve bozulmuş temeller üzerindeki çok iptidai bir şekilde inşa edilmiş evlerin (eski sağlam evlere nazaran) toprak hareketlerine karşı hiçbir mukavemeti yoktur. Ve hasar böylece artırıldı. Bunu da ilâve etmeli ki, evvelâ Çayın kenarında başlayan hareket, zamanlar tepelere doğru ilerleyerek, gittikçe büyüyen bir sahaya inhisar etmektedir. Böylece hasarların çoğalması, mecraların tıkanmasından dolayı, fakat hem yangından sonra inşa edilmiş evlerin mukavemetinin az olmasından, hem de kayma hareketinin zamanla tabiî genişlemesinden dolayı meydana gelmektedir.

Heyelânın Bugünkü Durumu:

Gördes'in % 80 i yani Çarşı, Cum'a, Uzunçam ve Yaka (Yakupağa denmiş Nakıpağa olacak) mahalleleri tamamen hareket halindedir. Burada birkaç yüz ev tamamen çökmüş olmakla beraber, aşağı yukarı her ev kaymaların izlerini göstermektedir. Birçok evlerin durumu, hem o evlerde oturanlar, hem o sokaklardan geçenler için tehlikelidir. Evvelâ en çok hareket ve tahribat gösteren Çay'a yakın bulunan yerlerde bugün hareket azalmakta ise de hareket buna rağmen durmadan ilerlemektedir. Buna mukabil bugün en büyük heyelân hareketi Kepez tepesine doğru uzanan sahada (Yaka ile Uzunçam mahallelerinde) göze çarpar.

Gördes'in geri kalan ve halk tarafından "Sağlam" denilen kısmına (Divan Mahallesi ile Kurtuluş Mahalleleri) ne gelince:

"Kumçayı ile Çaltılı dere arasında bulunan dar ve meyilli olan bu sahada hakikaten bugüne kadar büyük bir hareket olmadı; fakat hareketin başlamasını gösteren, bizleri (evlerde çatlaklar, kaldırımlarda çökmeler) her tarafta göze çarpar, yani zamanla ve hareketin ilerlemesiyle, bu bölge de tahrip edilecektir. Buradaki toprak hareketi hem Kum Çayı'na doğru hem Çaltılı dereye doğru inkişaf eder.

Divan Mahallesi ile Yaka Mahallesi arasında bulunan Üç Selvi yeri aynı vaziyettedir. (Rapor Yaka'ya hep Yakka demektedir.)

XXX

GÖRDES BÖLGESİNİN DİĞER KAYMALARI

Killi ve kumlu tabakaların bu bölgeye hakim olmasından dolayı, toprak hareketleri burada nadir bir olay değildirler ve esas Gördes heyelânından hariç, kasabanın civarında şu kaymalar tespit edilmiştir:

a) Gördes'in güneyinde bulanan Kesikler mevkiinde mahalli kaymalar,
b) Gördes-Akhisar yolu üzerinde Kirazlı Bahçe Deresi boyunca birçok kaymalar, onların birisinin uzunluğu bir kilometreden fazladır.
c) Gördes'ten "Yeni Şehre" giden patika yolu üzerinde mahalli kaymalar,
d) Kumçayı'nın doğusunda uzanan arazide düzlüklerin kenarlarında her tarafta ufak tefek kaymalar.

XXX

B) Gördes'in Heyelân Durumu

1. Şehrin olduğu yerde bırakılması:

Uzun bir zamandan beri devam eden ve bugün büyük bir sahayı inhitat eden heyelânın durdurulması için şu tedbirlerin alınması düşünülebilir.

A) Kumçayı boyunca Namazgâh yerinde "Domuzluk Değirmeni" ne kadar 1,5 km. uzunluğunda çok sağlam (vadiden akan büyük sellere karşı dayanan) bir istinat duvarının yapılması,
B) Kasabanın bütün sahasında Kepez Tepesi'nin yamacından Kum Çayı'na kadar muntazam ve çok derin drenaj ve mecra sisteminin inşa edilmesi;
C) Bütün bu tedbirlerin bir kuru mevsimde icra edilmesi. Fakat heyelânın çok ilerlemiş olduğundan dolayı çok pahalıya mal olacak olan bu tedbirlerin muvaffak olup olamayacağı tamamen şüphelidir, yani pratik olarak heyelânın durdurulması ve böylece Gördes'in olduğu yerde bırakılması imkânsızdır.

2. "Sağlam" denilen Kurtuluş ve Divan Mahallelerinin olduğu yerde bırakılması ve tahrib edilmiş mahallerin Kesikler ve Çaltılı, Üç Selvi mevkilerine nakli

Kurtuluş ve Divan Mahallelerini tarafından işgal edilen saha sağlam değildir ve ilerdeki bir zamanda kayacak, yukarıda zikredilmiş olan sebeplerden dolayı bu tehlikenin önlenmesi imkânsızdır. Üç Selvi Mevkii de hareket halinde bulunmayan Çaltılı Mevkii çok diktir.

Kesikler Mevkiine gelince: Şehrin güneyinde şepin sahasının imtidadında (uzama, uzayıp sürme) bulunan ve şehir ile aynı kumlu ve killi tabakalarından müteşekkil olan bu arazi bir taraftan Gördes heyelânı tarafından sınırlanmaktadır. Ayrıca, birkaç küçük kaymalar mevkiin ortasında da tespit edilmiştir. Bu mevkie yakın olan heyelânların mevkiin ortasına doğru ilerlemesi çok muhtemeldir ve bundan dolayı Kesikler mevkii sağlam olarak kabul edilemez.

3. Kocamurtluk Tepesi

Gördes'in Nakli için Gördes'e gelmiş bütün mütehassıslar tarafından seçilmiş olan bu düzlük neojen kalker ve macunlarından müteşekkildir ve yüzde yüz sağlam bir yerdir. Hattâ, bugünkü Gördes'in havalisinde Kocamurtluk Tepesi'ne benzeyen ve şehre o kadar yakın olan diğer bir sağlam yer yoktur.

4. Kepes Tepesi

Kocamurtluk Tepesi ile bugünkü kasaba arasında ve Kocamurtluk Tepesi'nin imtidadında bulunan bu düzlük yine neojen ve kalker macunlarından müteşekkildir. Fakat Kocamurtluk Tepesine mukabil Kepez Tepesi Gördes'in heyelân sahasına çok yakındır. Hareket halinde bulunan kitle, Kepez Tepesi'nin temelini teşkil etmektedir ve hareket tepenin yamacına kadar (Yaka Mahallesi) ilerlemiştir. Ayrıca tepenin Güney yama-cında Kirazlı Bahçe deresindeki kaymalar, tepenin kuzeyinde Çaltılı

Dere'nin hareketleri mevcuttur. Yani bu tepe üç taraftan toprak hareketleri tarafından hudutlanmıştır. Zamanla bu tepenin de heyelanlar tarafından inhisar edileceği çok muhtemeldir. Bu vaziyeti göz önünde tutarak ancak Kepez Tepesi'nin "Kocamurtluk Tepesi" ne doğru uzanan nispeten dar olan Batı kısmı sağlam olarak kabul edilebilir.

5. Nal Tepesi

Kumçayı'nın doğusunda bulunan Nal Tepesi, Batı-Doğu istikametinde uzanan Batıda Kumçayı tarafından Kuzeyde Helim Deresi güneyde Umman Deresi tarafından ve Doğuda kristalin şistlerinden ibaret olan yüksek tepeler tarafından hudutlanmış uzun ve dar bir düzlüktür.

Bütün bu tepeler, neojenin ait kısmına atfedilen killi ve kumlu tabakalardan müteşekkildir ve kireçli veya mamlı tabakalar burada çok nadirdirler. Bu yerin jeolojik teşkilatından dolayı burada kayma hareketleri çok yaygındırlar. Ve hakikaten Tepenin yamaçlarında her tarafta ufak tefek kaymalar göze çarpar. Düzlüğün bütün yamaçlarından kaçınılmak ve ayrıca çevrelerin üst kenarlarından itibaren tepenin ortasına doğru ve evlere muvazi (paralel) olarak 100 ilâ 150 m. Genişlikte birer arazi şeridi boş bırakılmak şartıyla, ancak Naltepesi'nin orta kısmı takriben (800x200)m. bir saha) bugün nispeten sağlam olarak kabul edilebilir. Fakat Gördes'in olduğu killi ve kumlu sahalardan müteşekkil olan bu sahanın burada yapılacak bir şehrin sikletine (ağırlığına) karşı dayanıp, dayanamayacağı çok şüphelidir ve bundan dolayı Nal Tepesinde yeni bir şehrin kurulması muvafık görülüyor.

6. Gördes-Borlu şosesinin güneyinde ve Kum Çayı'nın doğusunda bulunan arazi

Kum Çayı boyunca Çay'ın seviyesinde ve bugünkü Gördes'in karşısında bulunan küçük ova evvelâ Kum Çayı'nın sellerine ma'ruz kalmaktadır. Saniyen bu yerin yer aldığı su seviyesi (Çay boyunca bir set yapılırsa dahi) şu kadar yüksektir ki, burada sağlam bir inşaat yapılamaz. Bu küçük düzlüğün arkasında (doğusunda) uzanan, hem çok arızalı, hem sadece kum ve kilden müteşekkil olan tepeler bu heyelân mıntıkasındadırlar.

7. Diğer Yerler:

Yukarıda tarif edilen mevkiler mütehassıslar veya halk tarafından teklif edilmiştir. Şimdiye kadar bahis edilmeyen yerlere gelince:

Son defa yapılmış tetkikler esnasında Gördes havalisinin bütün yerleri gözden geçirilmiştir. Bu havalide bulunan ve sadece neojenin alt kısmına ait olan killi ve kumlu tabakalardan müteşekkil olan mevkiler sağlam olarak sayılamaz. Yeni bir şehrin kurulması ancak neojenin laker ve marnlarından (aşağıdaki ve yukarıdaki kısımlar) ibaret olan yerlerde muvafık görülebilir. Bunun gibi mevkilerin Gördes'e en yakın olan yukarıda tarif edilmiş Kocamurtluk Tepesidir. Bu yerden hariç herhangi bir kimse tarafından teklif edilebilecek herhangi bir yerde yeni Gördes kasabası kurulamaz.

XXX

Lahn raporu böylece sona ermektedir. Gördes'in Heyelân Durumunun detayı ile incelendiği bu 4.madde sonrasında artık 5.madde Gördes Akhisar hakkında not olarak ayrı bir değerlendirmeye geçmektedir.

XXX

HEYELÂN KONUSUNA DEĞİNEN YAZARLAR

LAMİA ERKUNT'UN "GÖRDES MONOGRAFİSİ" TEZİ

1949-1950 Ders yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden Coğrafya çalışmaları olarak Gördes Monoğrafisi adı altında bir inceleme yayınlanmıştır. Bir tez olarak özel fakülte yayını olarak Üniversite içindeki bir yayın olarak kalan bu incelemeyi Lamia Erkunt Hanım gerçekleştirmiştir. 59 sayfadır.

"Gördes'in Mevkii" Tekke Dağı'nın Güney eteğinden ve Kumçayı üzerine inen meyilli bir hasa üzerindedir. Killi, Marn'lı, kalkerli ve greli tabakalardan müteşekkil olan yamaç bir heyelân sahasıdır.

Sahife 26 dipnot. "Kasabadaki okul binası 1943 yılında heyelânda yıkılmış olduğundan Halkevi Binası okul olarak kiralanmış olup, halen bu binada çalışılmaktadır (1950). Yeni İlçe Merkezinde inşa edilmekte olan yeni okul binası 1951 de ikmal edilecek ve oraya geçilecektir. Ayrıca 1950 yılı içerisinde bir ortaokulun açılması için de çalışmalar devam etmektedir.

Vitali Cuinet (19.yüzyıl 2.yarısı)'ye göre okul ve talebe durumu şöyledir: "Gördes'in biri orta 20'si ilk olmak üzere 21 okulu vardır. 440'ı erkek 80'i kız olmak üzere 520 talebe devam eder. Okulların bir kısmı Müslüman bir kısmı Rum okuludur.

Okullar ve öğrenciler rakamlarla anlatılmıştır. (Cuinet'den naklen...) Gördes hudutları içinde barınmak sahife 23'tedir. Elektrik bahsi sh.24'te. Belediyenin kuruluşu eskidir. "Kazanın fenni haritası yoktur." denilmekte ve "yalnız Yeni Şehir'in imar plânı yapılmıştır." diye yazılmıştır.

Hepsi bu kadar. Heyelân'a fazla değinmemiş Lamia Erkunt. Sadece sahife 13 dipnotunda,"Toprak" başlığı ile şunlar yazılıdır: "Gördes'te toprak bakımından mühim olan hadise heyelândır. Bilhassa kış mevsiminde vuku' bulan heyelân toprak zayiine sebep olmaktadır." diyor.

Dr. SÜLEYMAN SAMİ İLKER'İN "BİR ZAMANLAR GÖRDES" ADLI KİTABINDA HEYELÂN KONUSU

"Gördes heyelânı ve Sonuçları" başlığı ile 266 ve 275. sayfalar arasında değinilen konu şu başlıklar ile anılmaktadır:

1. Binlerce yıllık Eski Gördes neden kaydı?
2. O günlerle ilgili Zekeriya Yurdoğlu'nun günlüğünde neler yazılıydı?
3. Gördes'i Ayvalık'a taşımak teklif edildi mi?
4. Halk direndi mi?
5. Demokrat Parti'nin Türkiye'deki ilk Belediye Başkanlığını Gördes'te kazanmasının hikâyesi.
6. Halil Zeybek Belediye Başkanı seçilme hakkını neden Hayri Büke'ye verdi?
7. Gördes'in yeni yerinin ne gibi olumlu özellikleri vardır?

Bu yedi konu başlığından sonra Dr. Süleyman Sami İlker şöyle devam etmektedir:

"Bu konu önemle üzerinde durulması gereken ve sonraki nesillerin bilmesini gerektiren bir konudur.
Gördes iki def'a büyük felâkete uğramıştır:
1.Yunanlıların Gördes'i yakması
2.Gördes heyelânı (Yer Kayması)[102]

[102] Burada 1869 Yangınının Zekeriya Yurdoğlu da, Dr. Süleyman Sami İlker da henüz bilmiyorlardı.

"Gördes'in geçmişi Romalılara kadar dayanan -belki daha da eski- bir şehirdir. Alt yapısı çok iyi olup, kanalizasyon şebekesi bir koyunun rahatlıkla geçebileceği genişlikte idi. Yunanlıların 1921'de şehri tamamen yakmasıyla bu kanallar tıkanır. Kanalizasyon ve diğer sular yol bulamayınca alt tabakalara iner. Taban da killi olunca şehrin altı kayganlaşır[103]. Bunun sonucu olarak da heyelân meydana gelmiştir[104]. Üçbin yıldan beri heyelân görmeyen Gördes, yangınından 11 (onbir) yıl sonra[105] başlayan bu felâketle karşılaşmıştır. Konuyu inceleyen bilim adamların da[106] izahları bu şekildedir. Yangın enkazı üzerine acele olarak kurulan Gördes, halkın ileri derecede fakirleşmesi, savaşlardan yorgun ve fakir düşmüş devletten de pek yardım alamaması (?) sonucunda[107], temelleri zayıf ve düzensiz bir şekilde olarak[108] yeniden kuruluyor. Gördes evleri genellikle altında hayvan bağlayacak damı olan taş ve kerpiçten yapılmıştır.

Geceleri yatarken, otururken, yürürken gıcırtılar meydana gelmeye başlar[109]. Bu özellikle Çay'a yakın evlerde daha fazla olur. 1932-l935'li yıllarda evlerin duvarlarında çatlaklar başlar[110]. Bu çatlakları halk gördükçe tamir eder. Zekeriya Yurdoğlu l940-1941 döneminde parasız yatılı imtihanlarını kazanarak Kütahya'ya gider. Meraklı ve dikkatli kişiliği, ona günlük not tutmaya[111] sevk etmiştir. O yıllarda tuttuğu not defterlerinden bazı alıntılar şöyledir:

1 Mart 1940

Bu gün Halkevi kütüphanesinde birikmiş gazeteleri karıştırırken, 24 Şubat 1940 tarihli Ulus gazetesinde "Gördes Cuma Mahallesi'nde heyelândan 20 evin hasar gördüğünü, can kaybının olmadığını, tehlikeli evlerin boşaltıldığını, Nakıbağa Mahallesinin ise -oturduğumuz mahalle- hasar olmadığını okudum.

5 Mart 1941, Antalya

Bugün 27 Şubat 1947 tarihli Karagöz gazetesinde Gördes'teki heyelânın bütün şiddetiyle devam ettiğini okudum. Haberde, "Sokaklar yarılıyor, evler yıkılıyor. Sokaklarda büyük çöküntüler meydana gelmekte, fazla yağan yağmurlar toprak kaymasını... [112] merhum Zekeriya Yurdoğlu'nun "Gördes Tarihi" adı ile yazdığı ve Belediyemizce yayınlanan kitabının heyelân konusundaki son satırlarını da buraya almayı biz uygun gördük (aynen) :

---

[103] Tıkanan kanalın taşması lâzım. Zemin killi olunca, şehrin altının "kayganlaşması" ne demektir? Anlaşılmıyor!

[104] İzahına göre neden bu da olsa "tek neden" değildir.

[105] Yurdoğlu hangi tarihi veriyor? Hangi tarihte bütün evler yapıldı...Bitti..diyor? Burada 1932 yani (1921+11) = 1932 yanlış bir tarihlendirmedir.

[106] İnceleme "konusal" yani sathi değil, fiili ve fiziki olan "Yöresel" bir incelemedir.

[107] Yurdoğlu'nun heyelân yazısındaki notumuzda belirttiğimiz gibi yine Zekeriya Yurdoğlu'ndan naklen anlatımda bulunan Dr. Süleyman Sami İlker'den devletin yardımından hem de İstiklâl harbi bittiği seneki yardımdan henüz bir haberleri olmadığı anlaşılıyor. Ayrıca Yurdoğlu 104. sayfa...

[108] Aslında aynı temeller üzerine herkes kendi evlerini daha da sağlam kurdu.

[109] Merhum Zekeriya Yurdoğlu'nun "heyelân" yazısından "aynen alıntı" birdenbire burada beliriyor. Fakat hemen sonra "tarihleme" de büyük bir "tutarsızlık" da göreceğiz.

[110] Yapılan evlerin duvarlarında 1932-1935'li yıllarda "çatlaklar" olduğunu yazıyor. O zaman evler bizim bildiğimiz gibi Cumhuriyetin Onuncu yılında bütün binaların yapımı sonuçlanmıştır..Başka yerde başka türlü söylüyor. Dördüncü dip notta yazdık bunu. Nitekim kitabında rahmetli Zekeriya Yurdoğlu ifadeleri gibi verdiği tarihleri de yuvarlarken bir hataya sahife 104'de düşüyor. Orada 1934 yılı diyor. Heyelân'ın da bu yıl konuşulmağa başlandığını söyler. Yukarıda 1930'lara kadar hiçbir yardım görmeden(?) demeyi de ihmal etmez.

[111] Günlük zaten her gün tutulan "not" demektir. "Günlük not tutmak" diye bir deyiş olmaz. Journal, Ruzname demek de yeterli.

[112] Yerleşik bir düzende, bir kentte her yağmur sanki bayırda bir arazi gibi, erozyona uğruyor gibi değerlendirmek yanlış. Biz evet her yağmur çok mu çok yağdığında, karlar üzerine yağmur ve erimeler olduğunda Gördes Kumçayı kıyısına gideriz. Bu geleneksel bir davranıştır. Ancak dediğimiz gibi bir kentte her yağmur çokluğunda bir kısmını alıp gider gibi bir ifade ve anlayış yanlıştır. Onun adı olsa olsa "erozyon" dur ki yapıların pekiştirdiği bir kentte söz konusu hem de tek başına neden olamaz...

"1935 yılından sonra bazı mahallelerde evlerin duvarlarında hafif çatlaklar görülmeye başlayınca, heyelân da konuşulmaya başlandı. Evler ahşap olduğundan geceleri bazen hafif çatırtılar ve gıcırtılar duyulurdu[113]. 1940'lı yıllardan itibaren Çay kenarına yakın mahallerin evlerinde heyelân bütün açıklığı ile görülmeye başlandı.. Buralardaki evler Çay'a doğru kayıyor, bazıları bölünerek yarısı birkaç metre aşağıda diğer yarısı yukarıda kalıyordu. Bazı mahallelerde fazla hasar yoktu. Zamanın hükûmeti Gördes'teki heyelânla ilgilenmeye başladı. Jeologlar, mühendisler gelip tetkiklerde bulundular. Tetkikler birkaç yıl sürdü. Varılan sonuç : "Gördes'in altında killi tabakaların bulunduğu, çaya doğru çok meyilli olan bu kil tabakalarının arasına işleyen suyun da etkisi ile üst kısımların çaya doğru kaydığı ve bu sebeple Gördes'in başka bir yere nakli zorunluydu[114]."

Bazı Gördeslilerce bu açıklamanın yanında heyelanın asıl sebebinin, Gördes'in altındaki eski zamanlardan kalan kemerli ve geniş kanalizasyon şebekesinin Yunan yangını esnasında[115] enkazla tıkandığı ve bu sebeple yağmur ve atık sularının şehrin alt tabakalarına işleyerek heyelânı oluşturduğu söylenirdi. Zira Gördes binlerce yıldan beri sapasağlam bugünlere gelmişti. Şehrin nakli için hükûmetçe bugünkü yeni Gördes'in bulunduğu yer tespit edildi. Buraya Taşcak Harman denirdi. Batı eteklerinde murt denen fundalık orman olduğundan "Murtluk" adını taşırdı. Hükûmet Gördes'in buraya nakline karar verdi. Bunun için de Büyük Millet Meclisi'nden bir de kanun çıkarıldı.

Önceleri biraz isteksizdi. Evinin yıkılmayan tarafında veya onararak evinden, Eski Gördes 'ten ayrılmak istemiyordu. Gördes'in nakli zorunluluk halini almıştı. Önce devlet daireleri ve okullar inşa edilerek resmi dairelerde yeni yerleşim bölgesine taşındı. Halkın Gördes'te ev edinebilmesi için Devlet ve Belediye her türlü yardımlarda bulunuyordu. Devlet tarafından yaptırılan birçok ev uygun fiyatlarla ve uzun vadelerle, faizsiz olarak halka satıldı. (15) Gördesliler de kendi imkânları ile yeni Gördes'te ev yapma gayretine girdiler. Eski Gördes'in yeni yerine taşınması yıllarında başka şehirlere göç eden birçok Gördesli aile oldu. Halk bir süre Eski Gördes ile yeni Gördes arasında Belediye tarafından işletilen otobüslerle gelip giderek işini gördü. Taşınma yılları böyle geçti. Gördes'in kurulması ve naklinde (1950-1960) arası en yoğun yıllardı. Sonraki yıllarda nakil sürdü ve Eski Gördes tamamıyla boşaltıldı.

Yeni kurulan Gördes bugün, halkın her türlü ihtiyacına cevap verecek, modern ve güzel bir şehirdir. Eski Gördes ise taş yığınları ile dolu bir harabeden ibarettir. Mahallelerin bazı yerleri tarla olmuştur. Ayakta kalan tek bina Pazar Camii ile minaresidir. Yaşlı Gördesliler doğup büyüdüğü evlerin yerlerini bile zor bulabilmektedirler. 3000 yıllık Gördes ikinci kez ve kesin olarak yok olmuştur."

HEM GÖRDES HALICILIĞININ AKSAMASI, HEM HEYELÂN NEDENİ OLMASI AÇISINDAN KASABAMIZIN EN BÜYÜK YEREL FACİASI: 1869 YANGINI

Eski Aydın Valisi Naşid Paşa merhum, Gördes'i ilk kez Kumçayı'nın öte yakasına taşımak isteyen bir mülki amirimiz olarak ve 1869 Gördes yangınından hemen sonra Gördes'ten de sorumlu bir mülki amir olarak böyle bir nakil kararı alması bakımından ve ilk faaliyetlerinden biri olarak da Eğrik dediğimiz Korubaşı köyü yakınında heyelândan uzak bir yere hükûmet binası inşa ettirmeye başlamış olması tarihe mal olmuş bu son derece ıstırap verici yangının gerçekten bizim görüşümüze göre ilk heyelân faciasından kurtulmak faaliyetlerinin başıdır.

---

113 Yaz aylarında Türkiye'mizin her yöresinde gece-gündüz ısı farklarından bu hafif çatırdılar ve özellikle de gıcırtılar eskilerin Osmanlıcada "takallus ve inbisat" dedikleri olaydan başka bir şey değildir. Doğaldır.

114 Merhum Zekeriya Yurdoğlu'nun "Varılan Sonuç" diye Jeolog ve Mühendislerin raporlarına bakmadan, onları görmeden sadece "killi" diye andığı araziyi heyelân nedeni olarak anması eksikliktir.

115 İstiklâl Harbimizdeki Yunanlıların kasten ve barbarca Gördes'i yakmalarının dramatik ve trajik sonuçları bir Türk olarak kabul etmemize rağmen, Zekeriya Yurdoğlu'nun bilmediği ve ulaşamadığı olay 1869 Gördes Yangını yazımız aslında heyelân konusunda "Sonun Başlangıcı" idi.

Yayınladığım dergide Naşid Paşa'dan bir nebze bahsetmiştim. Hakkında daha çok bilgi edinebilirsek onun yazışmalarına ulaşabilirsek, Gördes 1869 yangını ve nakil işi hakkında çok şeyler aydınlanacaktır.
Ancak bizim üzerinde durduğumuz Naşid Paşa belki de daha sonraki yıllardaki bir Naşid Paşa olması gerekiyor. Yine de bildiklerimize göre, 1867 yılında Hersek Kaymakamı idi. Maraş kaymakamı ve nihayet Adana mutasarrıflığında bulunuyor. 1868 yılında ise yani Gördes yangınından bir yıl evvel, tevcihatta Cevdet Paşa'dan boşalan Halep Valiliği, Adana mutasarrıfı sâbık Naşid Paşaya verilmişti. Haleb valiliği esnasında "tevcihat-ı muhimme"den olmak üzere Haleb Valisi Nâşid Paşaya mecidi nişanı verilmişti. Nihayet Halep'ten de ayrılarak 1872'de Niş sancağı ilave edilmek suretiyle Yenipazar valiliğinde onu görürüz. Dediğim gibi onun Aydın valiliğine gelişi yangından en az bir beş yıl sonraya rastladığı anlaşılıyor. Bu tarihten 30 yıl sonra Gördes Hükûmet konağı halk tarafından yarıda kalmış halinden çıkarılıp, itmam edilir.

GÖRDES'İMİZDE 1869 YANGINI

Dedelerimiz, ninelerimiz hep öyle derlerdi: "Gördes kurulduğundan bu yana yedi kere yanmış!" Bu yanmak, mevzi ya da tamamen olsun hep demek istedikleri, söylemek istedikleri buydu. Yedi defa yanmış!..

İşgalci Yunanlıların İstiklâl Harbimizde defolup giderken, alçakça yakmaları ise, yangınların en son, en acıklı sahnelerindendir. Yunan şehir içindeyken bile yerli Rumların etkisi ile bir nebze diyalog ve sözde beklentileri olan sonuca yaklaştıklarını zannettiklerinde, yine mevzii olarak da yakmalar olmuştur. Meselâ yerli Rumların elebaşısı kuyumcunun tahriki ile bir Gördes kızının çeyiz sandığının tam üç kere maksatlı olarak yakılması gibi..Komşu kasaba ve halıcı olan Kula yakılmamıştı.
Bundan 40 yıl kadar önce rahmetli sinemacı (Şekerci-Sinemacı) Halil amcayı (rahmetli Halil Erkân) ziyaretlerimden birinde acı bir hatıraya şahit olmuştum. Yunanlılar Büyük Taarruzdan kaçarlarken, gazyağına batırılmış bezleri tutuşturup ahşap evleri ateşe verirken, ev sahipleri bulundukları yerden atik davranıp o çaput ateşini söndürmüşler. Yerde çardakta (balkon, teras) kömür gibi olmuş bir tahtaya rastladımdı.

O kadarlıkla kalmış yangın, tamamen evi sarmamıştı. Halil amcanın eşi Ayşe Teyze işte bu yanık tahtanın öyküsünü böyle anlatmıştı. Demek düşman çok hızlı kaçıyordu. 2000 yılında İstanbul Üniversitesi'nde 17 Ağustos depreminden sonraki gelişmelere paralel bir konu olarak (Osmanlı Tarihinde Tabii Âfetler) adı altında bir seminer vardı. Eski Osmanlı tarihçilerinin "Harik-i aziym" dedikleri o korkunç ve mahalleden mahalleye atlayıp ahşap evlere sirayet eden yangınlardan hem de depremin habercisi gibi olan yüzeysel, yıllar boyu süren mahalli dilde "Yer Kaçığı" denilen o "Toprak Kayması" yani heyelâna da mâruz kalınmıştı. Yani âfetler açısından "çifte tabii âfet" mağduru dur Gördes'imiz.

Geçen yüzyılda tarihimizin kaydettiği Gördes'imiz açısından son derece önemli büyük yangın felâketini Osmanlı Tarihçisi Lûtfi merhum, tarihine dahil etmiş ve bu arada Gördes'i de Anadolu'nun Mançester'i olarak tavsif etmiştir. Bilindiği gibi Manchester, İngiltere'nin Liverpool, Southampton ve Glasgow gibi önemli şehirlerinden biri olup ikiyüz senedir dokuma tezgâhları ile ünlü, ilk makineleşmenin ve seri imalâtın olduğu bir kenttir. Böylece Osmanlı Vak'anüvisi Gördes'imizi ona benzetmiş, hattâ Anadolunun dokuma sanayinden dünya dokumacılığının merkezi Manchester'e eş bir değer vermiştir..Hadise, eski yangınlarda nelerin, hangi nadir halıların, kilimlerin yandığı yok olduğu konusunda bizleri derin ve ıstıraplı tahminlere götürür. Yanıp giden nice hatırayı düşünüp kahrolmamak mümkün değil! Elde mevcut olanları bile zor muhafaza edebildiğimiz dünyanın en güzel seccadeleri hep yabancılara gitmemiş ve onlara satılmamış mıdır? Yanıp yok olmak, el değiştirmekten, yurt dışına satılıp millî varlığımızın özel koleksiyonlara geçip memleketimizden binlerce kilometre uzaklarda olmasından daha da acıdır elbette..

XXX

Gelelim Osmanlı Tarihçisine. Rahmetli hocam Prof. Dr. Münir Aktepe tarafından "transkribe" edilerek cilt-cilt yayınlanan bu tarihte anlatıldığına nazaran Gördes'imizde yanan gayri menkullerin (camiler dahil) sayısal listesi şöyledir:

310 Dükkân ve mağaza
5 Cami'-i şerif
2 Mektep
3 Han
2 Hamam
325 Hane (yani ev-konak)
3 Pazar Yeri
Toplam 650 (altıyüzelli) gayrimenkul eder.

Bu listedeki muhterik (yanmış) gayrimenkuller kâmilen yani tamamen (büsbütün) kül olmuşlardır. Kısmen değil, evet tamamen yanmışlardır! Kısmen yananlar da bu listede değildir. Hasarın, zararın felâketin boyutunu bir düşünün!

XXX

19.yüzyıl Osmanlı vak'anüvislerinden Cevdet Paşa'dan sonra en değerlisi sayabileceğim Ahmet Lûtfi Efendi'nin kendi orijinal ifadesine gelince; Gördes'imizde 1869 yangını şöyle anlatılmaktadır:

"HARİK–İ KEBİR"
(BÜYÜK YANGIN)

"Aydın vilâyeti dâhîlinde kasaba-i meşhuresi, sene-i mezkûre cümâde'l-âhiresinde (8 Eylûl- 6 Ekim arası, 1869) külliyen muhterik olmuştur. Kasaba-i mezkûre, Anadolu'nun mançester'i denmeye şâyan bir şehir idi ki, i'mâl olunan kilim ve kâliçeleri cihânın her tarafında nefâsetle şehirdir. Hatta Paris sergisi'nde âmilleri birinci mertebeden altun madâlyalar almışlardı. Mahsûlât-ı arazîyesi dahi favka'l-âdedir. Harîk-i mezkûrda, pek güzel mahaller, derunlarında müdahhar zahair ile yanmış ve üç yüzon bab Dükkân ve mağazayı hâvî çarşusı ile beş bâb cami-i şerif ve iki mekteb ve üç han ve iki hamam ve üç yüz yirmi beş hâne ve üç pazar mahalli kâmilen muhterik olmuştur. Hükûmet-i seniyye tarafından harîk-i zedegânın havâyic-i âcillerine medâr olacak veçhile himmet olunmuş ise de, kasabanın i'âde-i imârı ve ahâli-yi mağmûmenin terfîh-i hâl ve husûl-i mesarrı ziyâdesile mu'âvenât-ı külliyeye muhtâç olduğuna atf-ı nigâh olunmamış-tır."

İşte Osmanlı tarihçisinin anlattıkları bunlar. Felâketin boyutları meydanda. Fakat tekrar imar mümkün değil... İfadeden de anlaşılacağı üzere, o zamanki Gördes'te "Gamlı ahalinin tekrar eski bolluk içinde ve rahat hayatına kavuşturulması" en azından ihtiyaçları azıcık te'min edecek yardım bile çok sermayeye baliğ olmaktadır.. Zamanın büyük devlet meselelerinden, düvel-i ecnebiye ile uğraşılmasından, merkezî hükûmetin Nezaretlerin müstakil bütçele-rinin ihdasından sonra durum daha da zorlaşmıştı. Bu nedenle maalesef devlet "Atf-ı nigâh" edip yüzünü biraz Gördes'i-mize çevirememiştir.

Yıllar sonra, 1869 Yangınının bu yıkımını artık bir nebze hafifleten, unutturan dönem ise, belki de yıllar sonraki "Şark Halı Kumpanyası"nın olağanüstü miktarda siparişlerinin harekete geçirdiği muazzam halı imalâtı(üretimi) Gördes'imizin belini doğrultacaktı. Fakat yıllar sonra, evet çok yıllar sonra.

XXX

HAKKI TARIK US'UN BİR MEKTUBU DAHA [116]

Sayın Bay Nihat ERİM.
Bayındırlık Bakanı
ANKARA

Aziz Bakanım,

İstanbul, 26 Ağustos 1948

Geçen bayram doğduğum yere Gördes'e gittim, geldim. Ölen bu kasabayı kurtarabilirse, siz kurtarabilirsiniz. Bir kere sizin müsteşarı ziyaret ederek burasını tehdit eden hal ve istikbâl üzerine görüp bildiklerimi söyledimdi, pek anlayışlı bir zat. Hemen yerinde son bir inceleme yapacak bir hey'eti vazifelendirdi. Fakat içlerindeki jeolog -sizde vazifeli- Doktor Lahn'ın verdiği hüküm ondan evvel aynı saha hakkında gene sizde vazifeli Doktor Zimmerman'ın verdiği raporla tamam tezat halinde çıktı.

Acaba hangisi doğru? Ben yeni raporun kopyasını gördüm, okudum. Oraya iki defa gidip gelmiş olan hâlâ da kendi görüşünün isabetinde ısrar eden Doktor Zimmerman'ın raporu hangi sebep ve delillerle reddediyor da böyle aksi bir hükme varıyor, tek kelime, tek işaret yok. Demek ki iş bunu karşılamak, Gördes'in kaderini tayin edecek kararı sonuna saklamak lâzım. Raporun teknik ifadeleri belki bunu söylüyor da biz anlamıyoruz ve bu noktada rapor eksik görünüyor. Bu iki uzman gene Ankara'da maiyetinizdedir. Emrederseniz üç dört tatil günü içinde birlikte gidip gelebilirler bile. Yerlilerin bütün görüşleri Zimmerman ile beraberdir. Eğer Doktor Lahn'ın müşahedesi üstün gelir, katileşirse neticeye varmadan evvel bir de yapılacak bina miktarı, yani yeni kasaba yerinin sahasında eskiden beri çeşitli maksatlarla yapılmış mübalağalara yer vermemek kalır. Gördesliler arkaya çekilmektense kasabanın karşısında son raporun da müsait bulduğu 16 hektarlık yerle iktifa etmeyi tercih ederler. Eğer kasabanın sol tarafında aynı miktarda inşaata müsait sağlam yer bulunmuyorsa.
Bundan başka yeni yerin haritası yanlış tatbikat görmüş ve bu yanlış tatbik kusuru bizzat hazırlayan mühendisçe söylenen bir müstakbel plân vücûda getirilmiştir. Bu plân ve haritanın tashihi yapılmadan yeni yere para gömmek pek yazık. Ve hele orada Belediye'nin yaptırdığı evler boş dururken.

Bugün aldığım bir mektupta kasabanın her zümresinden 35-40 imza bu ayın 18'inde Bakanlığa bir dilekçe sunmuş, (Posta taahhüt mersule No:212) bir kopyasını da bana yollamışlar. Takdim ediyorum. Göz değdirirsiniz. Küçük ve mânâsız inatlar ve (bir kere oldu, bozmayalım) gayret ile çıkmaza sokulan bu işin çözülmesi sizin başarılarınız arasına girer. Yıkılacak evlerle umumî binalar beş kilometre geri çekilerek Gördes ikiye bölünecekse artık bunda tabiattan başka kimse sorumlu tutulamaz.

Saygı ve sevgi ile yakın ilginize arz ediyorum Sayın Bakanım.

Hakkı Tarık US

GÖRDES'İN NAKLİNE DAİR SON UĞRAŞLARIN BİR KISA KRONOLOJİSİ

1. Gördes halkının kentte toplantısı 7 Nisan 1948
2. Siyasal partilerin ve eski belediye başkanlarının müşterek imzalı mektupları, 8 Nisan 1948
3. Hakkı Tarık Us'un eski yazı ile yazılmış bir mektubu, 8 Nisan 1948
4. Belediye başkanlığı el değiştiriyor. Ali Rıza Yücel'in yazısı, 18 Nisan 1948
5. 45 imzalı önemli bir "Gördesliler mektubu" 3 Mayıs 1948. (damga pullu)
6. Hakkı Tarık Us'a ait bir evrakın takibi ve bir mektup, 23 Haziran 1948
   (bu kısa mektup Halıcı Asım Büke tarafından yazılmış ve imzalanmıştır.)

---

116 "Gördes ve Gördesliler Tarihçesi", Yurdun Güvenen. "Gördes'in Naklinin Seyir Defteri s: 21" den alınmıştır.

7. Basın yolu ile milletvekillerine yazılan bir Gördesli mektubu. 10 Temmuz 1948. Yazan Süleyman Büke'dir.
8. Manisa Valisi Ali Rıza Çevik'in kesin ifadeli bir yazısı, 10 Ağustos 1948
9. Ankara'ya bir Gördeslinin yazdığı imzasız mektubu. 10 Ağustos 1948, (Jeolog Dr. Lahn ve Jeolog Dr. Zimmer-man raporunu karşılaştırmaktadır.)
10. Kasım Gülek'ten sonra gelen Bayındırlık bakanı Prof. Dr. Nihat Erim'in mektubu. Hakkı Tarık Us'a yazılmıştır. 25 Ağustos 1948.
11. Resmi makamlara yazılmış olan ve bilebildiğimiz son mektup. Hakkı Tarık Us tarafından Prof. Dr. Nihat Erim'e (Bayındırlık bakanı) 26 Ağustos 1948.

(Bunlardan başka diğer yazışmalar ve diğer belgeler yakında yayınını umduğumuz "Gördes'in Nakli'nin Seyir Defteri" adlı kitabımızda ayrıntıları ile yayınlanacaktır.) Yazı dizimizden alıntı olarak 30 Nisan 2001 tarihli Gördes Gazetesi'ndeki 21 numaralı Gördes'in nakli yazımızdan:

"Mektup tarihleri ve zaman dilimleri:
Bu Ağustos 1948 tarihli mektuptan şunlar da çıkıyor:
A) 10 Ağustos 1948 tarihli mektuptan sadece 15 gün sonradır.
B) 10 Ağustos 1948 tarihli mektuba atıflar (göndermeler) var.
C) 10 Ağustos 1948 mektubu ile 25 ağustos 1948 mektubunu yorumlama imkânımız artık bizim elimizdedir.
D) Bir de Eylül 13 (1948) de yazılmış olan Bayındırlık Bakanı'nın son cevabının hem Hakkı Tarık'a hem valilik kanalı ile Gördes kaymakamlık ve Belediye başkanlığı'na(menfi)olarak gönderileceğini hiç mi hiç beklemiyordu Hakkı Tarık ve Gördesliler.
E) Tabii burada "önemli ve hassas denge" o ki, Bakan bizzat imzalayıp Hakkı Tarık'ın şahsına özel bir cevap göndermek nezaketini gösteriyor. Aslında burada Gördes'e gönderdiği resmi ve kat'i (kesin) cevabının bir "kopya"sını dahi bakan istese gönderebilir ve "hitap"tan sonra Hakkı Tarık Us'a cevaben "iliştirebilir" di. O yolu da seçmemiştir.

5. HACI ETHEM BÜKE (1941-1946)

6. ALİ RIZA YÜCEL (1946-1948)

7. HAYRİ BÜKE (1948-1950)

8. EMİN BİLGER (1950-1952) ve (1963-1964)

9. NAİL AKÇİÇEK (1952-1954)

10. ABDULLAH AKBULUT (1954-1958)

11. CEVAT BİLGİN (1958-1960)

12. MÜBİN SARIOĞLU (1965-1967, 1967-1971)

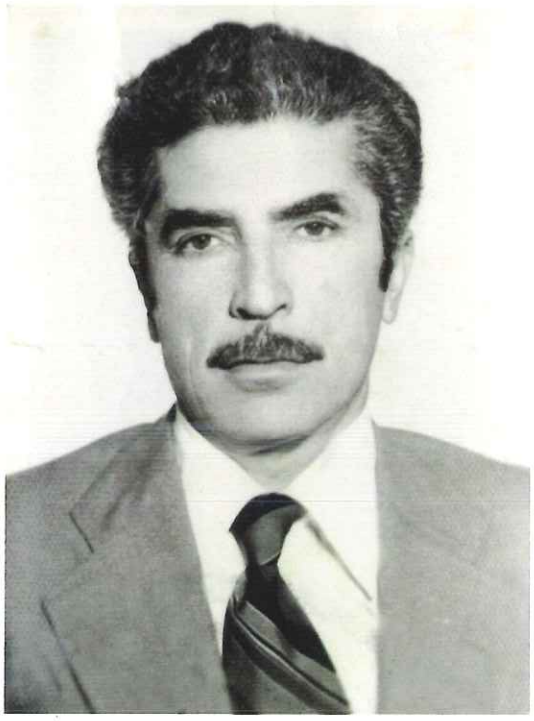
13. 13.SELÇUK FEHMİ ERDEM (1972-1973)

14. YAHYA USLU (1974-1977)

15. REFİK ATAY (1977-1980)

16. HÜSEYİN AVNİ ONAY (1980-1984)

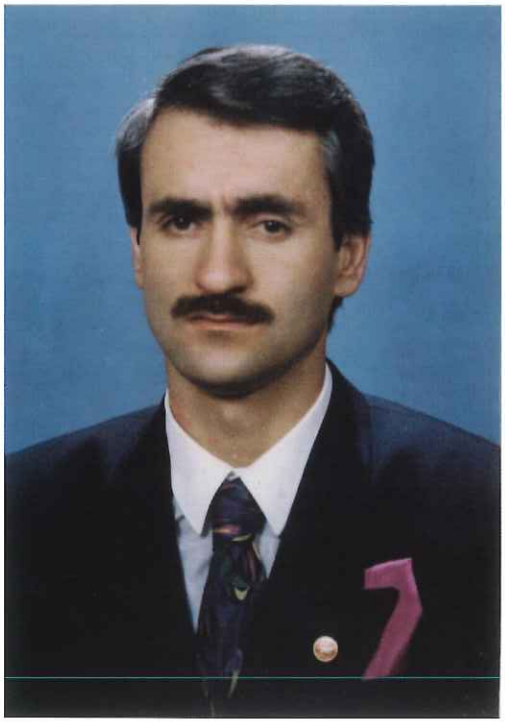
17. MEHMET AKTEN (1984-1989)

18. İBRAHİM AKŞAHİN (1989-1994)

19. YUSUF ALTUNGEYİK (1994-1999)

20. İBRAHİM EMRE (1999-2004, 2004-2009)

21. MUHAMMED AKYOL (2009-2014, 2014-....)

GÖRDES'TE VAZİFE YAPAN KAYMAKAMLAR

24 Mart 1328	Ata Bey
25 Şubat 1329	Ali Rıza Bey
4 Eylül 1331(Vekil)	Bahri Bey
1 Şubat1331	İsmail Safa Apaydın
4 Kanunuevvel 1332	Ali Galip Bey
19 Şubat 1336	Hatemi Bey
2 Nisan 1337	Behçet Cemil Bey
3 Teşrinievvel 1338	Zafer Nezihi Bey
10 Kanunuevvel 1339	Ahmet Vasfi Bey
13 Mart 1340	Hasan Tahsin Bey
3 Ağustos 1926	Memduh Bey
22 Aralık 1926	Vakkas Ferit Bey (Savaş)
28 Mart 1931	Ruhi Çetiner
25 Aralık 1932	Fuat Bey (Atasoy)
21 Haziran 1933	Mazlum Yeğül
23 Haziran 1935	Muhsin Bey (Gökçay)
26 Ağustos 1936	Arif Önen
7 Haziran 1939	Rüştü Günday
2 Ocak 1942	Halit Gökkaynak
5 Ocak 1945	Necdet Yalçın
9 Aralık 1946	Celal Balkanlı [117]

***

1953-54	M. Nevzat Dansüt
1954-56	Naim Selçuk Yalçındağ
1961	Kâmuran Uygur (Vekil Bld. Bşk.)
1963	Salih Şahin
1968	Alim Koçer
1969	Mustafa Sokullu
1973	Cemalettin Köseoğlu
1975	Şenol Engin
1979	Emin Ergin

[117] Birinci bölüm, Gördes Tarih ve Kültür Dergisi, Yurdun Güvenen, sayı:2, 2003'den alınmıştır. İkinci bölüm, Sabri Çetinkaya'dan alınmıştır. 01.08.2000

1982	Emin Güner
1984-87	Bekir Sıtkı Hanlıoğlu
1987-91	Cevat Can
1991-94	Mehmet Denizlioğlu
1994-98	Ömer Faruk Güray
1998-2000	Hasan Volkan Köksal (07.08.2000, Sinop Ayancık'a tayin oldu) (Halktan tamamen kopuktu. SSİ.)
Ekim 2000-2004	Hanlar İden (Çok çalışkan, bilgili ve samimi. İlçeye çok faydalı oldu. SSİ) Eylül 2004'de Erzurum Vali Yardımcılığına atandı.[118]
Eylül 2004-2006	Erdoğan Beypınar (Başarılı bir idareci idi. Karaman'a Vali Yardımcısı olarak atandı. SSİ)
2006- 2009	İbrahim Süha Karaboran
23.09.2009-24.08.2012	Davut Gül
2012-.....	T. Hakan Bilgin (Halen görevdedir. 2016)

(Belirtilen tek tarihler göreve başlama yılıdır. Atlanmış yıllar vekâlet dönemleridir.)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

KÖYLERİMİZDEN

Bu kitabın ana konusu Eski Gördes ve Yeni Gördes'in kuruluş yıllarına yönelik hatıra ve resimli belgeleri kapsamaktadır. Takdir edilir ki, o yıllarda köylere ait resim sayısı çok sınırlıdır. Biz yine de elimize geçen resimleri bu bölüm içinde değerlendirmek istedik.

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES'İN KÖY VE KASABALARI HAKKINDA

S. Sami İlker *

1904 yılında Gördes'in köy sayısı 135 iken, cumhuriyetle birlikte azalma da başlamıştır. 1950 nüfus sayımında 102'ye, 1954'de inşasına başlanan Demirköprü Barajının tamamlanmasıyla komşu ilçeler Demirci, Salihli, Sındırgı ve Kula ile Gördes arasında ciddi sayıda köy ve kasaba (Borlu) değiştirmeleri yapılmıştır. En son olarak da Köprübaşı'nın ilçe olmasıyla, güneydeki köylerimizden bir kısmı daha Gördes'ten ayrılarak, bu yeni ilçeye bağlanmıştır.

1990 başlarında köy sayısı 76 idi. Bugün Gördes'in köy sayısı **Kayacık, Güneşli ve Çiçekli** kasabaları da dahil 53 köy ve kasabası vardır. Eski adı **Dolatan** olan **Devlethan** köyü **Akpınar (Söveler)** köyünün bir mahallesidir. Kayacık'ın bir mahallesi olan **Yeni Mahalle** 2000 yılı itibariyle **Şahinkaya** adıyla müstakil bir köy olmuştur. 1997 sayımına göre, merkez nüfusu 10806, köy ve kasaba nüfusu 27710 olmak üzere toplam 38516'dır[119].

Bütün bunlar, Gördes'i siyasi yönetim açısından küçültürken, ekonomik olarak da küçülmesinde rol oynayan unsurlar arasında yer almıştır. Şimdi bu maceraya bir göz atalım.

KÖPRÜBAŞI'NIN KURULUŞU

Cumhuriyet kurulduğundan bu yana Gördes'in köyleriyle ilgili birçok değişiklikler olmuştur. İlk ve en önemli değişiklik Demirköprü Barajının inşası sebebiyle yapılmıştır. Demirköprü Barajı 1954'de yapılmaya başlanınca birçok köy ile birlikte Borlu bucağı da sular altında kalmıştır. Borlu'nun esas yeri, barajın suları altında kaldığı için taşınmıştır. Bugünkü Köprübaşı bölgesine evlerini taşıyan Borlulu aileler ise 1955 yılında, yeni bir yerleşim yeri olan Köprübaşı'nın kurulmasını ve bir bucak olarak Gördes'e bağlanmasını sağlamışlardır. Bir başka ifade ile bugünkü Köprübaşı'nın yaşı, yeni kurulan Gördes ile aşağı yukarı aynıdır.

Köprübaşı bucak merkezinde 02.06.1968'de Belediye Teşkilatı kurulmuştur. O tarihte nüfusu 2000'ı bulmadığından, belediyenin kurulabilmesi için, **Avşar, Karabük ve Çamyurdu** köyleri belediye sınırları içine alınmıştır. Bugün bu köyler Köprübaşı'nın birer mahallesi durumundadırlar.

Köprübaşı 09.05.1990'da 3644 sayılı kanunla Gördes'ten ayrılarak ayrı bir ilçe haline gelmiş ve Gördes'in güneyinde yer alan 27 köy; Alanyolu, Akçaalan, Arpacı, Bozburun, Cıcıklı, Çarıklar, Dö-ğüşviran, Esat, Gündoğdu, Gölbaşı (Tepeköy), Huriler, İkizkuyu, Kıdırcık, Kurtlar, Kavakyeri, Kıranşıh, Karaelmacık, Kasar, Kozaklı, Kemhallı, Killik, Kınık, Mestanlı, Sargaç, Uğurlu, Yardere, Yeşilköy (Çomar) köyleri de bu ilçeye bağlanmıştır.

Saralar (Sarıaliler), Kürekçi ve Merkez Tepeköy de önce Köprübaşı'na bağlanmış, sonra Gördes'e geri dönmüşlerdir. Yeşilyurt da önce mahalle olarak Köprübaşı'na bağlanmış, sonra köy olarak Gördes'e geçmiştir[120].

---

[119] Gördes Nüfus Müdürlüğü, 04.05.2000

[120] Sabri Çetinkaya ile yüz yüze görüşme, 28.07.2000, Manisa

BORLU'NUN DEMİRCİ'YE BAĞLANMASI

22 Ekim 1950'de yapılan Genel Nüfus sayımında Gördes'in 102 köyü vardı. Bunlardan **Kurttutan** köyü arada 1955 yılı içinde Salihli'ye bağlı **Adala (Karataş)** bucağına bağlanmıştır.

1954'de yapımına başlanıp, 1960'da işletmeye açılan Demirköprü barajının yapılışı, bölgede önemli nüfus ve idari değişikliklere yol açmıştır. 1959 yılına kadar Borlu halkının büyük çoğunluğu Borlu'nun bugünkü yerinde bulunan **Tahtacı** köyüne göç etmiş ve burası **Borlu** adıyla Demirci ilçesine bağlanmıştır.

Kula'ya bağlı **İçikler, Gümele, Çayköy, Kızılca, Hüdük ve Yumuklar** köyleri 1955'de Gördes'in Borlu bucağına bağlanmışlardır. Aynı yıl Gördes'in **Armağan, Gerencik, Karaca-ibrahim, Karyağdı, Kulalı, Selviler, Şelekler, Tokmaklı, Yabacı** köyleri de Borlu'ya bağlanmıştır. 1959'da ise aynı köyler Borlu bucağı ile birlikte Demirci'ye geçmişlerdir.

BARAJ ALTINDA KALAN KÖYLER

Borlu'ya bağlı **Tepeköy, Çarıklar ve Cıcıklı** köyleri sular altında kalmış, aynı adlarla tekrar başka yerlerde kurularak, Köprübaşı bucağına bağlanmışlardır. Buradaki **Tepeköy**, Gördes ilçe merkezine bağlı **Tepeköy'den** farklı olup, isim benzerliği vardır. Eskiden de bu karışıklığı önlemek için Borlutepe de deniliyordu.

Sular altında kalan bir diğer köy de **Temrek** köyü idi. Bu köy sonradan tekrar kurulmamış, halkı Köprübaşı'na yerleşmiş, anısı unutulmasın diye Köprübaşı'nın bir mahallesine **Temrek** adı verilmiştir.

Ayrıca, **Armutdere, Eceköy, Hanaylı, Topalmusa** köyleri ile **Temrek** köyünün bir mahallesi olan **Hacıyahyalı ve Cıcıklı** köyünün **İbişderesi** mahallesi de bütünüyle sular altında kalmışlardır. Ancak bu köyler bir başka yerde tekrar kurulmamışlar, burada yaşayan köylüler başka yerlere taşınmışlardır.

GÜNEŞLİ [121] VE KAYACIK

Güneşli'de belediyenin kuruluşu **Köprübaşı** ile aynı tarihte, 02.06.1968'de olmuştur. Güneşli'de de nüfus eksikliği sıkıntısı olmuş, bunu aşmak için yakındaki **Evciler** köyü Güneşli'ye mahalle olarak bağlanmıştır. Bugün de halen Evciler köyü yeri ayrı olsa da, mahalle durumundadır. Güneşli'nin ayrıca **Muradiye, Yeni ve Zafer** adlarında üç mahallesi daha vardır.

Kayacık'ta ise belediye 1972'de kurulmuştur. Hayli eski bir geçmişi olan Kayacık, eski çağlarda olduğu gibi Saruhan Beyliği ve Osmanlı Devleti dönemlerinde de önemini korumuş, günümüzde yol ve ulaşım imkânlarındaki artışa paralel olarak tekrar gelişme sürecindeki bir kasabamızdır.

ÇİÇEKLİ'NİN GÖRDES'E KATILIŞI

Gördes ve civar ilçelerin köyleriyle ilgili önemli değişikliklerin yapıldığı 1959 yılında, Balıke-sir'in Sındırgı ilçesine bağlı olan **Kıhra** köyü Gördes'e bağlanmıştır. 28.09.1961'de Kıhra'nın adı **Çiçekli** olarak değiştirilmiştir. Gördes'in büyük köylerin den biri olan Çiçekli, 30.12.1998'de kasaba olmuş ve 18 Nisan 1999 seçimleriyle de ilk belediye başkanına kavuşmuştur.

DAĞDERE KASABASI VE YEĞENOBA KÖYÜ GÖRDES'TEN NEDEN AYRILDI?

Gördes'in Akhisar istikame-tindeki, bugün otomobil ile 15-20 dakikada varılabilen **Dağdere** Kasabası ile **Yeğenoba** köylerinin Gördes'e bunca yakınlığına rağmen neden Akhisar'a bağlı olduğunu bir çok insanımız sesli ya da sessiz düşünmüştür. Üstelik insan tipi, hayat tarzı, değer ölçüleri ve gelenekler bakımından da farksız iken.

Gördes'e çok yakın olan, ancak bugün Akhisar'a bağlı olan Yeğenoba köyü ile Dağdere kasabası (o zaman köy idi), 1923'e kadar Gördes'e bağlı köylerdi. Gördes'in Batı

---

[121] Girit'teki huzursuzluklar sonucu buraya göçen ailelerce kurulduğu ifade edilir (Kaynak: Bahri Demirulus). Girit'in Hanya şehrinin hatırasını yaşatan ve Girit'in kaybedilişini hatırlatan bu ismi korusaydık, daha mı iyi olurdu? (SSİ)

Anadolu'da 21 Mayıs 1921'de Yunanlılarca yakılan ilk şehir olmasını müteakip günlerde, Kayacık (o zaman kaynaklarda köy olarak geçi-yor), Dağdere ve Yeğenoba köyleri de yakılmıştı.

Gördes'in yakıldığı günlerde Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti savaş şartları altında idi ve maddi olarak da büyük sıkıntı çekiyordu. Bu yüzden Gördes'e resmi hiçbir yardım gelmemiştir. Yangından hemen sonra, yanan resmi binaların (Hükümet, Belediye, Askerlik şubesi gibi) yeniden inşası için çalışmalara başlanır. İlçeye bağlı köylerden nüfusuna orantılı olarak kereste, çivi, marangoz, duvar ustası ve yardımcı işçi istenir.

Dağdere ve Yeğenoba köyleri, kendilerinin de felâkete uğradıklarını, maddi durumlarının çok kötü olduğunu belirterek yardım talebini kabul etmezler. Gördes ilçe merkezindeki yetkililerin taleplerinde ısrarlı olmaları sebebiyle, müteakip yıllarda devlete başvurarak Akhisar'a bağlan-mak isterler ve talepleri kabul edilir. Böylece Gördes'e Akhisar'dan daha yakın olan bu yerleşim birimleri Gördes'ten ayrılmış olur[122].

** Gördes Gazetesi, 21.08.2000, Sayı:59*

[122] Mehmet Tekdemir (Avukat, Öğretmen) Gördes'le ilgili basılmamış kitap çalışması, 1970, telefonla izin alınarak, 01.08.2000, İzmit

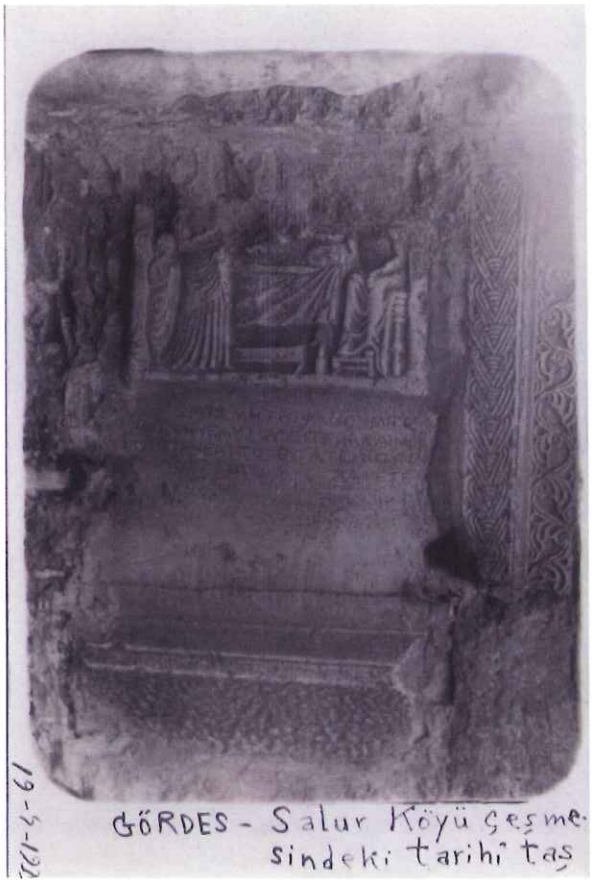
1. SON DÖNEM OSMANLI ZAMANINDA BİR GÖRDES KÖYÜ

1905, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Bu köy muhtemelen Söveler köyüdür. Evlerin damlarının çoğunun "toprak damlı" oluşu dikkat çekicidir. Soldaki iki kişinin fes giydikleri görülüyor.

2. SALUR KÖYÜNDEKİ TARİHİ TAŞ

19 Nisan 1935, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Roma dönemine ait bu çeşme taşı maalesef çalınmıştır. Şu anda ufak bir zemin taşı dışında bir şey kalmamıştır. Tarihi eserlerimize sahip çıkmamız gerek.

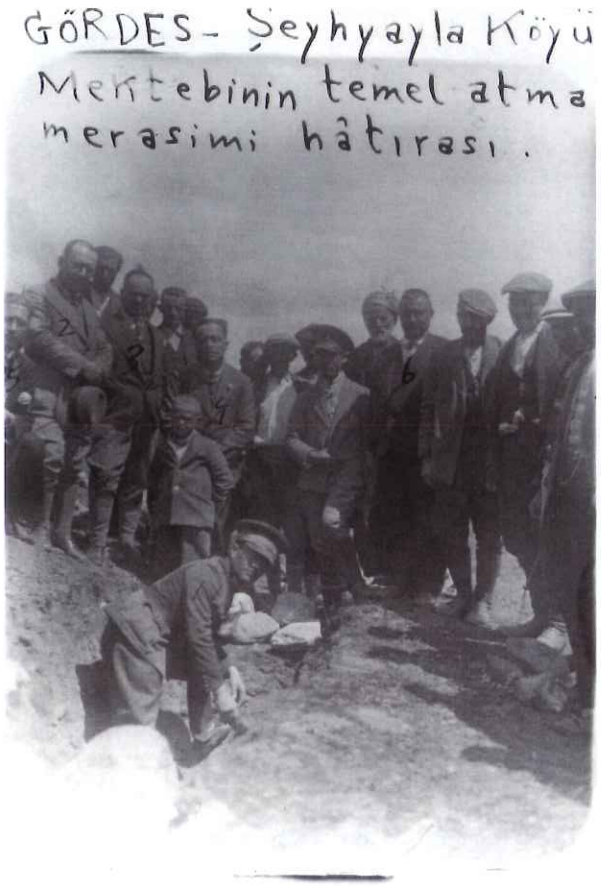
3. OĞULDURUK KÖYÜNE GEZİ
1935, Em. Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır.

4. ŞEYHYAYLA KÖYÜ MEKTEBİNİN TEMEL ATMA MERASİMİ

1935, Öğr. Ali Rıza Uçak'tan alınmıştır. Resimdekiler: (Üzerleri rakam ile işaretlidir) 1. Yzb. Mansur Yengil(İlçe J.Kom.), 2. Kültür İşyarı (memuru) Fadıl Çiner, 3. M.H.İşyarı Avni Ertan, 4. Salur köyü öğretmeni Tarık, 5. Şeyhyayla köyü öğretmeni Ali Rıza Özen, 6. Hanya köyü öğretmeni Mustafa Özgüven.

5. GÜNEŞLİ'DE (HANYA) BİR 23 NİSAN BAYRAMI KUTLAMASI
23.04.1955, Em. Ormancı Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

HANYA'DA ÜÇ RUM

Okuyacağınız bilgiler, Hanyalı Hacı Muharrem Demir'in Em. Öğr. Bahri Demirulus'a anlattıklarından derlenmiştir.

Takriben 1912-1913 yıllarında, Eski Gördes'te oturan yerli Rumlardan, isimleri Liftir, Harlanbo, Anestis olan üç Rum Hanya'ya gelirler. Bunlar inşaat ustasıdır. Hanya'da Hacı Ahmetlerin (Hacı Ahmet, Ö.1910) İbrahim Efendinin (Ö.1931) evini yaparlar. Hafız Ahmet (D.1890-Ö.1958) İbrahim Efendinin oğlu olup, 22-23 yaşlarındadır. İnşaat devam ederken, Rumlardan ikisi, üçüncü arkadaşları Liftir için; "Bu arkadaşımız Müslüman olacak" derler. Neden, böyle bir niyeti mi var? diye sorulduğunda; "Hayır. O, sizin dininizde bir Ramazan ayı var. O ayın 27. gecesi olan Kadir gecesinde dünyaya geldi. Biz Rumlarda sizin Kadir gecesi günü doğan bütün çocuklar, büyüyünce Müslüman oluyorlar" şeklinde cevaplarlar.

Birkaç hafta sonra, gerçekten işaret olunan üçüncü Rum Lifter, "Ben Müslüman olmak istiyorum" diye Hanyalılara söyler. Daha sonra da Hanya'da meşhur Mehmet Hoca (Ö.1932) adıyla tanınan zatın huzurunda kurallara uygun olarak Müslüman olur. Adına "Mustafa" konmuş, sünnet töreni düzenlenmiş. Başına telli bir başlık geçirilir, yemekler yenilir ve mevlit okunur.

Daha sonra, yine Hanya'da "Konyalı İsmail Hoca" adıyla bilinen zat, Müslüman olan bu kişiye kızını vermiştir. Bu kızın adı "Hatice Molla" olup, soyu halen devam etmektedir. Hatice Molla, ablaları Hafize Molla ve Asiye Molla ile beraber bazı Hanyalı hoca hanımlarla birlikte Yunan kuvvetlerinin ülkeyi işgale başladığı zaman, Hanya'nın etrafını birkaç defa, "Buhari Şerifi ve Kasideyi Bürde"yi okuyarak dolaşmış, hatim yapmışlardır. Bu sayede köyün etrafını manevi bir surla örmüşler. Allah'ın izniyle Hanya'ya bir tek düşman askerinin giremediği rivayet edilir[123].

6. MİLLİ MÜCADELE ŞEHİTİ DIRAMALI SARI MEHMET EFE

20.08.1997, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Kılcanlar köyü yakınındadır.

---

[123] E. Öğr. Bahri Demirulus ile yüz yüze görüşme, 14.02.2003, Gördes

Gördes'in güney köylerinden Kılcanlar yakınlarından yatan İstiklâl Harbi Şehiti Dıramalı Sarı Mehmet Efe'nin mezarı görülüyor. Kılcanlar köyü yakınlarındaki "Kale" diye adlandırılan bölgede gömülüdür. Başucu taşı orijinal haliyle (eski harflerle) durmaktadır. Ayakucu taşı ise, harf inkılâbından sonra Manisa Koldere'de oturan akrabaları tarafından sökülmüş, yerine Akhisarlı mermer ustası Hüseyin Çaylak'a başucu taşındaki yazı yeni harflerle tekrar yazdırılarak dikilmiştir. Bu taş bilinmeyen bir sebeple birkaç yerinden kırılmışsa da, yakınları onu enli bir mermer taşa yeniden yazdırmış ve ayakucuna diktirmişlerdir. Resimde de görüldüğü gibi, ilk ayakucu taşı mezarın bize göre sol duvarı, kırılan ilk Latin harfli taş ise sağ duvarı üzerine uzatılmış halde durmaktadır. Değişen her mezar taşının estetik özelliğinin her seferinde daha da düştüğü, yan yana duran taşlar incelendiğinde görülmektedir.

Koldere'deki yakınları her yıl ilkbahar mevsiminde mezarı ziyarete gelmektedirler. Ancak mezar Gördes'in mahalli yöneticilerinin, özellikle kaymakamlık tarafından aslı bozulmadan, taş yapı tarzında onartılmalı, çok yakınına kadar gelen yol burası ile kavuşturulmalıdır. Tabii ki, bu konunun Gördes kaymakamlığının gündemine girebilmesi için de Gördeslilerin konuyu benimseyip, ilgili makamlara intikal ettirmesi, destek olması gerekmektedir. Çünkü üç dört yıl görev yapan kaymakamlarımızın bu tür konulardan haberdar olması, halkın ilgi ve talepleriyle mümkün olacaktır.

Ayrıca onarımdan sonra, yol üzerine tabelalar dikilerek yoldan geçenlere de burada yatan bir şehidin varlığı hatırlatılmalı, her yıl merkez ve köylerimizdeki öğrencilerin okul idarecilerimizin öncülüğünde ziyareti sağlanmalıdır.

7. MEZAR TAŞINDA NE YAZILI?

ZOR YILLAR

Gördes civarını mesken tutan, Yunanlılara bölgeyi dar eden çetelerimiz, zaman zaman gıda ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi için bölge köylülerini zorlamakta, hatta tehdit ettikleri vaki olmaktaydı. Atları için arpa, adamları için etlik hayvan isteyen Sarı Efe, Dereçiflik köyünün o zamanki muhtarını (Fehim Altıntaş'ın dedesi) da zorlar. "Etlik hayvan kolay, arpa bulamayız" cevabına sinirlenir. Aynı gün Yunanlılarla girilen bir çatışmada şehit olur. Arkadaşları cesedi görülmeyecek bir yere gömerler.

Ancak Yunan askerleri köylüyü tehdit ederek mezarın yerini öğrenirler. Mezarı açıp, cesedin başını keserler ve Atina'ya gönderirler.[124]

EY YOLCU !

MUKADDES ANADOLU UĞRUNA MİLLİ MÜCADELEDE YUNANLILAR TARAFINDAN TIPKI ECDADI GİBİ GÖĞSÜNDEN VURULARAK ŞEHİT EDİLEN VE GÖMÜLDÜKTEN SONRA KAHPE DÜŞMAN ELİ İLE BAŞI ATİNA'YA KADAR GÖTÜRÜLEN DIRAMALI MEHMET SARI EFENİN RUHUNA FATİHA
D. 1876- Ö.1921

Hüseyin Çaylak
Akhisar

[124] Fehim Altıntaş ile yüz yüze görüşme. 31.08.2008, Dereçiftlik köyü, Gördes

"DÜNÜ BİLMEYEN BUGÜNÜ ANLAYAMAZ, GELECEĞİNİ İSE KURAMAZ".

8. KIRANKÖYDE BULUNAN ÇANAKKALE HARBİNE AİT BİR SANCAK

1999, Dr. S. Sami İlker tarafından çekilmiştir. Sancağın iki yüzü ayrı ayrı görülüyor.

Yukarıda fotoğrafı görülen sancak, Çanakkale Harbine katılmış Gördesli askerler tarafından getirilmiştir. Savaş bittiğinde geri dönen Kıranköylü ve Beğelli Gaziler, yol ayrımına geldiklerinde, sancağın kimin köyüne götürüleceği konusunda tartışmaya girmişler. Tabii ki, güçlü olan kazanmış ve sancak Kıranköye gitmiş. Çok uzun yıllar, köy camiinde saklanan sancak, asker uğurlama, düğün gibi günlerde ortaya çıkarılırmış. Ancak hiçbir bakım onarım görmediği için yıpranmış. 1999'da tesadüfen varlığı tarafımdan öğrenilen bu sancağın kurulması için çaba sarf ettiğim "Gördes Halı ve Etnoğrafya Müzesi"de sergilenebilmesi umudu vardır.

Bu arada 18 Mart 2002'de Manisa'da Hasan Kabadağ tarafından Manisa Belediyesi Sergi Salonunda açılan "Çanakkale Savaşları ve Şehitleri" konulu sergide ilk kez sergilendi.

Ne var ki, aradan geçen 3 yılda, bir naylon torbada saklanan sancağın daha da yıprandığını fark ettiğimizden, Gördes'te 2003 yazında, ilaçlama yaparak, çift cam içine hava almayacak şekilde kapatıldı. Bir tesadüf sonucu sancaktan jandarmanın haberi oldu ve İl Jandarma Alay Komutanlığı tarafından koruma altına alınarak, onarılmak üzere İstanbul Askeri Müzesine gönderildi. Alay Komutanı Sayın Kur. Alb. Hüseyin Bulut ile yaptığım görüşmede, onarımdan sonra sancağın bir büyük boy fotoğrafının kurulması gündemde olan Gördes halı ve Etnoğrafya Müzesinde sergilenmek üzere, tarafıma verileceği sözü verildi. Umarım bu beklentilerimiz gerçekleşir.

Konu ile ilgili 03.01.2004 tarihli Hürriyet, Milliyet ve Zaman'ın Ege sayfaları ile Manisa Haber gazetesinde haber yer aldı.

9. SANCAĞIN İSTANBUL'DAKİ ASKERİ MÜZEYE ULAŞTIĞININ BELGESİ

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ASKERİ MÜZE VE KÜLTÜR SİTESİ KOMUTANLIĞI
İSTANBUL / TÜRKİYE

Sayın, Prof. Dr. Süleyman Sami İLKER

Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı'na yapmış olduğunuz tarihi eser bağışından dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

12 OCAK 2005

Hava Yarbay Çiçeksiz
Piyade Albay
As.Müze ve Kült.Sit.K.

10. 1933-1934 DERS SENESİ, KAYACIK İLKMEKTEBİ

Foto: Öğr. Nevzat Altuğ

11. KAYACIK İLKOKULU

01.06.1939, Em. Öğr. Ali Yıldız'dan alınmıştır.

Soldan sağa: 1.Salih Fırtına, 2. Halil Türker, 3. Rıza Poyraz, 4. Ali Yakar, 5. Öğretmen Mehmet Bey, 6. Muhtar İbrahim Yıldız, 7. Bekçi Ahmet Koşar, 8. Sadık Kocaer, 9. Rabittin Yıldız, 10. İlköğr. Müfettişi

KAYACIKTA EĞİTİM

Kayacık'ta eğitim-öğretim Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri ara vermeden devam etmektedir. Buna örnek; 1840 yıllarında İzmir'in Kiraz ilçesine bağlı Tekbıçaklar köyünden Kayacık'taki medreseye gelen Mehmet Efendi'nin Kayacık'taki mezarı ve 3. ve 4. nesil torunlarıdır. Osmanlıdan kalan eski binalı ilk mektep, Cumhuriyet döneminde de kullanılmaya devam etmiştir.

Yeni dönemde yeni bir okul yapımı için halkta heyecan, arzu ve irade mevcuttur. İbrahim Yıldız'ın muhtarlığı döneminde (1935-1940) bugünkü ilköğretim okulunun yerinde temeller kazılmış, Eser ve Kartepe denilen bölgeden kağnı arabalarıyla taşlar getirilmiştir. İnşaat için eşek ve at sırtında gaz tenekeleriyle su taşınmış, büyük kestane, selvi ve çam keresteleri kullanılarak okul bitirilmiştir. 01 Haziran 1939'da biti-rilen okul, çocuklarımızın ikinci evi olmuştur. 250 kişilik salonu, ellişer kişilik beş sınıfı, geniş müdür ve öğretmen odaları vardı.1979 yılına kadar kullanılan taş ve çamurdan yapılma bu bina yıkılarak, yerine 1980 yılında halen kullanılmakta olan yeni binası yapılmıştır.

12. KAYACIK ŞAHİNKAYA'NIN TEPESİNDEKİ KALE
1996, Dr. S.Sami İlker tarafından çekilmiştir.

KÖYLERİMİZDEN BUNLARI BİLİYORMUSUNUZ?

- Evciler köyünün evleri 1928'den önce toprak damlı idi. Bu tarihten sonra kırmızı kiremitle tanışmıştır.

- Evcilerde erkekler 1931-32 yıllarına kadar "keçe külah" giydiler.

- Yaz ve kış bir ağaç, ay takvimine göre (kameri takvim) 18, 19, 20 ve 21. günlerinde kesilirse kurtlanmaz, dayanıklı olur. Bir başka ifade ile bu günler, ayın dolunaydan küçülmeye doğru gittiği günlerdir.

- Çıralı çam, suya çok dayanıklıdır. O yüzden kuyuların dibine çıralı çamdan tahta ya da dilme döşerler. Kavak ağacı ise, aksine suya çok dayanıksızdır. Sudan korunmalıdır.[125]

[125] Merhum Hacı Osman Özdemir (81 yaşında idi) ile yüz yüze görüşme, 03.08.1999, Evciler köyü/Gördes

13. BEĞEL KÖYÜNDE İLK MEKTEP AÇILIŞI HATIRASI
1940, Yurdun Güvenen'den alınmıştır.

GÖRDES'İN BEĞEL KÖYÜ, 1940 EYLÜL 4. MEKTEBİN AÇILIŞI HATIRASIDIR

13. 1979'DA BENLİALİ KÖYÜ
Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

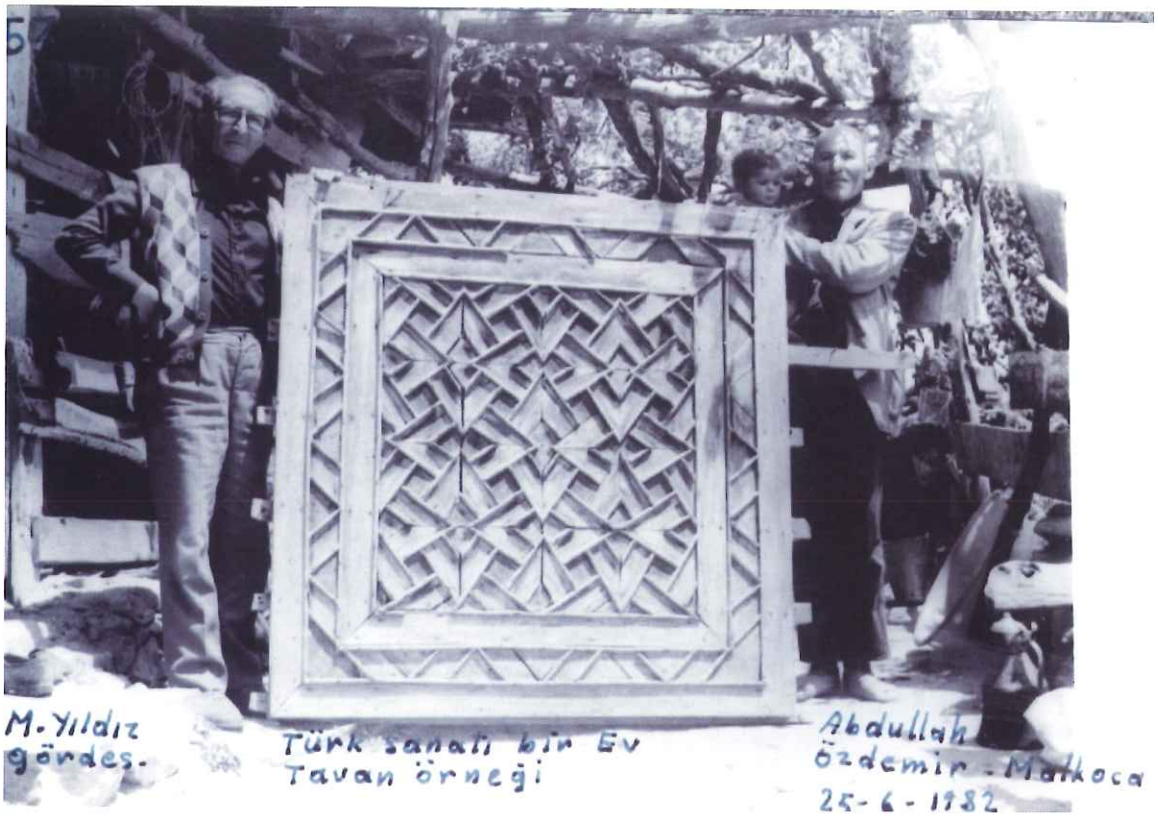

14. 1982'DE SUSUZ MALKOCA KÖYÜ
Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

15. KÖYDEN BİR AHŞAP TAVAN ÖRNEĞİ
1982, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

16. MALKOCA KÖYÜNDE ÇEYİZ SERGİSİ
1980, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

17. GÖKSEKİ YÖRÜKLERİ YAYLADA

1950, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Sağ tarafta keçi kılından yapılmış Yörük çadırları görülüyor.

18. GÖKSEKİ YÖRÜKLERİNİ ZİYARET

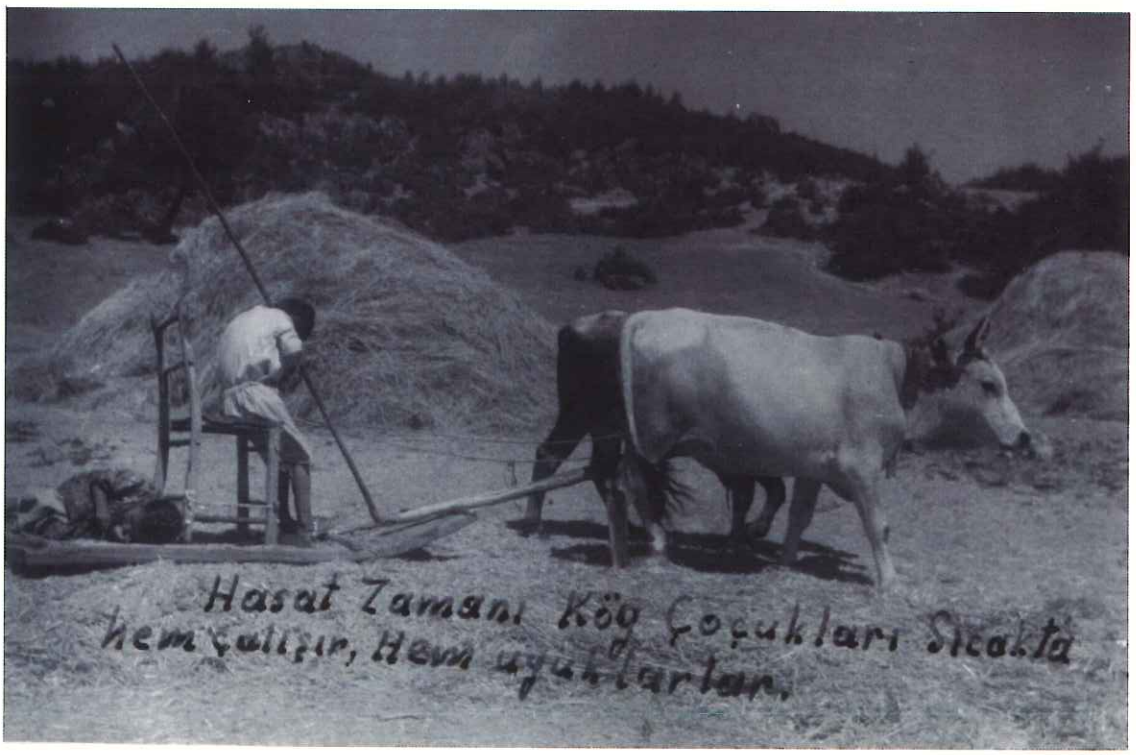
1950, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır. Öndeki üç kadın koyun sağıyor. Sol tarafta Yörük çadırı, sağda aba giymiş çoban görülüyor.

19. KÖYDE İMECE
Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

20. HASAT ZAMANINDA GÖRDESLİ KÖY ÇOCUĞU
1970, Em. Orm. Mehmet Yıldız'dan alınmıştır.

21. BAYAT KÖYÜ YOLUNUN YAPIMI
1967, Gördes Bel. E. Bşk. Mübin Sarıoğlu'ndan alınmıştır.

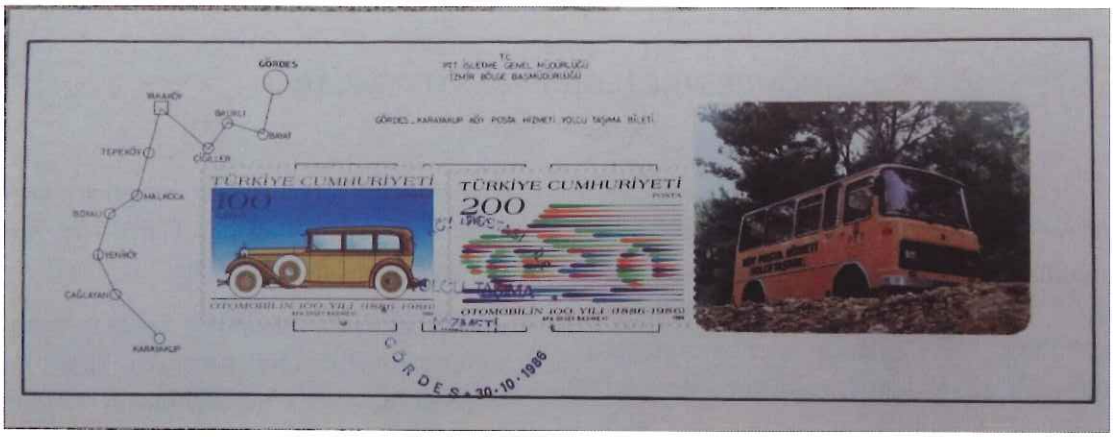

22. YAKAKÖY İLKOKULU
1937, Yudun Güvenen'den alınmıştır.

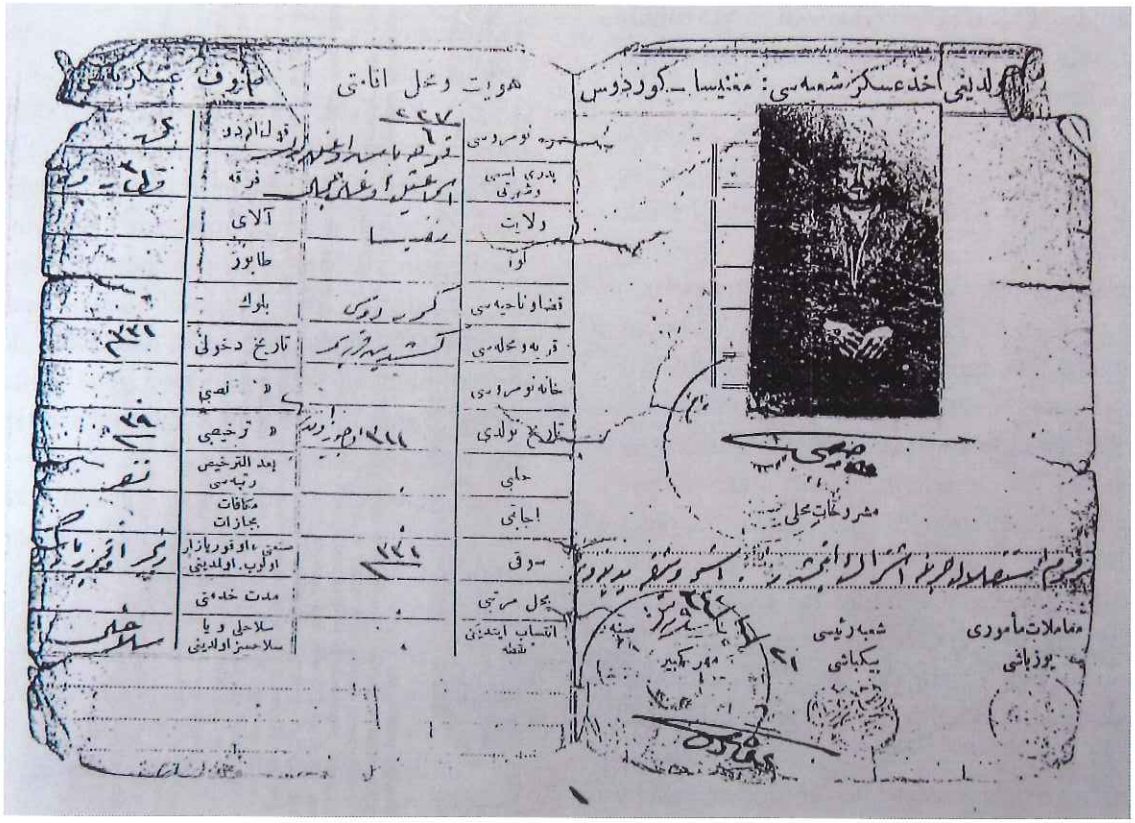
23. PTT GÖRDES-KARAYAKUP KÖY POSTA HİZMETLERİ TAŞIMA BİLETİ

1986, Kolleksiyoncu Seyfi İrgen'den (Manisa) alınmıştır. Biletin üzerinde ilk damgası mevcuttur. Aslı S. Sami İlker'dedir.

24. GÖRDES'İN GEÇTİN (DOĞANPINAR) KÖYÜNDEN KOCABAŞOĞULLARINDAN İSMAİL OĞLU MEHMET'E AİT "İSTİKLAL HARBİNE İŞTİRAK VESİKASI"/ NÜFUS CÜZDANI

1924, Yurdun Güvenen'den alınmıştır. Belgede; kişinin 1311 (Hicri) doğumlu, Geçdin karyesinden (köyünden) Kocabaşoğullarından İsmail oğlu Mehmet olduğu, 1331'de askere alındığı, 1339'da(1923) terhis olduğu (7-8 yıl askerlik demektir) görülüyor. Nüfus cüzdanının üzerine 21 Nisan 1924 tarihli yoklama mührü de vurulmuş. Sınıfı Askeriye kısmında "silahlı" ibaresi mevcut olup, bu şahsın İstiklal Harbinde ileri cephede, düşmanla vuruşanlardan olduğu anlaşılıyor. Bütün gazi ve şehitlerimize minnettarız.

GÖRDESLE İLGİLİ KİTAP ve TEZLER

GÖRDES'İN MAZİSİNDEN YAPRAKLAR

GÖRDES İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

S. Sami İlker *

Gördes'te doğup büyüyen, bu şehir ve insanlarına karşı maddi ve manevi sorumlulukları olduğunu düşünen bir insanım. Gördesli olarak, Gördes'in bugününü anlayabilmek ve geleceği geniş ufukla kucaklayabil-mek için geçmişin de iyi bilinmesinin lüzumuna inanırım. Bu bilgi açlığı ile yola çıkarken Gördes hakkında basılı tek kitap, rahmetli Avukat Zekeriya Yurdoğlu'nun yazdığı, Gördes Belediyesince bastırılan **"Gördes Tarihi"** adlı kitaptı. Bunu Ahmet İnce'nin **"Gördes Yazıları"** adlı, Eski Gördes'in kültürü, şahsiyetleri ve hatıralarını konu alan makalelerin yer aldığı kitap takip etti. 1997'de ise Salihli Belediyesince, Borlu Yabacı köyü doğumlu, Emekli Öğretmen İbrahim Çiçek'in **"Gördesli Mücahide Makbule ve Silâh Arkadaşları"** adlı eseri yayımlandı.

Sözü edilen bu çalışmaları Zekeriya Yurdoğlu ile yaptığımız sohbetlerden hareketle, iki Gördesli arkadaşımla birlikte üzerinde dört yıl çalışarak 1999'da yayımladığımız, **"Bir Zamanlar Gördes"** adlı eser izledi. Bunların yanında birçok ansiklopedide, tarihi kitap ve belgede pek çok bilgi bulmak mümkündür. Manisa müzesinde Gördes'ten toplanıp sergilenen, Türkler ve öncesine ait eserlerin yanı sıra, Konya Mevlâna Müzesinde de eski Gördes halılarından örnekleri görmek mümkündür. (İnşallah bir gün Gördes'te Eski Gördes halılarının sergilendiği bir müze görürüz. Bu konuda hem dışarıdaki, hem de içerideki Gördeslilerin destek ve gayreti gerekmektedir.) Ayrıca gerek Gördesli, gerekse başka şehirlerden bazı araştırıcılar tarafından, fakülte veya yüksekokul bitirme tezleri, yüksek lisans ve doktora tezleri olarak ilçemizin tarihi ve coğrafi yönleri, halıcılığı, ormanları ve bazı köylerimiz incelenmiştir. Halen de bu tür çalışmalar devam etmektedir.

Bunların dışında, Gördes tarih ve kültürüne gönül vermiş, meraklı, bilgili birçok arkadaşımız ve büyüğümüzün olduğunu biliyoruz. Mesela, Gördes'le ilgili ilk ciddi kitap girişimi ve hazırlığı, Gördesli gazeteci yazar, eski milletvekili, rahmetli **Hakkı Tarık Us**'a aittir. İstanbul'da Beyazıt Camii Külliyesi içinde kendi adını taşıyan bir özel kütüphanede, yangından önceki Gördes resimlerinden tutun, sonraki yıllara ait, Gördes'in yer değiştirmesi dönemleriyle ilişkili pek çok bilgi ve belge bulunmaktadır. Ancak Hakkı Tarık Us'un sağlığında nedense bu eser basılamamıştır, ilgilenecek insan beklemektedir.

Yine çok iyi bir hazırlık, araştırma ve emek sarf edilmiş bir çalışma da Kıranköylü Avukat **Mehmet Tekdemir** (Aslen Öğretmen olup, Kocaeli'nde yaşamaktadır) tarafından yapılmıştır. 1970'li yılların başlarında yapılan bu araştırma da maalesef kitap haline dönüştürülememiştir. İstanbul'da mukim iken, emekli olduktan sonra Gördes'e gelip yerleşen değerli insan, hemşehrimiz **Yurdun Güvenen** ile Kobaklar köyünü varlığı ve eserleri ile yakın gelecekte Gördes'in en tanınmış köyü haline getireceğini umduğum Emekli Ormancı **Mehmet Yıldız**'ın bu konularda önemli bir birikime sahip olduklarını da biliyoruz.

Doğrudan Gördes'le ilgili, ulaşabildiğimiz tezler şunlardır;

1. Gördes Monografisi, ***Lâmia Erkunt,*** Tez, İstanbul, 1949.

2. Gördes Folkloru, ***Mehmet Fikri Karaca***, Balıkesir Necati E. Enstitüsü Mezuniyet Tezi, 1977.

3. Gördes, Demirci ve Kula Halıları, ***Şenay Caner***, Mezuniyet Tezi, D.T.C.Fak. 1980.

4. Gördes İlçesi Orman Köylerinin Kalkındırılması Olanakları, ***İbrahim Çolak***, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Ekonomisi A.D.,1988. (Gördes Kü-tüphanesinde vardır)

5. Gördes ilçesinde Ölüm ve Defin Folkloru, ***Kudret Aktaş***, Mezuniyet Tezi, Erciyes Ü.İlahiyat Fak.1990

6. Gördes Yöresinin Coğrafi Etüdü, ***Salih Okkalı***, Mezuniyet tezi, İstanbul, 1997. (Gördes Kütüphane-sinde vardır)

7. Kobaklar Köyü Folkloru (Gördes), ***Tezcan Çetin***, Celal Bayar Ü.Türk Dili ve Ed. Bl. Mezuniyet tezi, Manisa,1998.

8. Aydın Vilayet Salnamelerinde Gördes Kazası (H.1296-1326/ M.1879-1909) ***Vahit Cemil Urhan***, CBÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Bitirme Tezi, 2003

9. XVII. Yüzyıl Sonuna Kadar Gördes Tarihi, ***Sevgi Aygün***, CBÜ Sos.Bil. Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi AD. Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2003.

10. Gördes'te Bulunan Mimari Bezemeli Mezar Taşı İşçiliğinden Bazı Örnekler, ***Kamil Biçici***, Gazi Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2003

* Gördes Gazetesi, 03.04.2000, Sayı. 574

NOTLAR:

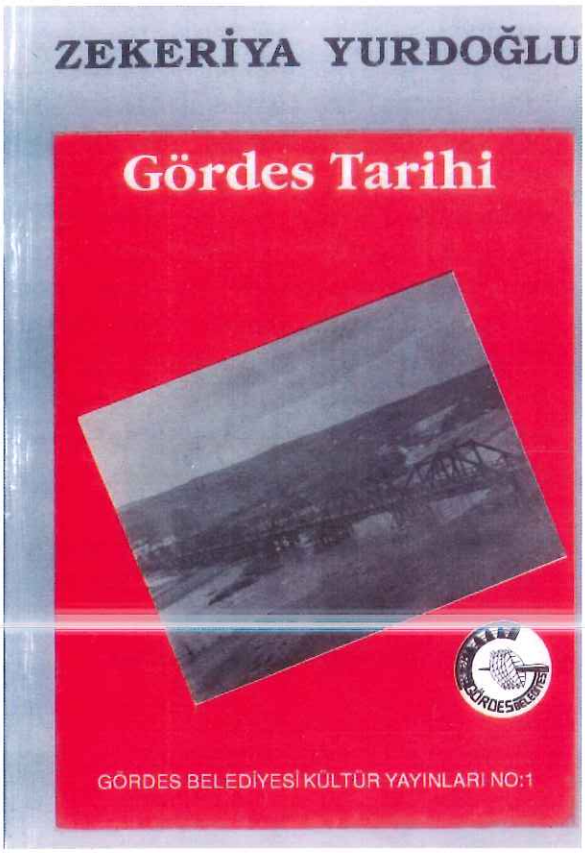
1.Bu makale yayımlandıktan sonra, önce Gördes Gazetesinde çıkan, sonra müstakil olarak yayımladığı, eşi ve benzerinin çok nadir bulunacağını düşündüğüm, tek başına aylık "**Gördes Tarih ve Kültür Dergisi**"ni çıkarmaya başlayan araştırmacı ve yazar Yurdun Güvenen ağabeyin önceki sayfalarda kapak resimlerine yer verdiğimiz dergisinden de burada söz etmeliyiz.

2.Daha sonra İzmir Gördesliler Derneğinin çıkardığı "**Düğüm Dergisi**" ile yine aynı derneğin kitap olarak bastığı, gazete arşivlerinde kalmış Milli Mücade-lede Gördes ve civarını konu alan Yazar Şukufe Nihal'in **"Vatanım İçin"** romanını, yazar Mustafa Yıldırım'ın romanı "**Ulus Dağına Düşen Ateş**", en son olarak da Eğitimci Feridun Bayram'ın **"Geçmişten Günümüze Gördes"** kitabını da burada zikretmemiz gerekiyor.

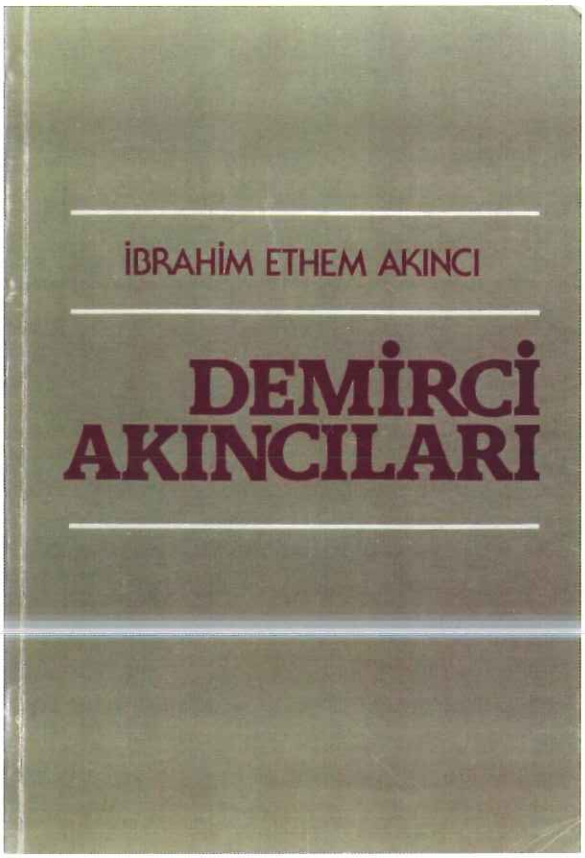
3. Yine daha sonraki yıllarda Gördes'le ilgili yeni kitaplar ve Gördesli Yazarlar bölümlerinde görüleceği gibi, yeni eserler kültür hayatımıza girmiştir.

GÖRDESLE İLGİLİ KİTAPLAR

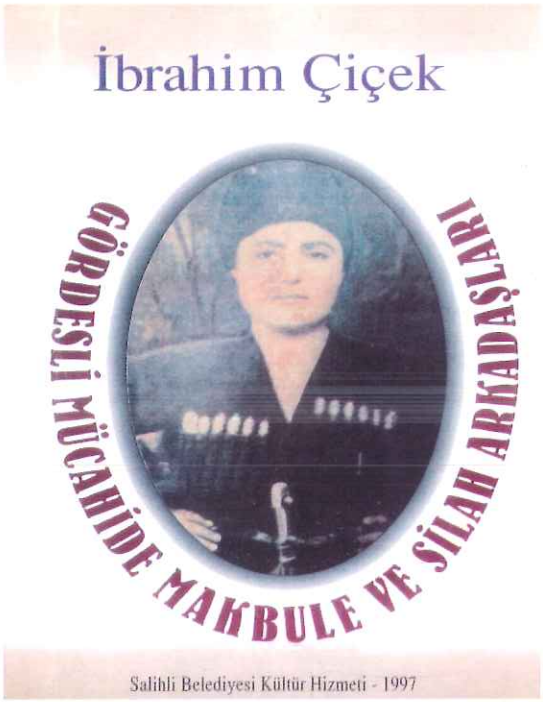
1. ZEKERİYA YURDOĞLU

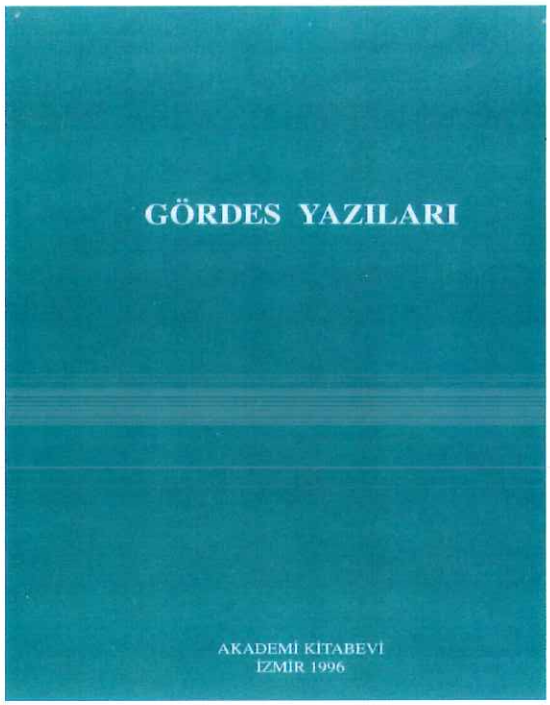
2. İBRAHİM ETHEM AKINCI

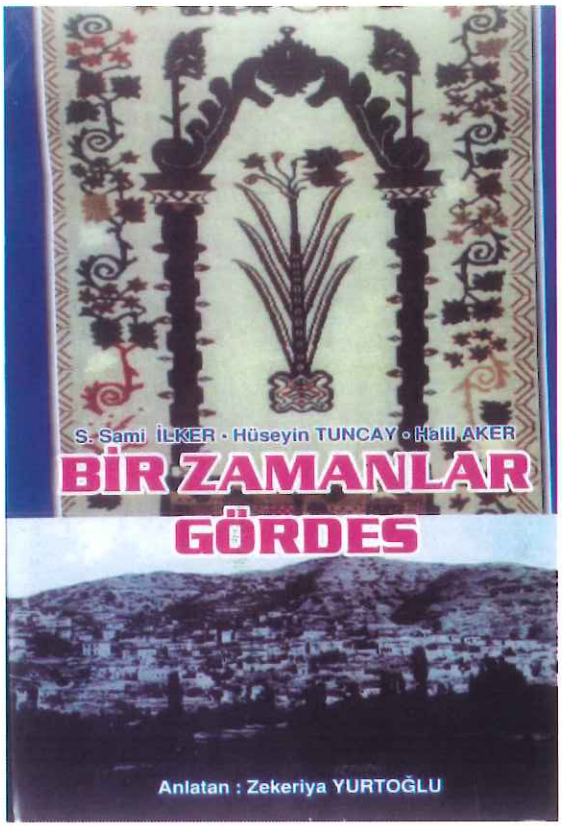
3. İBRAHİM ÇİÇEK

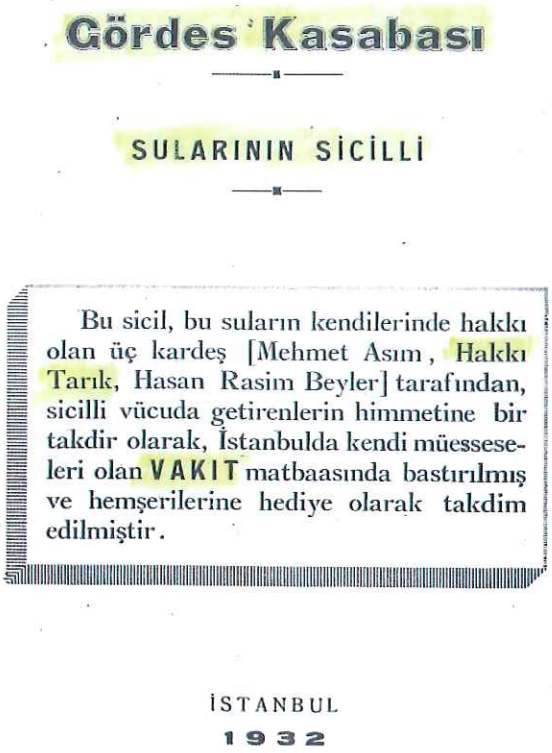
4. AHMET İNCE

5. S.SAMİ İLKER, HÜSEYİN TUNCAY, HALİL AKER

6. HAKKI TARIK US

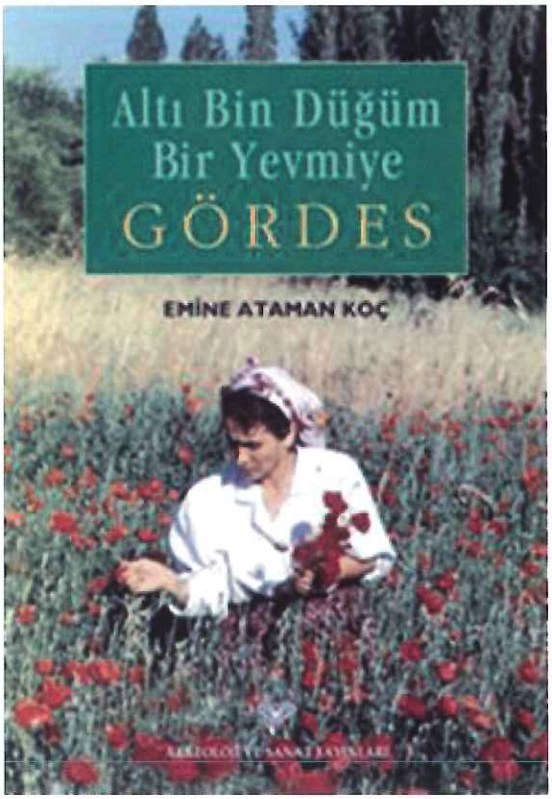

Gördes Kasabası

SULARININ SİCİLLİ

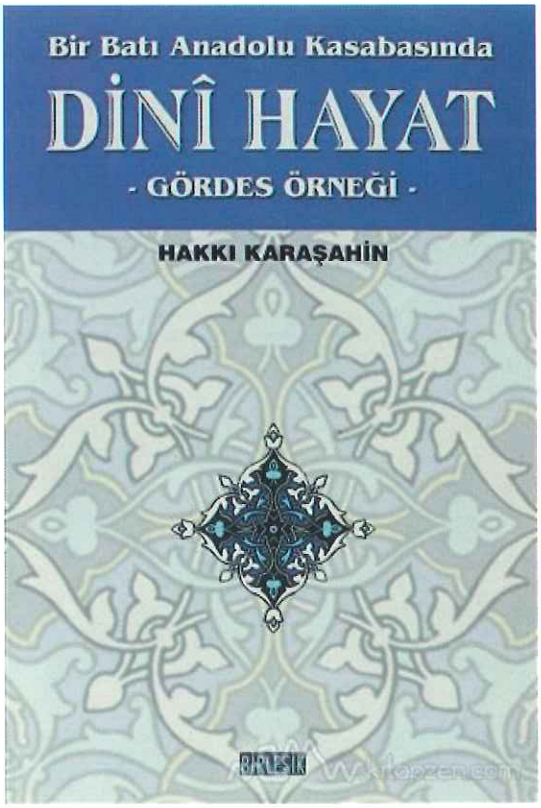
Bu sicil, bu suların kendilerinde hakkı olan üç kardeş [Mehmet Asım, Hakkı Tarık, Hasan Rasim Beyler] tarafından, sicilli vücuda getirenlerin himmetine bir takdir olarak, İstanbulda kendi müesseseleri olan VAKIT matbaasında bastırılmış ve hemşerilerine hediye olarak takdim edilmiştir.

İSTANBUL
1932

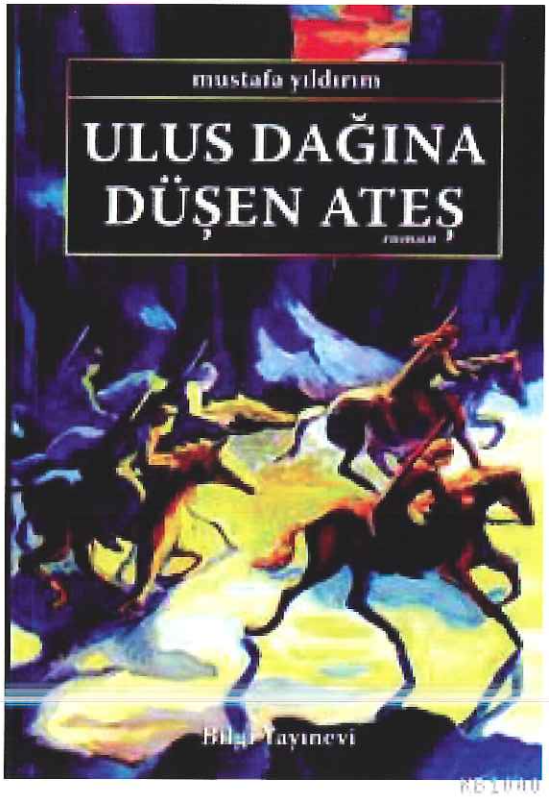
7. EMİNE ATAMAN KOÇ

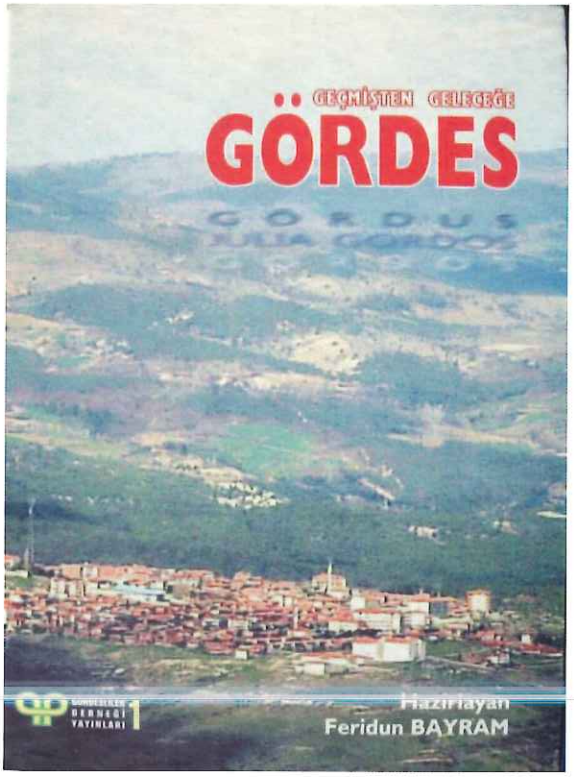
8. HAKKI KARAŞAHİN

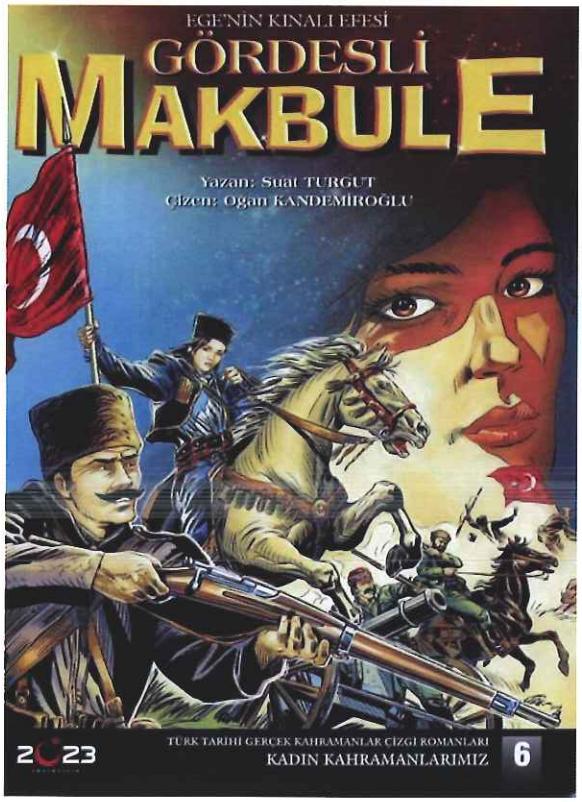
9. MUSTAFA YILDIRIM

10. FERİDUN BAYRAM

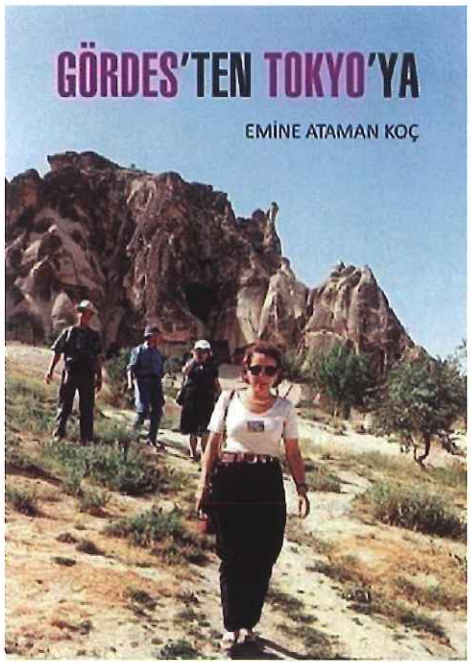
11. SUAT TURGUT (ÇİZGİ ROMAN)

12. ERTAN GÖKMEN

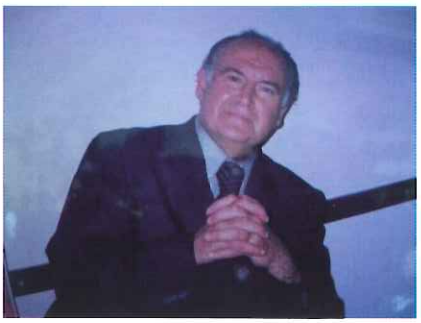
13. EMİNE ATAMAN KOÇ

14. AYŞE İLKER (MANİSA AĞIZLARI, TDK, Basım aşamasında. GÖRDES dahil, Manisa'nın bütün ilçelerinin ağız/mahalli konuşma çalışması)

GÖRDES'TE DERGİCİLİK

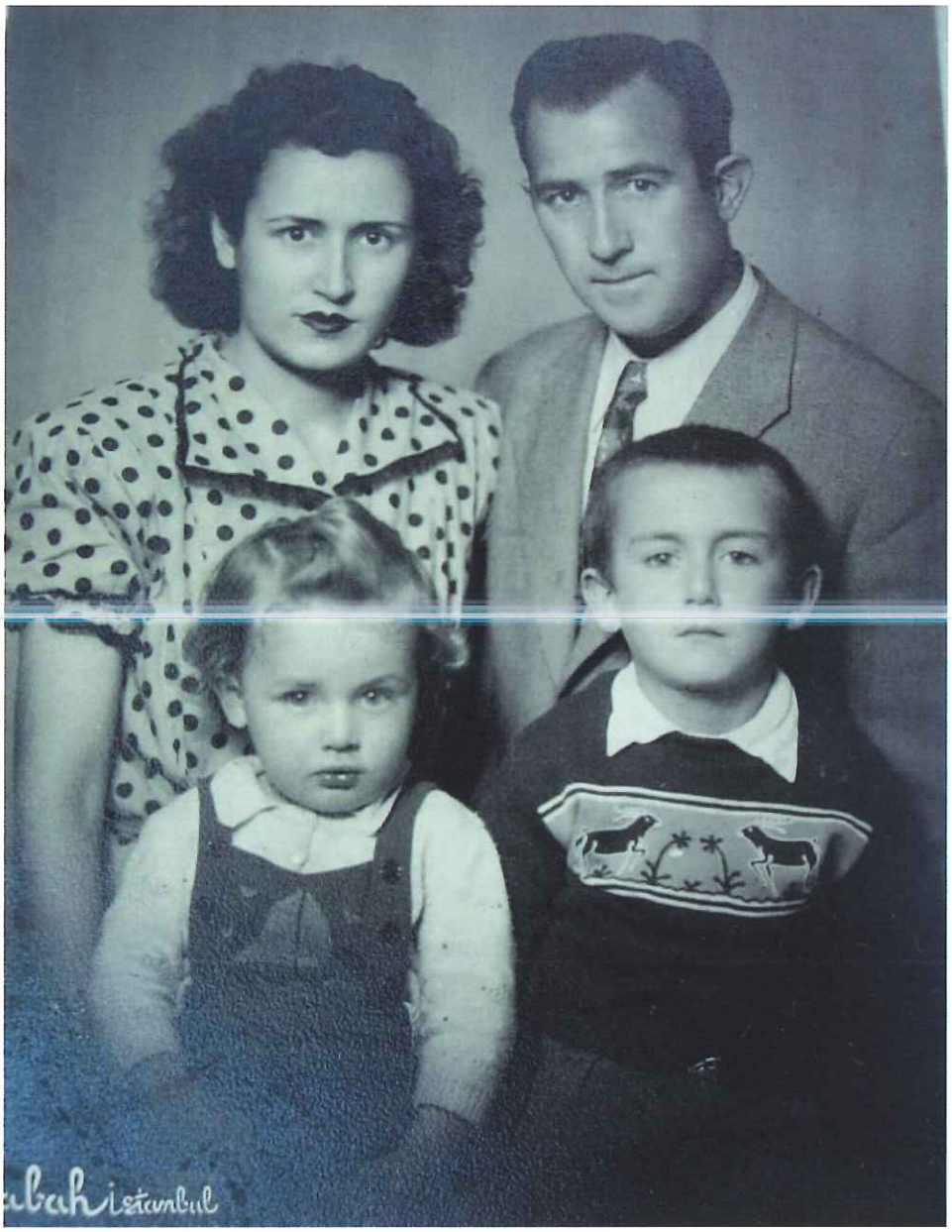
YURDUN GÜVENEN KİMDİR?

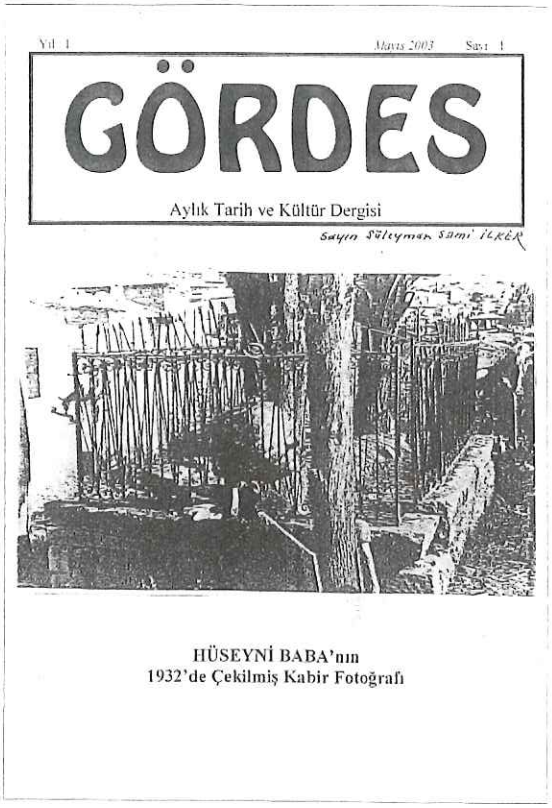
1944'de Turhal Şeker fabrikasında dünyaya geldi. Gördesli Pehlivanzadelerden halıcı Asım Büke'nin Gördes'te yaşayan ilk torunudur. İlk ve ortaokulu Alpullu'da, liseyi Ankara Cumhuriyet lisesinde tamamladı. Ankara Ü. Hukuk fakültesine devam etti. Ailesinin İstanbul'a taşınmasıyla İstanbul Ü. Sanat Tarihi bölümünde okudu. İstanbul'da kaldığı 29 yıl içinde tarih ve sanat tarihi konularında araştırmalar yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı. Deniz Kuvvetlerinde (İstanbul Askeri Tıbbiyesi ve Deniz Müzesinde) memur olarak çalıştı. Ankara ve İstanbul'da bulunduğu yıllarda, pek çok kültür ve sanat adamı ile dostlukları oldu ve onlarla ilgili sayısız hatıra, bilgi ve belgeye sahip oldu. Hüseyin Sadettin Arel'in Türk Sanat Musikisi arşivinin düzenlenmesinde çalıştı. Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin ile sanat tarihi üzerine çalışmalar, İbrahim Hakkı Konyalı ile Manisa Tarihi üzerine çalışmalar yaptı. İ. H. Konyalı'nın ani vefatı üzerine bu ortak çalışma kendisinde kaldı ve yayınlanmayı beklemektedir.

Emekli olduktan sonra dayısı Hasan Büke'nin Gördes'teki evini satın alarak Gördes'e yerleşti. Dr. S. Sami İlker'in Eski Gördes Fotoğrafları sergisinden etkilenerek ve sevenlerinin teşviki ile yılların birikim ve özel arşivlerini gün yüzüne çıkardı ve yazmaya başladı. İlk yazısı Gazeteci Ahmet İnce'nin teşviki ile (Hakkı Tarık Us hakkındaydı) Gördes Gazetesinde 07.08.2000 de yayımlandı. Hüseyni Babanın evliyalığının yanı sıra bir Divan şairi olduğunu kanıtladı. Gördes Tarih ve Kültür Dergisini tek başına çıkardı. Burada 200'den fazla yazı yayımladı. Gördes Halıcılık Sanatı, Gördes'in Naklinin Seyir Defteri, Hüseyni Baba, Gördes Kabristanları ve Sülaleleri adlı kitap çalışmaları basıma hazırdır.

1949, Foto Sabah. Güvenen Ailesi, anne Vacide, baba Haldun, çocuklar Yurdun (sağda), Haldun (Solda). Diğer fotoğraf Araştırmacı Yazar Yurdun Güvenen 2008, Gördes.

BİR "YURDUN GÜVENEN" KLASİĞİ

Yıl: 1 Mayıs 2003 Sayı: 1

GÖRDES

Aylık Tarih ve Kültür Dergisi

Sayın Süleyman Sami İLKER

HÜSEYNİ BABA'nın
1932'de Çekilmiş Kabir Fotoğrafı

Yıl: 1 Haziran 2003 Sayı: 2

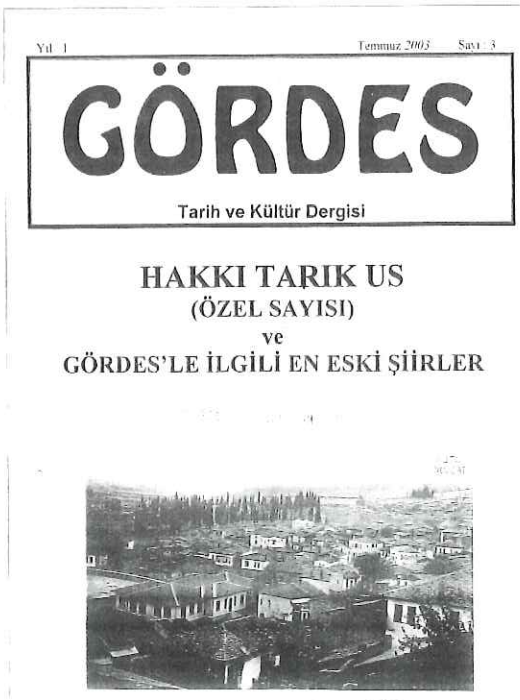
GÖRDES

Tarih ve Kültür Dergisi

Sayın Dr. S. Sami İLKER

GÖRDES HALICILIK SAN'ATI
HİCRİ 1181
SALUR MAHKEMESİ

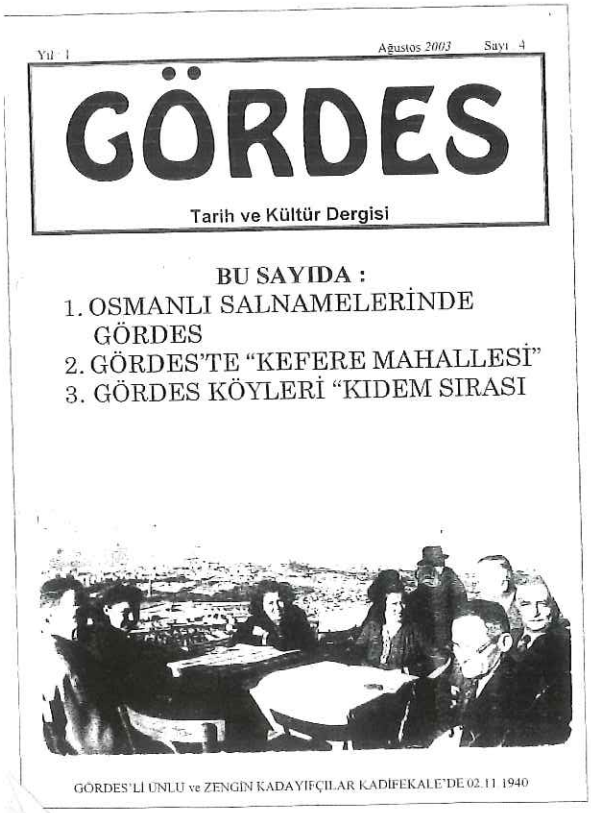
SALUR – 2001

Yıl: 1 Temmuz 2003 Sayı: 3

GÖRDES

Tarih ve Kültür Dergisi

HAKKI TARIK US
(ÖZEL SAYISI)
ve
GÖRDES'LE İLGİLİ EN ESKİ ŞİİRLER

Yıl: 1 Ağustos 2003 Sayı: 4

GÖRDES

Tarih ve Kültür Dergisi

BU SAYIDA :
1. OSMANLI SALNAMELERİNDE GÖRDES
2. GÖRDES'TE "KEFERE MAHALLESİ"
3. GÖRDES KÖYLERİ "KIDEM SIRASI

GÖRDES'Lİ ÜNLÜ ve ZENGİN KADAYIFÇILAR KADİFEKALE'DE 02.11.1940

ISSN 1304-4109 Eylül 2003

GÖRDES

Yıl:1 Tarih ve Kültür Dergisi Sayı:5

KAYACIKLI HACI SÜLEYMAN EFENDİ ,
GÖRDES'İN YILLIK TIMAR VE DİĞER GELİRLERİ TAHSİLDARI HACI ALİ EFENDİ, GÖRDES BOYA ESMANI, ŞEHİDZADE HÜSEYİN AĞA'YA DAİR BELGE, OĞLU CELALEDDİN EFENDİ, GÖRDES VE KAYACIK KAZALARI AŞARI VE GÖRDES KAZASI MÜDÜRÜ ŞEHİDZADE HÜSEYİN AĞA, ESKİ GÖRDES'TE YETİM ÇOCUKLARA GÖSTERİLEN İHTİMAMA DAİR BİR BELGE, ESKİ SÖĞELLER (AKPINAR) KÖYÜNDE YARAN VE AYANLIK HAKKINDA, HÜSEYNİ BABA'DAN BİR ŞİİR DAHA; NAKİB, NAKB ve NAKİB-ÜL EŞRAF, ESKİ GÖRDES'TE VE KAYACIK'TA KİTAP KURDU İKİ ALİM, EVLİYA ÇELEBİ VE GÖRDES; KAYACIKLI HACI SÜLEYMAN EFENDİ.....
ESKİ GÖRDES'İ KUŞATAN SERSERİ CELALİLER

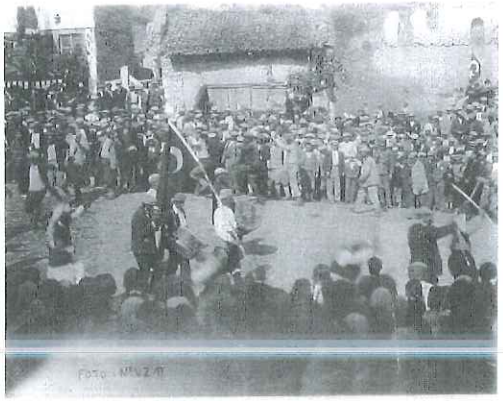

ISSN 1304-4109 Ekim 2003

GÖRDES

Yıl : 1 Tarih ve Kültür Dergisi Sayı : 6

GÖRDES:
MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYETE...

ISSN 1304-4109 Kasım 2003

GÖRDES

Yıl : 1 Tarih ve Kültür Dergisi Sayı : 7

1. LONDRA ULUSLARARASI SERGİSİ, RAVZA-İ MUTAHHARE VE KONSOLOSLUKLARIMIZA GÖRDES HALILARININ TERCİHİ...
2. ESKİ GÖRDES'TE ÇİFTE HAMAMI YAPTIRAN KİMDİ?
3. ESKİ GÖRDES'TE TARİHİ VE ÖNEMLİ BULUNTULAR VE BİR BRİTİSH MUSEUM KAYDI.

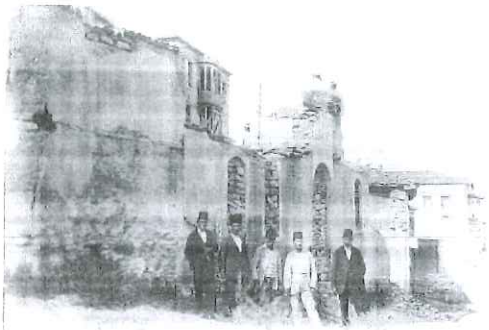
GÖRDESLİ KADAYIFÇILAR SÜLALESİNDEN SEYFİYE VE FETHİYE KARDEŞLER.(1941) (MAKBULE BÜKE'NİN KARDEŞLERİ)

ISSN 1304-4109 Aralık 2003

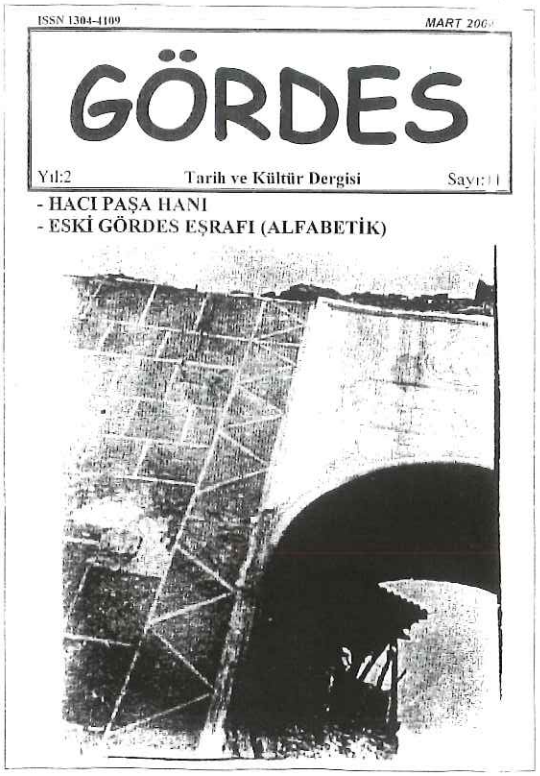
GÖRDES

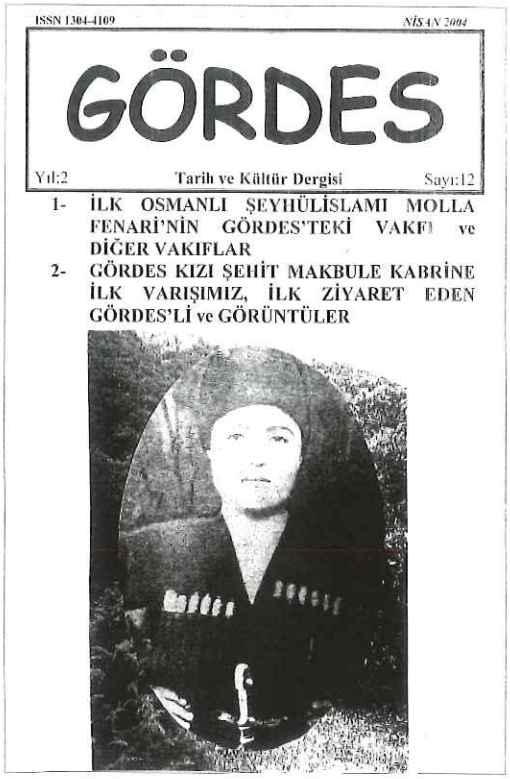
Yıl:1 Tarih ve Kültür Dergisi Sayı:8

1. Tarihimizde İlk Sübvansiyon (Destekleme Alımı) ve Gördes Halıcılığı Belgelerin Tamamı. (Tam Metin Belgeler)
2. Gördes'le İlgili Bir Avarız Defteri Hakkında Bilgi.

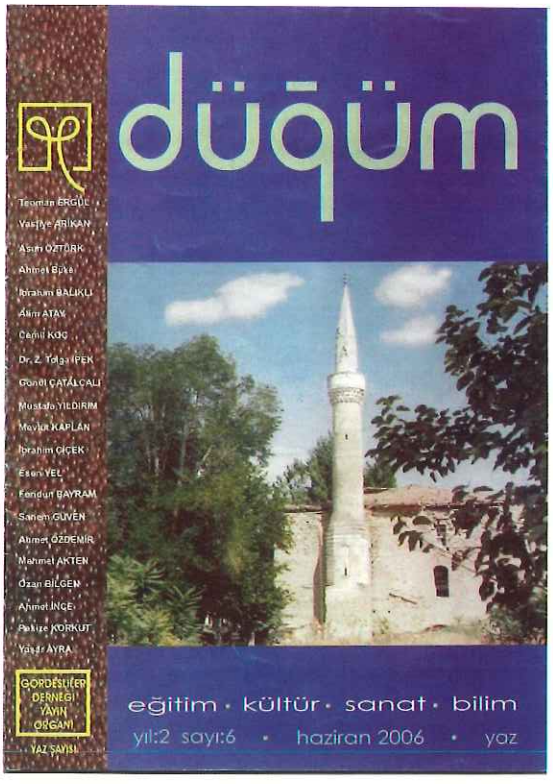

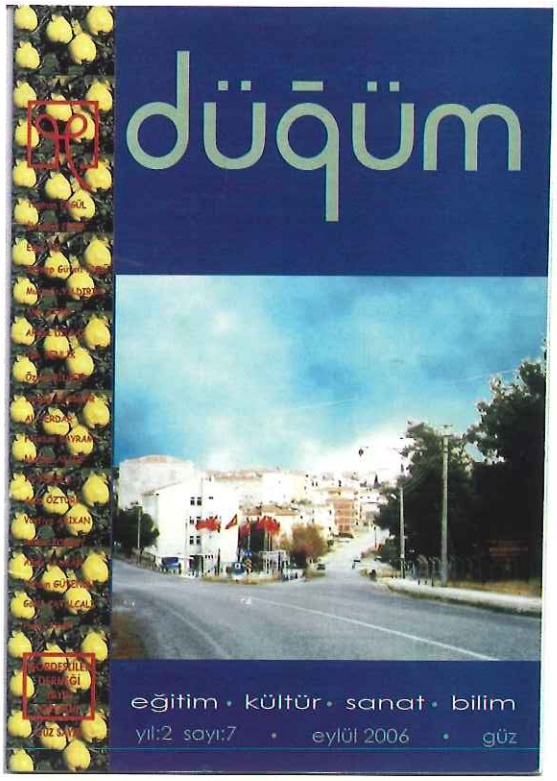
GÖRDES ŞAPKA İNKILABINDAN ÖNCE DİVAN MAHALLESİ CİVARI. FESLİ GÖRDESLİLER GÖRÜLÜYOR (1924-25 OLABİLİR)

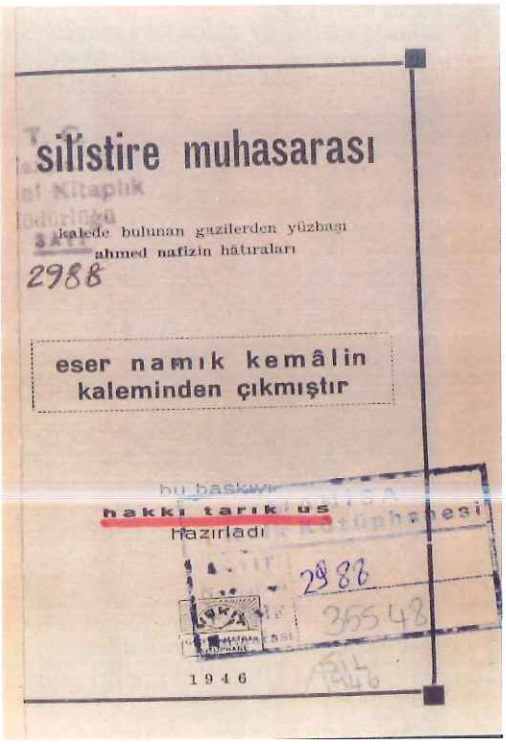
İZMİR GÖRDESLİLER DERNEĞİ tarafından 2005 - 2010 yılları arasında yayınlanan, hemşehrilerimizin büyük ilgisi ile karşılanan, edebiyat dergisi DÜĞÜM DERGİSİ'nin iki sayısı...

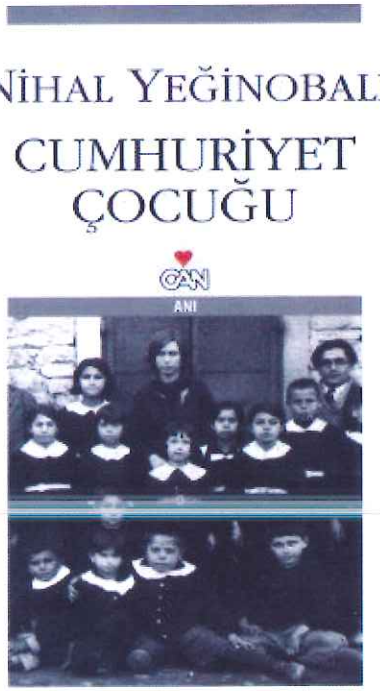

GÖRDESLİ YAZAR/BİLİM İNSANLARININ ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

1. HAKKI TARIK US
(Yayına Hazırlayan)

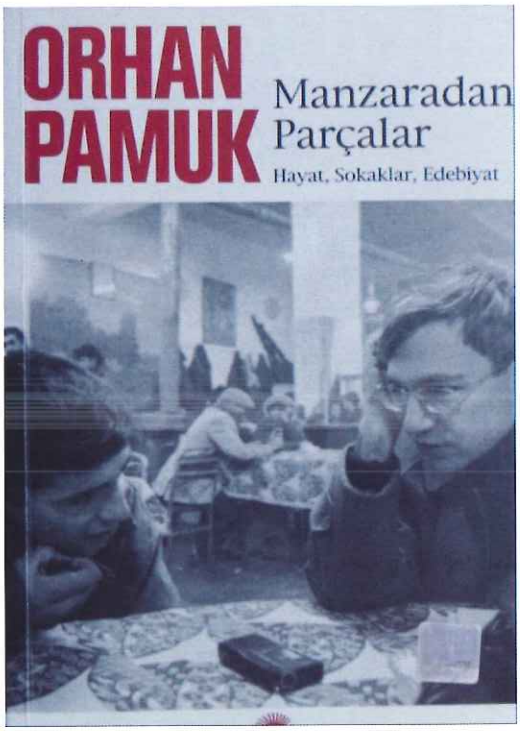
2. NİHAL YEĞİNOBALI

3. CENAP GÜVEN

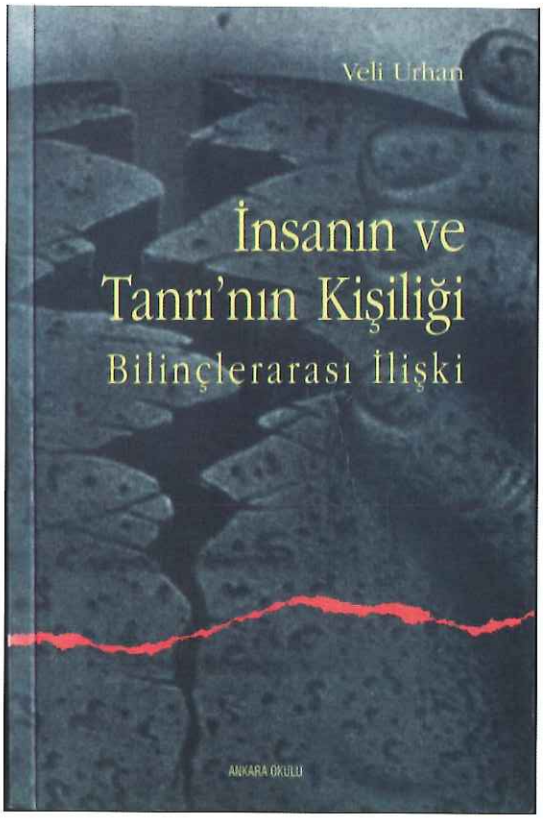
4. ORHAN PAMUK

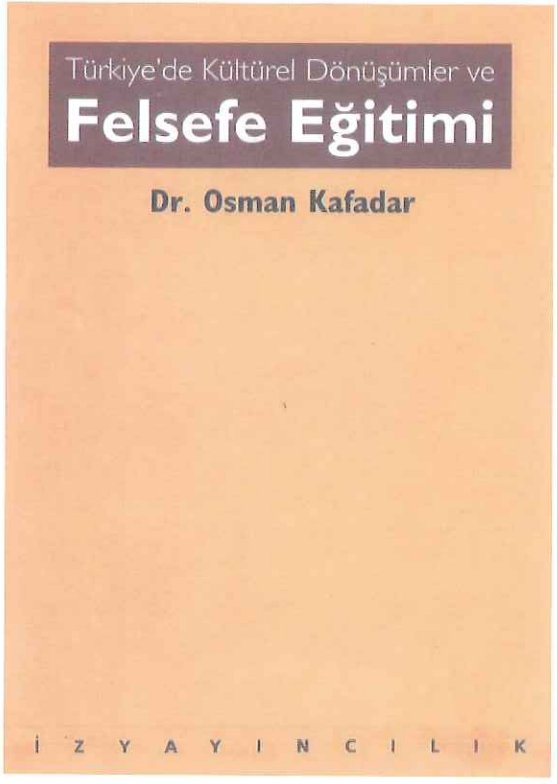
5. **Feridun BAYRAM**

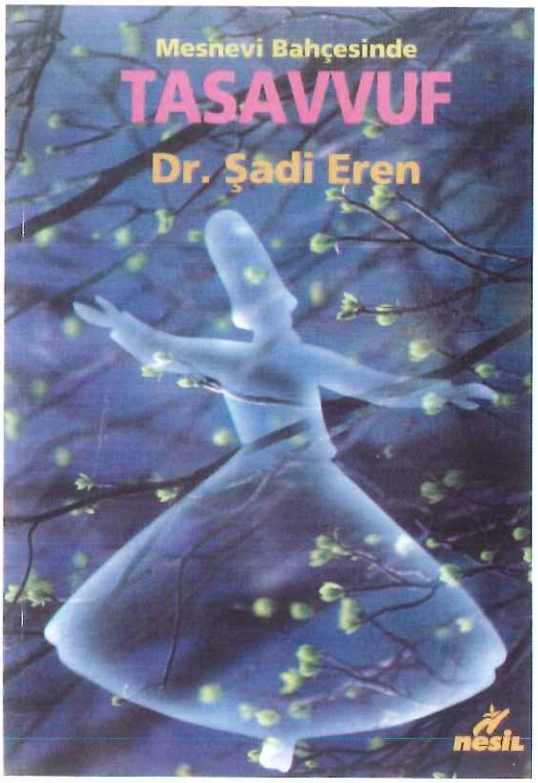
6. **VELİ URHAN**

7. **OSMAN KAFADAR**

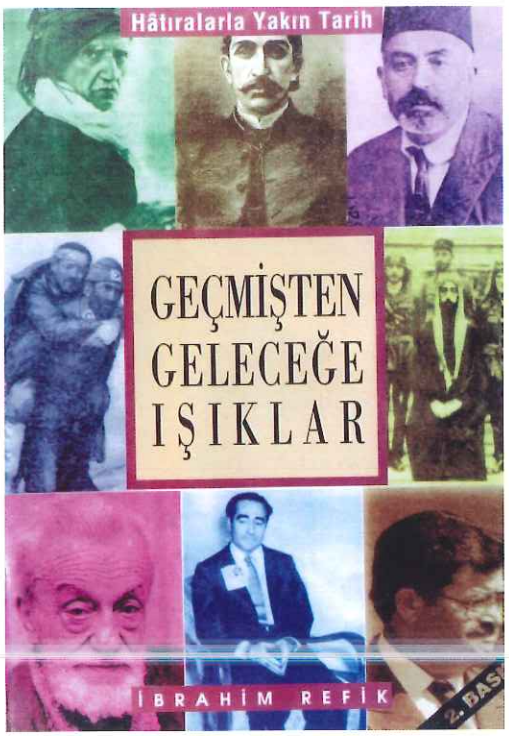
8. **ŞADİ EREN**

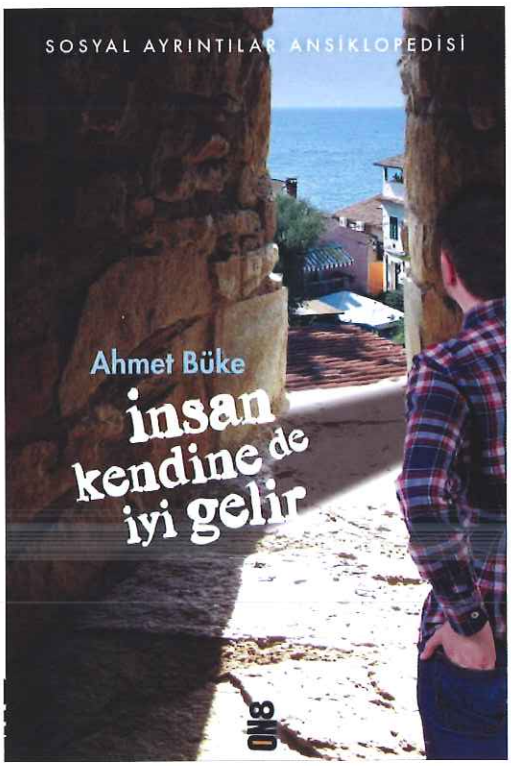
9. AYŞE İLKER

10.İBRAHİM ATAY

11. AHMET BÜKE

ORHAN PAMUK GÖRDESLİ Mİ?

Kaynak: http://www.aksiyon.com.tr/portreler/valla-yahudi-degilim_509080

BABA TARAFI GÖRDES MÜFTÜSÜ

Şimdi buraya bir virgül koyalım ve Orhan Pamuk'un köklerine doğru bir yolculuğa çıkalım. Önce baba tarafı... : "Babam tarafı Türkleşmiş Çerkezlerdir." Ailenin şeceresi ile ilgili bilgileri daha çok Şevket Pamuk"tan ediniyoruz. **Şevket Pamuk, Orhan Pamuk"un 18 ay büyük ağabeyidir**: **"Hem babaannem hem anneannem tarafı 1890"lara kadar Manisa"nın Gördes kazasında yaşıyor."** Şevket Bey"in söylediğine göre ailenin **baba kanadı buranın yerlisidir**: **"Mesela baba tarafımdan Sabit Bey, 19. yüzyılın ikinci yarısında Gördes Müftülüğü yapmış.** Babaannemin annesi tarafı ise, 1850-60"lardaki Kafkas göçüyle Gördes"e yerleştiriliyorlar."

Orhan Pamuk"un dedesi Mustafa Şevket ve ailesi daha sonra Gördes"ten İzmir"e gider. Oradan da Teknik Üniversite"nin (İstanbul) ilk mezunla-rından olarak, mühendis çıkar: "Cevdet Bey ve Oğulları kitabında ondan etkilendim ama onu anlatmadım. **Dedem İsmet Paşa"nın döneminde demiryolu yapımından epey para kazanmıştır."** (Mustafa Şevket Bey"in **Abdullah** adındaki kardeşinin kızı Turan Hanım da ünlü felsefe profesörü Hüseyin Batuhan ile evlenmiş, ailenin tanınmış bir başka ferdidir. Diğer kızı Selçuk Hanım ise resim eğitimi alıp Fransız bir ressamla birleştirir hayatını.)

Mustafa Şevket Bey evlilik zamanı gelince hayatını **(Maide) Pakize Hanım"la** birleştirir. Ve üç çocuk sahibi olur: Özhan (doktor), Aydın (mühendis olur), **Gündüz (Orhan'ın babası, o da mühendistir)**.....

10 Haziran 2002, Aksiyon, Cemal A. Kalyoncu

GÖRDES'TE GAZETECİLİK

1985 yılından bu yana Sarı Basın Kartı sahibi Ahmet İNCE yönetimindeki GÖRDES GAZETESİ çeyrek asrı aşan (31 yıl) bir gazetecilik faaliyeti ile Gördes'in yüz akı olmaya devam ediyor. (2016)

MİSAFİR KALEMLER

Otuz Bir Yıl! Dile Kolay

Prof Dr. Ayşe İlker

Diktiğiniz bir fidan, ağaç haline gelir, gövdesi genişler. Doğan bir çocuk, orta yaşa doğru adım atmak üzeredir. Aldığınız ev, köşesinden bucağından onarımlar ister. Meslek hayatına başlamış bir memurun emeklilik vakti gelip de geçmiştir.

Evet! Otuz yılı devirip otuz bir yılı tamamlamak böyle bir şey işte. Bir insanın kişisel hayatındaki pek çok değişikliği ve gelecek planlarını kapsar, bir devletin var oluşu ve yokluğu şekillenir otuz yıl içinde. Ortadoğu'da Libya'nın, Mısır'ın, Irak ve Suriye'nin parçalanması ve devlet yönetimlerinin etkisizleştirilmesi on beş yılla yirmi yıl arasında oldu.

Gördes Gazetesi, otuz bir yıldan beri hem yerel olayların nabzını tutuyor hem de ulusal seviyede Türkiye'nin hangi yönlere doğru götürülmek istendiğinin satır aralarını ve arka planlarını aralıyor.

Ortalama bir insan ömrünü yetmiş yıl kabul edersek, neredeyse bir insan hayatının yarısı kadar ömrü var Gördes gazetesinin. Belki şunu da söyleyebiliriz: Kendi hayatının da otuz yılını Gördes Gazetesiyle birlikte inşa etti Ahmet İnce! Daha önce yirminci yıl, yirmi beşinci yıl ve otuzuncu yıl yazıları yazmıştım Gördes Gazetesi için. O yazılarda da belirttiğim üzere, bir gazete toplumun kalp atışları gibidir. Hele hele küçük bir ilçede hiç ara vermeksizin, her hafta gazete çıkarmak ve hem yerel hem de ulusal olayları tahlil etmek olağanüstü bir çaba anlamına gelmektedir.

Ahmet İnce, otuz yılda hem gazeteciliğinin seyri hem de kişisel fikri seyri yönünden büyük bir inkişaf geçirmiştir. Onun köşe yazıları, toplumun nabzını ne kadar isabetli tuttuğunu göstermektedir. Yaptığı yorumlarla, Türk siyasi hayatının açmazlarını ortaya koymuş, özellikle barış ve özgürlük söylemleriyle Türk vatanının parçalanmak istenmesine ve İslamiyet üzerinden saf ve temiz dindarlığın kirletilmesine bir fikir kalesi olmuş, toplumun boynuna geçirilmek istenen boyundurukları tam isabetle teşhis etmiştir.

Ahmet İnce'ye, Orhun Irmağından duru bir damla, Orhan ve Osman Gazi'den saf ve temiz bir inanç, Mehmet Akif'ten süzülmüş bir irfan kalmış gibidir ve sanki o Gördes'in bilgelerinden el almıştır.

Cengizhan Erdem ile birlikte uzun yıllar çıkardığı gazeteye oğlu Ali Taha İnce destek oluyor artık. Teknik yenilikler onun eseridir. Gazete, aynı zamanda kadirşinas bir dost gibi: Eski Gördes'ten Yeni Gördes'e Gördes eşrafı ve iz bırakmış herkes gazetede hatırlandı, kaybolmaya yüz tutmuş sanatların ustaları nadide bir varlık olarak hatırlatıldı okuyucuya.
Gördes dışındaki Gördeslilerin entelektüel katkılarıyla gazete neredeyse bir fikir gazetesi olma ününü kazandı.

İstanbul, İzmir, Ankara ve başka şehirlerde yaşayan Gördes sevdalıları her hafta dört gözle Gördes gazetesini bekliyor. Onların bu bekleyişi hiç bitmesin ve Ahmet İnce daha nice yıllar Gördes Gazetesini çıkarmaya devam etsin! Çünkü Gördes, onunla nefes alıp veriyor!

8 Ağustos 2015 Cumartesi 12:51

http://www.gazetegordes.com/yazar/otuz-bir-yil-dile-kolay-737.html

NE DEDİLER...

Yüzlerce yazıdan bazı seçmeler...

3-7 EYLÜL 1999 ESKİ GÖRDES FOTOĞRAFLARI SERGİSİ İNTİBA DEFTERİNDEN

Ulusça büyük üzüntüye sebebiyet veren Marmara Bölgemizdeki deprem nedeniyle kutlamalarla anamadığımız Kurtuluş Günü yıldönümümüze büyük anlam katan değerli bir çalışmayı izlemenin mutluluğunu duydum. Geçmişten geleceğe köprü kuran, eski Gördes'i ve Gördeslileri yaşatan, çok sayıda kişiden derlemeyle yapılan zahmetli bir çalışma. Başta Sn. S. Sami İlker olmak üzere katkıda bulunan herkese tebrik ve şükranlarımla...

03.09.1999
H. Volkan Köksal
Kaymakam

Sayın Doç. Dr. S. Sami İlker
Eski Gördes hatıralarını günümüzde yaşattığın için şükranlarımı arz ederim. Güzel çalışmalarınızın devamı dileklerimle.

03.09.1999
İbrahim Emre
Belediye Başkanı

Değerli Meslektaşım,
Gördesli zengin veya eğitim görmüş çok kişi Gördes dışında. Gördes'i yeterince düşünen, Gördes'e emek veren çok az. Sizin yoğun işleriniz arasında çok emek verdiğiniz bu çalışmanız beni duygulandırdı. Sizi candan kutluyorum. Yaptığınız ve yapacağınız bu tür çalışmaların Gördes dışında yaşayan insanlara örnek olmasını ve Gördes için hep birlikte yararlı çalışmalar yapmalarını düşündürmesini isterim. Saygılarımla.

03.09.1999
Dr. Hüseyin Tokuç

Sevgili Yavrularım,
Şu an duygularımı kaleme dökemiyorum ama bir imzam ile sizlere ulaşmak dileğiyle. Sergiyi çok beğendim. Gördes'in tarihini ve yaşantısını yeniden resimlerle yaşadım.

03.09.1999
Tarık Tuncay

Gördes'i seviyorum. Gördes'i sevmek iki kelime ile olmaz. Gördes için maddi manevi bir şeyler üretmekle olur, araştırmakla olur. Sizler de bunlardan birini yaptınız. Yeni yetişen gençlere geçmişlerini hatırlattınız, resimlerle gösterdiniz. Bu çalışmalarınızdan dolayı sizleri tebrik eder, devamını diler, gözlerinizden öperim.

A.Rıza Uçak
03.09.1999

Gördes ve Gördeslilere,
Eski resimler ve içindeki insan figürleri karşısında, inanılmaz eskiye özlemi hissettim. O zamanlarda yaşayabilme isteği uyandırdı içimde. Geçmişin gelecekteki insanlara daha sık hatırlatılması gerektiğini düşünüyorum. Saygılarımla.

04.09.1999
Dr Işık Elmacı
Gördes Devlet Hastanesi Hekimlerinden

"Gitti, su yollarını kıvrım kıvrım bilenler
Bir ot yığını kaldı, kökünden kesilenler" N.Fazıl Kısakürek

Gördesimizin yetiştirdiği, Gördes sevdalısı, Gördes sevdasını her anında ve zerresinde yaşayan saygıdeğer dost insan S. Sami İlker beyin "Eski Gördes Fotoğrafları" sergisi izleyenleri zaman tünelinde bir yolculuğa davet ediyor.
Bu toprakların insanı olarak; bu yolculukta doğup büyüdüğümüz, suyunu içtiğimiz, havasını teneffüs ettiğimiz şehrimizin 1920-1960 arası coğrafi, kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal panoramasını en nostaljik bir şekilde gözünüzün önünde buluyorsunuz. Bu çağrışımlarla, bu toprağın bugünkü insanlarına hizmet etme, onlara karşı mesuliyet hissetme daha da pekişiyor.
İlk sergisi ile " Bu topraktan aldığına bu toprağın insanları" ile paylaşma şuurunu bizlere gösteren S. Sami beyi tebrik eder, bundan sonraki çalışmalarında başarılar dilerim.

04.09.1999 Cumartesi
Halil Aker

Eski Gördes'i böylesine güzel anlattığınız için sizi candan kutlarız.

Selda Demirağ
Arife Sakız
Şükran Aykanat
04.09.1999

Güzel Gördes'in güzel insanları için ne yapılsa az.
Dr. Sami İlker beyin uzun zamandır hazırlığını yaptığı " Eski Gördes fotoğrafları Sergisi"ni gezdim, gördüm.
Yüzlerdeki gülücükleri, hıçkırık seslerini, gözlerden akıveren yaşları, kendinden birer parça bulabilmenin heyecanını yaşayan yaşlılarımızı gördüm. Dedelerini, ninelerini arayan, o zamanın insanında bulunan asaleti, temizliği, vakarı tespit eden, çocukları, gençleri gördüm.
Aziz Dost;
Geçmişten geleceğe bir köprü kurdunuz. Bu köprü sevgi muhabbet köprüsü olsun. Kültürümüze açılan bir yolun başlangıcı olsun. Bu çalışmayı başaran Doç. Dr. S.S.İlker beyi tebrik ediyor, kültürüne geçmişine sahip çıkan Gördeslilerimize teşekkür ediyorum.

04.09.1999
Hüseyin Tunçay

"Bir ağacın, fırtınayla olan kavgasında, Eğer fırtına ağacın köklerini söküp onu deviremiyorsa, bu ağacın toprağa olan sevdasındandır."

Siz de bizlere bu güzel sergiyi sunup, eskilerimizi bir nebze olsun hatırlatıp, onlara olan sevgimizi tekrar pekiştirdiğiniz için çok teşekkür ederiz. 04.09.1999

Eyüp İpek
Deniz Karataş

2-6 EYLÜL 2000 ESKİ GÖRDES FOTOĞRAFLARI SERGİSİ İNTİBA DEFTERİNDEN

Değerli Sami amcacığım,
Eski Gördes'te çekilen bu fotoğraflar, insanın aklını çeliyor. Çünkü çok ilginç. Mesela evler, bayramlar, sınıflar, insanlar çok güzel. Siz bu görevi yüklendiğiniz için size çok teşekkür ederim. Hem

eski zamanları öğreniyoruz, hem de bilgimiz artıyor. Saygılarımı sunuyorum. Başarılarınızın devamını diliyorum.

02.09.2000
Emine Bulambaş

Bu kadar şahane sergi Gördes'te nadir görülmüştür. Tertipçilerini tebrik eder, hepsinin gözlerinde öperim.

M.Yıldız
Emekli Ormancı
02.09.2000

Sevgili büyüklerimiz,
Bize nasıl duygular yaşattınız bilemezsiniz. İlk fırsatta Eski Gördes'i bir daha ziyaret edeceğiz ve inanın bu ziyaret hepsinden farklı olacaktır. Eski Cumhuriyet yıllarını bilmemenin acısını şu an ta derinlerden hissediyoruz. Devamı inşallah gelir. Teşekkürler

Selim Alaca
Suat Taştan
Mustafa Demir
02.09.2000 Cumartesi,
18.17

4-5 EYLÜL 2002 ESKİ GÖRDES FOTOĞRAFLARI SERGİSİ İNTİBA DEFTERİNDEN

Hatıralar yoluyla birlik ruhunu tesis ettiğine inandığım bu sergiyi çok beğendiğimi, taktir ettiğimi belirtmek istiyorum.
Misafir olarak bulunduğum Gördes'te böyle bir sergi görmekten çok mutlu oldum. Başka şehirlere de örnek olmasını diliyor ve Gördes'e sesleniyorum.
Süleyman Sami İlker gibi bir evlada sahip olan Gördes!
Sana ne mutlu!

Fatma Koç Özkul
CBÜ Öğr. Görevlisi
04.09.2002

Köklü tarihi ile guru duyduğumuz memleketimizi, böylesine güzel karelerle bizlere aktaran Sayın Doç. Dr. S. Sami İlker, aslında bizlere çok önemli bir sorumluluk yüklemiş oldu. Bu herkese nasip olmayacak kültür mirasını, bu eşi görülemeyecek gayreti önümüzdeki kuşaklar taşıyabilecek miyiz diye düşündüm ister istemez. Bu duygu içersinde Gördes'e olan saygım ve bağlılığım bir kay daha artmış oldu. Çünkü tarihi ve kültürüyle, sosyal özellikleriyle bambaşka bir şehrin evladıyım. Bana bıu sevince yaşatan, arkına varmakta geç kaldığım özveriyi bana hissettiren bu Gördes sevdalısı insana minnettarım. Dediğim gibi biz gençler daha büyük bir sorumluluk altındayız şimdi.
İyi ki Gördesliyim.

04.09.2002
Ali Taha İnce
Marmara Ü. İktisadi
ve İdari Bilimler
Fakültesi